SANCTI PATRIS NOSTRI

BASILII

CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ

ARCHIEPISCOPI.

HOMILIÆ.
ASCETICA.
MORALIA.

S. BASILII

CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ

ARCHIEPISCOPI,

HOMILIÆ.

HOMILIA I.

De jejunio.

I. « Clangite [1], inquit, in initio mensis, buccina, in in-» signi die solemnitatis vestræ [2]. » Hoc mandatum est propheticum. Porro festum, quod hos dies antecedit, quavis tuba vocalius, et quovis instrumento musico significantius indicant nobis Scripturæ recitatæ. Nam ex Esaïa didicimus jejuniorum gratiam, qui ut judaïcum jejunandi modum aversatus est, ita verum jejunium nobis commonstravit. « Ne jejunetis ad lites, ac contentiones, sed dissolve omne » vinculum iniquitatis [3]. » Et Dominus : « Nolite fieri tristes, » sed lava faciem tuam, et unge caput tuum [4]. » Sic igitur animis affecti simus, quemadmodum sumus edocti, ac dies instantes haudquaquam tristi, sed hilari animo excipiamus, siculi decet Sanctos. Nemo dejectæ mentis coronatur, nemo mœrens tropæum statuit. Noli tristis esse, dum curaris. Absurdum fuerit non lætari de sanitate animæ, imo

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 228-234. — [2] Psal. LXXX, 4. — [3] Esaï. LVIII, 4 et 6. — [4] Matth. VI, 16, 17.

de commutatis cibis dolere, ac videri tales qui plus tribuamus voluptati ventris, quam curæ mentis. [1]Nam in ventre sistitur satietatis delectatio, sed jejunium in animam subvehit lucrum. Sis hilari animo, quod tibi a medico datum est pharmacum efficax abolendo peccato. Quemadmodum enim vermes, qui in puerorum intestinis germinant, pharmacis quibusdam vehementer acribus et amaris excutiuntur, ita peccatum in intimis secessibus inhabitans, delet enecatque simul atque in animam supervenerit jejunium, quod scilicet vere sit hoc nomine dignum.

II. « Unge caput tuum, et lava faciem. » Ad mysteria te vocat Scriptura. Qui illinit, inungit; qui lavat, abluit. Transfer præceptum ad interna membra. Ablue animam a peccatis. Unge caput unguento sancto, ut consortium habeas cum Christo, sicque accedito ad jejunium. Noli obscurare faciem tuam more hypocritarum. Obscuratur facies, cum internus affectus externo quodam habitu simulato obumbratur, mendacio veluti velo obtento contectus. Hypocrita est qui in theatro personam sustinet alienam, sæpe heri, cum sit servus : aut regis, cum sit privatus. Itidem in hac vita velut in orchestra quadam agunt plerique vitam theatricam, aliud in corde gerentes, aliud in specie hominibus ostendentes. Itaque ne obscures faciem. Qualis es, talis appare; ne teipsum transfigures in habitum tristem ac tetricum, hinc laudem ac gloriam aucupans, quod videare continens, ac temperans. Neque enim boni operis, cui tuba præcinit, utilitas est ulla, neque fructus ullus jejunii, quod ad publicam sit ostentationem. Quæ enim ostentationis causa fiunt, ea nequaquam porrigunt fructum in sæculum venturum, verum in hominum laudem commendationemque desinunt. Proin hilariter accurre ad jejunii donum. Vetus donum est jejunium, quod non veterascit, nec senescit, sed usque renovatur, sed perpetuo vigore pubescit.

III. Putas-ne me jejunii antiquitatem a legis initio supputare? Etiam ipsa lege antiquius est jejunium. Paulisper si manseris, comperies verum esse quod dixi. Cave existimes diem propitiationis, qui designatus Israëlitis erat mense septimo, decimo die mensis, fuisse jejunii principium. Ades huc, ac per historiam decurrens, vestiga jejunii antiquitatem. Neque enim recens inventum est, sed pretiosus thesaurus a majoribus repositus ac traditus. Quidquid vetustate præcellit, idem venerabile est. Revere re jejunii canitiem. Tam vetus est, ut simul cum homine condito cœperit : in paradiso præscriptum est. Primum illud præceptum accepit Adamus : « De ligno scientiæ boni » et mali non comedetis [1]. » Illud autem, « Non comedetis, » jejunii et abstinentiæ lex est. Si a ligno jejunasset Eva, nequaquam hoc nunc jejunio opus haberemus. « Neque » enim opus est valentibus medico, sed male habentibus [2]. » Fuimus per peccatum læsi, sanemur per pœnitentiam : pœnitentia autem sine jejunio iners est et infrugifera. « Ma- » ledicta terra, spinas et tribulos germinabit tibi [3]. » In tristitia vivere jussus es, non indulgere deliciis. Per jejunium satisfacito Deo. Quin et ipsa in paradiso vita, jejunii simulacrum est, non ob id modo, quod homo communi cum Angelis vivendi ratione utens, ipsis efficiebatur similis, utpote paucis contentus : verumetiam, quod quæcumque post hominum cogitatio commenta est, ea nondum degentibus in paradiso excogitata erant, nondum vini potatio, nondum pecudum mactatio, non alia quæcumque perturbant mentem humanam.

IV. Quoniam non jejunavimus, exulamus e paradiso : jejunemus igitur, ut ad illum revertamur. Annon vides quomodo Lazarus per jejunium ingressus est paradisum? Noli imitari Evæ inobedientiam; noli rursus serpentem in

[1] Gen. II, 17. — [2] Matth. IX, 12. — [3] Gen. III, 17.

consilium adhibere, edulium ad carnem mollius curandam proponentem. Ne causeris corporis infirmam valetudinem, ac debilitatem. Neque enim mihi istas excusationes profers, sed scienti dicis. Age, dic mihi, jejunare non potes, et potes continuo expleri cibis; potes conficere corpus pondere escarum? Atqui infirmis, non ciborum varietatem, sed inediam et abstinentiam a medicis solere præscribi scio. Quî fit igitur, ut cum ista possis, illa te non posse causeris? Utrum ventri facilius est tenui victu transmittere noctem, an copia ciborum gravatum jacere? Imo ne jacere quidem, sed crebro huc et huc verti, dehiscentem ac stridentem? Nisi forte dicturus es illud, quod naucleri facilius servant navim sarcinis onustam quam eam, quæ expeditior est ac levior. Nam oneris magnitudine gravatam, quamvis exiguus fluctus adoriens demergit: contra, cujus sarcina moderata est ac modica, hæc facile fluctus superat; eo quod eam his fieri altiorem impediat nihil. Eumdem ad modum et hominum corpora, assidua expletione degravata facile a morbis demerguntur: quæ vero facili levique utuntur alimonia, non modo quod ex morbo imminet malum, velut procellæ assultum effugiunt; verumetiam præsentem jam ægritudinem velut turbinem quemdam exorientem discutiunt. Videlicet juxta tuam sententiam laboriosius erit quiescere quam currere, et otiosum esse quam luctari: siquidem judicas congruentius esse infirmos deliciis expleri, quam parco tenuique uti victu. Nam vis illa, qua animali providetur, temperatum ac parcum victum nullo negotio concoquit, et in corporis, quod alitur, substantiam vertit. At eadem ubi opiparos variosque cibos complexa est, nec deinde par est his omnino coquendis, tum diversa gignit morborum genera.

V. Sed jam ad historiam se nostra recipiat oratio, jejunii antiquitatem percurrens, et quantopere omnes Sancti,

perinde quasi hæreditatem a majoribus traditam, jejunium observaverint, patresque suis quique liberis tradiderint : unde et ad nos perpetua quadam successionis serie pervenit hæc possessio. Non erat in paradiso vinum, non erat pecudum mactatio, non carnium esus. Post diluvium cœpit vinum; post diluvium : « Comedite omnia sicut olera pabuli [1]. » Posteaquam desperata est perfectio, tum denique his utendi concessa est potestas. Porro nullam tum fuisse vini experientiam, argumento est Noë, qui nesciebat vini usum. Nondum enim obrepserat in humanam vitam, nondum mortalium usu tritum erat. Itaque cum ille nec alium quemquam bibentem vidisset, nec ipse esset expertus, in noxam a vino afferri solitam incidit incautus. « Plantavit enim Noë vineam, bibitque de fructu, et inebriatus est [2]; » non quidem eo quod vinolentus esset, sed quod sumendi vini modum nesciret. Itaque inventum bibendi vinum, recentius est paradiso, adeo vetusta est jejunii dignitas. Quin et Mosem novimus per jejunium accessisse ad montem. Neque enim ausus esset verticem fumantem attingere, neque ingredi in nubem, nisi fuisset jejunio obarmatus. Per jejunium legem accepit digito Dei scriptam in tabulis, atque in montis quidem cacumine jejunium legem impetravit, in radice vero montis ingluvies ad idololatriam dementavit. « Sedit enim populus ut ederet ac biberet, et surrexerunt ad ludendum [3]. » Quod famulus quadraginta dies jejunus assidue versans cum Deo, deprecansque confecerat, id unica temulentia reddidit irritum, infrugiferumque. Nam tabulas, quas jejunium impetrarat, conscriptas digito Dei, ebrietas comminuit; judicavit quippe Propheta ebrium populum dignum non esse, qui legem acciperet a Deo. In unico temporis momento populus ille, qui maximis prodigiis Dei cognitionem acceperat, per gulam ad

[1] Gen. IX, 3. — [2] Ibid. 20, 21. — [3] Exod. XXXII, 6.

insanam Ægyptiorum idololatriam devolutus est. Hæc utraque inter se componito, hinc quomodo jejunium adjungat Deo, illinc quomodo luxus auferat salutem. Descende, ac via, qua cœpisti, ad inferiora perge.

VI. Ecquid inquinavit Esaü, et servum fecit fratris? Nonne edulium unum, cujus gratia vendidit jus primogeniti [1]? Jam Samuëlem nonne deprecatio cum jejunio conjuncta donavit matri [2]? Quid fortissimum virum Sampsonem invictum reddidit? annon jejunium, quocum in utero matris conceptus est? Hunc peperit jejunium, hunc enutrivit jejunium instar nutricis, jejunio in virum adolevit, quod jejunium Angelus præscripserat matri. « Quicquid » proficiscitur e vinea, ne edat; vinumque et siceram ne » bibat [3]. » Jejunium Prophetas generat, roborat fortes : jejunium legum latoribus subministrat sapientiam : bona animæ custodia, corpori tutus contubernalis, armatura fortiter belligerantibus, athletis exercitium. Hoc tentationes depellit, hoc ungit ad pietatem, sobrietatis domesticus comes, opifex castitatis. In bellis fortiter agit, in pace docet quietem. Nazaræum sanctificat, perficit sacerdotem. Neque enim fieri potest, ut absque jejunio audeat ad sanctum ministerium accedere, non tantum in mystico horum temporum veroque cultu, verumetiam in eo, qui juxta legem in figuris peragebatur. Jejunium Eliam magni illius spectaculi spectatorem fecit [4], qui cum quadraginta dierum jejunio repurgasset animam, ita demum in spelunca, quæ est in Choreb, promeruit videre Dominum, quantum quidem licet homini videre. Jejunans reddidit viduæ filium, fortis factus adversus ipsam mortem per jejunium. Vox abs jejunantis ore profecta, scelerato populo clausit cœlum annos tres, ac menses sex. Ut enim hominum duram cervi-

[1] Gen. xxv, 33. — [2] 1 Reg. i, 15. — [3] Jud. xiii, 14. — [4] 3 Reg. xix, 8.

cem habentium cor indomitum emolliret, voluit et seipsum ea calamitate cum cæteris condemnare. Propterea « Vivit » Dominus, inquit, si erit aqua super terram, nisi per os » meum [1]. » Et jejunium intulit per famem populo omni, videlicet ut ortam ex deliciis vitaque dissoluta nequitiam corrigeret. Rursus quinam victus Elisæi? quomodo apud Sunamitidem hospitio usus est? quomodo ipse Prophetas excepit? Nonne agrestia olera ac farinæ pauxillum hospitalitatis munus explebant? Quo tempore etiam colocynthide sumpta, erant periclitaturi qui gustarant, ni fuisset jejunatoris prece dissipatum venenum. Atque, ut semel omnia dicam, reperies quotquot fuere Sancti, omnes per jejunium ad vitam Deo dignam institutos fuisse. Ea est natura corporis cujusdam, quod « Amianton » vocant, ut igni consumi non possit. Id si in flamma ponatur, videtur quidem ignescere, et in prunam verti : sed si eximatur igni, perinde quasi fuisset aqua illustratum, evadit purius. Hujusmodi erant trium illorum puerorum corpora in Babylone, naturam « Amianti » per jejunium habentia. Siquidem in vehementi fornacis flamma quasi natura fuissent aurei, ita apparuerunt noxa ignis ac injuria superiores. Quin et auro ostensi sunt fortiores. Neque enim ipsos conflabat ignis, sed integros illibatosque tuebatur. Atqui nihil est quod illam tum flammam sustinere potuisset, quam naphthe, pix, et sarmenta sic alebant, ut ad quadraginta novem cubitos diffusa esset, atque circumjacentia depascens, plurimos Chaldæos absumpserit. Hoc igitur tantum incendium pueri cum jejunio ingressi conculcarunt, liquidum ac roscidum aërem in igne tam vehementi respirantes. Neque enim ignis vel pilos illorum ausus est attingere, eo quod a jejunio essent aliti.

VII. Porro Daniel vir desideriorum, cum tres hebdoma-

[1] 3 Reg. XVII, 1.

das panem non edisset [1], nec bibisset aquam, demissus in lacum etiam leones jejunare docuit. Neque enim leones dentes in illum impingere valuerunt, perinde quasi e lapide, aut ære, aut alia quapiam rigidiore materia concretus fuisset. Adeo jejunium velut quædam ferri tinctura firmarat viri illius corpus, ac leonibus insuperabile reddiderat. Neque enim os aperuerunt adversus Sanctum. Jejunium restinxit vim ignis, obturavit ora leonum. Jejunium precationem transmittit in cœlum, dum ipsi est alarum loco ad supernum iter conficiendum. Jejunium domorum incrementum est, sanitatis mater, juventutis pædagogus, ornamentum senibus, bonus comes viatoribus, tutus contubernalis conjugatis. Nullas maritus suspicatur conjugio strui insidias, conspiciens uxori familiare jejunium. Non contabescit uxor zelotypia, cernens maritum amplecti jejunium. Quis rem familiarem diminuit in jejunio? Recense hodie domus supellectilem, ac postea denuo numera, nihil deerit ob jejunium in rebus domesticis. Nullum animal deplorat mortem, nusquam sanguis, nusquam sententia ab inexorabili ventre adversus animantia prolata. Cessat machæra coquorum, mensa contenta est sponte nascentibus. Sabbatum Judæis erat traditum, « Ut requiescat, inquit, » jumentum tuum et servus tuus [2]. » Sit jejunium famulis requies a perpetuis laboribus, qui tibi per totum annum inserviunt. Dato respirationem et moram coquo tuo, sine vacare structorem mensarum; siste pocillatoris manum, sit aliquando respiratio variorum bellariorum ac cupediarum architecto. Conquiescat tandem ipsa domus ab infinitis tumultibus, a fumo, a nidore, ab his qui sursum deorsum cursitant, ac ventri velut imperiosæ dominæ ministrant. Prorsus etiam tributorum exactores sibi obnoxiis pusillum concedunt libertatis. Det aliquantum vacationis et venter

[1] Dan. x, 2, — [2] Exod. xx, 10.

ori, paciscatur nobiscum quinque dierum inducias,, qui semper alioqui flagitat, nec unquam desinit, dum quod accepit hodie, cras obliviscitur. Cum fuerit expletus, tum de abstinentia philosophatur : ubi detumuit, dogmatum illorum obliviscitur.

VIII. Jejunium non novit fœnoris naturam; non olet usuras jejunantis mensa, non præfocat orphanum jejunatoris filium æs alienum a patre conflatum, quod serpentium ritu circumvolvatur. Quanquam et alias jejunium occasio est hilaritatis. Nam quemadmodum sitis efficit, ut jucundus sit potus, et sicut quæ præivit fames, epulas suaves reddit : ita quoque quæ sumuntur, edulia condit jejunium, atque edulcat. Dum enim medium se interponit, ac deliciarum continuum usum interrumpit, sumptionem, ut pote intermissam, tibi jucundam exhibebit. Proinde si vis tibi mensam apparare suavem, admitte ex jejunio vicissitudinem. Tu vero, quod deliciis nimium addictus es, insipidas reddis tibi delicias imprudens, ac præ voluptatis amore voluptatem fugas. Nihil enim tam cupitum est, quod non abeat in fastidium, si perpetuo fruare. At quæ raro habentur, his avide fruimur. Sic et qui condidit nos Deus, providit ut dona ipsius gratiam apud nos obtineant ipsa vivendi varietate, ac vicissitudine. Annon vides solem esse lætiorem post noctem? ac vigiliam esse jucundiorem post somnum? et sanitatem esse desiderabiliorem contraria expertis? Itidem et mensa est gratior post jejunium, idque ut divitibus, et iis, quibus mensa est opipara, ita tenuibus, et iis, qui parabili facilique victu utuntur.

IX. Terreat te divitis exemplum, quem vita in deliciis acta tradidit incendio. Non enim ob crimen injustitiæ, sed ob vitæ mollitiem in camini flamma torrebatur. Proin ut hoc incendium extinguamus, opus est aqua. Neque vero ad futura solum utile est jejunium, sed hic etiam ipsi carni

conducibilius est. Siquidem habitudo corporis extremo bona sensim alteratur, mutaturque : nimirum succumbente natura, nec valente corpulentiæ pondus sustinere. Vide ne qui nunc aquam respuis, in posterum quoque exemplo divitis illius, stillam aquæ concupiscas. Nemo per aquæ potum lapsus est in crapulam, nulli caput unquam doluit aqua gravatum. Nullus eguit alienis pedibus, cui fuerit familiaris aquæ potus. Nullius pedes præpediti sunt, nullius manus usum suum amiserunt, aqua irrigatæ. Nam concoctionis vitium, quod viventes in deliciis necessario comitatur, acres morbos gignit in corporibus. Jejunantis color venerabilis est, non inverecundo rubore floridus, sed modesto pallore cohonestatus : oculi placidi, incessus compositus, vultus cogitatione defixus, nec intemperato risu dedecoratus, concinnus sermo, purum cor. Revoca in memoriam quotquot ab orbe condito fuere sancti, « Quibus dignus » non erat mundus, qui circumibant in pellibus ovium et » caprarum, egentes, pressi, afflicti [1] ; » illorum imitare vitam, si modo illorum cupis assequi sortem. Quæ res Lazaro quietem paravit in sinu Abrahæ? Nonne jejunium? Porro Joannis vita, unum erat ac continuum jejunium. Non habebat lectum, non mensam, non arva, non aratorem bovem, non triticum, non pistorem, denique non aliud quidquam eorum quæ ad victum pertinent. Ideoque « Inter na» tos mulierum non surrexit major Joanne Baptista [2]. » Paulum cum alia, tum jejunium quod super afflictionibus suis glorians recenset, in tertium cœlum subvexit [3]. Porro quod præcipuum est ex iis, quæ diximus, Dominus noster non prius in carne, quam pro nobis assumpserat, diaboli insultus excepit, quam eam jejunio communisset [4], tum nos erudiens ut nosmet jejuniis ad tentationum certamina un-

[1] Hebr. XI, 37, 38. — [2] Matth. XI, 11. — [3] 2 Cor. XI, 27, et XII, 2. — [4] Matth. IV, 2 et seqq.

gamus et exerceamus, tum adversario per esuritionem præbens accedendi quasi ansam. Alioqui propter divinæ naturæ sublimitatem non patebat ad illum aditus diabolo, nisi se per esuritionem ad humanam imbecillitatem submisisset. Attamen priusquam reverteretur in cœlos, cibum gustavit, corporis, quod resurrexerat, naturam ac veritatem comprobaturus. Tu vero nullum ne finem facturus es te ipsum supra modum saginandi ac carne onerandi? animum autem a te tabefieri salutarium et vivificorum documentorum inedia parvi pendes? An ignoras quod perinde atque in acie hinc atque hinc instructa, qui alteri parti fert suppetias, facit ut altera vincatur: ita qui carni sese adjungit, expugnat spiritum, et qui ad spiritum transit, carnem in servitutem redigit? Hæc enim sibi invicem adversantur. Proinde si cupis mentem reddere validam, fac carnem domes jejunio. Hoc enim est quod ait Apostolus, quod quantum externus homo corrumpitur, tantum internus renovatur. Item illud: «Cum infirmor, tunc potens sum [1].» Ita-ne non contemnes istas escas, quæ corrumpuntur? ita-ne non te capiet illius mensæ desiderium, quæ est in regno cœlorum, quam prorsus hic jejunando tibi præparabis? An ignoras quod immoderata expletione tibi ipsi pinguem tortorem vermem paras? Quis enim in splendidis epulis, perpetuisque deliciis particeps factus est ullius doni spiritualis? Moses ut alteram acciperet legem, altero jejunio opus habuit. Nisi una cum Ninivitis jejunassent et ipsa bruta animalia, haudquaquam effugissent subversionis comminationem. « Quorum cadavera prostrata sunt in deserto [2]? » Nonne eorum, qui esum carnium flagitabant? Illi donec erant contenti manna, et aqua de petra fluente, superabant Ægyptios, per mare faciebant iter; « Non erat infirmus in tri-

[1] 2 Cor. IV, 16, et XII, 10. — [2] Hebr. III, 17, et Num. XIV, 37.

» bubus eorum[1] : » posteaquam vero recordati sunt carnium ollas[2], » et desiderio reversi sunt in Ægyptum, non viderunt terram repromissam. Non metuis exemplum? non horres edacitatem? ne forte a bonis, quæ speramus, te excludat. Ac ne Daniel quidem ille sapiens visiones vidisset, nisi jejunio reddidisset animam limpidiorem. Siquidem pinguiore pastu ceu fumosi quidam vapores exhalantur, qui lucem sancti Spiritus in hominis mentem irradiantem, quasi densa nubes interveniens, intercipiunt. Quod si Angelorum quoque cibus est ullus, panis est, quemadmodum ait Propheta: « Panem Angelorum manducavit homo[3]. » Non carnes, non vinum, non denique quæcumque alia, quæ qui serviunt ventri, ingenti studio exquirunt. Jejunium armatura est ad confligendum cum dæmonibus. Nam « Hoc genus non exit » nisi in oratione et jejunio[4]. » Tam multa bona proveniunt e jejunio ! contra, satietas lasciviæ initium est. Statim enim una cum deliciis, ebrietate, et omni genere conditis bellariis, prodit libidinis peculinæ genus omne. Hinc equi insanientes in fœminas fiunt homines[5], ob œstrum ac furorem quem in animo gignunt deliciæ. A temulentis orta est naturæ inversio, dum in masculino sexu fœmininum, in fœminino masculinum quærunt. Jejunium vero etiam in usu conjugii modum temperantiamque docet, ac voluptatum lege concessarum immodicum usum castigans, parit concors otium, ut perseverent in precatione[6].

X. Cave tamen ne jejunii utilitatem sola escarum abstinentia metiaris. Verum enim jejunium est a vitiis esse alienum. « Solve omne vinculum iniquitatis[7] : » condona proximo molestiam illatam tibi, remitte illi debita. « Nolite ad lites » ac contentiones jejunare[8]. » Carnes non edis, sed comedis fratrem. A vino abstines, sed ab injuriis tibi non tem-

[1] Psal. CIV, 37. — [2] Exod. XVI, 3.— [3] Psal. LXXVII, 25. — [4] Marc. IX, 28.— [5] Jer. V, 8.— [6] 1 Cor. VII, 5.— [7] Isaï. LVIII, 6.— [8] Ibid. 4.

peras. Expectas vesperam, ut cibum capias, sed diem totum absumis apud tribunalia. Væ iis, qui ebrii sunt, non a vino[1]. Ira mentis est temulentia, eamque desipientem reddit, haud aliter quam vinum. Tristitia est quoque temulentia mentem obruens, ac demergens. Alia temulentia metus est, cum habetur ubi non oportet. « A timore enim, inquit, inimici »eripe animam meam[2]. » In summa, quivis affectus dimovens animam a statu suo, dici merito potest ebrietas. Cogita mihi hominem ira percitum, quam temulentus sit eo vitio. Non est sui compos, non novit semetipsum, non novit qui adsunt : sed velut in pugna nocturna, omnes attingit, in quoslibet obvios incidit, inconsiderata loquitur, non potest cohiberi, convitiatur, percutit, minatur, dejerat, vociferatur, disrumpitur. Fugito istam temulentiam, sed ne illam quidem, quæ ex vino nascitur, admitte. Noli aquæ potum largiore vini potu prævertere. Ne te ad jejunii mysteria introducat ebrietas. Non est per temulentiam aditus ad jejunium, quemadmodum nec ad justitiam accessus est per fraudationem, nec ad castimoniam per lasciviam, nec, ut summatim dicam, per nequitiam ad virtutem. Aliud ostium est ad jejunium. Ebrietas ad lasciviam inducit, ad jejunium frugalitas. Athleta ante certamen exercetur : qui jejunaturus est, præparat se per abstinentiam. Ne velut ulciscens hos dies, neu veluti fucum facturus legislatori, ante hos quinque dies colloca crapulam. Nam laboras frustra, si corpus quidem conficis, nec tamen solatium esuritioni admoves. Infida est cella, in pertusum dolium infundis. Etenim vinum diffluit ad suam recurrens viam, contra remanet peccatum. Famulus profugit ab hero verberante : tu vero non recedis a vino, quod tum quotidie caput percutit? Modus utendi vino optimus est, corporis necessitas. Quod si fines prætergredieris, postridie venies capitis gravedine af-

[1] Esaï. LI, 21. — [2] Psal. LXIII, 2.

fectus, oscitans, vertigine laborans, putrefactum obolens vinum: omnia tibi circumferri, omnia circumvolvi videbuntur. Ebrietas ut somnum affert mortis germanum, ita vigiliam habet somniis assimilem.

XI. An ignoras quem es hospitio excepturus? nimirum illum, qui nobis ita pollicitus est: « Ego et Pater veniemus, et mansionem apud eum faciemus [1]. » Cur igitur prius recipis temulentiam, ac Domino ingressum præcludis? Cur hostem inducis, ut tua prior munimenta occupet? Ebrietas non recipit Dominum, ebrietas Spiritum sanctum propellit. Fumus quidem abigit apes, dona vero spiritualia fugat crapula. Jejunium civitatis est ornamentum, fori columen, domorum pax, incolumitas facultatum. Vis jejunii videre dignitatem? Confer mihi hodierni diei vesperam cum vespera crastini, conspicies civitatem e tumultu ac tempestate mutatam in profundam tranquillitatem. Utinam autem et hodiernus dies crastino similis sit sanctitate et gravitate, et crastinus dies hodierno non cedat hilaritate. Cæterum qui nos perduxit ad hunc temporis recursum Dominus, præstet nobis tanquam certatoribus, ut in hoc certaminum exordio firmam ac constantem temperantiam ostendamus, perveniamusque ad arbitram coronarum diem, ut recordemur nunc quidem salutiferæ Passionis, in futuro vero sæculo fruamur præmio, pro his, quæ in hac vita gessimus, reponendo in justo judicio Christi ipsius, quoniam illi gloria in sæcula. Amen.

[1] Joan. XIV, 23.

HOMILIA II.

De Jejunio.

I. « EXHORTAMINI[1], inquit, sacerdotes populum : loqui» mini ad aures Jerusalem[2]. » Ea vis est orationis, ut et studiosis possit impetum intendere, et ignavis ac segnibus excitare alacritatem. Hanc ob causam duces, cum aciem instruunt, exhortatoriis orationibus ante conflictum uti solent, tantamque vim habet ea exhortatio, ut compluribus etiam mortis contemptum frequenter afferat. Similiter exercitiorum magistri et pædetribæ, si quando in stadiis certaturos producunt, multis admonent labores necessario pro coronis perferendos esse ; adeoque victoriæ consequendæ studio adducti sunt multi ad sua corpora contemnenda. Proinde mihi quoque, qui Christi milites ad bellum cum invisibilibus hostibus gerendum instruo, et athletas pietatis per abstinentiam præparo ad justitiæ coronas, opus est oratione exhortatoria. Quid igitur est quod dico, fratres ? nempe quod iis, qui bellicis in rebus exercentur, quique in palæstris luctando desudant, convenit ut copia ciborum reddant seipsos corpulentos et obesos ; videlicet quo validioribus nervis labores queant capessere. Contra vero, quibus « Non est colluctatio adversus sanguinem et carnem, » sed adversus principatus, adversus potestates, adversus » mundi dominos tenebrarum harum, adversus spirituales » nequitias[3], » hos oportet per sobrietatem ac jejunium ad certamen exerceri. Etenim quemadmodum oleum pingue-

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 234-235. — [2] Isaï. XL, 1. — [3] Ephes. VI, 12.

facit athletam: ita jejunium robur addit ei qui ad pietatem exercet sese. Itaque quantum subtraxeris carni, tanto reddes animam bona habitudine spiritali nitidiorem. Non enim ex viribus corporis, sed ex animi tolerantia, atque in afflictionibus patientia adversus hostes invisibiles robur suppetit.

II. Est quidem jejunium omni tempore utile iis, qui lubenti animo illud suscipiunt: (neque enim assultus dæmonum quidquam audet adversus jejunantem; ac vitæ nostræ custodes Angeli diligentius adsunt iis, qui jejunio purgatam habent animam:) sed multo magis hoc tempore, quo per universum terrarum orbem undique denuntiatur jejunii præconium. Nec ulla est insula, nec ulla terra continens, non civitas, non gens ulla, non extremus mundi angulus, ubi non audiatur jejunii edictum. Quin et exercitus, et viatores, et nautæ, et negotiatores, omnes pariter audiunt edictum, et summo gaudio excipiunt. Ne quis igitur semet excludat a numero jejunantium, in quo omne genus hominum, omnis ætas, omnes dignitatum ordines recensentur. Angeli sunt, qui in singulis ecclesiis describunt ac recensent jejunantium capita. Vide ne ob parvam eduliorum voluptatem simul et priveris Angeli recensione, et te ipsum apud eum, qui exercitum collegit, obnoxium facias desertoris crimini. Minus periculum foret, si quis fugiendo scutum in acie abjicere deprehenderetur, quam si magnum illud scutum jejunium videatur projecisse. Dives es? Ne jejunium affeceris contumelia, excludens illud fastidiose a mensæ tuæ consortio, neve absque ullo honore e domo tua ipsum expuleris, a voluptate victum ac superatum; nequando te reum peragat apud jejuniorum legislatorem, fiatque ut condemneris ad longe majorem inediam mulctæ nomine, sive ex adversa valetudine corporis, sive ex alio quopiam tristi casu. Contra qui pauper est, ludum jejunium faciat;

quandoquidem illud jam olim habet et domesticum, et mensæ socium. Porro mulieribus quam est naturale respirare, tam est conveniens jejunium. Pueri, velut plantæ virides, jejunii aqua irrigentur. Senibus levem reddit laborem contracta jam olim cum jejunio familiaritas : labores siquidem, quorum factum est experimentum longo usu, minore molestia afficiunt exercitatos. Viatoribus expeditus itineris comes est jejunium. Quemadmodum enim luxus cogit illos onus perferre, nimirum ea, quibus se ingurgitarunt, circumferentes : sic jejunium eos et leves reddit et expeditos. Ad hæc indicta procul expeditione, militibus commeatus suppeditatur non ad delicias, sed ad necessitatem ; annon multo magis nobis, qui adversus hostes invisibiles prodimus in prælium, ac post eos devictos ad supernam patriam festinamus, conveniet, tanquam in castris degentibus, necessariis esse contentos ?

III. Suffer afflictionem velut bonus miles, et legitime certa, ut coroneris[1], illud haud ignorans, quod quicumque certat, in omnibus sibi temperat. Sed quod mihi modo inter dicendum venit in mentem, haud merito omitteretur, videlicet, quod hujus mundi militibus pro laborum ratione augetur obsonium ; contra, inter spirituales milites qui minus habet alimenti, plus habet honoris. Nam quemadmodum galea nostra sua natura differt a corruptibili : siquidem illius materia est æs, nostra vero ex spe salutis est conflata[2] : itidem illis scutum e ligno ac tergore bubulo confectum est, nobis vero fidei tutamen loco est scuti. Rursum nos thorace justitiæ obarmamur, illi tunicam hamis consertam circumferunt : præterea nobis adest gladius spiritus ad defensionem, illi ferro defenduntur. Ita quoque nos non iisdem cibariis, quibus illi, vegetamur viresque colligimus ; sed nos pietatis dogmata corroborant, illis ad pa-

[1] 1 Cor. IX, 25. — [2] 1 Thess. V, 8, et Ephes. VI, 17.

randas vires expletione ventris est opus. Quoniam igitur temporis circulus dies hos vehementer optabiles nobis reduxit, eos tanquam veteres nutritios, lubentes et hilares quisque excipiamus, per quos Ecclesia nos ad pietatem educat. Proinde jejunaturus noli tristis esse, Judæorum more: sed juxta doctrinam evangelicam te ipsum hilarem et alacrem præbe; neque lugeas ventris inediam, sed animæ potius gratulare spiritualibus epulis fruenti. Scis enim quod »Caro concupiscit adversus spiritum, et spiritus adversus »carnem[1]. Itaque cum hæc sibi invicem aversentur, subtrahamus carni delicias, augeamus animæ robur; ut per jejunium a vitiis atque libidinibus victoriam reportantes, abstinentiæ coronis cingamur.

IV. Jam igitur te ipsum exhibeas dignum jejunio cum primis venerabili, ut ne hodierna temulentia crastinam abstinentiam corrumpas. Improbum istud consilium est, prava cogitatio est, ita dicentium: « Quoniam nobis quinque dierum jejunium indictum est, hodie nos ipsos temulentia obruamus. » Nemo pudicam uxorem legitimo conjugio ducturus, prius scorta et concubinas domum inducit. Neque enim conjux legitima patitur convictum contuberniumque corruptarum. Proinde tu quoque cum expectatur jejunium, cave prius introducas ebrietatem, scortum illum publicum, impudentiæ matrem, risus amantem, insanientem, ad omnia turpitudinis genera proclivem. Neque enim jejunium et precatio introibunt in animam temulentiæ sordibus inquinatam. Jejunantem intra sacros cancellos suscipit Dominus: at luxu crapulaque plenum, veluti profanum et a sacris alienum nequaquam admittit. Etenim si cras venias vinum olebens, idque cruditate corruptum ac putrefactum, quomodo tibi crapulam pro jejunio imputabo? Neque enim illud cogita, quod merum tibi recens infusum non est: sed

[1] Gal. v, 17.

quod a vino purus non es, hoc reputa. In utro te ordine collocabo? Inter ebriosos, an inter jejunantes? Præterita vinolentia te sibi asserit : præsens inedia jejunium testificatur. Anceps es, et controversum temulentiæ veluti mancipium, nec unquam dimittet te, idque optimo jure : quippe quæ manifesta servitutis argumenta proferat, odorem vini velut in lagena residentem. Protinus tibi primus jejunii dies abjudicabitur, ob temulentiæ reliquias in te repositas. Quorum autem primitiæ rejiciuntur, haud dubium quin in his totum quoque sit rejiciendum. «Ebriosi regnum Dei non possidebunt[1].» Si temulentus accedis ad jejunium, quid utilitatis aufers? Nam si te ebrietas excludit a regno cœlorum, quisnam tandem e jejunio fructus? Annon vides quod qui in domandis equis, qui ad certamina aluntur peritissimi sunt, cum instat certaminis dies, eos inedia præparant? tu contra, data opera temetipsum deprimis saturitate. Adeo gulæ vitio bruta etiam animalia præcurris. Venter onustus non solum ad cursum, sed ne ad somnum quidem accommodus est, eo quod distento ciborum copia non datur quiescere, sed cogitur subinde semet nunc in dextrum, nunc in lævum latus vertere.

V. Jejunium servat parvulos, sobrium reddit juvenem, venerabilem facit senem. Venerabilior enim est canities jejunio decorata. Jejunium fœminis ornatus est congruentissimus, ætate ac robore vigentibus pro freno est; jejunium matrimonii custodia est, virginitatis nutritius. Atque hæc quidem commoda affert privatim jejunium, in singulis ædibus, in quibus colitur. At publice quomodo vitam nostram gubernat? Totam confestim civitatem, totumque populum ad tranquillitatem componit, consopit clamores, eliminat lites, convitiis imponit silentium. Cujus magistri præsentia puerorum strepitus tam subito compescit, quam jejunium

[1] 1 Cor. vi, 10.

oboriens civitatis tumultus coërcet? Quis comessator prodiit in jejunio? Quis unquam chorus lasciviens a jejunio coactus est? Teneri risus, meretriciæ cantilenæ, insanæ saltationes subito diffugiunt e civitate, a jejunio tanquam ab austero quopiam judice in exilium actæ. Quod si omnes jejunium ad res gerendas in consilium adhiberent, nihil obstaret quominus per universum terrarum orbem alta pax esset, videlicet nec aliis gentibus in alias insurgentibus, nec exercitibus manus inter se conserentibus. Ne arma quidem cuderentur, si jejunium vigeret, nec fora judicialia extruerentur, neque quisquam habitaret in carceribus. In summa, nec deserta haberent maleficos, nec civitates sycophantas, nec mare piratas. Si omnes essent jejunii discipuli, prorsus non audiretur, ut Job ait, vox exactoris [1], nec vita nostra tot suspiriis, tot mœroribus esset differta, si jejunium vitam nostram gubernaret. Perspicuum est enim quod unumquemque doceret non tantum in eduliis temperantiam, verumetiam ab avaritia et rapinis, denique ab omni vitio prorsus abhorrere, et alienum esse. Quibus extirpatis nihil vetaret quominus et nos in alta pace, animorumque tranquillitate vitam nostram transmitteremus.

VI. Nunc vero qui ut jejunium rejiciunt, ita delicias tanquam in his sita sit vitæ felicitas, expetunt, non tantum infinitum illud vitiorum examen induxerunt, verum et sua ipsorum corpora corrumpunt. Observa mihi vultuum discrimen, tum eorum, qui hodie sub vesperam conspicientur, tum eorum, qui cras apparebunt. Hodie tument, rubore suffusi, sudore tenui rorantes, oculi humentes, procaces, atque, ob internam caliginem, exacta cernendi facultate privati. Crastino vero die videbis eosdem vultus compositos, graves, colore naturali recepto, toto habitu præsentem animum præ se ferentes, omnibus sensibus integris, utpote

[1] Job. III, 18.

quorum naturalibus actionibus nulla intus causa tenebras offundit. Jejunium similitudo est hominum cum Angelis, Justorum contubernalis, vitæ moderatio. Per jejunium Moses factus est legislator : jejunii fructus est Samuël. Jejunans Anna Deum deprecata est, « Adonaï Domine, Eloï » Sabaoth, si respiciens respexeris ad ancillam tuam, dede» risque mihi semen viri, dabo illud in conspectu tuo do» num. Vinum et siceram non bibet, usque ad diem obitus » sui [1]. » Jejunium magnum illum Sampsonem educavit, idque quandiu viro affuit, cadebant hostes mille, urbium portæ evellebantur, leones robur manuum illius non sustinebant [2]. At simul atque ebrietas ac scortatio apprehendit hominem, facile in manus hostium incidit, atque exoculatus, pro ludo expositus est pueris alienigenarum. Helias, cum jejunasset, clausit cœlum tres annos, ac menses sex [3]. Etenim cum videret multam nasci e satietate petulantiam, accedente fame, illos invitos coëgit jejunare. Eoque peccata illorum jam in immensum excurrentia cohibuit; dum jejunio velut ustione aut sectione quadam majorem mali progressum interrupit.

VII. Excipite hoc pauperes contubernale vobis, ac mensæ socium. Excipite servi, uti relaxationem a perpetuis servitii laboribus. Excipite divites, quod noxæ a luxu vobis illatæ medeatur, quodque vicissitudine et novitate vobis jucundiora reddat ea, quæ nunc ob assuetudinem fastidiuntur. Excipite male valentes sanitatis matrem. Qui bona estis habitudine, excipite bonæ vestræ habitudinis custodem. Interroga medicos, ac dicent tibi nihil esse periculosius habitudine corporis extreme bona. Quapropter qui peritissimi sunt artis, per jejunium detrahunt redundantia, ne vis naturæ pondere corpulentiæ fracta succumbat. Nam quod nimium est, per inediam ac famem consulto detra-

[1] 1 Reg. 1, 11. — [2] Jud. XIII, 14, et XV, 16. — [3] 3 Reg. XVII, 1.

hentes, capacitatem quamdam, ac alteram nutricationem, alteriusque incrementi principium facultati nutrienti præstant. Adeo omni instituto, omnique corporis habitudini jejunii congruit utilitas, ac pariter omnia condecorat, domos, fora, noctes, dies, civitates, deserta. Cum igitur tot modis sua commoda nobis impertiatur, hilariter illud juxta Domini præceptum excipiamus, non tristes sicut hypocritæ [1], sed mentis hilaritatem absque fuco præ nobis ferentes. Quanquam non arbitror tanto mihi labore opus esse, ut vos ad jejunium exhorter, quanto ut dehorter ne quis hodie in vitium ebrietatis incidat. Nam jejunium quidem plerique partim ob consuetudinem, partim ob pudorem inter ipsos mutuum suscipiunt. Verum ab ebrietate metuo, quam vinolenti non aliter quam paternam hæreditatem mordicus tenent. Quemadmodum enim qui longinquam profectionem adornant, ita nonnulli vecordes hodie adversus quinque dierum jejunium vino indulgent. Quis est usque adeo vesanus, ut priusquam bibere incipiat, ebriorum more deliret? An ignoras quod venter non servat depositum? Venter est pessima fide in conventis. Penum incustoditum, in quod cum multa reposueris, noxam quidem retinet, at non servat deposita. Vide ne tibi quoque, si cras post ebrietatem veneris, dicantur ea quæ modo lecta sunt: « Non istud jejunium elegi, dicit Dominus [2]. » Quid misces ea, quæ misceri non possunt? Quod consortium temulentiæ cum jejunio? Quæ societas vinolentiæ cum abstinentia? « Quis consensus templo Dei cum idolis [3]? » Templum enim Dei sunt, in quibus habitat Spiritus Dei [4]. Contra, templum idolorum sunt, qui fœdam impudicitiæ colluviem per ebrietatem admittunt. Hodiernus dies vestibulum est jejunii. Neque vero qui in vestibulis profanatur, dignus

[1] Matth. VI, 17. — [2] Esaï. LVIII, 5. — [3] 1 Cor. VI, 16. — [4] Id. III, 16.

est qui ad sancta introeat. Nullus famulus cupiens herum suum placare, hostem illius patronum ac reconciliatorem adhibet. Ebrietas inimicitia est in Deum, jejunium pœnitentiæ initium. Itaque si cupis per confessionem reverti ad Deum, fugito temulentiam, ne magis te a Deo alienet. Attamen ad hoc, ut laudem promereatur jejunium, non est per se satis abstinere a cibis, sed jejunium jejunemus acceptabile, Deo gratum. Verum jejunium est a vitiis alienum esse, continentia linguæ, iræ cohibitio, concupiscentiarum amputatio, obtrectationis, mendacii, perjurii. Ab his abstinere, verum est jejunium. In his igitur situm est bonum ac laudabile jejunium.

VIII. Cæterum delectemur in Domino, in meditatione eloquiorum Spiritus, inque suscipiendis salutaribus institutis, denique in cunctis dogmatibus, quibus emendantur animi nostri. Rursus ab interno mentis jejunio caveamus, quod et Propheta deprecatur his verbis : « Non occidet » Dominus fame animas Justorum [1]. » Ac rursus : « Non vidi » justum derelictum, nec semen ejus quærens panem [2]. » Nec enim loquitur de panibus sensibilibus, qui noverat filios Patriarchæ nostri Jacob panum causa descendisse in Ægyptum, sed de spirituali loquitur alimonia, qua interior noster homo perficitur. Ne veniat etiam in nos jejunium quod Deus comminatur Judæis : « Ecce enim dies veniunt, » dicit Dominus, et inducam in terram hanc famem, non » famem panis, neque sitim aquæ, sed famem audiendi ver» bum Domini [3] : » quam ideo immisit justus judex, quod perspiceret eorum mentem verorum dogmatum inedia fame necari : contro vero, externum eorum hominem supra modum pinguescere et obesum fieri. Per omnes igitur hosce sequentes dies convivio excipiet vos Spiritus sanctus, matutinis simul et vespertinis epulis. Nemo sua sponte

[1] Prov. x, 3. — [2] Psal. xxxvi, 25. — [3] Amos viii, 11.

seipsum fraudet hoc epulo spirituali. Omnes participes simus sobrii calicis, quem ipsa sapientia temperavit, ac nobis apposuit ex æquo, ut quantum quisque capax est hauriat. « Miscuit enim craterem suum, occidit hostias suas [1] : » hoc est, « Perfectorum cibum, qui propter assuetudinem » sensus exercitatos habent ad discretionem boni et mali [2]. » Quibus affatim expleti, reperiamur et illo digni gaudio, quod exhibebitur in sponsi thalamo, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et imperium in sæcula. Amen.

HOMILIA III.

In illud: Attende tibi ipsi [3].

I. Qui nos condidit Deus [4], ideo impertivit nobis sermonis usum, ut alter alteri cordis consilia aperiamus, eaque unusquisque propter naturæ societatem communicemus cum proximo, ex abditis cordis recessibus velut ex cellis quibusdam penariis depromentes. Etenim si constaremus anima nuda, statim certe cogitationum ope inter nos congrederemur. Quia vero anima nostra carnis tegumento operta, cogitationes producit, verbis opus habet et nominibus, ut ea, quæ in reconditiore mentis secessu delitescunt, proferat in apertum. Mens igitur nostra simul ut vocem quidpiam significantem apprehendit, sermone velut cymba quadam vehitur, et aërem transvolans, a loquente transit ad audientem. Quod si nacta fuerit altam tranquillitatem ac quietem, tum sermo veluti portum quemdam placidum

[1] Prov. IX, 2. — [2] Hebr. V, 14. — [3] Deut. XV, 9. — [4] Vide D. Guillon, tom. VII, p. 235-248.

ac tranquillum, discipulorum aures subit : sin autem excitatus ab auditoribus tumultus, quasi aspera quædam tempestas contra aspirarit, medio in aëre dissolutus naufragium facit. Date igitur quietem sermoni per silentium. In eo enim fortasse videbitur aliquid utile, nec indignum quod hinc vobiscum exportetis. Difficilis captu est veritàtis sermo, ac facile potest effugere non attentos. Ita enim voluit Spiritus sanctus sermonem suum contractum esse ac brevem, ut paucis multa significet, nulloque negotio ob brevitatem valeat facile memoria retineri. Nam et naturale sermonis munus est, neque obscuritate ea quæ significantur occultare, neque supervacaneum esse et vanum, ac temere rebus circumfluum. Certe ejusmodi sunt ea verba, quæ modo nobis ex Mosis libris recitata sunt, quorum omnino recordamini vos qui studiosi estis, nisi forte ob suam brevitatem vestras præterfluxerint aures. Ita autem se habet sententia : « Attende tibi ipsi, nequando fiat verbum occultum in corde » tuo iniquitas [1]. » Sumus nos homines ad peccata cogitationum proclives. Quapropter qui corda nostra sigillatim finxit, haud nescius in voluntatis appetitione compleri maximam peccatorum partem, puritatem in principali animæ parte sitam, ceu principem ac primariam nobis constituit. Nam maxime qua parte facile prolabimur in peccata, hanc custodia ac cura majore dignatus est. Quemadmodum enim medici providentiores imbecilliora corpora monitis quibusdam ad cautionem adhibitis multo ante communiunt : eumdem ad modum communis curator, et verus animarum Medicus, quam partem ad peccatum pronam in nobis maxime novit, eam validioribus præsidiis præmunivit. Etenim corporeæ actiones tempore indigent, opportunitate, labore, adjutoribus, denique reliquo commeatu. E diverso, animi motus citra temporis moram fiunt, perfi-

[1] Deut. xv, 9.

ciuntur citra lassitudinem, citra negotium ullum consistunt, idoneum ipsis est tempus omne. Et sane nonnunquam invenitur qui arrogans sit, superbiatque de gravitate et castitate, quique extrinsecus præ se ferens temperantiæ larvam, ac plerumque inter eos, qui ipsum ob virtutem beatum prædicant, desidens medius, mox tamen cogitatione per occultum cordis motum ad peccati locum accurrat. Videt animo concupita, comminiscitur congressum quempiam indecorum, ac denique in abdita cordis officina, claram in seipso voluptatis speciem depingens, nullis testibus, intra se peccatum perpetrat, omnibus ignotum, « Do» nec veniat qui revelabit occulta tenebrarum, et manifes» tabit consilia cordium [1]. Cave igitur, nequando verbum » occultum in corde tuo fiat delictum [2]. Quisquis enim as» pexit mulierem ad concupiscendum eam, jam adulterium » commisit in corde suo [3]. » Nam corporis actiones a multis intercipiuntur : qui vero peccat voluntate, statim celeri cogitationum motu peccatum explevit. Ubi igitur lapsus est repentinus, ibi repentina cavendi facultas fuit nobis tradita. Obtestatur enim, « Nequando verbum occultum in » corde tuo fiat delictum. » Jam potius ad ipsum sermonis recurramus exordium.

II. « Attende, inquit, tibi ipsi. » Animal quodvis ad se tuendum ab omnium conditore Deo habet intus impetum quemdam. Invenias itidem, si modo animum diligenter attenderis, maximam brutorum animalium partem, nullo magistro, noxia vitare aversarique : contra vero, naturali quadam propensione ad sua commoda capienda incitari. Quapropter et qui nos erudit Deus, magnum hoc nobis præceptum dedit, ut quod illa a natura accepere, idipsum accedat nobis rationis ope, et quod fit a brutis inconsiderate, hoc a nobis perficiatur ex animi attentione, et assidua

[1] 1 Cor. IV, 5. — [2] Deut. XV, 9. — [3] Matth. V, 28.

mentis consideratione : item, ut datos nobis a Deo impetus diligenter custodiamus, fugientes peccatum perinde atque bruta animalia venenatum pabulum fugiunt : sectantes vero justitiam, velut illa herbas edules consectantur. « Attende igitur tibi ipsi, » ut possis noxium a salubri discernere. Quoniam autem duplex est attentio : altera, cum considerantur oculis corporeis visibilia : altera, cum speculamur incorporea intelligente animi facultate; si dixerimus quidem hoc præceptum in oculorum actione esse situm, statim id fieri non posse deprehendemus. Quî enim fieri potest, ut quis seipsum totum oculo complectatur? Neque enim oculus ipse ad seipsum videndum adhibet suos obtutus, non pertingit ad verticem, terga non novit, non vultus, non internam viscerum dispositionem. Denique impium fuerit dicere præcepta Spiritus sancti perfici non posse. Superest igitur, ut illud præceptum de mentis actione accipiamus. « Attende igitur tibi ipsi. » Hoc est, teipsum omni ex parte conspice. Habeto oculum animæ insomnem ad tui ipsius custodiam. « In medio laqueorum » transis [1]. » Latent laquei multis in locis ab hoste defixi. Circumspice igitur et lustra omnia, « Ut serveris tanquam » damula e laqueis, et tanquam avis e reti [2]. » Caprea enim præ visus claritate capi laqueis non potest, inde est etiam, quod id nominis acceperit a proprio visus acumine. Avis vero, si modo sibi attendat, levi penna sursum erecta, redditur altior quam ut incidat in aucupum insidias. Cave igitur ne brutis animantibus deterior videare ad te ipsum custodiendum; nequando laqueis irretitus, præda efficiaris diaboli, ab eo captus et ad illius voluntatem adductus [3].

III. « Attende itaque tibi ipsi. » Hoc est, non tuis, neque his quæ circum te sunt, sed tibi ipsi soli attende. Aliud enim sumus nos ipsi, aliud nostra, aliud quæ circum nos

[1] Eccli. IX, 20. — [2] Prov. VI, 5. — [3] 2 Tim. II, 26.

sunt. Nos quidem anima sumus et mens, quatenus ad imaginem Conditoris sumus facti : nostrum vero corpus est, et qui per ipsum sunt, sensus; circum nos autem pecuniæ, artes, et reliqua vitæ supellex. Quid igitur ait Scriptura? Ne carni attende, nec ullo modo prosequare illius bona, sanitatem, pulchritudinem, voluptatum usum, longam vitam; nec pecunias, aut gloriam, aut potentiam admirare; nec alia quæcumque temporalis tuæ vitæ munera explent, magna aut eximia tanti duxeris, ut horum studio primariam tuam vitam negligas : sed attende tibi ipsi; hoc est, animæ tuæ. Exorna illam, et ejus curam gere, ut sordes omnes ex nequitia ipsi accedentes, submoveantur per animi attentionem, omnisque vitiorum turpitudo expurgetur; ac contra condecoretur illustreturque omni virtutis ornatu. Perscrutare te ipse, quis sis : fac noscas tuam ipsius naturam, nimirum corpus quidem mortale esse, animam vero immortalem : item, duplicem esse vitam nostram, alteram carnis propriam, cito transeuntem, alteram animæ cognatam, limites nullos admittentem. « Attende ergo tibi ipsi; » neque iis, quæ peritura sunt, ac si æterna essent, adhæseris, neque æterna quasi fluxa asperneris. Carnem despicito, quippe quæ transeat : curam habeas animæ, rei immortalis. Omni diligentia tibi ipsi intende, ut quod utrique profuturum sit, noveris dispertiri, carni quidem alimoniam, et tegumenta : animæ vero pietatis dogmata, institutionem urbanam, virtutis exercitationem, vitiorum emendationem. Neque vero plus æquo pinguefacias corpus, neque sis sollicitus de copia carnium. Quoniam enim « Caro concupis» cit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem, et » hæc sibi invicem adversantur [1], » cave nequando addictus carni, multas vires tribuas deteriori. Nam quemadmodum in staterarum momentis, unam lancem si degravabis,

[1] Gal. v, 17.

necesse est omnino ut oppositam reddas leviorem : ita etiam in corpore et animo, dum unum redundat, alterum necessario imminuitur. Fruente enim corpore habitudine bona, atque obesitate aggravato, consequens est ut mens ad peculiares sibi actiones infirma sit ac debilis. Contra, animo se bene habente, et bonorum meditatione ad propriam magnitudinem evecto, sequitur bonam corporis habitudinem contabescere, et clanguere.

IV. Porro hoc idem præceptum cum infirmis conducit, tum maxime congruit bene valentibus. Et in morbis quidem medici adhortantur ægrotos, ut sibi ipsi attendant, nihilque eorum, quæ ad medelam pertinent, negligant. Eumdem ad modum sermo etiam animarum nostrarum Medicus, animam a peccato male affectam exiguo hoc remedio persanat. « Attende igitur tibi ipsi, » ut pro delicti ratione recipias etiam subsidium curationis. Magnum est peccatum et grave, multa tibi opus est confessione, lacrymis amaris, intentis vigiliis, jugi jejunio. Leve est et tolerabile delictum, huic quoque exæquetur pœnitentia. Tantummodo attende tibi ipsi, ut sanitatem animi ac morbum agnoscas. Sunt enim plerique, qui præ nimia animi inconsiderantia ægrotare se ne norunt quidem, quanquam gravibus morbis et insanabilibus laborant. Sed et bene valentibus in agendo non parum prodest illud mandatum. Quare hoc idem et ægros sanat, et sanis conciliat sanitatem perfectiorem. Nam quisque nostrum qui inter Verbi Discipulos recensemur, sumus administri unius alicujus eorum munerum, quæ nobis juxta Evangelium præscripta sunt. « Enim- » vero in magna domo Ecclesia hac, non modo vasa sunt » cujuscumque generis, aurea et argentea, lignea et testacea, » sed sunt etiam artes omnigenæ [1]. » Habet enim domus Dei, quæ est Ecclesia Dei viventis [2], venatores, viatores, archi-

[1] 2 Tim. II, 20. — [2] 1 Tim. III, 15.

tectos, ædificatores, agricolas, pastores, athletas, milites. Conveniet brevis hæc dictio his omnibus, impertiens singulis tum operis integritatem, tum voluntatis studium. Venator es missus a Domino dicente : « Ecce ego mitto » multos venatores, et venabuntur eos super omnem mon» tem[1]. » Attende igitur diligenter, ne forte effugiat te præda, ut eos, qui vitiis efferati sunt, sermone veritatis captos adducas Servatori. Viator es non secus ac ille, qui sic precabatur : « Gressus meos dirige[2] : » attende tibi ipsi, ne deflectas a via, ne declines ad dextram aut sinistram ; via regia incede. Jaciat architectus firmum fidei fundamentum, quod est Jesus Christus. Videat ædificator quo pacto ædificet : non lignum, non fœnum, non stipulam, sed aurum, argentum, lapides pretiosos[3]. Pastor es? attende ne te quidquam eorum, quæ ad munus pastorale attinent, prætereat. Hæc autem quid sibi volunt? Fac reducas errabundum pecus, obliga contritum, ægrum sana. Agricola si fueris, ficum infructuosam circumfodito, et ea, quæ fœcunditatem juvant, appone. Tu qui miles es, « Collabora » Evangelio[4] : milita bonam militiam[5] » contra spiritus nequitiæ, adversus libidines carnis, assume omnem armaturam Dei[6] : ne impliceris vitæ negotiis[7], ut ei, qui te in militiam delegit, placeas. Athleta es? attende tibi ipsi, ne quam legem athleticam transgrediaris. « Coronatur enim nemo, » nisi legitime certaverit[8]. » Imitare Paulum et currentem, et luctantem, et pugnis certantem : tu itidem velut bonus pugil, animi oculum omnino intentum habe. Partes præcipuas obtegito objectu manuum : intentis in adversarium oculis esto. Extende te in cursibus ad anteriora[9]. « Sic » curre, ut comprehendas[10]. » Oppone te invisibilibus adver-

[1] Jer. xvi, 16. — [2] Psal. cxviii, 133. — [3] 1 Cor. iii, 11, 12. — [4] 2 Tim. i, 8. — [5] 1 Tim. i, 18. — [6] Ephes. vi, 11. — [7] 2 Tim. ii, 4. — [8] Ibid, 5. — [9] Philip. iii, 13. — [10] 1 Cor. ix, 24.

sariis in luctatione. Esse te ejusmodi, quoad vives, hæc sententia vult, non concidentem animo, neque dormientem, sed sobrie et vigilanter tibi ipsi præsidentem.

V. Deficiet me dies, si narrare pergam tum studia eorum, qui Evangelio Christi operam dant, tum vim præcepti, videlicet quam conveniat omnibus. « Attende tibi ipsi. » Sobrius esto, utere consiliis, præsentium custos, futuri provisor. Quod jam præsens est, præ segnitie ne amitte, neque eorum, quæ non sunt, nec forte futura sunt, quasi jam in manibus sint, tibi promitte possessionem. Nonne hic morbus natura insitus est adolescentibus, ut ob mentis levitatem habere se jam putent sperata? Nam si quando otium nacti fuerint, aut quietem nocturnam, imagines quasdam rerum non subsistentium sibi ipsi animo fingunt, et præ mentis instabilitate feruntur in omnia, pollicentes sibi splendorem vitæ, nuptias illustres, numerosam ac faustam sobolem, longævam senectutem, deferendos ab omnibus honores. Deinde cum nulla in re possint spes suas sistere, ad ea quæ inter homines maxima sunt, nimio animi tumore rapiuntur. Domos pulchras comparant et amplas, quas pretiosa ac omnigena supellectile replent : tantum adjiciunt terræ in circuitu, quantum vana eorum cogitatione a toto terrarum orbe rescissum est. Rursus provenientes illinc reditus in vanitatis horreis includunt. His addunt pecora, innumeram servorum turmam, magistratus civiles, principatus gentium, imperia militaria, bella, tropæa, denique regnum ipsum. Hæc omnia ubi inanibus animi commentis recensuere, sibi præ nimia stoliditate videntur speratis velut jam præsentibus, et sibi ante pedes positis frui. Propria hæc est otiosi ac socordis animi ægritudo, in vigili corpore insomnia cernere. Hæc itaque mentis laxitatem, et cogitationum tumorem comprimens Scriptura, et velut freno quodam mentis inconstantiam arcens,

magnum hoc ac sapiens præceptum annuntiat. « Tibi ipsi, » inquit, attende, » nequaquam promittens tibi quæ non existunt, sed præsentia ad utilitatem tuam dirigens. Existimo autem ideo usum fuisse hac admonitione legislatorem, ut illud etiam vitium ab hominum consuetudine amandaret. Quia unicuique nostrum facilius est aliena curiose indagare, quam sua ipsius ac propria expendere : ut ne nobis id accidat : « Desine, inquit, alterius cujuspiam mala explorare : cave cogitationibus otium dederis alienum morbum inquirendi : sed tibi ipsi attende, hoc est, ad te ipsum perscrutandum converte oculos animi tui. » Sunt enim nec pauci, qui juxta Domini verba, festucam quidem animadvertunt in oculo fratris, trabem vero in suo ipsorum oculo non vident[1]. Cave igitur cesses perscrutari te ipsum, an præcepto congruenter convenienterque vita tibi procedat. Ea autem, quæ extrinsecus sunt, ne circumspice, nuncubi cujuspiam reprehendendi locum possis invenire, gravem illum arrogantemque Pharisæum imitatus, qui stans se ipse justificabat, ac Publicanum habebat despicatui? Imo vero ne intermittas teipsum percontari, numquid deliqueris cogitatione? numquid lingua labarit mentem præcurrens? numquid in manuum operibus factum sit quidquam temerarium? Quod si in vita tua te multa deliquisse inveneris (prorsus autem invenies, homo cum sis), verba profer Publicani : « Deus propitius esto mihi peccatori[2]. Attende » igitur tibi ipsi. » Hoc verbum tibi et splendido ac felici rerum successu utenti, et vitam omnem secundo flumine traducenti assidebit utiliter, sic ut quasi bonus quispiam consiliarius rerum humanarum suggerat memoriam. Et quanquam afflicteris adversis casibus, opportune potest cordi tuo accini, ut neque fastu tumidus eveharis ad jactantiæ vitium; neque desperatione ad degenerem mœsti-

[1] Matth. VII, 3. — [2] Luc. XVIII, 13.

tiam delabaris. Efferris ob divitias? jactas te ob majorum nobilitatem? de patria ac pulchritudine corporis, deque delatis ab omnibus honoribus gloriaris? attende tibi ipsi, quod mortalis es; quod terra es, et in terram reverteris [1]. Circumspice eos, qui ante te degerunt in similibus splendoribus. Ubi sunt qui magistratus civiles gessere? ubi rhetores illi inexpugnabiles? ubi qui constituerunt conventus publicos? ubi illustres equorum altores (1), exercituum duces, satrapæ, tyranni? Annon omnia pulvis? annon omnia fabula? Annon vitæ ipsorum memoria conservatur in paucis ossibus? Conspicito sepulcra, num possis servum ab hero, et pauperem a divite discernere? Discerne si quo modo potes, vinctum a rege, fortem a debili, formosum a deformi. Itaque naturæ si memineris, nunquam te extolles; memor autem fueris tui ipsius, si attenderis tibi ipsi.

VI. Rursus ignobilis homo es et inglorius, pauper ex pauperibus oriundus, sine lare, sine civitate, infirmus, quotidiani victus indigus, timens potentes, omnes reformidans ob vitæ humilitatem? « Pauper enim, inquit, non sustinet comminationem [2]. » Ne itaque despondeas animum, nec propterea quod nihil suppetit tibi eorum, quæ expeti solent, omnem bonam spem abjicias: quin potius evehe animum tuum, tum ad ea bona, quæ jam tibi tradita sunt a Deo, tum ad ea, quæ, ipso pollicente, tibi in futurum reposita sunt. Primum quidem homo es, solus ex omnibus animantibus a Deo formatus. Annon illud tibi, si modo probe judicaveris, ad summam jucunditatem suffecerit, quod ab ipsis Dei manibus, qui omnia condidit, formatus sis? deinde etiam, quod ad imaginem factus Conditoris tui, possis per vitam bene institutam ad parem cum Angelis dignitatem accedere? Animum nactus es intelligendi facultate præditum, quo Deum cognoscis, exploras rerum

[1] Gen. III, 19. — [2] Prov. XIII, 8.

naturam per ratiocinationem, sapientiæ fructum suavissimum decerpis. Terrestria omnia animalia cicura perinde atque agrestia, omnia item in aquis degentia, et quæ aërem hunc pervolant, serviunt tibi, tuoque imperio subjacent. Nonne artes invenisti tu, ac condidisti urbes? Nonne et quæ ad vitam necessaria sunt, et quæ ad voluptatem luxumque pertinent excogitasti? Annon, ratione duce, maria tibi facta sunt pervia? Nonne terra et pelagus vitæ tuæ inserviunt? Nonne aër cœlumque et stellarum chori suum tibi expandunt ordinem? Quid igitur pusillo es animo, quod equum non habeas argenteo freno adornatum? At habes solem, qui pernicissimo cursu per totum diem lumen suum veluti facem tibi præfert. Cares argenti et auri fulgore: sed lunam habes ingenti suo splendore te collustrantem. Non conscendis currus inauratos: at pedes habes proprium vehiculum, et tibi innatum. Quid igitur est quod beatos prædices eos, qui marsupium plenum possident, et alienis pedibus indigent ad faciendum iter? Non dormis in lecto eburneo: at terram habes multo ebore pretiosiorem, atque dulcem in ea requiem capessis, ac veloci somno curisque libero indulges. Non decumbis sub fornice ac tecto aureo: at cœlum habes inenarrabili stellarum pulchritudine circumfulgens. Atque hæc quidem humana sunt: sed quæ sequuntur, majora sunt et præstantiora. Deus propter te inter homines versatus est, Spiritus sancti distributio [1], mortis destructio, spes resurrectionis, divina præcepta vitam tuam perficientia, profectio ad Deum per mandata, paratum regnum cœlorum, justitiæ coronæ ei, qui labores pro virtute non fugit, paratæ.

VII. Quod si tibi ipsi attenderis, hæc atque his plura adhuc circa te ipsum deprehendes; et frueris quidem præsentibus, nec ob ea, quæ deerunt, futurus es animo pusillo.

[1] Hebr. II, 4.

Præceptum illud tibi ob oculos si ubique obversetur, haud mediocri adjumento erit tibi. Exempli causa, ab ira vincitur ratio, et præ iracundia tum ad verba indecora, tum ad actiones immanes ac ferinas abriperis? Si tibi ipsi attendes, iram velut pullum quemdam immorigerum ac frenorum impatientem, coërcebis, plaga rationis velut flagro quodam ipsam compescens. Continebis et linguam, neque in eum, qui te irritaverit, manus injicies. Rursus mala desideria ac libidines velut œstro quodam animam tuam exagitantes, in libidinosos ac lascivos impetus te conjiciunt. Sane si tibi ipsi attenderis, memineris que præsentem hanc voluptatem in finem amarulentum desituram, et fore ut titillatio, quæ nunc ex voluptate corpori nostro innascitur, vermem venenatum, qui nos perpetuo in gehenna puniturus sit, gignat, fiatque carnis ardor ignis æterni parens; statim fugatæ libidines evanescent, ac mirabilis quædam tranquillitas et quies intus in animo oborietur, non secus ac si heræ cujusdam pudicæ adventu sedaretur ancillarum lascivientium tumultus. « Attende igitur tibi ipsi, » et scito alteram animæ partem ratiocinandi intelligendique facultate esse præditam, alteram vero affectionibus obnoxiam et irrationalem. Et illius quidem naturale munus est dominari : hujus vero, obedire ac obtemperare rationi. Ne igitur unquam sinas mentem in servitutem redactam, affectionum vitiosarum servam fieri : neque rursus permittas turbulentos affectus insurgere adversus rationem, animæque imperium in se transferre. Denique diligens tui ipsius contemplatio satis te deducet in Dei cognitionem. Nam si attenderis tibi ipsi, nihil opus erit ex universorum structura ipsum Opificem investigare, sed in te ipso velut in concinno quodam rerum summario, magnam Conditoris tui sapientiam contuebere. Ex anima incorporea, quæ in te residet, intellige Deum esse incorporeum, eumque nullo loco

circumscribi; cum ne tua quidem mens a se primo commoretur in loco, sed ob suam cum corpore conjunctionem in loco permaneat. Invisibilem Deum esse crede, tuæ ipsius animæ consideratione, cum nec ipsa possit oculis corporeis capi. Neque enim colorata est, neque figuris insignita, neque corporali ullo charactere comprehensa, sed ex actionibus solis internoscitur. Quare eam cognitionem, quæ oculorum ope acquiritur, in Deo ne quæsieris : sed adhibens menti fidem, ipsum spirituali modo apprehende. Admirare artificem, quomodo animæ tuæ vim ad corpus colligarit, ut usque ad extremas ipsius partes pervadens, membra inter se multum dissita ad unam eamdemque conspirationem ac societatem adducat. Perpende quæ vis ab anima corpori impertiatur, et quæ a corpore ad animam redeat necessitudo affectuum, sensuumque: quomodo corpus quidem vitam ab anima recipiat, anima vero dolores a corpore : quales habeat disciplinarum cellas : cur rebus prius cognitis succedentium accessio nihil offundat caliginis, sed potius memoriæ serventur distincte citra ullam confusionem, principali animæ parti velut æreæ cuidam columnæ inscriptæ. Intuere quomodo vitiosis carnis affectibus succumbens, suam ipsius amittat pulchritudinem : et rursus quonam pacto expurgata vitii turpitudine, per virtutem revertatur ad Conditoris similitudinem.

VIII. Postquam animam speculatus es, attende etiam, si tibi videbitur, ad corporis structuram, et admirare quomodo ipsum idoneum ac decens domicilium animæ rationali condiderit Artifex optimus. Finxit hominem solum ex omnibus animantibus erecta facie, ut ex ipsa figura scias vitam tuam e superno genere oriri. Nam quadrupedum genus omne respicit terram, et in ventrem inclinatur : homini vero patet ad cœlum aspectus, ut ne indulgeat ventri, neque venereis, sed impetum omnem ad supernum iter

dirigat. Adhæc posito in altissimo loco capite, præcipuos in eo sensus collocavit. Hic visus, auditus, gustus, odoratus, omnes haud procul a se invicem sedem obtinentes. Et licet sint in locum adeo exiguum coarctati, nullus vicini actionem impedit. Oculi quidem occuparunt speculam altissimam, ut nulla corporis pars ipsis tenebras obducat, sed sub exigua quadam superciliorum projectura desidentes, e superiori ac eminentiori loco aciem recta intendant. E diverso, auditus haudquaquam recta apertus est, sed retorto ac tortuoso meatu sonos in aëre apprehendit : id quod fit quoque ex summa sapientia, ut vox quidem liberrime pervadat, aut potius insonet, per anfractus et tortuosos sinus confracta, nihil vero eorum, quæ forinsecus interlabi solent, sensui possit esse impedimento. Disce linguæ naturam, quam tenera sit, versatilisque, et ad omnem sermonis usum ob motuum varietatem sufficiens. Considera dentes, qui ut vocis organa sunt, fortiter fulcientes linguam, ita sunt alimenti ministri, quorum alii illud secant, conterunt alii. Hunc ad modum convenienti ratiocinatione percurrens omnia, et addiscens aëris attractionem per pulmonem, caloris in corde conservationem, concoctionis instrumenta, alveos sanguinis ; ita demum ex omnibus his impervestigabilem Conditoris tui sapientiam perspectam habebis, ut tu quoque cum Propheta dicere possis : « Mirabilis facta est scientia tua ex me [1]. » Attende igitur tibi ipsi, ut attendas Deo, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Psal. cxxxvi, 6.

HOMILIA IV.

De gratiarum actione.

I. Audistis verba Apostoli [1], quibus Thessalonicenses alloquens, omni hominum generi legem præscribit. Nam doctrina quidem iis, qui ad ipsum undique accedebant, tradebatur : utilitas vero, quæ ex ea capitur, ad omnem hominum ætatem transit. « Semper gaudete, inquit. Sine intermissione orate. In omnibus gratias agite [2]. » Quid autem sibi velit illud gaudium, quodnam ex eo emolumentum percipiatur, quaque ratione valeat quis precibus assiduis vacare, atque in omnibus agere gratias Deo, nos paulo post pro viribus explicabimus. Porro quæ nobis ab adversariis objiciuntur, dum legem traditam impleri non posse calumniantur, ea præoccupare necesse est. Quænam enim est, inquiunt, ista virtus, diu noctuque in animi effusione lætum ac hilarem degere? Quî etiam hoc idem fieri potest, obsidentibus nos innumeris et inexpectatis malis, animamque inevitabili mœrore afficientibus, in quibus gaudere ac lætari longe difficilius factu est, quam si quis in sartagine totus non doleret, aut punctim cæsus dolore non cruciaretur? Aut fortasse hic etiam adest aliquis ex circumstantibus nos, qui hac animi ægritudine laborans, excusationes causetur in peccatis ; ac propter suam in observandis præceptis negligentiam, legislatorem ipsum tanquam qui quæ fieri non possunt, sanciat, reprehensioni obnoxium reddere conetur. Eoque dicit : « Quî fieri potest, ut semper gaudeam, cum in me gaudii causæ non sint sitæ? » Nimirum

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 249-263. — [2] 1 Thess. V, 16-18.

quæ lætitiam creant, ab externis petuntur, nec sunt in nobis posita : amici adventus, diuturna cum parentibus congressio, opes inventæ, delati ab hominibus honores, reditus ex molesta ægritudine ad sanitatem, reliqua vitæ felicitas, domus omnium bonorum copia abundans, exuberans mensa, idonei lætitiæ socii, res auditu et visu jucundæ, eorum, qui maxima nobiscum necessitudine juncti sunt, sanitas, cæteraque, quæ faustam ac beatam ipsis vitam reddere possunt. Neque enim molestæ sunt solum quæ nobis accidunt ærumnæ, sed eæ etiam, quæ amicos ac propinquos tristitia afficiunt. Quare fuerit necesse gaudium et animæ hilaritatem ex his omnibus conflari. Prætereaque si quando contingat videre inimicorum ruinam, plagas insidiatorum, repensas beneficis vices, et in summa, si nulla omnino adsit, aut expectetur molestia, quæ nostram perturbet vitam, ita demum anima gaudere ac lætari poterit. Quomodo ergo datum nobis est præceptum, quod voluntate non peragitur, sed ex aliis causis prius memoratis dependet? Rursus quanam ratione assidue precabor, necessitatibus corporis attentionem animi ad se necessario avocantibus, cum fieri non possit, ut mens in duas simul curas distrahatur?

II. Atqui in omnibus imperatum mihi est agere gratias. Agam-ne gratias tormentis admotus? percussus? in rota distentus? oculis effossis? An turpi plaga ab eo, qui oderit, accepta, grates habebo? an frigore astrictus? fame præfocatus? vinctus in equuleo? liberis subito orbatus, aut etiam ipsa uxore spoliatus? An bonorum copia eversus ob repentinum naufragium? Numquid si mari in piratas, vel si terra inciderim in latrones? Num vulneratus? appetitus calumniis? vagabundus? in carcere inclusus? Hæc et adhuc his plura, legislatorem insimulantes colligunt, ac sua ipsorum peccata excusare putant, dum data nobis præ-

cepta, perinde ac si impleri nequeant, calumniantur. Quid igitur dicemus? Nimirum, quod licet alio spectet Apostolus, coneturque e terra in sublime evehere animas nostras, atque ad cœlestem quamdam vivendi rationem nos transferre; tamen isti altum legislatoris sensum non assecuti, sed circa terram et carnem, ut vermes in cœno, ita in corporis cupiditatibus volutati, possint ne apostolica mandata confici, inquirunt. Apostolus autem non jam amplius in carne vivens, sed viventem habens in seipso Christum, non quemlibet, sed sui similem ad continuum gaudium invitat: quippe quia graves ac molestas carnis affectiones non admittit isthæc cum summo bono conjunctio. Imo vero etiamsi scindatur caro, in ea corporis parte, quæ male afficitur, remanet continuitatis dissolutio, nec unquam ad intelligentem animi partem pertingere potest doloris communicatio. Etenim si juxta Apostoli præceptum membra, quæ sunt super terram, mortificaremus [1], atque in corpore circumferremus mortificationem Jesu [2], necesse esset ut mortificati corporis plaga ad animam ab ejus conjunctione solutam non perveniret. Nam ignominiæ, damnaque et propinquorum mors haudquaquam ascendent ad mentem; neque animi celsitudinem ita demittent, ut rerum præsentium sensu commoveatur. Enimvero quotquot in ærumnas delabuntur, si idem, quod vir probus, sentiunt, negotium facessent nemini; quippe qui ne ipsi quidem accidentia sibi mala ægre ferant. Quod si secundum carnem vivunt, neque sic exhibebunt molestiam: sed habebuntur miserabiles, non ideo potius quod in has calamitates inciderint, quam quod quæ officii sunt, sibi facienda non proposuerint. Et in summa, quæ anima semel Conditoris desiderio tenetur, ejusque pulchritudine consuevit delectari, ingens illud gaudium et delicias cum

[1] Coloss. III, 5. — [2] 2 Cor. IV, 10.

hac multiformi carnalium affectuum varietate minime commutabit : contra, ex quibus molestiam capiunt cæteri, ea illius voluptatem augebunt. Ejusmodi erat Apostolus, qui in infirmitatibus, in ærumnis, in persecutionibus atque necessitatibus complacens sibi, gloriæ ducebat egestatem. In fame et siti, in frigore et nuditate, in persecutionibus et angustiis, in quibus alii ægre ferunt seipsos, et a vita abhorrent, in iis Apostolus exultat [1]. Qui igitur sunt sententiæ apostolicæ ignari, nec invitari nos ad evangelicam vitam intelligunt, Paulum accusare non verentur, tanquam qui quæ fieri non possunt præscribat. Atqui discant quot justas gaudii occasiones nobis præbeat Dei munificentia. Quod sumus a Deo habemus, cum antea non essemus; sumus ad Creatoris imaginem facti, mentem atque rationem nacti sumus, quibus natura nostra completur, Deusque a nobis cognoscitur. Item rerum solerter conditarum pulchritudinem percipientes, per illam tanquam per litteras quasdam, summam Dei circa omnia providentiam sapientiamque legimus. Facultatem habemus secernendi bonum a malo : eligere res utiles, et noxias fugere, ab ipsamet natura didicimus. Abalienati a Deo per peccatum, rursus revocati fuimus in ejus familiaritatem ac necessitudinem, per Unigeniti sanguinem ex ignominiosa servitute exempti. Resurrectionis spes, angelicorum bonorum possessio, regnum cœleste, repromissa bona, vim et mentis et rationis superantia.

III. Quomodo credere par est gaudium perpes jugemque lætitiam ex his creari non posse, sed opinari eum, qui ventri inservit tibiarumque modulis oblectatur, quique volutatur in molli lecto, ac stertit, dignam gaudio vitam degere? Ego vero dixerim hos quidem dignos esse qui defleantur ab iis, qui mente præditi sunt; contra, beatos jure

[1] 2 Cor. XI, 27, et XII, 9.

optimo dicendos esse eos, qui propter spem futuri sæculi præsentem vitam sustinent, ac præsentia æternis commutant. Sive autem in flamma degant ii, qui Deo conjunguntur, uti tres pueri in Babylone : sive includantur cum leonibus; sive a ceto absorbeantur, ipsi tamen prædicandi sunt a nobis beati, ac eos in gaudio vitam transigere oportet, nequaquam dolentes de præsentibus, sed ob spem eorum, quæ nobis in posterum reposita sunt lætantes. Arbitror namque strenuum athletam ad pietatis stadium semel exutum, plagas adversariorum fortiter ferre debere, spe gloriæ ex coronis consequendæ. Etenim quotquot in gymnicis certaminibus sunt palæstricis laboribus assueti, animum non demittunt ob plagæ dolorem; imo vero spretis ob præconii desiderium laboribus præsentibus, adversarios cominus adoriuntur. Hunc ad modum etiamsi viro virtutis studioso accidat quid asperi, tenebras gaudio non obducet. Nam « Tribulatio patientiam operatur, patientia autem » probationem, probatio vero spem, spes autem non con» fundit [1]. » Quapropter et alio in loco ab eodem jubemur patientes esse in tribulatione, et spe gaudere [2]. Spes itaque est quæ efficit, ut gaudium animo viri probi sit contubernale. Quin et idem Apostolus jubet etiam flere nos cum flentibus [3]. Rursus ad Galatas scribens, deflebat inimicos crucis Christi [4]. Ecquid opus est commemorare Jeremiam flentem, Ezechielem Dei jussu principum lamentationes scribentem [5], et multos alios Sanctos lugentes? « Hei mihi mater, quare me genuisti [6]? » Et, « Hei mihi, » quia periit pius e terra, et qui recte faciat, in hominibus » non est. » Et, « Hei mihi, quia factus sum sicut qui con» gregat stipulam in messe [7]. » Et ut verbo dicam, perscrutare voces Justorum, et sicubi reperias qui emittat vo-

[1] Rom. v, 5. — [2] Id. xii, 12. — [3] Ibid. 15. — [4] Philip. iii, 18. — [5] Ezech. ii, 9 et vii, 27. — [6] Jer. xv, 10. — [7] Mich. vii, 1, 2.

cem tristiorem, nullus dubitabis quin omnes mundum hunc, et miseram vitam, quæ in eo agitur, deplorent. « Heu » mihi, quia incolatus meus prolongatus est [1]. » Nimirum cupit « Dissolvi, et esse cum Christo [2]. » Itaque fert ægre hujus incolatus dilationem, tanquam quæ impedimento sit gaudio. Et David quoque reliquit nobis in Canticis prolatam de amico suo Jonathan lamentationem, in qua simul et inimicum suum luxit. « Doleo super te, frater mi » Jonathan. » Et, « Filiæ Israël super Saül flete [3]. » Hunc quidem luget, ut peccato immortuum : Jonathan vero ut hominem sibi per totam vitam conjunctissimum. Quid autem attinet cætera percensere? Enimvero Dominus ipse flevit etiam super Lazarum [4] et super Jerusalem [5]. Sed et lugentes ac flentes itidem prædicat beatos [6].

IV. Sed, inquiunt, quomodo fieri potest, ut hæc concilientur cum verbis illis, « Semper gaudete? Neque enim lacrymæ et gaudium ex iisdem principiis ducunt originem. Nam compresso circa cor spiritu, et angustato, lacrymæ ex improviso casu percutiente animam, eamque contrahente, velut ex plaga quadam oriri consuevere : gaudium vero est animæ ob res ex sententia succedentes gestientis quidam quasi saltus. Hinc differunt corporis symptomata. Tristes quidem subpallidam lividamque ac rigentem habent corporis molem : inest vero efflorescens quædam et subrubra corporis habitudo lætis et hilaribus, anima tantum non prosiliente et prorumpente ad exteriora præ voluptate. Verum ad hæc dicemus quod lamentationes Sanctorum lacrymæque ex Dei amore proficiscebantur. Itaque oculis in dilectum semper intentis, ac lætitia majore sibi inde accedente, curabant res conservorum suorum, deflebant ipsos peccantes, eosque per lacrymas emendabant.

[1] Psal. cxix, 5. — [2] Philip. 1, 23. — [3] 2 Reg. 1, 24 et 26. — [4] Joan. xi, 35. — [5] Luc. xix, 41. — [6] Matth. v, 5, et Luc. vi, 21.

Quemadmodum autem qui in littore stant, dum eorum, qui in mari submerguntur, commiserescunt, securitatem suam non amittunt, ob hanc suam de periclitantibus sollicitudinem : ita qui proximorum deflent peccata, suam ipsorum lætitiam minime disperdunt. Imo etiam adaugent ipsam, gaudio Domini dignati ob effusas pro fratre lacrymas. Quare beati sunt qui flent; beati quoque qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur, et ipsimet ridebunt. Risum autem dicit, non strepitum quemdam per genas ab effervescente sanguine editum, sed hilaritatem puram, et omnis tristitiæ exortem. Quocirca lugere cum lugentibus licet per Apostolum, quod hæ lacrymæ velut gaudii æterni semen fiant et fœnus. Ascende mihi mente, et conditionem intuere Angelorum, an conveniat eis præter gaudium et lætitiam ullus alius status : quippe quia habiti sunt digni, qui astent Deo, ac inenarrabili pulchritudine gloriæ Conditoris nostri perfruantur. Itaque ad hanc vivendi rationem invitans nos Apostolus, semper gaudere nos jussit.

V. Quod si Dominus lacrymas super Lazarum et super civitatem profudit, illud dicere habemus ipsum et comedisse et bibisse, nihil alioquin horum indigum : sed modos ac fines quibus, necessarii animæ affectus contineantur, tibi reliquisse. Itaque sic etiam lacrymatus est, ut immodicam querulorum ac luctus amantium ad flendum propensionem, animique eorum demissionem sanaret. Nam si quid aliud, præsertim lacrymæ opus habent moderamine rationis ut erumpant solum aliquibus in casibus, et quantum, et quando, et quomodo par fuerit. Quod enim citra ullam animi commotionem, sed ad erudiendos nos lacrymatus est Dominus, perspectum est ac manifestum ex illo : « Lazarus amicus noster dormit, sed vado ut a somno èxcitem eum [1]. » Quis nostrum deflet amicum dormientem,

[1] Joan. xi, 11.

quem aliquanto post sperat expergefactum iri? « Lazare, » veni foras [1]. » Jam mortuus revocabatur ad vitam : jam alligatus ambulabat. Inest miraculum in miraculo. Pedes ligabantur institis, nec tamen a motu prohibebatur. Etenim aderat vis quædam obice major. Quomodo igitur Dominus, qui erat talia facturus, casum illum lacrymis dignum judicasset? Annon palam est ipsum infirmitatem nostram undique suffulcientem, eas affectiones, quæ inevitabiles sunt et necessariæ, intra modos quosdam ac terminos continuisse? Apathiam quidem vitavit tanquam quiddam ferinum : noluit tamen mœrori ac tristitiæ deditus esse, ac multum lacrymari, quod hoc illiberale esset et ignavum. Quamobrem amico deflendo ostendit communionem humanæ naturæ, simulque nos ab excessu in utramque partem liberavit, neque nos mollius frangi adversis, neque inter molestias sensus esse expertes permittens. Quemadmodum igitur Dominus, solidis cibis digestis, famem sustinuit, sitimque admisit humore corporis consumpto, et defatigatus est ex itinere musculis ac nervis plus æquo distentis, non succumbente labori Divinitate, sed corpore quæ ipsius naturam comitari solent suscipiente : hunc ad modum admisit quoque lacrymas, carni sinens accidere quod ei erat naturale. Hoc autem contingit tum cum cerebri cava, excitatis a tristitia vaporibus referta, per oculorum meatus velut per quosdam canales humoris onus egerunt. Quamobrem cum res graves ac molestæ præter expectationem audiuntur, fit tinnitus quidam, vertigoque, et oculorum caligo : siquidem ob vapores, quos calor in interiora contractus sursum emittit, vacillat caput et circumagitur. Deinde, mea quidem sententia, quemadmodum nubes in guttas, sic crassæ vaporum partes resolvuntur in lacrymas. Hinc etiam voluptas quæ-

[1] Joan. xi, 43.

dam inter lugendum accedit mœrentibus; quia quod ipsos aggravabat, id latenter per ploratum ejectatur. Horum autem verborum veritatem stabilit ipsa rerum experientia. Novimus namque multos in gravissimis adversitatibus sibi per vim a lacrymis temperasse, quorum alii posthac in immedicabiles morbos inciderunt, in apoplexiam, paralysimque; alii vero omnino supremum diem obierunt, quod eorum vires, quasi debili quodam fulcro destitutæ, pondere tristitiæ frangerentur. Nam quod videre in flamma licet, quam fumus proprius si non exeat, sed circumvolvatur, suffocat, id etiam in facultate, qua animal constituitur, fieri dicunt, nimirum extabescere illam et extingui præ doloribus, si nullus sibi exitus ad exteriora aperiatur.

VI. Qui igitur tristitiæ dediti sunt, ne in suæ infirmitatis patrocinium Domini lacrymas opponant. Ut enim cibus, quo Dominus vescebatur, voluptatis nobis occasio non est, imo vero temperantiæ atque frugalitatis suprema regula est et forma : ita quoque lacrymæ non sunt nobis vice legis, qua lugere teneamur : sed convenientissima quædam mensura normaque accurata in his nobis proposita est, juxta quam par fuerit intra naturæ terminos graviter et honeste permanere, et tristitia perferre. Itaque neque mulieribus neque viris lacrymarum studium aut copia permissa sunt, sed tantum, quantum fas est afflictari de adversis, et parvum lacrymari; idque tacite sine fremitibus, sine ejulatibus, adeo ut vestem scindat nemo, nec cinerem inspergat; nec aliud quidquam eorum indecore agat, quæ facere solent rerum cœlestium imperiti. Oportet enim eum, qui divina doctrina purgatus est, recta ratione velut firmo quodam muro obseptum esse, et talium affectionum assultus viriliter ac strenue propulsare, non in humili ac molli anima quasi in loco declivi affluentem ullam affectuum turbam suscipere. Etenim animi est ignavi, nullumque ex

reposita in Deo spe robur habentis, frangi admodum, et adversis succumbere. Quemadmodum enim in lignis teneroribus gignuntur vermes : sic tristitia in molliore hominum indole innascitur. Numnam erat Job corde adamantino? Num compacta ei erant ex saxo viscera? Ceciderunt ei decem liberi in brevi temporis momento, una plaga obtriti, in domo jucunditatis, in tempore deliciarum, decutiente in eos domum diabolo. Vidit mensam sanguine immixtam, vidit liberos diverso quidem tempore natos, sed unum communemque sortitos vitæ exitum. Non ejulavit, non comam evellit, non emisit vocem ullam degenerem, sed celebrem illam et ab omnibus decantatam gratiarum actionem protulit : « Dominus dedit, Dominus » abstulit : sicut Domino placuit, ita et factum est : sit no- » men Domini benedictum [1]. » Num homo ille erat expers affectionum? At quomodo? cum ipse de se dicat : « Ego » flevi super omni afflicto [2]. » Est-ne his dicendis mentitus? Imo vero præter cæteras virtutes Veritas veracem eum quoque fuisse declarat, his verbis : « Homo inculpatus, » justus, pius, verax [3]. » Tu vero cantilenis quibusdam ad mœstitiam compositis ad flendum abuteris, studesque animam tuam modulis lugubribus absumere. Et quemadmodum peculiaria sunt tragœdis fictio et apparatus, cum quo theatra conscendunt : ita existimas habitum etiam convenire lugenti, vestem atram, comam squalidam, tenebras in domo, sordes, pulverem, denique lugubrem cantum, mœroris vulnus semper recens animo servanti. Sinas hæc faciant qui spem non habent. Tu vero de iis, qui in Christo obdormierunt, edoctus es : « Seminatur in corruptione, » surgit in incorruptione; seminatur in infirmitate, surgit » in virtute; seminatur corpus animale, surgit corpus spiri- » tale [4]. » Quid igitur luges hominem, ad mutandum habi-

[1] Job. I, 21. — [2] Id. XXX, 25. — [3] Id. I, 1. — [4] I Cor. XV, 42.

tum abeuntem? Neque te ipse lugeas, quasi sis in hac vita aliquo patrono orbatus : « Bonum est enim, inquit, sperare » in Domino quam sperare in homine [1]. » Neque illum defleas uti male ac dure acceptum. Nam clangens e cœlo tuba hunc paulo post expergefaciet, ac videbis ipsum Christi astantem tribunali. Mitte igitur humiles illas ac insulsas voces : « Heu mala inexpectata : rursus, quis hæc eventura fuisse putasset? Item, quandonam expectassem charissimum mihi caput obtegendum humo fuisse? » Etenim si alter, nobis audientibus, hæc proferat, par fuerit nos erubescere, qui tum ex memoria præteritorum, tum ex præsentium experientia has naturæ ærumnas inevitabiles esse didicimus.

VII. Itaque neque intempestivæ mortes, neque aliæ ullæ calamitates inopinatæ, nos unquam consternabunt, si pietatis doctrina imbuamur. Exempli gratia, filius mihi erat adolescens, bonorum meorum hæres unicus, solamen senectutis, generis ornamentum, flos æqualium, familiæ columen, ea erat ætate, quæ longe est gratissima, ille ipse interiit abreptus : terra et pulvis factus est, qui paulo ante jucunda auditu proferens, gratissimum genitoris sui oculis spectaculum erat. Quid igitur faciam? Scindam vestem? lubens volutabor humi, et conquerar, et indignabor, et astantibus exhibebo me ipsum velut puerum, qui ob acceptas plagas clamitat ac subsilit? Imo eorum, quæ accidunt, necessitatem diligenter considerans, mortis scilicet legem vitari non posse, eam per omnes pariter ætates grassari, ac composita omnia suo quæque ordine dissolvi. Num casibus his tanquam novis perturbabor? Num de mente dejiciar velut plaga inexpectata perculsus, qui jam pridem didicerim mihi mortali mortalem filium esse, nec quidquam humanum reperiri, quod stabile sit, aut quod a possessoribus

[1] Psal. CXVII, 9.

suis perpetuo servari soleat? Quin et urbes amplissimæ, eæque tum ædificiorum elegantia, tum civium potestate celebres, itemque reliqua et regionis et fori opulentia conspicuæ, nunc in solis ruderibus dignitatis antiquæ præferunt insignia. Atque navis plerumque e mari servata, post peractam sexcenties celerem navigationem, et post advectas negotiatoribus innumeras merces, uno venti impetu evanuit e conspectu. Exercitus quoque, qui in præliis sæpe hostes devicerant, mutata secunda fortuna, spectaculum miserabile facti sunt et fabula. Adhæc gentes integræ ac insulæ, potentia non mediocri comparata, erectis terra marique multis tropæis, congestis ex exuviis opibus multis, aut absumptæ sunt tempore, aut in captivitatem redactæ, servitute libertatem mutarunt. Et in summa, quodcumque maximorum et intolerabilium malorum possis in medium proferre, nullius non exempla habet acta jam ætas. Quemadmodum igitur libræ momentis discernimus pondera, et auri discrimen ex coticulæ affrictu exploramus (2) : ita si statutos nobis a Domino fines ac modos repetamus memoria, nusquam prudentiæ ac moderationis terminos excedemus. Ergo si quando tibi aliquid contigerit adversi, maxime cum mentem jam probe instructam habeas, ne turberis : deinde vero, præsentia facias leviora spe futurorum. Ut enim ii, quibus oculi infirmi sunt, obtutus suos a rebus nimis fulgidis deflectunt, eosque florum et herbarum recreant conspectu : ita quoque non debet anima semper sibi res tristes ponere ob oculos, nec jugiter in præsentibus ærumnis defigi, sed bona vera speculari. Ita futurum est, ut continuo gaudio afficiare, si semper vita tua referatur ad Deum, si spes remunerationis ærumnas vitæ leniat ac sublevet. Accepisti contumeliam? sed ad gloriam, quæ tibi per patientiam in cœlis servatur, respice. Fecisti damnum? at divitias cœlestes, et thesaurum, quem tute tibi

per bona opera reposuisti, intentis oculis contuere. Ejectus a patria es? at patriam habes cœlestem Jerusalem. Orbatus es filio? at habes Angelos, quibuscum circa Dei thronum tripudiabis, atque lætitia sempiterna fruere. Itaque si hoc modo præsentibus ærumnis futura bona opposueris, hanc animi hilaritatem tranquillitatemque, ad quam Apostoli præceptum nos hortatur, conciliabis tibimetipsi. Neque vero immodicum gaudium animæ tuæ pariant læti ac fausti rerum humanarum successus : neque ullæ res tristes et adversæ præ tristitia atque contractione eam de læto suo ac sublimi statu deturbent. Nisi enim ea, quæ ad vitam spectant, sic prius fueris edoctus, nunquam acturus es placidam ac tranquillam vitam. Sed facile id assequere, si præceptum, quo ad semper gaudendum invitaris, familiare habeas atque contubernale. Sic enim, amandatis carnis molestiis, colliges gaudia animi : sic rerum præsentium sensu superior factus, ad æternorum bonorum spem mentem tuam intendes, quorum vel sola cognitio potest animam gaudio complere, et lætitiam angelicam in corda nostra introducere, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et imperium in sæcula. Amen.

HOMILIA V.

In martyrem Julittam, et in ea, quæ superfuerant dicenda in prius habita concione de gratiarum actione.

I. Causa hujus conventus est beatæ Martyris indictum præconium [1]. Ediximus enim vobis illam diem, velut in

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 264-278, et 378-381.

memoriam revocantem certamen magnum, quod mulierum felicissima Julitta in muliebri corpore sustinuit. Certamen strenuissimum, quod omni admiratione ac stupore percellit, tam eos, qui spectaculo aderant, quam eos, qui adhibitorum tormentorum historiam ex auditu in posterum essent accepturi, si decet tamen mulierem appellare eam, quæ animi magnitudine muliebris naturæ infirmitatem occultavit : a qua arbitror consternatum maxime fuisse communem nostrum adversarium, partam de se a mulieribus victoriam ægerrime ferentem. Qui tametsi magna illa jactanter ac superbe dicat, concussurum se totam terram, eamque velut nidum apprehensurum, et velut derelicta ova drepturum [1], atque urbes vastaturum, fuit tamen muliebri virtute superatus. Quippe in tentationis tempore cum hoc palam ostendere aggressus esset, quod pietatem in Deum suam ob naturalem infirmitatem ad finem usque servare non posset, nihilominus tamen, periculo facto, invenit illam sexu fortiorem fuisse, eoque magis ipsius terricula irrisisse, quo magis sperabat fore, ut eam tormentis perterreret. Etenim cum lis ei esset cum uno aliquo ex civitatis optimatibus, avaro viro ac violento, congerenti divitias sibi ipsi ex rapinis et præda, qui cum, abscissa multa terra, agros mulieris, villas, pecora, servos ac totam reliquam vitæ supellectilem in se transmovisset, tum demum occupavit fora judicialia, calumniatoribus falsisque testibus et muneribus, quæ ad judices corrumpendos obtulerat, suffultus. Cum autem status dies jam adesset, vocaretque præco, ac patroni essent parati, simul ut incipit hominis tyrannidem detegere, simul ut parat et modum, qui bona hæc initio parta fuerant, et temporis diuturnitatem, qua dominium ipsius stabiliebatur, declarare, posteaque viri violentiam et avaritiam deplorare; prodiens ille in medium,

[1] Esaï. x, 14.

dixit non licere huic lite agere. Neque enim fas esse juris communis participes esse eos, qui imperatorum deos non colerent, nec Christi fidem ejurarent. Videbatur præsidi justa et æqua dicere, rationesque ad rem facientes proferre. Statim igitur thus affertur et focus; idque propositum est litigantibus; negantes quidem Christum, legibus et legum præsidio fruituros, retinentes vero fidem, neque forum, neque leges, neque reliqua civitatis jura participaturos, quippe quibus edicto imperatorum tunc temporis regnantium inusta infamia esset.

II. Quid igitur postea? Num divitiarum capta est illecebris? Num per quamdam cum homine injurio contentionem neglexit profutura? Num exhorruit periculum a judicibus impendens? Minime gentium. At, inquit, valeat vita, pereant pecuniæ, potius ne corpus quidem mihi supersit, quam impia ulla verba in Deum qui me condidit, proferam. Ac quanto magis videbat judicem his sermonibus exasperari, et summa adversum se ira succendi, tanto uberiores Deo gratias agebat, quod cum de caducis opibus litigaret, visa est cœlestium bonorum sibi possessionem astruere, et terra quidem spoliari, ut adipiscatur paradisum, itemque inuri sibi infamiam, ut gloriæ coronis habeatur digna, corpus denique flagris cædi, et temporali vita privari, ut mox cum omnibus Sanctis in cœlestis regni gaudiis constituta, beatas spes consequatur. Cæterum cum sæpe interrogata, sæpe vocem eamdem emitteret, testata esse se Christi ancillam, cumque execraretur eos, qui sibi erant ejurandæ fidei auctores; tum demum judex iniquitatis illam non opibus solum et possessionibus, quibus injuste et præter leges spoliata fuerat, privavit : verumetiam eam igni traditam, morte, ut rebatur, mulctavit. Julitta vero ad nulla vitæ oblectamenta æque festinanter cucurrit atque accessit ad illam flammam, facie, habitu, verbis, et efflo-

rescente hilaritate, ingens animi gaudium ostendens. Ac quidem hortatur astantes mulieres, ut ne ad ferendos pro pietate labores remollescerent, neque sexus prætenderent infirmitatem. « Sumus, inquiebat, ex eadem, ex qua viri ipsi, massa. Ad Dei imaginem perinde, atque illi, fuimus conditæ. Mulier peræque ac vir, a Conditore facta est virtutis capax. Ecquid enim? Nonne sumus viris cognatæ in omnibus? Nec enim assumpta est caro sola ad condendam mulierem, sed et os ex ossibus. Quare constantia, fortitudo, ac patientia a nobis etiam perinde atque a viris Domino debetur. » His dictis, prosilivit in rogum, qui tanquam fulgens quidam thalamus mulieris sanctæ corpus circumplexus, transmissa in regionem cœlestem, et in convenientem ei requiem anima, venerandum corpus necessariis ac propinquis integrum et incolume servavit : quod in pulcherrimo unius templi urbis vestibulo tumulatum, tum ipsi loco, tum iis, qui ad hunc locum accedunt, sanctitatem confert. Terra autem Beatæ hujus adventu prospera effecta, aquam gratissimam e sinu suo emisit; adeo ut Martyr vice matris velut communi aliquo lacte cives nutriat. Hæc aqua et sanis tutela, et sobrie deliciantibus voluptatis largitio, et ægris solatium est. Quod collocatum est ab Elisæo in Hierichuntinos beneficium, hoc idem Martyr in nos contulit; cum salsuginem, quæ in communi aquarum huic loco adjacentium natura percipitur, in saporem dulcem amœnumque et omnibus suavem benedictione transmutavit. Viri, nolite videri pietate inferiores mulieribus. Mulieres, ne desciveritis ab hoc exemplo : sed citra ullam excusationem pietatem amplectimini, cum reipsa expertæ fueritis sexus infirmitatem vobis impedimento non esse, quin bonum quodlibet patrare possitis.

III. Multa quidem de Martyre dicere paraveram : sed sermo heri nobis incœptus, et imperfectus relictus, haud

permittit in his diutius immorari. Ego scilicet sic sum natura comparatus, ut quidquid imperfectum est, moleste feram. Etenim injucundum spectaculum est et imago, quæ dimidia ex parte exprimitur, et itineris labor inutilis futurus est, si viator ad propositum finem et ad constitutas stationes non pervenerit. Parum ex venatu capere, idem est ac nihil capere. Et qui in stadiis currunt, etiamsi sæpius uno duntaxat gressu posteriores extiterint, amittunt victoriam. Itaque nos quoque, qui heri Apostoli verba protulimus in medium, quique paucis sensum et intelligentiam eorumdem perstricturos nos sperabamus, inventi sumus longe plura quam diximus, omisisse ; quapropter necessarium ducimus, ut vobis dependamus relicta, et exolvamus. Hæc igitur erant Apostoli verba : « Semper gaudete. Sine » intermissione orate. In omnibus gratias agite [1]. » Et quidem de jugi ac continuo gaudio, etsi non satis dictum est pro argumenti dignitate, at ea tamen quæ die hesterna diximus, sufficere credi possunt. Utrum autem et oporteat indesinenter orare, et utrum hoc mandatum confici possit, tum vos exposcere parati estis, tum ego pro virili hujus sententiæ patrocinium suscipiam atque defensionem. Precatio est boni petitio, a piis Deo exhibita. Petitionem autem non omnino in verbis circumscribimus. Neque enim Deum arbitramur monitorum voce prolatorum indigere : imo eum nosse, ne petentibus quidem nobis, quæ conducibilia sint. Quid igitur est quod dicimus? Nimirum precationem in syllabis constitui non oportere : sed vim precum in proposito animi et in iis virtutis operibus, quæ ad omnem vitam sese extendant, collocandam esse. « Sive enim, inquit, man» ducatis, sive bibitis, sive quid facitis, omnia in gloriam » Dei facite [2]. » Accumbens ad mensam, ora : assumens panem, habe gratias Largitori : vino corporis debilitatem

[1] 1 Thess, v, 16. — [2] 1 Cor. x, 31.

corroborans, ejus, qui hoc tibi munus ad exhilarandum cor et ad levandas infirmitates dedit, memineris. Præteriit cibi sumendi necessitas? non prætereat tamen memoria beneficii Largitoris. Tunicam si indueris, Datori gratias age. Pallio cum amiciris, intentius Deum dilige, qui tum hyemi tum æstati accommoda tegumenta nobis largitus est, quibus vita nostra simul servatur, et turpitudo contegitur. Completa dies est? gratias rependas ei, qui in operum diurnorum ministerium solem quidem nobis impertivit, ignem vero tribuit ad noctem illustrandam, et ut reliquis vitæ necessitatibus inserviat. Nox alias causas præbeat orandi. Quando suspexeris in cœlum, et in syderum pulchritudinem intentos oculos habueris, deprecare Dominum visibilium, Deumque universorum opificem optimum, qui omnia in sapientia fecit, adora. Omnem animantium naturam cum videris consopitam, rursus adora eum, qui nos vel invitos ab assiduis laboribus relaxat per somnum, viriumque vigorem per parvam requiem redintegrat.

IV. Tota igitur nox non sit velut peculiaris quædam ac præcipua somni sors : neque patiare mediam vitæ partem inutilem tibi esse per somni soporem : sed dividatur tibi noctis tempus in somnum et precationem : imo somnus ipse exercitatio sit pietatis. Sæpe enim expressæ in somno species nescio quomodo vestigia quædam ac reliquiæ esse solent diurnarum curarum. Qualia enim extiterint vitæ nostræ studia, talia necesse est etiam esse insomnia. Sic orabis sine ulla intermissione, si modo non in verbis precationem concludas, sed te ipse Deo conjunxeris per totam vivendi rationem; adeo ut jugis assiduaque precatio vita tua sit. Sed « Et in omnibus, ait, gratias agite [1]. » At, inquiunt, quomodo fieri id potest, ut anima, quæ ærumnis ac calamitatibus excruciatur, ac dolorum sensu velut com-

[1] Ephes. III, 17.

pungitur, in gemitus et lacrymas non erumpat : de rebus, quæ reipsa detestandæ sunt, perinde atque de bonis peragat gratias? Mala enim, quæ inimicus mihi precatus fuerit, si accidant, quomodo pro his potero grates rependere? Est filius immaturus ereptus, et dolores primis puerperii doloribus acerbiores matrem de charissimo filio dolentem discruciant : quomodo, missis ejulatibus, voces gratiarum actioni proprias expromet? Quî fieri id possit? si cogitaverit Deum genito ex ipsa filio esse germaniorem patrem, verioremque, eumdemque illius esse tutorem, et vitæ dispensatorem prudentiorem. Cur ergo non sinimus prudentem Dominum bona sua ad arbitrium suum dispensare, sed indignamur tanquam nostris spoliati, ac mortuos velut injuria affectos commiseramur? Illud velim tecum reputes, non mortuum esse puerum, sed redditum : neque amicum fato functum, sed peregre profectum, iterque quod et nobis necessario conficiendum erit, aliquanto anteoccupasse. Sit tibi pro contubernali Dei mandatum, lucem quamdam et splendorem indesinenter afferens ad res discernendas : quod si eminus præcurrat animi tui judicium, verisque de quacumque re opinionibus præmuniat, minime sinet te ullis unquam casibus immutatum iri; sed efficiet, ut mente præparata et instructa, securus ac immotus quasi scopulus quidam mari conterminus, ventorum vehementiam ac fluctuum impetus perferas. Quorsum enim non prius assuevisti de mortali mortale quiddam sentire, sed mortem filii suscepisti præter expectationem? Ortus filii cum tibi primum nuntiatus est, si quis te interrogasset quale esset quod natum est, quidnam tunc respondisses? Aliud-ne dixisses, nisi quod homo sit quod natum est? Quod si homo, utique et mortalis; quid igitur miri si mortuus est mortalis? Annon vides solem orientem et occidentem? Non vides crescentem lunam, et decrescentem? Non terram

virentem, deinde arescentem? Quid eorum, quæ nos circumstant stabile est et firmum? Cujusnam rei natura immota est et immutabilis? Suspice in cœlum, et ad terram respice : ne hæc quidem æternum permansura sunt. Nam, inquit, « Cœlum et terra transibunt : stellæ cadent de cœ-» lo : sol obscurabitur : luna non dabit lumen suum [1]. » Quid igitur mirum, si nos quoque cum pars simus mundi, eorum quæ mundi sunt, participes simus? His consideratis, ubi te etiam adorietur communium rerum pars quæpiam, fer tacitus ac connivens, non sine affectu ullo, aut sensu : (quæ est enim indolentiæ merces?) sed cum magno labore, cum multis doloribus. Verumtamen perfer velut strenuus quispiam athleta, qui robur ac fortitudinem non in eo solum ostendit, quod percutiat adversarios, sed quod inflictas etiam sibi ab ipsis plagas constanter toleret : item tanquam aliquis gubernator, qui sapiens sit, et præ magna navigandi peritia impavidus, quique animum rectum, immersabilemque, et quacumque tempestate altiorem servet. Filii charissimi, aut uxoris gratissimæ, aut alterius cujuspiam eorum, qui sunt amicissimi, et omni benevolentia atque necessitudine conjuncti, privatio haudquaquam futura est molesta et gravis homini provido, et rectam rationem vitæ ducem habenti, non autem ex consuetudine quadam incedenti. Nam acerbissimum est vel ipsis brutis animantibus a consuetudine avelli. Equidem ego ipse vidi aliquando bovem in præsepi illacrymantem, pastus ac jugi socio morte sibi prærepto. Quin etiam videre est reliquas belluas consuetudini valde admodum adhærescere. Tu vero non ita didicisti, neque ita edoctus es. Attamen indecorum non fuerit ex longo congressu et diuturna consuetudine initium amicitiæ ducere : sed dolere de disjunctione ob diutinam nostram conversationem, penitus absurdum est.

[1] Matth. XXIV, 29 et 35.

V. Exempli gratia, obtigit tibi uxor vitæ socia, quæ tibi omnem vitæ voluptatem exhibet, quæque artifex est lætitiæ, et conciliatrix deliciarum, quæ simul bona auget et opes, et afflictatum te maxima molestiarum parte levat; hæc subito rapta interiit. Hac ista afflictione ne exaspereris; cave dicas eorum quæ fiunt fatum quoddam esse temerarium, quasi rector nullus hunc mundum gubernet; neque malum quemdam opificem constituas, excogitans tibi ipse præ immodico mœrore impia dogmata : contra, neque terminos excedas pietatis. Etenim cum duo omnino in carne una fueritis, alteri divisionem ac conjunctionis diremptionem moleste ferenti danda est venia multa : sed tamen non profuerit tibi eam ob causam aut excogitare, aut loqui quidquam ineptum. Nam tecum reputes velim, quod Deus, qui formavit nos et animavit, animæ cuilibet tribuerit propriam quamdam vitæ moram, et aliis alios exitus terminos præfixerit. Etenim certo quodam consilio voluit alium diutius in carne permanere : statuit vero alium ocius vinculis corporis exolvi, juxta ineffabiles sapientiæ atque justitiæ suæ rationes. Quemadmodum igitur ex iis, qui in carcerem conjiciuntur, alii diutius detinentur in vinculorum cruciatibus, alii ab ea calamitate liberantur citius : sic et animæ, aliæ quidem diutius, aliæ vero minus in hac vita detinentur, pro cujusque merito ac dignitate, Deo, qui nos condidit, rebus cujusque nostrum prospiciente sapienter, et alte, sicque, ut mens hominum attingere non possit. Non audis Davidem dicentem : « Educ de custodia » animam meam[1] ? » Non audivisti de Sancto, animam ipsius exolutam fuisse, et dimissam[2] ? Quid vero Symeon, cum Dominum nostrum in ulnas recepit? Quam vocem emisit? nonne hanc : « Nunc dimittis servum tuum, Domi» ne[3] ? » Nam in carne immorari, gravius quiddam est quam

[1] Psal. CXLI, 8. — [2] Tom, III, 6 et 15. — [3] Luc. II, 29.

supplicium omne, et quivis carcer, ei qui ad supernæ vitæ gaudia festinat. Quamobrem ne exquirito, ut latæ de animabus leges tuo se usui accommodent et inserviant : sed qui in hac vita conjuncti sunt, ac deinde morte a se invicem divelluntur, eos viatoribus via una et eadem incedentibus, et propter continuam inter se confabulationem necessitudine atque consuetudine devinctis assimiles esse cogita. Hi post emensum iter commune, ubi sectam viam repererint, necessitate jam cogente, alter ab altero separati, non amplius in consuetudine perseverantes, negligunt quod sibi proposuerant : sed causam, quæ se initio compulit, in memoriam revocantes, ad suam quisque metam contendunt. Quemadmodum igitur his alius erat viæ scopus, intercessit autem ex consuetudine inter ipsos, cum iter facerent, necessitudo quædam ac familiaritas : sic etiam iis, qui nuptiis aut alia quapiam vitæ societate conjuncti sunt, fuit procul dubio præstitutus proprius quidam vitæ terminus, sed tamen ipsos inter se conjunctos prædefinitus vitæ finis necessario separavit ac sejunxit.

VI. Itaque grati animi fuerit non ægre ferre separationem : sed ei, qui hujusce consortii auctor fuerat, gratiam ob primam conjunctionem habere. Tu contra, ne uxore quidem superstite, aut amico, aut filio, aut alio quovis de quo nunc doles, grates ullas rependebas bonorum præsentium Largitori : imo de absentibus conquerebaris. Et quidem si habitabas cum sola uxore, querebare quod filii quales desiderasses, tibi non essent : sin autem habebas filios, dolebas quod non affluereres divitiis, aut etiam quod inimicos quosdam secunda fortuna utentes videres. Cave igitur ne forte charissimorum privationem nobis ipsis reddamus necessariam, cum non afficiamur illorum præsentia, sed amissos desideremus. Quoniam enim pro præsentibus bonis a Deo collatis grates non persolvimus, ideo privari

nos iis necesse est, ut affectus noster commoveatur. Quemadmodum enim non vident oculi quod plus æquo admotum est, sed congruenti aliquo spatio indigent : ita et ingratæ animæ per bonorum abalienationem videntur de amisso ac præterito beneficio affici. Nam cum fruerentur bonis, nullam tum gratiam habebant Largitori, sed ubi sunt iis spoliatæ, idipsum quod evanuit, laudant æstimantque. Porro nemo nostrum immunis est a gratiarum actione ob ullam vitæ hujus ærumnam ac calamitatem, si vult singula animo æquo perpendere. Etenim vita uniuscujusque nostrum habet non pauca quæ possumus recensere, quæque injucunda non sunt, si modo respicere ad inferiora velimus; sicque ex ista cum re deteriori comparatione, quanti pretii hoc nostrum bonum sit expendamus. Servus es? adest aliquis te dejectior; gratias repende, quod uni præstes, quod non sis addictus pistrino, quod plagas non accipias. Ac ne huic quidem gratiarum agendarum defuturæ sunt causæ. Neque enim tenetur in compedibus, neque ligatus in ligno est. Satis est causæ vincto ad gratias exolvendas ipsa vita. Videt solem, spiritu aërem ducit, horum gratia rependit gratias. Plecteris immerito? gaude spe futurorum. Jure condemnatus es? sic etiam grates age, quod hic dederis scelerum pœnas, non autem sis ob impunita peccata supplicio æterno servatus. Hunc ad modum potest qui gratus est, in omni vita et in omni instituto pro præsentibus bonis amplas benefacienti gratias peragere. Nunc autem, quod morosis hominibus accidit, id contingit plerisque; videlicet ut præsentia fastidiunt, ita absentia concupiscunt. Neque enim eos, qui seipsis inferiores sunt, enumerantes, largitori benefico pro iis quæ habent, gratias persolvunt : imo ejus quod præstantius est comparatione, quantum superentur reputantes, ita mœrent et conqueruntur bonis alienis privati, ac si suis spoliarentur. Servus qui est, permoleste fert libe-

rum se non esse : ægre est ei, qui in libertate educatus fuit, quod generis nobilitate non insigniatur, quod non recenseatur inter eos, qui natalium splendore conspicui sunt, nec numerare possit retro avos septem, qui eximii fuerint equorum nutritores, aut opes suas in gladiatores insumpserint. Queritatur qui genere clarus est, quod non abundet divitiis : dives afflictatur ac dolet, quod dominatum in oppida et in gentes non habet : exercitus dux, quod regnum non occupat : rex autem, quod simul totius, qui sub sole est, orbis non potiatur, sed supersint gentes quæ suis sceptris non sint subjectæ. Ex quibus omnibus colligitur gratias pro nulla re beneficiorum Auctori rependi. Nos autem mœrorem ex iis, quæ desunt, emergentem amandantes, discamus ob præsentia gratias exolvere. Dicamus sapienti Medico in tristioribus rerum infortuniis : « In tribulatione » parva disciplina tua nobis [1]. » Dicamus : « Bonum mihi » quia humiliasti me [2]. » Dicamus : « Non sunt condignæ » passiones hujus temporis ad futuram gloriam quæ revela» bitur in nobis [3]. » Dicamus : « Pauca præ iis quæ peccavi» mus accepimus verbera [4]. » Obsecremus Dominum : « Cas» tiga nos, Domine, verumtamen in judicio, et non in furore [5]. » Cum enim redarguimur, a Domino corripimur, ut non » cum hoc mundo damnemur [6]. » At vero in lætiore vitæ statu emittamus illam Davidis vocem : « Quid retribuam » Domino pro omnibus quæ retribuit mihi [7]. » Eo auctore ex nihilo orti sumus ; ornavit nos ratione; largitus nobis est artes vitæ tuendæ inservientes; alimenta e terra educit; servitio nostro jumenta addixit et pecora. Propter nos imbres; propter nos sol; adornata est nostri causa regio montosa æquataque, effugia atque recessus parans nobis ad summitates montium vitandas. Propter nos fluunt flu-

[1] Esaï. XXVI, 16. — [2] Psal. CXVIII, 71. — [3] Rom. VIII, 18. — [4] Job. XV, 11. — [5] Jer. X, 24. — [6] 1 Cor. XI, 32. — [7] Psal. CXV, 12.

mina; propter nos fontes scaturiunt; mare patet nobis ad mercaturam exercendam; effodiuntur ex metallicis fodinis opes; undelibet commoda affluunt et deliciæ, conferente nobis munera creatura omni ob locupletem uberemque benefici Dei in nos gratiam.

VII. Sed quid opus est parva recensere? Propter nos versatus Deus est inter homines; propter carnem corruptam, « Verbum caro factum est, et habitavit in nobis[1]. » Commoratur cum ingratis beneficus; venit liberator ad captivos; illuxit Sol justitiæ sedentibus in tenebris; in crucem tollitur qui omnis prorsus doloris expers est, vita morti addicitur. Lux descendit ad inferos; propter eos, qui mortui erant, resurrectio, adoptionis spiritus, donorum divisiones, repromissæ coronæ : alia insuper quæ ne numerare quidem facile fuerit, quibus omnibus congruit illa vox Prophetæ : « Quid retribuemus Domino pro omnibus quæ » retribuit nobis ? » Atque etiam magnificus ille non dicitur « Tribuisse, » sed « Retribuisse, » tanquam si prior non conferret gratiam, sed iis qui prius contulissent, redderet : nimirum gratiarum actionem, quæ ab accipientibus rependitur, loco habet beneficii. Qui cum dederit opes, tamen eleemosynam a te per pauperum manus reposcit : qui tametsi suum accipit, tibi tamen veluti tua danti gratiam integram refert. « Quid igitur retribuemus Domino pro omnibus quæ » retribuit nobis ? » Non enim desero vocem Prophetæ, probe addubitantis, ac inopiam suam circumspicientis, talem videlicet, ei ut nihil suppeteret dignum quod retribueretur. Dominus enim post beneficia adeo magna splendidaque, nec tamen omni genere præstantia, nobis in posterum multo majora pollicetur, paradisi delicias, dandam in regno gloriam, honores Angelorum honoribus haud impares, denique Dei cognitionem : id quod iis, qui digni habiti sunt,

[1] Joan. 1, 14.

summum bonum est : id quod omnis natura ratione prædita expetit ; id quod utinam et nos, ubi a carnis affectibus nosmetipsos expurgaverimus, adipiscamur. Quomodo igitur, inquiet aliquis, commiserationem socialem atque charitatem, (quod bonorum primum est et perfectissimum, cum plenitudo legis dilectio sit[1],) proximo nostro sumus ostensuri ? quoniam si ad aliquos magnis calamitatibus ac ærumnis oppressos accedamus, nequaquam cum ipsis flebimus, aut collacrymabimus : imo de iis, quæ acciderint, agemus gratias. Ac quidem suam ipsius afflictionem cum gratiarum actione perferre, patientiæ est atque constantiæ argumentum : sed pro calamitatibus alienis Deo gratiam habere, insultantis est malis alienis et irritantis afflictos, præsertim cum ab Apostolo jubeamur cum flentibus flere[2]. Quid igitur ad hæc dicemus ? Est-ne rursus necesse vobis in memoriam reducere Domini verba, quibus jussi sumus in aliquibus gaudere, in aliquibus lugere ? « Gaudete, inquit, et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis[3]. » Et iterum : « Filiæ Jerusalem, nolite flere super me, sed flete super filios vestros[4]. » Itaque præcipit nobis sermo divinus, ut cum Justis quidem exultemus ac lætemur : lugeamus vero et lamentemur cum iis, qui ex pœnitentia effundunt lacrymas : aut etiam eos, qui nullo doloris sensu tanguntur, deploremus, quod perire se ne intelligant quidem.

VIII. Cæterum implevisse mandatum haudquaquam putandus est qui hominum mortem deplorat, et cum lugentibus edit clamorem. Neque enim laudaverim medicum, qui cum opem ægrotantibus ferre deberet, morbis ipse repleretur : neque nauclerum, qui cum deberet navigantibus præesse, adversus ventos pugnare, fluctus vitare ac

[1] Rom. XIII, 10. — [2] Id. XII, 15. — [3] Matth. V, 12. — [4] Luc XXIII, 28.

timidiores solari, nausearet ipse; et una cum iis qui rei nauticæ imperiti sunt, animo concideret. Ejusmodi est quisquis adit lugentes, nec tamen ratione sua usus, quidquam eis impertit emolumenti : sed potius ex alienis affectibus dedecus contrahit. Par igitur fuerit de alienis calamitatibus ac ærumnis afflictari. Nam hoc pacto afflictorum conciliaturus tibi es familiaritatem atque benevolentiam, neque hilarem te ostendens ob eorum adversitates, neque alienam afflictionem indifferenter perferens. Minime tamen convenit dolentium miseriis plus æquo commoveri, sic ut aut conclames, aut lugeas cum afflictato, aut aliis in rebus hominem a tristitia obcæcatum imiteris æmulerisque : exempli causa, si una cum ipso te ipse includas, et induaris atra veste, si pariter jaceas humi, comamque negligas. Ex iis enim magis crescit quam elevatur calamitas. Annon vides augeri dolorem, si aut bubones vulneribus, aut splenes febribus accedant? Nonne potius mitigant manus dolorem leni suo contactu? Et tu igitur ne tua præsentia exasperes afflictionem, neque cum lapso collabare. Nam jacentem qui erigit, altior omnino lapso esse debet : qui vero pariter cecidit, altero qui erigat, etiam ipse opus habet. Attamen abs re non fuerit, iis quæ accidunt angi, et tacite de adversis afflictari, ita ut ex vultu, qui cogitatione defixus sit, exque modestia, quæ gravitatem adjunctam habeat, animi affectum significes. Ubi autem ad colloquium ventum est, non statim ad objurgationes devenire decet, velut jacentibus insultantem ac illudentem. Nam objurgationes iis, quorum animus præ tristitia cruciatur, molestæ sunt et graves : simulque sermones eorum, qui nullo prorsus doloris sensu afficiuntur, ægre audiuntur a mœrentibus, et ad eos consolandos vim non habent persuadendi. Sed si eos siveris vanos inefficacesque clamores et ejulatus edere, malo jam paululum sedato ac remisso, tum demum

nihil impedit quominus eos possis scite ac leniter solari. Nam et equorum domitores non statim effrenatos pullos frenis cohibent, aut reprimunt, (sic enim retrocedere, et equites excutere edocentur :) sed initio ipsis cedentes, ac eorum impetum secuti, ubi eorum ardorem suo ipsorum impetu atque vehementia fractum et exhaustum animadverterint, tunc subactos apprehendentes, illos jam per artem reddunt tractabiliores. Sic erit juxta Salomonis sententiam : « Melius est ingredi in domum luctus, quam in » domum convivii[1]; » si quis perite leniterque sermone usus, suam ipsius sanitatem ægroto velit impertiri, non alienam tristitiam velut lippitudinem contrahere.

IX. Oportet igitur flere cum flentibus. Ubi videris fratrem lugentem ob peccatorum pœnitentiam, lacrymare cum viro ejusmodi, ac illius commiseresce. Ita enim tibi licebit ex malis alienis tuum corrigere. Nam qui fervidas lacrymas pro peccato proximi effundit, dum fratrem deflet, medetur sibimetipsi. Talis erat qui dicebat : « Defectio » animi tenuit me pro peccatoribus derelinquentibus legem » tuam[2]. » Luge peccati causa. Animæ ægritudo est peccatum : mors est animæ immortalis : peccatum luctu atque irrequietis lamentis dignum est. Ob hoc fluant lacrymæ omnes, nec cessent duci ex pectore imo suspiria. Paulus deflebat « Inimicos crucis Christi[3]. » Jeremias deflebat qui ex populo peribant; idemque cum sibi naturales lacrymæ non satis essent, lacrymarum fontem inquirebat et extremam mansionem. « Et sedebo, inquit, et plorabo populum » hunc diebus multis, eos qui pereunt[4]. » Scriptura inter beatitudines lacrymas et luctum ejusmodi reponit[5], non propensionem ad tristitiam omnem, non proclivitatem ad fletum, qui omni occasione cieatur. Non ita dudum vidi

[1] Eccl. VII, 3. — [2] Psal. CXVIII, 53. — [3] Philip. III, 18. — [4] Jer. IX, 1. — [5] Matth. V, 5.

quosdam voluptarios, qui immodico voluptatis amore pellecti, per speciem expellendæ tristitiæ ad crapulam sese converterent, et ad ebrietatem; suamque conarentur excusare intemperantiam verbis Salomonis, qui ait: « Date » vinum iis, qui in tristitia sunt[1]. » Est autem hæc sententia in proverbio, nec tamen ebrietatem licitam reddit, sed humanæ vitæ consulit. Etenim ut reconditum hujus sententiæ sensum omittam, quo vinum lætitia rationalis dicitur; ne obvius quidem sensus parum habet providentiæ ac curæ, ne videlicet ii, qui ægre consolationem admittunt, et gravi luctu obruuntur, cibos negligant et alimenta, ploratu vehementiore absorpti: sed partim pane cor luctuosi hominis firmetur, partim vino collapsæ vires suffulciantur. Cæterum vinosi homines ac ebrii mœrorem haud demulcentes, sed mutantes mala malis, ac pravam quamdam pactionem facientes, corporis morbos morbis animi mutant, eosque, qui in trutina momenta exæquant, imitantes, tantum detrahunt tristitiæ, quantum addunt voluptati. Existimo quidem juvandam esse vino naturam: sed minime permittendum est meri tantam copiam infundi, ut rationi caliginem offundat. Neque enim simul cum vino effluet tristitia, sed ebrietatis malum animo accedet. Quod si ratio medicus est tristitiæ, fuerit plane ebrietas malorum maximum, cum medelam impediat animi. Sed jam singula, quæ dicta sunt, animo repete; ita comperies et confici posse et utile esse apostolicum mandatum. Intelliges quomodo possis gaudere semper, si rationem rectam sequaris; quomodo indesinenter orare, quomodo gratias agere in omnibus, quomodo denique valeas afflictos consolari, ut omni ex parte integer sis et perfectus, Spiritus sancti ope, atque inhabitante gratia Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Prov. xxxi, 6.

HOMILIA VI.

In illud dictum Evangelii secundum Lucam : Destruam horrea mea, et majora ædificabo[1] : *itemque de avaritia.*

I. Duplex est tentationum genus[2]. Aut enim corda velut aurum in fornace probant ærumnæ, cum per patientiam integritatem eorum coarguunt, atque bonitatem : aut etiam non raro ipsa vitæ prosperitas tentationis loco est compluribus. Æque enim arduum est in rebus difficilibus servari animam sublimem et indejectam, atque in rebus prosperis ad injuriam faciendam non abripi. Et prioris quidem tentationum generis exemplum est Job, magnus ille et invictus athleta, qui vim omnem diaboli velut torrentis impetum inconcusso pectore ac immoto proposito excipiens, tanto superior extitit tentationibus, quanto illata sibi ab hoste certamina majora videbantur, atque inextricabiliora. At vero tentationum in rebus secundis exempla cum alia multa sunt, tum hic nunc nobis lectus dives : qui habebat alias quidem divitias, alias vero sperabat ; nec tamen benignissimus Deus eum ob ingratam indolem initio condemnavit, sed semper opes alias adjecit prioribus ; si quo modo tandem, accedente satietate, animum ejus posset ad liberalitatem atque mansuetudinem provocare. Ait enim : « Hominis divitis uberes fructus ager attulit, et cogitabat » intra se : Quid faciam? destruam horrea mea, et majora » ædificabo[3]. » Cur igitur fertilis extitit ager hominis, qui nihil erat boni ob fertilitatem facturus? ut scilicet magis

[1] Luc. xii, 18. — [2] Vide D. Guillon, tom. vii, pag. 298-315. — [3] Luc. xii, 16-18.

effulgeret Dei tolerantia, cujus bonitas ad tales etiam se extendat : « Quippe super justos et injustos pluit, facitque » ut sol suus oriatur super malos et bonos[1]. » Ejusmodi autem Dei bonitas supplicium majus inducit in scelestos. Effudit pluvias in terram avaris manibus cultam : dedit solem, qui foveat semina, ac per ubertatem fructus multiplicet. Et quidem a Deo accipiuntur beneficia ejusmodi, terra idonea, aëris temperatus status, seminum copia, boum opera, alia id genus, quibus solet agricultura ad ubertatem perduci, atque ad copiam. Qualia vero in hoc homine deprehendebantur? mores amarulenti, odium hominum, animus in dando parcissimus. Hanc ille benefico Largitori vicem rependebat. Non venit in mentem communis naturæ: non putavit superfluum bonorum in egenos distribuendum, rationem nullam habuit hujus præcepti: « Ne abstineas benefacere egeno[2]. » Item « Eleemosynæ » et fides ne deserant te[3]. » Et, « Frange esurienti panem » tuum[4]. » Denique Prophetarum omnium, omniumque doctorum non audiebatur clamor : sed horrea reconditorum frumentorum multitudine angustata dirumpebantur, nec tamen cor avarum explebatur. Nam nova veteribus superaddens semper, et annuis additamentis copiam adaugens, in hanc inextricabilem consilii inopiam incidit, ut præ avaritia vetera subduci non sineret, nec posset nova ob copiam recondere. Quapropter inefficacia sunt consilia illius et curæ ancipites. « Quid faciam? » Quis non misereatur hominis ita obsessi? Miser est ob fertilitatem, miserabilis ob parta bona, ob expectata miserabilior. Non enim affert ei terra proventus, ac reditus ipsi parit suspiria : eidem non aggerit copiam fructuum, conciliat curas, molestiasque et gravem anxietatem. Lamentatur perinde ut pau-

[1] Matth. v, 45.— [2] Prov. III, 27.— [3] Ibid. 3, juxta LXX.— [4] Esaï. LVIII, 7.

peres. Annon talem vocem emittit, qualem is, cui propter inopiam angustæ res sunt? Quid faciam? Alimenta unde? unde indumenta? Hæc etiam dives loquitur. Discruciatur animo, curis exesus. Nam quod alios afficit lætitia, id avarum conficit. Neque enim lætatur, cum cellæ omnes intus replentur : sed circumfluentes divitiæ, et quæ in promptuariis contineri non queunt, animum ejus compungunt; ne forte ad exteros usque effusæ, levamenti alicujus fiant occasio egentibus.

II. Porro vitium, quo anima illius laborat, vitio helluonum mihi videtur assimile, qui malunt præ ingluvie disrumpi, quam egentibus reliquias impertiri. Agnosce, o homo, largitorem! Memineris tui ipsius, quis sis, quorum tibi credita dispensatio sit, a quo acceperis, cur fueris multis antepositus. Minister effectus es Dei optimi, administrator conservorum; ne existimes ventri tuo præparata esse omnia : sed de iis, quæ in manibus habes tanquam de alienis statue. Parumper te oblectant, deinde effluentia evanescent, et de iis diligenter abs te exigenda ratio est. Tu vero cuncta portis simul et repagulis occlusa tenes; et quanquam sigillis obstruxeris, advigilas anxius, atque consilium contra temetipsum inis, demente consiliario te ipso usus. Quid faciam? Promptum erat dicere : « Esurientium explebo animas, aperiam horrea, omnesque egenos accersam. Imitabor Joseph in prædicanda declarandaque humanitate; emittam magnificam vocem : « Quotquot indigetis panibus, venite ad me, singuli ex communibus quasi fontibus futuri participes collati a Deo beneficii [1]. » Sed tu talis non es, unde? qui scilicet bonorum usum invideas hominibus, improboque tecum initio consilio sollicitus sis, non quomodo impertias unicuique necessaria, sed quomodo omnibus assumptis, omnes fructu eorum atque utilitate pri-

[1] Gen. XLVII.

ves. Astabant qui animam ejus repeterent, et ille secum disserebat de alimentis. Hac ipsa nocte abripiebatur, et ad multos annos rerum possessionem animo sibi fingebat. Licuit illi de omnibus deliberare, ac mentem suam aperte declarare, ut sententiam proposito suo dignam acciperet.

III. Cave ne tibi idem usuveniat. Ideo enim hæc scripta sunt, ut similem agendi rationem vitemus. Imitare terram, o homo! fructum profer velut illa, ne re inanimata videare deterior. Hæc autem fructus enutrivit, non eis fruitura, sed tibi inservituros. Tu vero quemcumque beneficentiæ fructum ostendisses, collegisses hunc tibi ipsi, cum bonorum operum gratia præmiumque in largitores revertatur. Dedisti esurienti, et tuum fit quod datum est, ac cum additamento ad te revertitur. Quemadmodum enim frumentum, quod in terram cadit, in lucrum cedit projicienti: ita panis esurienti objectus, in posterum multum tibi afferet emolumenti. Sit ergo tibi agriculturæ finis initium cœlestis sementis: « Seminate enim, inquit, vobis ipsis in jus» titiam[1]. » Quid igitur anxius es? Quid cædis te ipse, luto et lateribus divitias concludere contendens? « Melius est » nomen bonum, quam divitiæ multæ[2]. » Quod si opes miraris ob provenientem ex eis honorem, considera quanto sit ad gloriam conducibilius, innumerorum filiorum patrem appellari, quam innumeros in marsupio stateres habere. Et quidem relicturus hic es pecunias vel invitus: contra, partam ob bona opera gloriam exportabis ad Dominum, cum scilicet circumstans te coram communi Judice populus omnis, nutritorem et beneficum largitorem te appellabit, ac nomina omnia humanitatem benignitatemque significantia tibi tribuet. Annon vides eos, qui in theatra, in pancratiastas, in mimos, inque decertantes cum feris homines, quorum vel aspectum quivis detestabi-

[1] Osee x, 10. — [2] Prov. xxii, 1.

tur, pro brevi honore, atque pro strepitu populi et plausu pecunias suas profundunt? Tu vero parcus es in sumptibus faciendis, unde es gloriam tantam consecuturus? Comprobabit te Deus, collaudabunt Angeli, quotquot ab orbe condito homines fuere, beatum te prædicabunt: gloriam æternam, coronam justitiæ, regnum cœlorum pro præmio rerum corruptibilium recte dispensatarum recepturus es. Quorum nihil tibi curæ est, ea quæ in spe reposita sunt bona ob præsentium studium contemnenti. Age igitur, divitias varie dispensa: liberalis esto et splendidus in sumptibus in egenos impendendis. Dicatur etiam de te: « Dispersit, dedit pauperibus, justitia ejus manet in sæculum[1]. » Noli magno vendere, necessitatibus plus justo intentus. Cave expectes annonæ charitatem ad horrea aperienda. « Nam qui auget pretium annonæ, plebi est execrabilis[2]. » Ne famem auri causa, ne inediam communem ob privatam opum tuarum copiam opperiare. Noli fieri caupo humanarum calamitatum : ne iram Dei occasionem feceris aggerendæ pecuniæ. Cave exulceres vulnera flagris cæsorum. Tu vero conjectis in aurum oculis, non respicis ad fratrem, et numismatis quidem notam agnoscis, et a sincero adulterinum discernis, fratrem vero tempore necessitatis prorsus ignoras.

IV. Ac quidem nitidus auri color valde admodum te oblectat; sed quot et quanti egenorum gemitus te prosequantur, non reputas. Quomodo tibi pauperis calamitates ponam ob oculos? Ille, re familiari circumspecta, videt aurum sibi nec adesse, nec unquam affuturum : videt supellectilem ac vestitum tales, quales certe solent esse pauperum facultates, omnia paucis obolis æstimanda. Ecquid igitur? Tum demum convertit oculos in liberos, ut in forum ductos venales exponens, inde mortis impendentis

[1] Psal. CXI, 9. — [2] Prov. XI, 26.

solamen aliquod inveniat. Hic urgentis famis pugnam consideres velim, et paterni amoris. Fames quidem miserrimam mortem minatur, natura vero retrahit, suadetque ut una cum liberis moriatur : et sæpe impulsus, et sæpe retentus, tandem succumbit, necessitate atque implacabili egestate coactus. Sed quæ in animo consilia versat pater? Quem primum divendam? Quemnam frumenti venditor lubentius conspiciet? Accedam ad maximum natu? at ætatis jura revereor. An ad minimum natu? at me miseret illius ætatis, calamitates necdum intelligentis. Hic parentum exhibet claram effigiem : ille idoneus est a disciplinas discendas. Heu consilii inopiam! Quo me vertam? In quem horum incidam? Qualem bestiæ animum induam? Quomodo naturæ obliviscar? Omnes si servo, fame videbo consumi omnes. Unum si vendidero, qualibus oculis reliquos aspiciam, qui me illis jam reddidero perfidiæ ac proditionis suspectum? Quomodo habitabo domum, qui mihi ipse sim auctor orbitatis? Quomodo accedam ad mensam, cujus abundantia causam ejusmodi habet? Denique multis cum lacrymis venit pater charissimum filiorum venditurus: te tamen illius afflictio non flectit, neque animum tuum subit ulla naturæ cogitatio. Atqui fames miserum illum premit, tu vero cunctaris ac illudis, calamitatem ei reddens longiorem. Et ille quidem viscera sua pretium alimentorum porrigit : tua vero manus ex ejusmodi calamitatibus pretia referens, non modo non stupet, sed de pretio etiam contendis, quasi plus satis offeras, atque studium in eo ponis, ut plus accipiens, minus des, misero undelibet accumulans calamitatem. Non lacrymæ commovent miserationem, non gemitus cor emolliunt : sed inflexibilis es atque implacabilis. Omnia aurum vides, aurum existimas : hoc et somnias inter dormiendum, et concupiscis inter vigilandum. Ut enim qui præ insania mente moti sunt, res ipsas

non intuentur; sed ea, ex quibus afficiuntur, sibi animo fingunt : ita anima tua ab avaritia possessa, cuncta aurum, cuncta argentum videt. Conspicias lubentius aurum quam solem. Verti omnia in auri naturam exoptas, atque in id incumbis pro virili.

V. Quid enim non moliris propter aurum? Frumentum fit tibi aurum; vinum in aurum concrescit; lanæ tibi in aurum vertuntur : mercatura omnis, omnis solertia parit tibi aurum. Ipsum aurum generat semetipsum, dum per fœnora multiplicatur. Neque tamen satietas est, neque finis reperitur cupiditatis. Ac quidem pueris gulosis plerumque concedimus, ut iis, quæ cupiunt, sese abunde expleant, ut per majorem saturitatem fastidium ipsis afferatur. Avarus non item : sed quo pluribus impletur, hoc plura desiderat. « Divitiæ si affluant, nolite cor apponere [1]. » Tu vero detines præterfluentes, et exitus undecumque obstruis. Deinde dum retinentur et restagnant, quid tibi faciunt? Disrumpunt repagula, atque, ut pote violenter conclusæ ac exundantes, divitis horrea demoliuntur, et irrumpentis alicujus hostis in morem promptuaria illius solo adæquant. Construet-ne majora? Incertum, an destructa successori relicturus sit. Nam abreptus poterit ipse citius interire, quam horrea per avaram industriam extruantur. Porro dives ille convenientem pravis suis consiliis finem consecutus est : vos vero, si mihi credere velitis, omnibus promptuariorum foribus apertis, amplissimos divitiis exitus præbebitis. Quemadmodum enim ingenti fluvio frugiferam terram per plurimos canales pervadenti datur transitus : sic ipsi divitiis permittite, ut in varias vias scissæ ad pauperum domos perveniant. Putei si exhauriantur, ex eis aqua copiosior emanat atque limpidior; sin autem derelinquuntur, computrescunt : sic et divitiæ cum desident, et in eodem loco

[1] Psal. LXI, 11.

permanent, sunt inutiles; cum vero moventur, et ex aliis ad alios transeunt, publicum commodum fructumque pariunt. O quanta laus ab iis, in quos beneficia contuleris, tribuenda tibi est, quam tu cave contempseris! quanta itidem merces a justo judice, cui tu nolis diffidere! Ponatur tibi ubique ob oculos accusati illius divitis exemplum: qui jam parta bona servans, deque futuris sollicitus, ac incertum habens an cras victurus esset, hodie peccando crastinum diem anteverterat. Nondum venit ullus supplex, et tamen in antecessum feritatem ostendit; necdum fructus collegit, et jam avaritiæ condemnabatur. Terra quidem in ferendis ei fructibus officiosa fuit, densam in arvis segetem præmonstrans, botros plurimos exhibens in palmitibus, ponens ob oculos oleam fructu scatentem, omneque deliciarum genus ex arborum fructibus promittens. Ille vero neque comis est, neque fructuosus: nondum habet, et jam invidet egentibus. Et quidem fruges quot periculis obnoxiæ sunt, priusquam colligantur? Nam et grando plerumque confringit, et æstus rapit mediis ex manibus, et pluvia intempestive e nubibus erumpens, fructus inutiles efficit. Quid igitur Dominum non rogas, ut munus suum consummet ac perficiat? imo vero in antecessum reddis te indignum, qui præmonstrata recipias.

VI. Et tu quidem in occulto tecum loqueris, verba vero tua in cœlo expenduntur. Quapropter inde accipis responsa. Quænam autem sunt, quæ dicit? « Anima, habes multa » bona reposita : comede, bibe, lætare quotidie[1]. » O dementiam! Suillam animam si haberes, quid aliud nisi hoc ei annuntiare potuisses? Ita-ne belluinus es? ita-ne rudis es bonorum animæ, ut eam carnalibus cibis excipias; et quæ latrina excipit, ea animæ destines? Profecto si virtute prædita est, si plena est bonis operibus, si Deo necessitu-

[1] Luc. XII, 19.

dine conjungitur, multa bona habet; ita demum bono animæque convenienti gaudio lætetur. Quia vero terrena sapis, et Deum habes ventrem, totusque carneus es, libidinibus mancipatus et vitiis, audi te dignam appellationem, tibi a nullo homine, sed ab ipsomet Domino datam : « Stulte, hac » nocte animam tuam repetunt a te : quæ autem parasti, » cujus erunt [1] ? » Hæc irrisio stultitiæ superat supplicium æternum. Qui enim paulo post rapiendus est et abducendus, qualia in animo versat consilia ? « Destruam horrea » mea, et majora ædificabo. » Recte facis, ego ipse ei dixerim. Digna enim sunt quæ destruantur, iniquitatis horrea. Tuis ipse manibus dirue quæ male ædificasti. Solve frumentarios penus, unde nemo unquam allevatus exiit. Destrue omnem domum avaritiæ custodem, everte tecta, demolire muros, ostende soli frumentum cariosum, educ e carcere vinctas opes, produc in publicum tenebrosa mammonæ conclavia : « Destruam horrea mea, et majora edifi- » cabo. » Quod si hæc quoque impleveris, quid tum excogitabis ? Rursus-ne destrues, et rursus ædificabis ? Quid stultius quam laborare perpetuo, ædificare diligenter, et diligenter destruere ? Habes horrea, si vis, domos pauperum. « Thesauriza tibi thesaurum in cœlo [2]. » Quæ illic reconduntur, ea non depascuntur tineæ, non corrodit caries, non prædantur fures. Atqui egenis impertiar tum, cum secunda horrea implevero. Longum tibi vitæ tempus præfixisti. Cave te præfinita dies festinans prævertat. Nam pollicitatio isthæc nequitiæ argumentum est, non benignitatis. Polliceris enim, non ut des postea, sed ut præsens submoveas. Nunc cum liceat, quid impedit quominus largiare ? Nonne adest indigus ? nonne plena sunt horrea ? Annon parata merces ? Annon clarum præceptum est et perspicuum ? Esuriens contabescit, nudus riget : strangu-

[1] Luc. XII, 20. — [2] Matth. VI, 20.

latur is, a quo debitum exigitur; et tu eleemosynam differs in crastinum? Audi Salomonem : « Ne dixeris : Revertens » redi, cras dabo : ignoras enim quid pariet dies sequens [1]. » Qualia præcepta contemnis, qui jam antea tibi avaritia aures obturaveris? Quantam oportebat habere te benefico Largitori gratiam, quam hilarem te esse, quam lætum ob eum, qui tibi defertur, honorem, videlicet quod non perturbes fores alienas, sed alii tuas occupent. Nunc vero morosus es, vixque ad te accessus patet : qui declines occursus, ne forte vel modicum quid e manibus dimittere cogaris. Unam nosti vocem : « Non habeo, nec dabo. Nam pauper sum. » Revera pauper es, et omnis boni inops : pauper dilectionis, pauper humanitatis, pauper fidei in Deum, pauper spei æternæ. Participes frumenti facias fratres : quod cras putrescet, id hodie trade egenti. Avaritiæ pessimum genus est, ne ea quidem quæ corrumpuntur, egenis erogare.

VII. Eccui, inquit, injuriam facio, dum quæ mea sunt clausa custodio? Quæ, dic mihi, tua sunt? Unde accepta in vitam intulisti? Velut si quis, loco in theatro ad spectandum occupato, deinde ingredientes arceat, id sui ipsius proprium ratus, quod ad omnium communem usum proponitur : tales ejusmodi quoque divites sunt. Nam communia præoccupantes, ea ob præoccupationem sibi assumunt. Quod si suæ quisque necessitati sublevandæ id modo quod satis est caperet, egenti vero relinqueret quod superfluum est, nemo esset dives, pauper nemo. Nonne nudus egressus es ex utero? nonne nudus iterum in terram reverteris? Unde autem tibi præsentia bona? si a fato dixeris, impius es, qui non agnoscas Conditorem, neque gratiam habeas Largitori : sin confiteris esse a Deo, dic nobis rationem cur acceperis. Num injustus Deus, qui nobis

[1] Prov. III, 28, et XXVII, 1.

inæqualiter vitæ necessaria distribuit? Cur, divite te, ille pauper est? Annon utique, ut et tu benignitatis ac fidelis dispensationis mercedem accipias, et ille magnis patientiæ præmiis donetur? Tu vero inexplebilibus avaritiæ sinibus omnia complexus, atque his tam multos privans, nemini ullam injuriam facere te existimas? Quis avarus est? qui rebus, quæ satis sunt, contentus non est : quis spoliator? qui cujusque res aufert. Non avarus es tu? non spoliator es tu? qui scilicet quæ dispensanda recipisti, ea tibimetipsi propria facias. Fur-ne vocabitur qui veste indutum denudarit, qui vero nudum non induerit, id si agere potest, alia quadam appellatione dignus est? Esurientis est panis, quem tu detines : nudi est pallium, quod tu in arca servas : discalceati calceus, qui apud te putrescit : indigentis argentum, quod defossum habes. Quare quot hominibus dare potes, tot infers injuriam.

VIII. Pulchri quidem, inquit, sermones sunt, sed aurum pulchrius est. Idem accidit nobis, quod iis, qui apud impudicos de castitate disserunt. Etenim illi, si amica insimulatur, refricata illius memoria, ad libidinem accenduntur. Quomodo tibi ob oculos ponam pauperis ærumnas atque calamitates, tibi ut sit perspectum et exploratum, ex qualibus gemitibus tibi ipse thesaurum colligas? O quanti pretii tibi in die judicii videbitur verbum illud : « Venite benedicti Patris mei : possidete paratum vobis regnum a » constitutione mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare : sitivi, et dedistis mihi bibere. Nudus eram, et » cooperuistis me [1]. » Rursus quantus tibi horror sudorque et quantæ tenebræ circumfundentur, judicium illud damnatorium audienti : « Discedite a me maledicti in tenebras » exteriores, quæ paratæ sunt diabolo et angelis ejus. Esu- » rivi enim, et non dedistis mihi manducare : sitivi, non

[1] Matth. xxv, 34-36.

» dedistis mihi bibere : nudus eram, et non cooperuistis » me [1]. » Non enim illic raptor accusatur, sed qui bona non communicavit, condemnatur. Ego quidem quæ conducere duxi, retuli, tibi vero obtemperanti repromissa bona præmonstrata sunt, non obtemperanti intentatæ sunt minæ, quarum periculum cupio effugere te, consilium melius capientem : ut divitiæ tuæ tibi pretium fiant redemptionis, atque ad parata cœlestia bona pervenias, gratia ejus, qui nos omnes ad regnum suum vocavit, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VII.

In divites.

I. Dictum est nec ita pridem de hoc adolescente [2]; et quisquis certe auditor diligens fuerit, eorum quæ tunc expensa sunt, prorsus meminerit. Primum quidem, quod non idem sit qui legis peritus, cujus apud Lucam fit mentio [3]. Ille enim tentator erat, simulatas ac captiosas proponens quæstiones : hic vero sano quidem consilio interrogabat, sed docili ac obsequenti animo non audiebat. Non enim ob tales Domini responsiones abiisset mœrens, si cum contemptu ipsum interrogasset. Quamobrem animus illius velut commixtus nobis visus est et varius, ut qui partim laude dignus, partim miserrimus ac omnino desperatus a Scriptura exhibeatur. Nam nosse magistrum verum, atque relicta Pharisæorum superbia, et legisperitorum opinione, et Scribarum turba, appellationem hanc soli vero ac bono

[1] Matth. xxv, 41-43. — [2] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 315-333. — [3] Luc. x, 25.

Magistro tribuere, hoc erat quod laudabatur. Prætereaque videri sollicitum, quomodo æternam vitam adipisceretur, hoc quoque probatum erat et laude dignum. Contra, illud jam aperit totum ejus animum, non quod vere bonum esset, sed quod vulgo arrideret spectantem, quod videlicet salutaria documenta, quæ a Magistro vero didicerat, non inscripserit in suo corde, neque doctrinam executus sit, sed avaritiæ vitio obcæcatus cum mœstitia abierit. Hoc enim eum inæqualem fuisse moribus, nec secum consensisse probat. Magistrum vocas, nec tamen Discipulorum partes agis? Bonum confiteris, et ea quæ dat respuis? Atqui is qui bonus est, idem profecto bonorum est largitor. Et interrogas quidem de vita æterna : sed totus præsentis vitæ deliciis addictus deprehenderis. Cæterum quodnam verbum molestum aut grave, aut adeo intolerabile Magister proposuit? « Vende quæ habes, et da pauperibus [1]. » Si proposuisset tibi agriculturæ labores, aut mercaturæ pericula, aut alias quasvis molestias, quæ lucrum sectantibus accidunt, oportebat te præceptum ægre ferentem tristitia affici : sin via adeo facili, neque laborem, neque sudorem habente, hæredem te æternæ vitæ facturum se pollicetur, cur non gaudes ob facilitatem salutis, sed dolens animo et mœrens discedis, atque jam exantlatos labores tibi inutiles reddis? Etenim si non occidisti, ut ais, neque adulterium commisisti, neque furatus es, neque contra quempiam falsum testimonium dixisti, nihilominus tamen adhibitam in his agendis diligentiam tibi infructuosam efficis, qui quod reliquum est non adjicias, quo solo possis in Dei regnum ingredi. Ac quidem si medicus ea membra, quæ a natura vel a quapiam infirmitate mutila habes, restituturum se promitteret, profecto id cum mœrore non audires : quia vero magnus animorum Medicus te præcipuis rebus des-

[1] Matth. XIX, 21.

titutum vult perfectum reddere, beneficium ejusmodi non accipis, sed luges ac mœstus efficeris. Nam aperte atque evidenter procul abes ab illo præcepto, ac falso illud a te perfici testaris, videlicet quod dilexisti proximum tuum sicut te ipsum. Ecce enim hoc Domini præcepto convinceris quam longissime abesse a vera charitate. Nam si verum erat quod affirmasti, servasse te a juventute dilectionis præceptum, ac tantum tribuisse unicuique quantum et tibi ipsi : unde, quæso, hæc tibi divitiarum copia? Nam egenorum cura opes absumit, cum pro sua quisque necessitate accipiat pauca, cunctique suas simul facultates partiantur, et in egenorum usus impendant. Quare qui diligit proximum uti seipsum, nihil amplius quam proximus possidet. Atqui constat habere te opes multas. Undenam hæ? nisi quod procul dubio levamen multorum et commoda tuis ipsius commodis postposuisti. Itaque quo magis abundas divitiis, eo magis charitate destitueris. Etenim jam dudum exercitatus esses in alienandis facultatibus, si proximum tuum dilexisses. Nunc autem opes tibi arctius quam ipsamet corporis membra adhærescunt; dolesque dum a te separantur, perinde ac si præcipuæ corporis partes amputarentur. Nam si induisses nudum, si dedisses esurienti panem tuum, si fores tuæ apertæ fuissent hospiti omni, si orphanorum extitisses pater, si miseratus fuisses infirmum omnem, de quibus, quæso, opibus nunc doleres? Quomodo nunc ægre ferres residuas opes deponere, si jam pridem in illis egeno distribuendis esses exercitatus? Adhæc, in nundinis quidem nemo dolet quod pecunias suas profundat, et vicissim comparet quibus opus habet : contra, quo viliori pretio res pretiosissimas emerit, hoc magis gaudet, ut qui egregie negotiatus sit. Tu vero doles, quod aurum et argentum et opes partiris, hoc est, lapidem ac pulverem tradis, ut beatam vitam acquiras.

II. Sed cui tibi usui aurum? pretiosa te veste amicies? Atqui duorum cubitorum tunica satis tibi fuerit, et unius pallii amictus omnem indumentorum necessitatem explebit. Uteris-ne divitiis ad lautius vivendum? verum panis unus exsatiando ventri sufficit. Quid igitur tristitia afficeris? Cujusnam rei fecisti jacturam? An gloriæ, quæ ex divitiis oritur? At si terrenam gloriam non quæsieris, veram illam ac splendidam gloriam, quæ te in regnum cœlorum deducet, invenies. Sed divitias habere, jucundum est per se, etiamsi nullus ex eis fructus capiatur. Sed certe rerum inutilium studium vanum esse et inutile, cuique notum est. Verumtamen mirum forte tibi videbitur quod dicturus sum, sed nihilominus quavis re alia certius est. Divitiæ eo, quo Dominus admonet, modo dispersæ solent permanere : clausæ vero alienari. Si custodies, non habebis : si disperseris, non amittes. « Dispersit enim, dedit » pauperibus, justitia ejus manet in sæculum [1]. » Porro non vestimentorum neque alimentorum causa plerique divitiarum studio tenentur : sed quoddam est artificium a diabolo excogitatum, ut sumptuum faciendorum occasiones innumeræ suggerantur divitibus ; adeo ut superflua et inutilia tanquam necessaria requirant, nihilque eis satis sit ad faciendos, quos excogitarint, sumptus. Dividunt enim opes et in præsentem usum, et in futurum, partem vero liberis servant. Deinde easdem partiuntur in excogitatas variorum sumptuum occasiones. Nam audias velim ad qualia destinentur. Hæc pecunia, inquiunt, in usu sit, illa vero maneat recondita : item quæ in usu est, necessitatis excedat metam : hæc ad magnificentiam domesticam insumatur, illa pompæ et fastui externo inserviat : hæc sumptus large suppeditet iter facienti, illa domi manenti lautum victum et magnificum instruat, sic ut subeat mihi mirari quot

[1] Psal. cxi, 9.

sint excogitati inanes sumptus. Innumeri habentur currus; aliis sarcinæ, aliis homines ipsi vehuntur, iique sunt ære et argento obtecti. Equi quamplurimi, atque illorum genus, ut fit in hominibus, a majorum splendore commendatur. Alii hosce voluptarios circumvehunt per urbem : alii venationi, alii itineri conficiendo inserviunt. Freni, cingula, collaria, omnia argentea, intexta auro omnia. Purpurea strata, equos velut sponsos ornantia : mulorum colore distinctorum multitudo ; quorum aurigæ sibi invicem succedentes, præeunt alii, alii sequuntur. Reliquorum famulorum numerus infinitus, qui sibi ad magnificentiam omnis generis ostentatam sufficiat : procuratores, promi, agricolæ, ministri cujuscumque artis periti, tum ejus quæ necessaria est, tum ejus quæ ad voluptatem deliciasque inventa est, coqui, pistores, pincernæ, venatores, fictores, pictores, omnigenæ voluptatis opifices. Camelorum greges, partim ad onera ferenda, partim ad pascua destinati, equorum armenta et boum, greges ovium et porcorum, horum pastores, agri qui non modo iis omnibus pascendis sufficiant, sed qui etiam per reditus ex se provenientes divitias adaugeant : balnea in urbe, balnea ruri. Ædes, quæ fulgent marmoribus omnis generis, aliud est ex phrygio lapide, aliud ex laconicis aut thessalicis crustis : atque ex his ædibus aliæ in hyeme calefaciunt, aliæ refrigerant æstate. Pavimentum calculis variatum, lacunaria auro sublita. Quicquid autem parietum incrustatum non est, id picturæ floribus exornatur.

III. Cum autem in sexcentos usus distractæ divitiæ redundant adhuc, tam in terra detruduntur, et in abditis locis asservantur. Incertum est enim quod futurum est, ne forte in quasdam inexpectatas necessitates incidamus. Imo incertum, an defosso auro sis opus habiturus : sed incerta non est inhumanorum morum pœna. Postquam

enim innumeris artificiis aurum absumere non potuisti, tunc illud sub terra occultasti. Insania ingens, dum quidem aurum in metallis erat, terram scrutari; cum autem jam in propatulo est, rursus illud in terra abscondere. Deinde opinor, contingit tibi quisquis opes defodis, ut et cor tuum una defodias. « Nam, inquit, ubi thesaurus tuus, » ibi et cor [1]. » Ob id præcepta eos afficiunt tristitia. Vitam enim ducunt sibi intolerandam, nisi inutilibus sumptibus occupentur. Atque quod huic adolescenti aut reliquis ei consimilibus contigit, id mihi videtur esse ejusmodi, tanquam si videlicet quispiam viator urbis alicujus videndæ desiderio ductus, strenue ad eam usque contendat: deinde illic pro mœnibus in hospitiis commoratus, atque ab exiguo motu per segnitiem deterritus, et insumptum prius laborem inutilem reddat, et a videndis urbis ornamentis se ipse excludat. Tales sunt qui alia quidem mandata conficere volunt, sed opes exuere recusant. Vidi ego non paucos jejunantes, orantes, ingemiscentes, pietatem omnem, quæ sine impensa exerceri potest, excolentes, at ne unum quidem obolum egenis offerentes. Quæ his utilitas est reliquæ virtutis? Non enim excipit ipsos regnum cœlorum. « Nam, inquit, facilius est camelum per foramen acus » transire, quam divitem intrare in regnum cœlorum [2]. » Utique sic perspicua sententia est: verax qui enuntiat, et tamen qui morem gerant, pauci. Et quomodo, inquit, vivemus, relictis omnibus? Qualis autem futura est mundi species ac status, vendentibus omnibus, et nemine sua non derelinquente? Cave sisciteris ex me eorum, quæ præcepta sunt, intelligentiam. Novit legislator efficere, ut id etiam, quod fieri non potest, possit tamen cum lege componi atque aptari. Cor autem tuum velut in trutina exploratur, utrum ad vitam veram, an ad præsentes delicias

[1] Matth. VI, 21. — [2] Luc. XVIII, 25.

declinet. Nam putare debent qui prudenter judicant, usum divitiarum ad dispensationem concessum esse, non ad voluptatem : et si his exuantur, par est eos lætari velut alienis privatos, non ægre ferre quasi sua amittentes. Quid igitur affictare? quid animo discruciare, cum audis : « Vende quæ habes? » Etenim si te sequerentur in futurum sæculum, ne sic quidem essent studiosius exquirenda, utpote quæ a præmiis illic repositis obscurentur : sin autem necesse est ea hic manere, cur, his divenditis, lucrum inde non exportamus? Tu vero aurum cum das, et emis equum, non mœres : cum vero peritura impertis, regnum cœlorum pro ipsis recepturus, lacrymas effundis, et rejicis rogantem, ac dare recusas, sexcentas tibi sumptuum causas comminiscens.

IV. Quid respondebis Judici tu qui parietes vestis, hominem non vestis? qui equos ornas, fratrem panniculis laceris coopertum aspernaris? qui putrescere sinis frumentum, esurientes non alis? qui defodis aurum, oppressum contemnis? Quod si habueris quoque uxorem divitiarum amantem, morbus duplo major efficitur. Nam et delicias accendit, et studium auget voluptatis, et cupiditatibus vanis stimulos admovet, lapides quosdam excogitans, margaritas, smaragdos, hyacinthos : aurum itidem partim cudens, partim texens, et omnigenis ineptiis morbum adaugens. Non enim obiter his datur opera : sed diu noctuque eadem curantur. Quin et innumeri assentatores earum cupiditatibus suppetias venientes, accersunt tinctores, aurifices, unguentarios, textores, artifices acu pingentes. Neque virum ullo tempore respirare sinit, ut quæ assiduis ipsum imperiis divexet. Opes nullæ possunt muliebres cupiditates explere, ne si fluant quidem ex fluminibus : quandoquidem barbaricum unguentum quasi allatum ex foro oleum exquirunt. Adhæc flores marini, conchylium, pinna,

eaque copiosior quam ovium lana. Aurum autem lapides ingentis pretii connectens, partim earum fronti ornamento est, partim collo: itidem aliud inest zonis, aliud manus vincit ac pedes. Nam mulieres auri amantes manicis vinciri gaudent, modo aurum sit, quod ipsas vinciat. Quandonam igitur animæ curam habebit, qui muliebribus desideriis obsequitur? Nam ut putrefacta navigia procellæ et turbines: ita infirmas conjugum animas pravæ uxorum affectiones demergunt. Cum igitur ad tot ac tantos abusus distrahantur divitiæ a viro et uxore, sese invicem rerum vanarum excogitatione superantibus; non mirum, si illæ nullam opportunitatem nanciscantur ad exteros perveniendi. Quod si audieris: « Vende quæ habes, et da pauperi» bus, » ut habeas viaticum ad æternam felicitatem, abis tristis: si vero audieris: « Da pecunias mulieribus luxuriosis, da lapicidis, fabris lignariis, hominibus calculos locantibus, pictoribus, » tunc perinde gaudes ac si quidquam pecuniis pretiosius acquiras. Non vides mœnia hæc temporis diuturnitate collapsa, quorum reliquiæ velut scopuli quidam per totam urbem eminent? Quot, cum extruerentur, erant in urbe pauperes, qui ob collatum in ea studium a divitibus ejus temporis negligebantur? Jam vero ubinam est splendidus operum apparatus? Ubi ille, qui magnopere laudabatur ob eorum magnificentiam? Nonne hæc ita prolapsa sunt et abolita, ut ea, quæ in arena a pueris ludentibus extruuntur? Nonne in inferno jacet ille ipse, quem ejus, quod rebus vanis impensum est, studii pœnitet (3)? Sis animo magno: muri tum parvi tum magni usum eumdem explent. Quando in domum inepti viri et sero ditati præteriens ingredior, videoque ipsam omnigenis ornamentis fulgentem, intelligo eum nihil rebus visibilibus antiquius ac charius habere, sed ornare diligenter inanimata, animam vero incultam relinquere. Quem tandem, quæso, amplio-

rem usum exhibent argentei lecti, mensæ argenteæ, thori eburnei et sellæ eburneæ, sic ut horum causa divitiæ ad pauperes non transeant, quanquam innumeri stant pro foribus, nullam non emittentes vocem miserabilem? Tu vero negas te daturum, aisque sufficere te non posse rogantibus. Et lingua quidem juras te non posse, sed a manu argueris : etsi enim illa tacet, mendacium tamen tuum declarat, annuli pala corruscans. Quot potest tuus annulus unus ære alieno liberare? quot domos corruentes erigere? Arca tua vestiaria vel unica potest totum populum frigore rigentem amicire; et tamen sustines pauperem non donatum dimittere, haud reveritus justam judicis compensationem. Non misertus es, non consequere misericordiam : non aperuisti domum, a regno excluderis : panem non dedisti, non accipies vitam æternam.

V. Verum pauperem dicis te ipsum, atque de hoc mihi tecum convenit. Pauper enim est, qui multis indiget. Sed insatiabilis cupiditas indigos vos multarum rerum efficit. Talentis decem decem alia adjicere conaris : viginti coactis, totidem quæris, neque appetentiam sistit quod semper a te additur, imo accendit appetitum. Quemadmodum enim ebriis vini accessio bibendi fit occasio : sic etiam recens ditati, ubi multa acquisierint, plura concupiscunt, semper addendo morbum nutrientes, eisque suum studium cedit in contrarium. Neque enim præsentia bona cum tanta sint, tantum illos exhilarant, quantum contristant quæ desunt; ea, inquam, quæ sibi deesse putant, adeo ut semper curis conficiatur eorum animus dum majora comparare nituntur. Nam cum lætari ipsos par esset, ac gratiam habere, quod tam multis sunt opulentiores : contra, ægre ferunt ac dolent se forte ab uno aut altero locupletiore superari. Ubi vero fuerint hunc divitem assecuti, confestim ditiori adhuc pares fieri conantur : et ubi eum quoque attigerint, stu-

dium suum ad alium transferunt. Quemadmodum ii, qui scalas conscendunt, pede semper ad superiorem gradum erecto non prius conquiescunt, quam ad summum perveniant : sic quoque hi non cessant ab appetenda potentia, donec in sublime evecti, alto casu seipsos contundant. Avem seleucidem universorum Opifex hominum gratia condidit insatiabilem : tu vero in multorum perniciem animum tuum inexplebilem effecisti. Quæcumque videt oculus, ea concupiscit avarus. « Non explebitur oculus videndo [1], » neque avarus satiabitur accipiendo. Infernus non dixit : « Sufficit, » neque avarus unquam dixit: « Sufficit [2]. » Quandonam uteris præsentibus? Quando his frueris tu, qui semper parandi labore detineare? « Væ qui conjungunt domum » ad domum, et agrum ad agrum connectunt, ut a proximo » aliquid auferant [3]. » Tu vero quid facis? Annon innumera causaris, ut rem proximi usurpes? Mihi, inquit, tenebras offundit domus vicini, turbas excitat, aut errones suscipit; aut tandem quidvis aliud prætexens, exagitans, extrudens, trahens semper ac lacerans, non prius finem facit, quam cum alio migrare coëgerit. Quid Nabuthem Jezraëlitam interemit [4]? Nonne cupiditas Achaab vitem illius concupiscentis? Avarus, malus in urbe, malus ruri vicinus est. Novit mare terminos suos : nox antiquos limites sibi præscriptos non transgreditur. At vero avarus non veretur tempus, non agnoscit terminum, successionis ordini non cedit : sed ignis vim imitatur, invadit omnia, omnia depascitur. Et ut flumina ex parvo initio profecta, deinde per eas, quæ paulatim fiunt, accessiones intolerabiliter aucta, quidquid obsistit et objicitur, id violento impetu secum trahunt, ita etiam avari ad magnam potentiam provecti, ubi ex iis, quos jam potentia sua oppressere, inferendæ in-

[1] Eccl. I, 8. — [2] Prov. XXVII, 20, vel XXX, 16. — [3] Esaï. V, 8. — [4] 3 Reg. XXI.

juriæ facultatem ampliorem adepti sunt, tunc reliquos una cum iis, quos prius injuria affecere, redigunt in servitutem, atque potestatis incrementum fit ipsis occasio major nequitiæ. Nam qui prius damnum accepere, inviti ipsos adjuvantes, ipsi quoque noxas aliis et injurias accersunt. Quis enim vicinus, quis conturbernalis, quis ex eis, quibuscum commercia habent, non attrahitur? Nihil vim sustinet divitiarum, tyrannidi cedunt omnia, potentiam omnia formidant; cum unusquisque eorum, qui jam injuria affecti sunt, magis sollicitus sit, ne quid mali ulterius patiatur, quam ut de eis, quæ perpessus est, vindictam sumat. Dives incitat juga boum, arat, serit, metit messem ad se non attinentem. Si contradicis, plagæ: si conquerare, ageris reus injuriarum, addiceris servituti, habitabis carcerem: parati sycophantæ, qui te vocent in vitæ periculum. Denique tecum bene actum putabis, si etiam aliud quidpiam adjiciens his molestiis libereris.

VI. Velim te ab injustitiæ operibus paululum respirare, et cogitationibus tuis otium dare, tecum ut reputes ad quem finem studium ejusmodi rerum tendat. Habes tot jugera terræ arabilis, totidem terræ arboribus consitæ, montes, campos, saltus, fluvios, prata. Quid igitur post hæc? Nonne tres tantum terræ cubiti te expectant? Nonne paucorum lapidum onus misero corpori custodiendo erit satis? Cujus rei gratia laboras? ob quam rem inique agis? Quid manibus colligis infructuosa? atque utinam infructuosa, non materiam igni æterno. Num tandem resipisces ab hac ebrietate? Num recipies te ad saniorem mentem? Num tui juris eris? Num Christi judicium tibi pones ob oculos? Quam allaturus es excusationem, cum ii, qui injuria affecti fuerint, jam te circumstantes, adversum te clamabunt coram æquo Judice? Quid ergo facies? quos conduces patronos? quos testes produces? quomodo corrumpes Judicem,

qui nullis artibus decipi potest? Nullus ibi adest rhetor: non sunt verba suasoria, quibus judicis veritas circumveniri possit: non sequuntur adulatores, non pecuniæ, non fastus dignitatis: desertus ab amicis, destitutus fautoribus, sine patrocinio, citra defensionem, pudore suffusus deprehenderis, tristis, mœstus, solitarius, fiducia ac libertate loquendi carens. Quocumque enim convertes oculos, clara et aperta conspicies scelerum argumenta, hinc pupilli lacrymas, illinc viduæ gemitum, aliunde egenos abs te pugnis obtusos: servos, quos cecidisti: vicinos, quos ad iracundiam provocasti. Insurgent adversum te omnia: te tuarum actionum malarum chorus pravus stipabit. Quemadmodum enim umbra corpus, sic peccata animas comitantur, gestorum imaginem claram exprimentia. Quapropter illic negandi non est locus, sed obturatur os vel impudentissimum. Nam ipsa cujusque opera, non quidem vocem emittentia, sed talia apparentia, qualia a nobis peracta sunt, ferunt testimonium. Quomodo potero tibi ob oculos horrenda illa ponere? Itaque si audieris, si flectaris, recordare illius diei, in quo « Revelatur ira Dei de cœlo [1]: » veniat tibi in mentem gloriosus adventus Christi; cum « Qui bona » egerint, resurgent in resurrectionem vitæ; qui vero mala, » in resurrectionem judicii [2]. » Tunc verecundia æterna peccatoribus et « Ignis æmulatio, quæ consumptura est ad- » versarios [3]. » Hæc te tristitia afficiant, non molestum tibi sit ipsum præceptum. Quomodo flectam te? quid dicam? regni non teneris desiderio? non times gehennam? unde sanitas animæ tuæ conciliabitur? Etenim si te non terrent horrenda, si læta ac hilaria non extimulant, lapideum cor alloquimur.

VII. Intuere, o homo, naturam divitiarum. Quid attonitus tantopere aurum miraris? Lapis aurum est, lapis ar-

[1] Rom. I, 18. — [2] Joan. V, 29. — [3] Hebr. X, 27.

gentum, lapis margarita, lapis lapidum unusquisque; chrysolithus, beryllus, achates, hyacinthus, amethysus et jaspis. Hi sunt divitiarum flores, quorum tu partem ita recondis et abscondis, ut pellucidos quosdam lapillos tegas tenebris, alios circumferas, deque pretiosorum splendore glorieris. Dic, quæso, quid tibi prodest manum lapillis coruscantem circumvertere? Num te pudet instar mulierum gravidarum lapillos desiderare? Hæ enim arrodunt lapillos, et tu usque adeo avidus es pulchriorum quorumcumque lapillorum, ut sardonycas, jaspidas et amethysos diligenter conquiras. Quis ex iis, qui plus æquo vestium elegantiam affectant, potuit unam diem suæ ipsius vitæ adjicere? cui pepercit mors ob divitias? a quo abstinuit morbus causa pecuniarum? Usquequo aurum, animarum laqueus, mortis hamus, peccati illecebra? Quousque divitiæ belli causa, quibus conflantur arma, quibus acuuntur gladii? Propter opes cognati ignorant naturam : fratres oculis cædem spirantibus sese invicem conspiciunt : ob divitias deserta alunt homicidas, mare piratas, civitates sycophantas. Quis est mendacii pater? quis confictæ accusationis opifex? quis parens perjurii? Nonne divitiæ? Nonne earum studium? Quid facitis, o homines? quis vobis, quæ vestra sunt, in insidias vertit? Subsidium sunt vitæ. Absit enim ut pecuniæ datæ sint ad malorum incitamentum. Redemptio sunt animæ. Absit enim ut occasio sint exitii. Sed, inquis, necessariæ opes sunt propter liberos. Hæc est avaritiæ speciosa causa; liberos namque prætenditis, interea vero satisfacitis vestro animo. Insontem ne incusa : proprium Dominum habet, proprium rectorem, ab alio vitam accepit, ab ipso vitæ subsidia expectat. Num-ne iis, qui matrimonio junguntur, scripta sunt Evangelia? « Si vis perfectus esse, vende quæ » habes, et da pauperibus [1]. » Cum prolem numerosam pe-

[1] Matth. XIX, 21.

teres a Domino, cum rogares ut fieres liberorum pater, illud-ne addidisti : « Da mihi liberos, tua ut violem præcepta? da mihi sobolem, ut ad regnum cœlorum non perveniam? » Adhæc voluntatis filii quis erit sponsor, quod videlicet datis rebus recte usurus sit? Nam divitiæ multis extitere libidinis ministræ, atque impuritatis. Annon audis Ecclesiasten dicentem : « Vidi languorem gravem, divi» tias custoditas ei, qui ab eis, in malum ei [1]. » Ac rursus : « Relinquo ego ipsum homini, qui meus successor erit. Et » quis novit an sapiens erit, an stultus [2]? » Vide igitur ne divitias laboribus permultis coacervatas, aliis materiam peccatorum facias, posteaque plectaris duplici pœna, tum nomine eorum, quæ ipse inique egisti; tum eorum, quæ alter abs te adjutus perpetrarit. Nonne cunctis liberis propinquior tibi est anima tua? Nonne tibi majori necessitudine conjungitur quam cætera omnia? Prima cum sit, ei præcipuas hæreditatis partes da, amplum vitæ subsidium ipsi tribue, et tunc facultates reliquas liberis distribues. Et quidem liberi, nulla a parentibus accepta hæreditate, plerumque sibi ipsis domos pararunt : at tuæ animæ, si eam semel negligas, quis miserebitur?

VIII. Hactenus ad eos, quibus liberi sunt, sermonem habui : qui vero liberis carent, quamnam speciosam parcimoniæ causam nobis afferunt? non vendo quæ habeo; neque do pauperibus ob necessarios vitæ usus. Dominus igitur magister tuus non est, neque Evangelium vitam tuam dirigit : sed tute tibi legem sancis. Vide autem in quod periculum incidas ejusmodi cogitationibus. Etenim si hæc nobis ut necessaria Dominus præcepit, tu vero eadem tanquam quæ fieri non possint, rejicis, aliud nihil agis, nisi quod te ipsum legislatore prudentiorem dicis. Sed, inquis, posteaquam divitiis fruitus fuero per omnem vitam meam, pau-

[1] Eccl. v, 12. — [2] Id. II, 18.

peres constituam hæredes facultatum mearum, eosque tabulis publicis ac testamentis bonorum meorum dominos declarabo. Cum jam non versabere inter homines, tum humanus fies et liberalis. Cum mortuum te videro, tunc dicam te fratris amantem. Multa tibi debebitur gratia ob munificentiam, quod in sepulcro jacens et in terram resolutus, jam in sumptibus faciendis largus extiteris atque magnanimus. Dic mihi, quæso, quorumnam temporum mercedem exposces, eorum-ne, quibus vixisti, an eorum, quæ post mortem secuta sunt? Sed quo tempore vivebas, voluptatibus vitæ deditus et deliciis diffluens, ne aspicere quidem egenos sustinuisti, jam autem quænam actio est mortui? quæ quoque operis merces debetur? Ostende opera, et reposce remunerationem. Nemo, solutis nundinis, negotiatur : neque qui post certamina accedit, coronatur; neque qui post bellum, famam strenui viri atque gloriam assequitur. Neque igitur post vitam locus ullus est pietatis excolendæ. Atramento scilicet ac tabulis fore te beneficum polliceris. Quis autem annuntiabit tibi exitus tempus? Quis generis mortis sponsor erit? Quot violentis casibus abrepti sunt, quibus ne vocem quidem edere per morbum licuit? Quot mente lapsi sunt per febrim? Quid igitur expectas tempus, in quo plerumque rationis non eris compos? cum videlicet erit profunda nox, morbus gravis, nemo usquam, qui adjuvet : sed paratus ac expeditus, qui hæreditati insidietur, dispensans omnia in rem suam, ac consilia tua irrita faciens. Deinde conjectis huc et illuc oculis, circumstantem te solitudinem conspiciens, tunc dementiam tuam intelliges : tunc lugebis stultitiam, quod præceptum distuleris in hoc tempus, quo ut lingua resolvitur, ita manus tremula contractionibus jam conquassatur, sic ut neque voce, neque litteris aperire animum queas. Imo etiamsi clare scripta essent omnia, omnisque vox dilucide enun-

tiaretur, tamen una littera interposita omne tuum consilium transmutare posset : unicum itidem sigillum adulteratum, duo aut tres scelerati testes, totam ad alios transferrent hæreditatem.

IX. Quid igitur te ipse decipis? nunc quidem ad carnis voluptatem opes male dispensans, promittens autem in posterum quæ penes te non amplius erunt? Pravum est, ut ex dictis patet, istud tuum consilium : « Vivens fruar voluptatibus, mortuus autem exequar statuta. » Dicet et tibi Abraham : « Recepisti bona tua in vita tua [1]. » Non suscipit te angusta via et arcta, cum molem non deposueris divitiarum. Exiisti opes gestans, nec enim eas, ut jussus es, projecisti. Quoad vixisti, te ipse prætulisti mandato : mortuus vero ac dissolutus, tunc inimicis præceptum anteposuisti. Etenim ne accipiat homo ille, accipiat, inquit, Dominus. Jam vero id quo nomine appellabimus, inimicorum-ne vindictam, an dilectionem proximi? Lege tuum testamentum. Volebam quidem adhuc vivere, et facultatibus meis frui. Gratia morti, non tibi. Nam si fuisses immortalis, nequaquam meminisses præceptorum. « Nolite » errare : Deus non irridetur [2]. » Quod mortuum est, id ad altare non adducitur : affer victimam viventem. Non admittitur qui ex redundanti offert. Tu vero quæ post exactam omnem vitam superfuerunt, offers benefico Largitori. Hospites illustres ac claros si non audes reliquiis mensæ excipere, quomodo audes Deum reliquiis tuis placare? Videte, divites, finem avaritiæ, et desinite pecuniis studere. Quo magis divitias amas, eo magis nihil ex iis, quæ possides, relinquas. Omnia assume tibi, exporta omnia, alienis ne relinque divitias. Fortasse autem te ne cooperient quidem famuli extremo ac funebri ornatu; sed denegabunt exequias, jamjam hæredibus placere studentes. Aut

[1] Luc. XVI, 25. — [2] Gal. VI, 7.

forte etiam tunc adversum te philosophicis verbis utentur : «Ineptum est, inquient, et a ratione alienum, mortuum ornare; et eum, qui nihil jam sentit, magnis sumptibus efferre. Annon satius est superstites sumptuoso amictu ac splendido ornari, quam vestes pretiosas una cum cadavere putrefieri sinere? Quodnam autem monumenti eximii et sumptuosæ sepulturæ et inanis sumptus lucrum est? Par magis fuerit hæc ad vitæ necessaria impendere. » Talia dicent, tum cum et morositatem tuam ac severitatem ulciscentur, et tua tuis successoribus largientur. Itaque in antecessum te ipse funera. Pulchra sepultura pietas. Omnia indutus, abi : fac divitias ornatum tibi peculiarem : habe opes tecum. Crede bono consiliario, qui te diligit, Christo, « Qui pro nobis pauper factus est, ut nos ejus inopia dita» remur [1], qui seipsum redemptionis pretium pro nobis » tradidit [2]. » Aut ei, ut sapienti, et quod nobis conducit providenti, morem geramus, aut ut diligentem nos sustineamus : aut ut benefacienti nobis vicem rependamus. Omnino autem quæ præcepta nobis sunt exequamur, ut æternæ vitæ, quæ in ipso Christo est, hæredes efficiamur : cui gloria et potestas, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA VIII.

Dicta tempore famis et siccitatis.

I. « Leo rugiet, et quis non timebit [3]? Dominus Deus » locutus est, et quis non prophetavit [4]. » Exordiamur orationem a Prophetæ verbis, atque in hujus argumenti trac-

[1] 2 Cor. viii, 9. — [2] 1 Tim. ii, 6. — [3] Vide D. Guillon, tom. vii, pag. 334-351. — [4] Amos iii, 8.

latione auxiliarium assumamus ipsum Amos divinitus afflatum, qui his quibus infestamur, pares calamitates curavit. Videlicet exponamus quid nobis consilii sit de profuturis, et quid de iisdem sentiamus. Nam et Propheta ipse in superiorum temporum cursu, populo relinquente paternam pietatem, eodemque et conculcante legum integritatem, et ad idolorum cultum delabente, pœnitentiæ factus est præco, adhortans ad conversionem, et pœnarum minas intentans. Utinam autem mihi aliquo saltem modo uti liceat veteris historiæ zelo. Sed absit ut eorum, quæ tunc acciderunt, exitum videamus. Nam populus contumax, et velut equulus durus ac freni impatiens, idque mordens, ad id quod conducebat, tractus non est. Imo a recta via digressus, tandiu inordinate divagatus est, infremuitque adversus aurigam, donec in barathra ac præcipitia lapsus, meritas contumaciæ pœnas internecione dederit. Quod avertat Deus a nobis, filii mei, quos per Evangelium genitos, velut fasciis per manuum benedictionem involvi. Sed sit auditio benigna, anima morigera, suscipiens leniter admonitiones, dicenti cedens velut cera sigillum imprimenti : ut per istud vestrum studium, et ego laborum fructum lætificantem recipiam, et vos cum his malis fueritis liberati, hanc nostram exhortationem laudetis. Quod igitur est quod indicat sermo? Nam etiamnum tenet animos suspensas spe audiendi, dum quod expectatur, proferre in medium distulit.

II. Cœlum videmus, fratres, durum, nudum, sine nubibus, tristem hanc serenitatem creans, suaque puritate affligens nos : quam tamen antea valde cupiebamus, cum diu nubibus obductum induceret nobis tenebras, et sole privaret. Terra autem perquam arida, injucunda est aspectu, segete sterilis et infœcunda, scissa hiatibus et disrupta, et in imis sui partibus fulgentes solis radios ex-

cipiens. Fontes et copiosi et perennes defecerunt nos, ingentium fluminum absumpta sunt fluenta, pueri minimi ea pedibus permeant, atque onustæ mulieres trajiciunt. Defuit etiam plerisque nostrum potus, ac in penuria rerum ad vitam necessariarum versamur. Israëlitæ novi novum Moysem et virgam mirabilium effectricem conquirunt, ut petræ rursus percussæ necessitati ac penuriæ sitientis populi medeantur, et insolentes quædam nubes roris in morem insuetum alimentum manna hominibus demittant. Vereamur ne fiamus posteris novum famis et mulctæ exemplum. Vidi agros, et lacrymis multis sterilitatem eorum deflevi, sumque lamentatus, quod nullus in nos imber effusus est. Semina quædam, germine necdum emisso, aruere, permanentia inter glebas, qualia aratrum obtexerat : alia paululum prominentia, post germinationem miserabiliter æstu et ardore arefacta sunt, sic ut possit nunc aliquis convenienter hanc Evangelii vocem invertere, ac dicere : « Operarii quidem multi : sed messis ne pauca quidem [1]. » Agricolæ autem in agris desidentes, et manibus genua complexi (qui sane lugentium habitus est) inanes suos labores deplorant, respicientes ad infantes pueros, ac lamentantes, et oculis in uxores intentis flentes, contingentes siccas frugum herbas et contrectantes, edentes magnos ejulatus perinde atque patres filiis suis in ætatis flore orbati. Dicatur itaque etiam ad nos ab ipso Propheta, cujus a nobis Paulo ante in exordio facta mentio est : « Et » ego, inquit, repressi a nobis pluviam ante tres menses » vindemiæ : et pluam super civitatem unam, et super ci- » vitatem unam non pluam. Et pars una irrigabitur : et » pars, super quam non pluero, arefiet. Et congregabuntur » duæ vel tres civitates in unam, ut bibant aquam : et non » satiabuntur, eo quod non estis reversi ad me, dicit Do-

[1] Luc. x, 2.

»minus [1]. » Discamus igitur Deum has nobis plagas ob nostram ab ipso abalienationem atque negligentiam immittere, non exterminare volentem, sed emendare cupientem, more bonorum patrum erga desides filios : qui irascuntur adolescentibus, et in eosdem insurgunt, non quod quidquam ipsis mali inferre velint, sed ut eos ex puerili incuria, exque juventutis delictis ad curam adducant, atque ad diligentiam. Videte itaque quemadmodum multitudo peccatorum nostrorum et anni tempestates a sua ipsarum natura abduxerit, et temporum formas transmutaverit in alienas temperaturas. Hyems solitum humorem siccitati admixtum non habuit, sed humorem omnem glacie astrinxit exsiccavitque, et omnino nivium imbriumque expers permansit. Ver rursus alteram quidem proprietatum suarum partem ostendit, calorem dico, humorem autem socium non habuit. Æstus vero et frigus insolito modo terminos creationis suæ transgressa, et ad perniciem nostram maligne conspirantia, a victu et a vita mortales arcent abiguntque? Quæ ergo causa est inordinationis hujus atque confusionis? Quæ est nova ista temporum facies? Perscrutemur velut mente præditi : nobiscum, tanquam rationis compotes, reputemus. Annon est qui gubernet rerum universitatem? Num optimus opifex Deus providentiæ ac administrationis suæ oblitus est? Num ablatæ ei sunt vires ac potestas? An vim quidem eamdem retinet, nec a sua potestate excidit? sed durus factus est, ac summam bonitatem, et nostri curam in hominum odium convertit? Nemo certe sapiens hæc dixerit; sed manifesta apertaque causa est, cur consueto more non gubernemur. Nos accipientes aliis non impertimus : laudamus beneficentiam, et eadem privamus egenos. Liberi ex servis facti, conservorum non miseremur : esurientes nutrimur, et

[1] Amos. IV, 7-10.

egentem negligimus. Largum datorem ac promum Deum habentes, parci effecti sumus, nihilque cum pauperibus communicamus. Oves nostræ abundant fœtibus, et tamen major est egenorum numerus quam ovium. Horrea ob repositarum frugum copiam in angustum coguntur, nec tamen hominis, qui angustiis urgetur, commiserescimus. Eam ob causam nobis minatur justum judicium. Idcirco etiam Deus non aperit manum, quod exclusimus fraternam dilectionem. Ob id aruerunt arva, quod friguit charitas.

III. Clamat frustra vox supplicantium, et in aërem spargitur. Neque enim eos, qui rogabant, audivimus. Qualis, quæso, nostra supplicatio est? qualis est deprecatio? Vos viri, exceptis paucis, vacatis negotiationibus : vos mulieres, eorum ministræ in mammonæ quæstu ac lucro estis. Denique precantur mecum pauci, et hi vertigine laborantes, oscitantes, assidue vertentes se huc illuc, observantes quando Psalmorum cantor versiculos absolverit, quando ex Ecclesia velut e carcere dimissi, necessitate precandi eximentur. Hi autem pueri minimi, qui, depositis in ludo litterario tabulis ac libellis, nobiscum vociferantur, potius huic negotio, velut remissioni ac oblectamento vacant, tristitiam nostram habentes festivitatis loco, quod ab onere præceptoris, et studiorum cura modico tempore liberentur. Multitudo autem virorum, qui constanti et integra ætate sunt, et implicitus peccatis populus, remissus liberque et lætus per urbem vagatur : qui, etsi in animis causam circumfert malorum, ipse tamen hanc calamitatem intulit et excitavit. Infantes tandem sensu carentes, nullique reprehensioni obnoxii, ad confessionem festinant conveniuntque : sed præterquam quod malorum causa non sint, orare ex more nec noverunt, nec possunt. Tu mihi in medium prodi, qui peccatis conspurcatus es; tu procide, lamen-

tare, ingeme, sine puerulum facere quæ propria sunt suæ ætati, atque consentanea. Cur te occultas, qui accusaris, et insontem ad defensionem tuam producis? Num judex illuditur, sic ut subdititiam personam substituas? Oportebat autem et illum adesse, sed tecum certe, non solum. Vides quod et Ninivitæ pœnitentia Deum placantes, et lugentes ea peccata, in quæ Jonas mare et cetum expertus clamando invehebatur, non infantes solum pœnitentiæ subjecerint, intereadum ipsi vitam in deliciis transigerent et in conviviis : sed priores ipsos patres qui peccaverant, jejunium domabat, mulctaque eosdem macerabat, quanquam infantes ipsi vel inviti accessionis loco lugebant, ut tristitia occuparet ætatem omnem, tum sentientem, tum non sentientem, illam sponte, hanc præter voluntatem. Et ubi vidit Deus ipsos sic humiliatos, ut condemnarent sese ad gravissimas mulctas omnis generis, et doloris eorum misertus est, et pœnam remisit, et gaudium iis, qui sano consilio luxerant, largitus est. O pœnitentiam concinnam! O sapientem prudentemque afflictationem! ne bruta quidem animantia a pœnis immunia sivere : sed ea etiam necessario clamare artificio quodam adegerunt. Separatus namque est vitulus a vacca, semotus est a materno ubere agnus, puer lactens non erat in maternis ulnis; in peculiaribus stabulis concludebantur matres, in peculiaribus fœtus : voces emittebantur ab omnibus miserabiles, vicissim clamantes, ac resonantes. Partus esurientes lactis fontes quærebant : matres naturali affectione discerptæ, vocibus commiserationem suam significantibus revocabant fœtus. Eumdem ad modum infantes fame laborantes, ejulatu vehementissimo frangebantur, palpitabantque, et matrum viscera naturalibus doloribus compungebantur. Et eam ob causam divinus sermo ad commune vitæ documentum eorum pœnitentiam scriptis mandatam servavit. Inter illos

flebat senex, et canos vellebat, discerpebatque. Adolescens, et qui florenti ætate erat, vehementius lamentabatur : ingemiscebat pauper : dives deliciarum oblitus, afflictationi ut bonæ se dedebat. Rex ipsorum splendorem gloriamque transmutavit in verecundiam. Deposita corona, caput cinere inspersit : purpura abjecta, induit saccum : throno alto et sublimi derelicto, miserabili habitu humi repebat : repudiatis propriis ac regiis deliciis, lugebat cum populo, unus e multis factus et plebeius, quod communem Dominum omnium videret iratum.

IV. Hæc est servorum sensu præditorum prudentia : talis hominum peccatis implicitorum pœnitentia. Nos autem acriter ac cito peccamus, sed negligenter, segniterque pœnitentiam amplectimur. Quis precando lacrymatur, ut imbrem ac pluviam opportunam impetret ? Quis peccata deleturus, beati Davidis exemplo, lacrymis lectum rigavit [1] ? Quis hospitum lavit pedes, et pulverem ex itinere collectum abstersit, ut dum siccitate liberari postulat, Deum opportune placet ? Quis pavit orbatum patre puerum, ut Deus nunc nobis fruges nutriat, non secus ac orphanum ventorum intemperie exagitatum ? Quis fovit afflictam victus difficultate viduam, ut nunc ei tribuatur alimentum necessarium ? « Discinde schedulam iniquam [2], » ut sic peccatum solvatur. Dele gravissimorum fœnorum pactum, ut terra pariat consueta ac producat. Etenim dum æs et aurum et ea quæ sterilia sunt, gignunt præter naturam, terra tamen quæ naturaliter parit et fœcunda est, sterilis redditur, et ad incolas puniendos damnatur infœcunditatis. Ostendant igitur qui quæstum in pretio habent, ac divitias ultra modum aggerunt, quid valeant reconditi thesauri, aut quæ eorum necessitas sit, si iratus Deus mulctam ac pœnam ulterius protrahat. Confestim auro pallidiores fient, qui id

[1] Psal. VI, 7. — [2] Esaï. LVIII, 6.

congerunt, si pane, qui heri et nudiustertius ob paratam promptamque copiam contemnebatur, careant. Pone jam non esse venditorem, nec haberi in horreis frumentum, quid tandem, quæso, proderunt tibi marsupia gravissima? Nonne una cum ipsis sub eodem aggere sepelieris? Nonne terra aurum est? Nonne inutile lutum luto adjacebit, corpori videlicet? Possides omnia : sed una res est necessaria, qua cares, facultas te ipsum alendi. Confice ex omnibus tuis opibus nebulam unam : fac descendant guttæ paucæ : urge terram ad fructum ferendum : calamitatem superbis illis ac insolentibus divitiis amolire. Fortasse pium aliquem induces, ut exemplo Thesbitæ Eliæ remissionem tibi malorum precibus impetret, homo inops, pallidus, discalceatus, sine domo, sine lare, egenus, unica tunica coopertus, velut Elias pelle ovilla, simul cum precibus educatus, jejunio contubernali utens [1]. Quod si rogando ab ejusmodi viro opem obtineas et præsidium, nonne divitias multis curis obnoxias valde admodum deridebis? Nonne aurum conspues? Nonne tanquam stercus aurum abjicies? quod, tametsi prius omnia poterat, appellabaturque charissimum, ipsum tamen cognoris infirmum in necessitate patronum esse. Causa tua hanc calamitatem Deus intulit, quod cum haberes, non erogaveris; quod esurientes præterieris; quod te non converteris ad lugentes; quod adoratus, non sis miseratus. Invadunt enim propter paucos in omnem populum mala, ac flagitium unius plebi toti nocet. Achar sacrilegium commisit [2], et totus castigatus est exercitus. Zambri Madianitidas scortatus est [3], et Israël pœnas dedit.

V. Omnes igitur tum privatim, tum in communi vitam nostram expendamus, velut pædagogo attendamus siccitati, unumquemque sui peccati commonefacienti. Proferamus et nos animo sano illa strenui Jobi verba : « Manus

[1] 3 Reg. xviii, 45. — [2] Jos. vii, 1. — [3] Num. xxv, 6.

»Domini est, quæ tetigit me[1].» Potissimum autem et ante omnia calamitatem nostram peccatis ascribamus. Quod si præterea aliud addendum est, sit quoque aliquando, ut talia vitæ infortunia irrogentur hominibus ad animas probandas, ut inter difficultates deprehendantur qui probi sint, sive pauperes, sive divites, cum utrique per patientiam plane probentur. Et maxime id hoc tempore declaratur, sit ne hic liberalis, et fratrum amans : sit ne ille gratus et beneficiorum memor, et vice versa non blasphemus, cujus animus statim vitæ vicissitudinibus mutetur. Novi ego multos (non auditione accepi, sed experientia ipsa homines notos habui) qui cum suppeteret sibi rerum copia, et secundis ventis, quod dici solet, res procederent, mediocriter saltem si non perfecte gratias rependerent benefico Largitori : sed si mutaretur in contrarium rerum status, divesque fieret pauper, et robur corporis verteretur in morbum, gloria quoque ac splendor in dedecus et ignominiam : tunc deprehendebantur ingrati, loquebantur blasphema, pigrescebant in precatione, Deum perinde quasi cunctantem debitorem moleste ferebant, nec afficiebantur erga Dominum tanquam indignantem. Sed apage, et submove ab animo ejusmodi cogitationes. Et cum videris Deum consueta non largientem, sic tecum reputa : « Non deest Deo victus suppeditandi facultas. » Quomodo enim? cum sit Dominus cœli totiusque eorum ornatus, cum sit tempestatum et temporum moderator sapiens, cumque gubernet omnia. Quippe tempestates ac solstitia in modum chori cujusdam ordinatissimi sibi invicem succedere statuit, ut sua ipsorum varietate variis nostris necessitatibus opitulentur, ac nunc quidem tempestive accedat humor, rursusque calor succedat, et annus sit frigore immixtus, atque siccitate necessaria non careamus. Potens igitur

[1] Job. XIX, 21.

Deus est; sed cum suppetat ei potestas, sitque res confessa, num ei bonitas deest? Neque hoc stare potest. Nam nisi bonus esset, qua necessitate adductus, initio condidisset hominem? quis autem Conditorem vel invitum coëgisset humum sumere, et pulchritudinem ejusmodi suis manibus ex luto conformare? Quis necessario persuasit, ut secundum suam ipsius imaginem rationem homini impertiret, ut ducto inde initio, doceretur artes, et de rebus altissimis, quæ sub sensum non cadunt, philosophari disceret? Ita si cogitaveris, comperies bonitatem inesse in Deo, et ne nunc quidem ei deesse. Alioquin quid vetaret, quæso, et siccitatem non esse id quod videmus, sed perfectum incendium et integrum, et solem paululum a cursu consueto deflectentem, atque ad corpora terræ adjacentia propius accedentem, res omnes visibiles in temporis momento exurere? aut ignem de cœlo pluere, eo modo, quo jam sunt antea puniti peccatores? Redeas ad te, homo, et mentis esto compos; cave facias quæ insipientes pueri factitant, qui a præceptore objurgati, tabulas illius confringunt, ac vestem scindunt patris, cibum ad eorum utilitatem differentis, aut matris faciem unguibus dilaniant. Nam nauclerum tempestas, athletam stadium, imperatorem acies, magnanimum virum calamitas, Christianum tentatio probat et examinat. Atque ut ignis aurum : ita res adversæ animam probant. Pauper es? Cave animum abjicias. Nam nimia tristitia causa fit peccati, quod demergat mentem mœror, inducatque vertiginem desperatio, et vitium ingrati animi pariat consilii inopia. Sed spem habeto in Deum. Numquid enim non videt angustiam? Habet cibum in manibus : sed differt largitionem, ut probet tuam constantiam, ut animum agnoscat, sit ne intemperantibus et ingratis consimilis. Ili enim, dum in ore sunt cibi, benedicunt, adulantur, supra modum admirantur : paululum vero dilata mensa, blasphe-

miis velut lapidibus impetunt eos, quos aliquanto ante æque ac Deum propter voluptatem colebant. Percurre Vetus ac Novum Testamentum, et multos in utroque reperies modis variis nutritos. Eliam habebat Carmelus, excelsus mons et inhabitabilis, solitudo solitarium : verum anima erat Justo instar omnium, vitæque erat viaticum spes, quam in Deo reponebat. Etsi autem sic viveret, fame tamen vitam non finivit : sed avium rapacissimæ et voracissimæ, hæ ipsæ afferebant cibum, et Justo erant victus ministræ eædem, quæ solent alienos cibos diripere, ac transmutata per Domini præceptum natura, panis ac carnium fidæ custodes effectæ sunt. Hæc autem a corvis viro allata fuisse [1], ex sacra Historia didicimus. Habebat itidem Babylonicus lacus Israëlitam juvenem, calamitate quidem captivum, animo vero ac constantia liberum [2]. Quid tum inde? Leones quidem præter naturam jejunabant, Abacuc vero illius altor ferebatur per aërem, Angelo hominem una cum obsoniis portante : et ne Justus fame premeretur, tantum terræ ac maris spatium brevi temporis momento prætervectus est Propheta, quantum a Judæa ad Babylonem usque extenditur.

VI. Quid rursus solitudinis populus, Moyse præfecto? Quomodo fuit ei per quadraginta annos dispensatus victus? Illic erat nemo, qui sementem faceret : non bos, qui traheret aratrum : non area, non torcular; non cella penaria, et tamen sibi suppetebat victus citra sementem, citra arationem. Fontes denique, qui prius non extiterant, sed in necessitate eruperant, petra subministrabat. Mitto singula providentiæ divinæ opera percensere, quæ plerumque animo paterno hominum causa patravit. Tu vero velut strenuus Job, tantisper patiens esto in calamitate, et ne evertaris a tempestate, ne quidquam ex his, quas tecum vehis,

[1] 3 Reg. XVII, 4. — [2] Dan. XIV 30.

virtutis mercibus abjicias. Serva in animo gratiarum actionem tanquam vecturam pretiosissimam, et tu quoque pro gratiarum actione voluptatem duplo majorem consequere. Sis apostolicæ sententiæ memor : « In omnibus gratias agite. » Pauper es? alter est te pauperior. Sunt tibi cibaria dierum decem : illi, unius. Quod tibi superest, ac redundat, id tu ceu bonus ac benignus ex æquo cum egente partiaris. Ne dubites ex modico dare : ne commodum tuum periculo publico anteponas. Quod si ad unum panem redactus cibatus sit, stetque pro foribus mendicus, promito ex penu illum unum, quem imponens manibus, et intuens in cœlum, miserabilem hanc simul et benignam vocem emittito : « Unus hic est panis, quem vides, Domine, et periculum aperte imminet, sed ego mihi tuum mandatum præpono, et ex modico tribuo esurienti fratri, jam tu quoque da periclitanti servo. Novi tuam bonitatem, confido etiam potentiæ : non differs diu beneficia : sed dona tua, cum libet, spargis. » Quod si ita locutus fueris ac feceris, quem ex angustia panem porrigis, is semen fiet segetis, edet fructus uberes, arrhabo erit cibariorum, misericordiæ conciliator. Dic et tu verbum a vidua Sidonia in iisdem angustiis prolatum; tibi opportune in memoriam revoca historiam. « Vivit Do- » minus, quia hunc solum domi habeo ad nutriendum me » et liberos [1]. » Quod si ex penuria tua dederis, habebis et tu vas olei, quod scaturiet per gratiam : hydriam itidem farinæ, quæ exhauriri non poterit. Etenim Dei beneficentia, quæ scilicet duplum reddat, erga fideles magnifice puteos imitatur, qui continuo hausti, nequaquam exhauriuntur. Deo diviti fœnerare, quisquis inops es et pauper. Crede ei, qui quod in oppressum hominem contuleris, id, perinde quasi sibimetipsi collatum sit, recipit, exque suis rependit gratiam. Fide dignus est sponsor, per omnem terram ac

[1] 3 Reg. XVII, 12.

mare expassos habens thesauros. Quod si inter navigandum mutuum repetas, in medio ipso mari una cum fœnore sortem recipies. Est enim in addendo ambitiosus.

VII. Esurientis morbus, fames scilicet, miserabilis affectio est. Humanarum calamitatum caput est fames. Mors omnium miserrima est, finem hunc sortiri. Nam in aliis periculis, aut gladii acies cito accelerat mortem, aut ignis impetus brevi vitam extinguit, aut bestiæ præcipua membra dentibus dilaniantes, nos non sinunt dolore diu protracto puniri. Fames vero affert supplicium lentum, dolorem longum, morbum intus insidentem ac delitescentem, mortem semper præsentem et semper tardantem. Naturalem namque humorem absumit, refrigerat calorem, molem corporis contrahit, vires paulatim exedit. Caro araneæ instar circumjacet ossibus. Non flos inest in cute. Nam consumpto sanguine, fugit rubor : non adest albor, superficie per maciem nigrescente : corpus livet, pallore atque nigritudine per morbum misere admixtis : genua non sustentant, sed vi et ægre trahuntur. Vox tenuis et languida : oculi in cavis suis debilitati, frustra in thecis ac valvulis inclusi, tanquam nucei fructus intra putàmina arefacti. Venter vacuus, contractus, informis, sine mole, sine naturali viscerum distensione, ossibus dorsi adhærescens. Qui igitur corpus ejusmodi præterit, quantis suppliciis dignus est? Quid ei deerit ad crudelitatis cumulum? Quomodo aut non annumerabitur jure ac merito inter immanissimas belluas, aut non habebitur pro scelesto et homicida? Nam qui potest malo mederi, sed sponte et ob avaritiam differt, non injuria velut homicida condemnari poterit. Coëgit non paucos sæpenumero famis angustia, terminos etiam naturæ excutere, hominemque vesci tribulium corporibus, et matrem filium, quem ex ventre protulit, ventre rursus improbe excipere. Utique tragicum illum actum judaïca his-

toria a diligenti viro Josepho conscripta commemorat, cum scilicet malis diris Hierosolymitæ premerentur, pendentes impietatis in Dominum suæ meritas pœnas. Vides et ipsum nostrum Deum, præteritis non raro aliis incommodis, esurientes condolenti animo miserari. « Misereor enim, inquit, » turbæ [1]. » Quare et in extremo judicio, ubi advocat justos Dominus, locum primum occupat qui largus fuit ac liberalis : nutritor primas tenet inter eos, quibus præmia dantur : panem qui ministravit, vocatur ante omnes : qui benignus fuit et liberalis, ante reliquos justos ad vitam transmittitur. Qui illiberalis extitit et sordidus, ante omnes peccatores igni traditur [2]. Jam te ad matrem mandatorum ipsa temporis opportunitas vocat; eoque magnopere cura, ne te prætereat nundinarum occasio, atque commerciorum. Fluit enim tempus, nec expectat morantem : festinant dies, segnem prætergrediuntur. Et quemadmodum fluvii cursum sistere non datur, nisi quis illum in primo occursu ac transitu intercipiens, aqua opportune utatur : sic tempus necessariis conversionibus impulsum neque cohiberi, neque præteritum retro revocari potest, nisi quis, cum advenit, apprehendat. Ob idque mandatum velut fugiens detine ac confice, et undelibet arreptum ulnis amplectere. Dato pauca, et multa comparato. Exolvito primigenium peccatum, cibariorum largitione. Quemadmodum enim Adam improbo esu peccatum transmisit : sic nos insidiantem escam abolemus, si fratris necessitatem famemque curamus.

VIII. Populi audite : Christiani auribus accipite : hæc dicit Dominus, non sua ipsius voce concionans, sed servorum ore tanquam instrumento resonans. Nos, qui ratione præditi sumus, ne brutis animantibus videamur immaniores. Illa enim iis, quæ ex terra naturaliter nascuntur, quasi

[1] Matth. xv, 32. — [2] Id. xxv, 34 et 41.

communiter utuntur. Unum et eumdem montem depascuntur greges ovium : equi quamplurimi in uno eodemque campo pastum capessunt. Denique singula necessarii pabuli usum ita sibi invicem cedunt. Nos contra, quæ sunt communia, abdimus in sinu : ea, quæ multorum sunt, possidemus soli. Quæ de gentilibus narratur humanitas, incutiat nobis pudorem. Lex humanitatis plena apud quosdam illorum, unam mensam, communes cibos, et unam fere familiam populum frequentem efficit. Relinquamus externos, et veniamus ad trium millium exemplum [1] : æmulemur primum cœtum Christianorum, cum eis communia essent omnia, vita, anima, consensus unus, communis mensa, fraternitas indivisa : dilectio non ficta, corpora multa unum efficiens, animas diversas ad consensum unum componens. Habes non pauca tum ex Veteri, tum ex Novo Testamento, fraterni amoris exempla. Senem fame laborantem si videris, accerse ipsum, et ale velut Joseph Jacob [2]. Inimicum si repereris in angustiis positum, ne adjunge ad iram, qua occuparis, ultionem, sed ale velut ille fratres, a quibus fuerat venditus. Si incideris in juniorem afflictatum, ita eum defleto, uti ille Benjamin senectutis filium. Tentat te etiam fortasse avaritia, velut Josephum hera. Trahit te tuis vestimentis, ut mandatum spernas, ipsamque auri mundique amantem præ mandato Domini diligas. Ubi cogitatio subierit huic mandato repugnans, alliciensque animum bene moratum ad avaritiam, et charitatem fraternam negligere cogens, teque secum detinens, abjice et tu vestimenta, iratus secede : fidem Domino, velut ille Pentephræ [3], servato : per unum annum, ut ille per septem, fami provide et penuriæ. Voluptati non omnia, sed animæ etiam nonnihil da. Atque duas tibi filias esse puta, prosperitatem præsentem, et vitam cœlestem. Omnia si nolis dare præ-

[1] Act. II, 41. — [2] Gen. XLVII, 12. — [3] Id. XXXIX, 8.

stantiori, partire certe ex æquo inter incontinentem filiam, et pudicam. Astare te Christo, et in conspectum Judicis venire cum oportuerit, ne hanc vitam ultra modum ditatam exhibeas : neque vitam alteram, quæ ex præscripto virtutis instituta, formam nomenque sponsæ habet, nudam et laceris panniculis coopertam ostendas. Cave igitur deformem ac inornatam sponsam sistas sponso, ut ne ea conspecta, faciem avertat, et visam odio habeat, abnuatque complexum. Verum instructam ipsam ornatu decenti, formosam asserva ad præfinitum usque nuptiarum tempus : ut ipsa quoque una cum prudentibus virginibus lampadem accendat [1], cui scilicet suppetat scientiæ inextinctus ignis, nec ei oleum recte factorum desit. Denique ut reipsa rata sit prophetia divina, animæque tuæ congruat quod dictum est : « Astitit » regina a dextris tuis in vestitu deaurato, circumamicta, » variegata. Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam ; et » concupiscet Rex decorem tuum [2]. » Hæc quidem in universum prænuntiavit Psalmista, cum corporis generatim accepti prædiceret decorem : sed tamen proprie etiam uniuscujusque animæ conveniunt : siquidem Ecclesia ex singulis cœtum colligit.

IX. Consulas velim cordate præsenti et futuro, quod cave perdideris ob turpe lucrum. Deseret te corpus, tuum in vita præcipuum ornamentum. Occludes tibi ipse in conspectu judicis ejus qui expectatur quique haud dubie venturus est, eos qui deferendi erant honores, gloriamque cœlestem : aperies vero ignem, qui extingui non poterit, gehennam, supplicia, amarulenta in doloribus sæcula, pro longa ac beata vita. Nolim existimes me velut matrem aliquam aut nutricem, falsa terriculamenta tibi objicere, ac minari; quemadmodum illæ erga infantes facere solent : quæ dum lacrymantur immoderate et indesinenter, ipsos

[1] Matth. xxv, 4. — [2] Psal. xliv, 10-12.

per commentitias narrationes, quietos reddunt et tacitos. Hæc fabula non sunt, sed verba sunt voce veraci pridem prolata. Atque scias pro certo ex evangelico vaticinio, iota unum, aut unum apicem non transiturum. Sed et corpus in loculis consumptum resurget, et anima eadem quæ per mortem separata fuerat, in corpore rursus habitabit. Quin etiam actiones nostræ plane et aperte patebunt, non aliis testimonium ferentibus, sed ipsa conscientia attestante. Unumquemque autem pro merito Judex justus remunerabitur : quem decet gloria, potestas et adoratio in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA IX.

Quod Deus non est auctor malorum.

I. PLURES docendi modi nobis per sacrum psalten David ab operante in ipso Spiritu commonstrati sunt [1]. Nam aliquando nobis narrans Propheta suas ipsius ærumnas ac calamitates, et quomodo quæ acciderant, strenue pertulerit, exemplo suo clarissimum nobis patientiæ documentum relinquit : ut cum dicit : « Domine, quid multiplicati sunt » qui tribulant me [2] ? » Aliquando vero Dei bonitatem, et ejus auxilii celeritatem, quid vere ipsum inquirentibus præbet, commendat, dicens : « Cum invocarem exaudivit me » Deus justitiæ meæ [3]. » Quæ sententia eodem recidit atque illud Prophetæ dictum : « Adhuc te loquente, dicet : Ecce » adsum [4]. » Hoc est, nondum invocandi feceram finem, Deus tamen, necdum absoluta invocatione, exaudivit. Rur-

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 215-227.— [2] Psal. III, 1.— [3] Id. IV, 1. — [4] Esaï. LVIII, 9.

sus, dum Deo supplicat, precesque adhibet, edocet nos quemadmodum eos, qui in peccatis versantur, Deum placare par sit. « Domine, ne in furore tuo arguas me, neque » in ira tua corripias me [1]. » At vero in duodecimo Psalmo, ubi prolixam quamdam tentationem ostendit, his verbis : « Usquequo, Domine, oblivisceris me in finem [2] ? » et ubi per totum Psalmum docuit nos deficere non debere in ærumnis, sed Dei expectare bonitatem, ac nosse quod providentia quædam dedat nos afflictionibus, atque pro ratione fidei uniuscujusque tentationes admetiatur. Postquam igitur dictum est illud : « Usquequo, Domine, oblivisceris me in » finem ? » Et, « Usquequo avertis faciem tuam a me [3] ? » statim ad flagitium transit impiorum, qui posteaquam in vita nonnihil experti sunt adversi, rerum molestiores casus non ferentes, illico pendent animi, an sit Deus qui res humanas curet, an singula inspiciat, an unicuique pro merito distribuat. Deinde ubi in adversis immorari se diutius viderint, stabiliunt in semetipsis dogma pravum, atque in cordibus suis hanc proferunt sententiam : « Non est Deus : « Dixit insipiens in corde suo : Non est Deus [4]. » Et cum semel hoc in animum induxit, tum licentia omni graditur per peccata omnia. Etenim si non est qui intueatur, si non est qui retribuat cuique pro vitæ merito, quid vetat opprimere pauperem, pupillos interimere, viduam et advenam enecare, scelestum omne factum audere, impuris et abominandis vitiis ac omnibus belluinis cupiditatibus coinquinari? Quapropter prolata hac sententia, « Non est Deus, » id tanquam inde consequens subjungit : « Corrupti sunt, et » abominabiles facti sunt in studiis [5]. » Fieri enim non potest ut a via justa deflectant, qui in suis animis Dei non obliviscuntur.

[1] Psal. vi, 2. — [2] Id. xii, 1. — [3] Ibid. — [4] Id. xiii, 1. — [5] Ibid.

II. Unde, quæso, «Traditæ sunt gentes in reprobum sensum, et faciunt quæ non decent[1]?» Nonne quia dixerunt: «Non est Deus?» Cur sunt in ignominiosa vitia prolapsæ, et fœminæ quidem apud ipsas transmutarunt naturalem usum in eum, qui est præter naturam, masculi vero in masculos fœditatem perpetrant[2]? Nonne quoniam mutaverunt gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem pecorum, quadrupedumque, et reptilium? Itaque qui dicit Deum non esse, insipiens est et stultus, cum vere mente privatus sit atque prudentia. Assimilis autem huic est, et nihilo stoliditate inferior, quisquis dicit Deum malorum esse auctorem. Æquale namque ipsorum peccatum esse duco, quod utrique pariter eum, qui bonus est, negant; quandoquidem alter dicit eum omnino non esse, alter vero ipsum bonum non esse statuit. Nam si auctor est malorum, utique nec bonus est, ideoque utrinque negatur Deus. Unde igitur, inquit, morbi? unde mortes intempestivæ? unde integra urbium excidia, naufragia, bella, pestes? Hæc enim, inquit, mala sunt, Deique opera omnia. Quare in quem alium, non in Deum, possumus eorum, quæ fiunt, causam transferre? Age sane, quando in vulgatissimam incidimus quæstionem, nos, redacto ad confessum quoddam principium argumento, problema diligentius tractatum clare et citra confusionem explanare conemur.

III. Itaque hoc unum in antecessum in animis nostris fixum ratumque sit oportet, quod cum opus simus Dei boni, et ab ipso conservemur, resque nostræ gubernentur ab eo tum parvæ, tum magnæ, neque perpeti quidquam possumus præter Dei voluntatem, neque quidquam eorum, quæ perferimus, noxium est et exitiosum, aut tale, ut melius aliquid vel excogitari possit. Sunt quidem ex Deo mortes: sed profecto mors malum non est, nisi quis mortem

[1] Rom. 1, 28. — [2] Ibid. 26.

peccatoris dicat, cum hinc migrare, suppliciorum in inferno initium ei sit. Rursus autem ipsa inferorum mala Deum auctorem non habent, sed nos ipsos. Principium namque ac radix est peccati illa, quæ in nobis inest, facultas liberumque arbitrium. Nos enim, quibus licebat, si malo abstinuissemus, nihil pati molesti, iidem voluptate ad peccandum illecti, quamnam possumus speciosam rationem afferre, quin nos nobis ipsis miseriarum simus auctores? Malum itaque aliud est habita ratione sentiendi, aliud sua ipsius natura. Quod igitur natura malum est, ex nobis pendet, injustitia, lascivia, vecordia, ignavia, invidiæ, cædes, veneficia, fallacia, ac reliqua ejusdem generis vitia, quæ animam ad Conditoris imaginem factam dum contaminant, pulchritudinem ejus ac decorem solent obscurare. Rursus malum dicimus id quod nobis molestum est, doloremque infert sensibus, morbum corporis, ejusdem plagas, rerum necessariarum penuriam, ignominias, pecuniarum jacturam, familiarium amissiones et necessariorum. Quæ singula nobis a prudente Domino et bono ad nostram utilitatem irrogantur. Divitias enim aufert male utentibus, ut instrumentum, quo injustitiam perpetrabant, discutiat. Morbum immittit iis, quibus conducibilius est habere membra præpedita, quam paratos expeditosque ad peccandum motus. Inducuntur quoque mortes, expletis vitæ terminis, quos unicuique ab initio constituit judicium justum Dei, quid cuique nostrum conducat, longe prospicientis. Jam vero fames, siccitates, imbres nimii, plagæ quædam sunt urbium ac gentium communes, mali immoderationem punientes. Quemadmodum igitur beneficus est medicus, sive labores, sive dolores inferat corpori, (nam cum morbo pugnat, non cum ægrotante): sic bonus est Deus, qui privatis pœnis inflictis omnium consulit saluti. Tu vero medico quidem nihil crimini das, secanti alia, alia urenti, alia

omnino a corpore auferenti : imo numeras ei pecuniam, et vocas servatorem, quod in exigua parte prius morbum sistat, quam labes in totum corpus diffundatur. Cum autem videris civitatem terræ motu concussam corruisse in incolas, aut navem una cum ipsis viris periisse in mari, non vereris adversus Medicum verum et Servatorem linguam blasphemam movere. Et tamen intelligere te oportebat diligentiam quidem et curam utilem adhiberi, si ægrotantium hominum ægritudo moderata sit et medicabilis : sed cum semel morbus validior fuerit quam ut curari possit, tunc necesse esse amputari inutilem partem, ne morbus per continuitatem proserpens ad vitalia perveniat. Ut igitur sectionis aut ustionis, non medicus causa est, sed morbus : sic urbium ruinæ ex peccatorum magnitudine ortum habentes, Deum ab omni crimine atque reprehensione liberant.

IV. Atqui si Deus, inquit, malorum auctor non est, quomodo dictum est : « Ego, qui lucem condidi, et feci te» nebras : faciens pacem, et creans mala [1] ? » Ac rursus : « Descenderunt, inquit, mala a Domino super portas Je» rusalem [2]. » Et, « Non est malitia in civitate, quam Dominus » non fecerit [3]. » Et non magno illo Mosis cantico : « Videte, » videte quia ego sum : et non est Deus præter me : Ego » occidam, et vivere faciam : percutiam, et ego sanabo [4]. » Sed nihil horum apud eos, qui Scripturæ sensum callent, Deum redarguit tanquam auctorem malorum atque effectorem. Qui enim dixit : « Ego, qui condo lucem, et facio » tenebras, » per hæc se rerum opificem declarat, non mali ullius effectorem. Itaque ne existimes alium esse lucis auctorem, alium tenebrarum; dixit se eorum, quæ in rebus creatis sibi adversari videntur, effectorem esse et opificem:

[1] Esaï. XLV, 7. — [2] Mich. I, 12. — [3] Amos III, 6. — [4] Deut. XXXII, 39.

ne quæras alium ignis, alium aquæ artificem, neque alium aëris, et alium terræ, quod hæc aliquo modo juxta qualitatum contrarietatem inter se opposita esse videantur. Quod dum nonnulli jam faciunt, deos multos admisere. Facit autem pacem, et creat mala. Maxime quidem in te pacem facit, cum per bonam doctrinam mentem tuam reddiderit tranquillam, affectusque in animam rebelles sedarit. Creat vero mala, hoc est, transmutat ipsa, et in meliorem statum adducit, ut cum mala esse desierint, tum boni naturam induant. «Cor mundum crea in me, Deus[1].» Non nunc crea, sed illud per malitiam inveteratum renova. Et, «Ut duos creet in unum novum hominem[2].» Adhibitum est hoc verbum «Creet,» non ut ex nihilo producat, sed ut eos, qui jam existebant, transformet. Item, «Si qua in »Christo est nova creatura[3].» Ac rursus Moyses: «Nonne »hic ipse pater tuus possedit te, et fecit te, et creavit te[4]?» Hic enim illud «Creavit,» quod post verbum «Fecit» positum est, perspicue nos docet nomen creationis pro quadam in melius mutatione plerumque usurpari. Itaque «Fa»ciens pacem,» ita pacem facit, videlicet ex eo quod creat mala, hoc est, transmutat et emendat. Deinde etiamsi pacem intelligas vacationem a bellis, malumque dicas molestias, quæ belligerantes sequuntur, expeditiones longinquas, labores, vigilias, timores, sudores, vulnera, cædes, urbium expugnationes, servitutem, exilia, miseranda captorum spectacula, et in summa, incommoda omnia quæcumque bella comitantur, dicimus fieri hæc justo judicio Dei, iis, qui supplicio digni sunt, pœnas per bella irrogantis. An tu non vis tradita fuisse incendio Sodoma post flagitia illa ac scelera? Annon eversam fuisse Jerusalem, neque desolatum templum, post horrendam illam Judæo-

[1] Psal. L, 12. — [2] Ephes. II, 15. — [3] 2 Cor. V, 17. — [4] Deut. XXXII, 6.

rum adversus Dominum vesaniam? Hæc autem fieri quonam alio modo æquum erat, nisi per manus Romanorum, quibus Dominum nostrum tradiderunt inimici suæ ipsorum vitæ Judæi? Quapropter etiam juste nonnunquam belli mala infliguntur merentibus. Illud quoque, « Ego occidam » et vivere faciam, » accipe, si vis, obvio sensu. Timor enim simpliciores ædificat. « Percutiam, et ego sanabo. » Et hoc acceptum ad verbum, utile est et conducibile, plaga timorem incutiente, sanatione vero ad dilectionem incitante. Licet tamen tibi etiam altius de his, quæ dicta sunt, sentire. « Ego occidam, » peccato : et « Vivere faciam, » justitiæ. « Quantum enim externus noster homo corrumpitur, tan» tum internus renovatur[1]. » Non igitur alium occidit, alium vivificat; sed eumdem per ea, quibus occidit, vivificat: itemque per ea, quibus percutit, sanat, ex proverbio illo : « Tu quidem percuties ipsum virga, animam vero ipsius a » morte liberabis[2]. » Caro itaque percutitur, ut anima sanetur : peccatum vero perimitur, ut vivat justitia. Illud vero, « Descenderunt mala a Domino super portas Jerusa» lem, » per sese exponitur. Quæ mala? strepitus curruum et equitum. Cum autem audieris, « Non est malitia in civi» tate, quam Dominus non fecerit, » intellige afflictionem aliquam quæ peccantibus ad peccata corrigenda infligatur, a Scriptura nomine malitiæ significari. « Afflixi enim, in» quit, te, et fame strangulavi[3], » tibi ut benefaciam : quippe injustitiam prius sistit ac coërcet, quam in immensum diffundatur, eo modo quo fluentum valido quodam obice ac septo cohibetur.

V. Hinc urbium morbi gentiumque, aëris siccitas, sterilitas terræ, atque asperiores quæ cuique in vita accidunt calamitates, quibus mali progressus intercipitur. Quare inferuntur a Deo ejusmodi mala, malorum verorum ortum

[1] 2 Cor. IV, 16. — [2] Prov. XXIII, 14. — [3] Deut. VIII, 3.

prohibitura. Nam corporis afflictiones ac molestiæ externæ ad peccata compescenda excogitatæ sunt. Tollit igitur malum Deus : non autem ex Deo malum est. Nam et medicus tollit morbum, non morbum accersit corpori. At vero urbium excidia, terræ motus, inundationes, exercituum clades, naufragia et quivis multorum hominum interitus, sive ex terra, sive ex mari, sive ex aëre, aut igne, aut ex quacumque alia causa proveniat, hæc ad superstitum castigationem emendationemque contingunt, Deo nequitiam publicam publicis flagris castigante. Malum igitur quod proprie dicitur, peccatum videlicet, quodque maxime mali nomine dignum est, pendet ex nostra voluntate; cum penes nos sit aut abstinere a malo, aut mala perpetrare. Reliqua vero, uti sunt certamina, partim ad fortitudinem ostendendam irrogantur, velut Jobo liberorum privatio, divitiarum omnium in uno temporis momento amissio, plaga ulceris[1] : partim tanquam peccatorum medela, uti Davidi turpitudo domus et dedecus, scelestæ cupiditatis pœnas danti[2]. Ac rursus novimus aliud quoddam malorum horribilium genus a justo Dei judicio induci, quo moderatiores cautioresque reddat eos, qui lubrici sunt et proclives ad peccatum, ut cum Dathan et Abiron a terra absorpti sunt, barathris hiatibusque terræ ad eos excipiendos apertis[3]. Hic enim ipsi nihilo meliores hoc supplicii genere effecti sunt. (Quomodo enim, cum in infernum descenderint)? Sed tamen reliquos exemplo suo prudentiores cautioresque reddidere. Sic et Pharao cum toto exercitu in mari submersus est[4]. Sic exterminati sunt qui Palæstinam pridem habitabant. Quare etiamsi Apostolus dicat aliquando : « Vasa iræ aptata in interitum[5], » absit tamen ut opus quoddam malum Pharaonem esse existimemus. Ita

[1] Job. I, 2 et seqq. — [2] 2 Reg. XVI, 22. — [3] Num. XVI, 31. — [4] Exod. XIV, 28. — [5] Rom. IX, 22.

enim culpa potiori jure transferretur in Opificem. Verum ubi audieris « Vasa, » intellige unumquemque nostrum fuisse ad quidpiam utile conditum. Et ut in magna domo, aliud vas est aureum, aliud argenteum, aliud testaceum, aliud ligneum. (Habet autem uniuscujusque liberum arbitrium harum materiarum similitudinem. Et aureum quidem vas est is, qui puris et minime fraudulentis moribus præditus est; argenteum vero, qui merito ac dignitate inferior illo est. Testaceum autem, qui terrena sapit, et est idoneus qui conteratur: ligneum denique, qui facile peccato coinquinatur, et materia fit æterno igni), ita iræ vas est, qui omnem diaboli suggestum instar vasis recipit, nec potest amplius ob accedentem sibi ex corruptione fœtorem ad usum ullum adhiberi, sed interitu solo ac exitio dignus est. Quamobrem quoniam conteri Pharaonem oportebat, prudens ac sapiens animarum gubernator statuit eum illustrem fieri, et apud omnes celebrem, ut infortunio suo reliquis saltem utilis foret, cum esset ipse ob nimiam malitiam insanabilis. Induravit autem eum, tolerantia ac pœnæ dilatione malitiam ipsius adaugens, ut nequitia ejus ad extremum usque cumulum provecta, judicii divini æquitas in eo effulgeret. Eoque a minoribus plagis initio ducto, flagella semper addens ac augens, contumaciam ejus non emollivit: sed invenit ipsum et Dei patientiam contemnentem, et talem, cujus esset animus in malis sibi illatis præ assuetudine exercitatus. Et ne sic quidem eum tradidit morti, donec se ipse submersit, viam Justorum ingredi ausus mentis suæ superbia, et ut populo Dei, ita sibi quoque mare rubrum pervium fore ratus. Hæc igitur a Deo edoctus, et distincta apud temetipsum mali genera habens, nec ignorans quid vere malum sit, peccatum videlicet, cujus finis interitus, quid vero malo duntaxat apparens ob excitatum in sensibus dolorem, vim alloqui boni habens, velut sunt

mulctæ et incommoda, quæ ad cohibenda peccata inferuntur, quorum fructus salus animarum æterna, fac desinas regimen divinum ægre ferre. Uno verbo, neque Deum substantiæ mali auctorem esse putes : neque mali ullam esse propriam subsistentiam fingas. Non enim subsistit, velut animal quoddam pravitas : neque illius essentiam vere existentem ponere ob oculos possumus. Nam boni privatio malum est. Creatus oculus est; sed, oculis amissis, supervenit cæcitas. Unde si oculi natura non fuisset corruptioni obnoxia, non patuisset aditus cæcitati. Sic etiam malum non in propria substantia existit : sed ex animæ læsionibus accedit. Neque enim ingenitum est, velut dicunt impii qui naturam malam bonæ æqualem constituunt, siquidem utraque principio caret, anteceditque generationem : neque genitum est. Etenim si ex Deo sunt omnia, quomodo malum ex bono est? Neque enim turpe ex honesto est, neque vitium ex virtute. Lege creationem mundi, et invenies illic « Cuncta bona, et bona valde[1]. » Non igitur malum una cum bonis creatum est. Sed neque spiritualis creatura ab Opifice condita, in rerum naturam cum aliqua sibi admixta pravitate producta est. Si enim corporea non haberent in seipsis malum una secum creatum, quomodo spiritualia longe puritate ac sanctitate præstantia, communem cum malo subsistentiam habuissent? Sed tamen malum est, et vis ejus id non parum per omnem vitam diffundi demonstrat. Unde ergo habet quod est, si neque principio careat, inquit, neque factum ac creatum sit?

VI. Vicissim interrogentur qui talia quærunt : Unde morbi? unde corporis oblæsi vitia? neque enim morbus increatus est, neque etiam opificium Dei. Sed creata quidem sunt animalia cum convenienté sibi structura secundum naturam, ac integris absolutisque membris prodiere

[1] Gen. 1, 31.

in lucem : sed tamen ægrotaverunt e naturali statu emota. Amittunt enim sanitatem aut propter diætam malam, aut per quamcumque aliam, quæ morbum afferat, causam. Ergo corpus creavit Deus, non morbum ; et animam quoque fecit Deus, non peccatum : vitiata tamen est anima, e naturali statu dejecta. Quodnam autem erat ipsi præcipuum bonum illud ? Adhærere Deo, eique per charitatem conjungi, a qua ubi excidit, variis morbis ac diversis vitiata est. Quid est autem quod omnino mali capax sit ? quoniam prædita est libero arbitrio, quod naturæ rationis compoti maxime congruit. Soluta namque anima necessitate omni, liberamque et in sua potestate sitam vitam a Conditore sortita, quod ad Dei imaginem facta sit, bonum quidem intelligit ejusque jucunditatem novit : et dum speculari bonum, ac spiritualibus frui perseverat, ut facultatem potestatemque habet suæ, quæ secundum naturam est, vitæ conservandæ, ita quoque potestatem habet declinandi aliquando a bono. Hoc autem ei contingit, cum beata delectatione exsatiata, et velut sopore quodam gravata, et a supernis dilabens, fruendarum turpium voluptatum causa sese carni admiscuerit.

VII. Erat aliquando Adam in supernis, non loco, sed animo, cum statim accepta anima, erectisque in cœlum oculis, rebus conspectis valde exhilaratus, diligensque maxime datorem beneficum, qui vitam æternam fruendam largitus, locarat eum in deliciis paradisi, quique post traditum ei perinde ut Angelis principatum, effecerat ipsum ejusdem cum Archangelis victus participem, et vocis divinæ auditorem : præter hæc omnia protectus a Deo, ejusque bonis fruitus, statim tamen his omnibus exsaturatus, et præ satietate, quasi conviciatus, quod carneis oculis jucundum videbatur, id prætulit spirituali pulchritudini, ac ventris saturitatem duxit spiritualibus deliciis potiorem. Quare sta-

tim ejectus e paradiso, beata illa vita privatus fuit, non ex necessitate, sed ex insipientia malus effectus. Quamobrem peccavit quidem ob pravam voluntatem : sed mortuus est ob peccatum. « Stipendia enim peccati, mors [1]. » Quantum enim secedebat a vita, tantum appropinquabat ad mortem. Nam vita Deus est, vitæ vero privatio mors. Quare Adamus secedendo a Deo mortem conscivit sibi ipsi, juxta id quod scriptum est : « Ecce qui elongant se a te, peribunt [2]. » Sic non creavit Deus mortem, sed nos nobis ipsis ex prava mente eam accersivimus. Neque vero dissolvi nos prohibuit ob eas, quas prius diximus, causas, ut ne immortalem in nobis ægritudinem conservaret. Quemadmodum si quis fictile quoddam effluens vas igni admovere nolit, donec reconcinnando vitium illius resarciat. Sed cur, inquit, non ita conditi sumus, ut peccare natura non possimus; adeo ut ne volentibus quidem nobis facultas inesset peccandi? quia et tu famulos, non cum vinctos detines, benevolos putas, sed cum eos libenter sua in te officia videris explere. Itaque neque Deo gratum est quod coactum est, sed quod virtute geritur. Virtus autem ex voluntate, non ex necessitate proficiscitur. Jam vero voluntas ex iis, quæ penes nos sunt, dependet. Quod autem in nobis situm est, liberi arbitrii facultas est. Proinde qui Opificem reprehendit, quod nos non condiderit natura tales ut peccare nequeamus, nihil aliud facit nisi naturam irrationalem rationali, et immobilem appetendique incapacem, liberæ atque actuosæ præfert. Hæc etsi per digressionem, necessario tamen dicta sunt, ut ne in abyssum cogitationum inanium lapsus præter privationem eorum, quorum studio teneris, adhuc et Deo ipso priveris. Desinamus igitur corrigere sapientem. Desinamus quidquam melius quam quæ fecerit, indagare. Etsi enim singulorum, quæ ejus providentia ac consilio

[1] Rom. VI, 23. — [2] Psal. LXXII, 27.

fiunt, rationes nos latent; at certe unum illud dogma ratum fixumque in nostris animis sit, nullum malum a bono fieri.

VIII. Huic autem quæstioni alia de diabolo ex cogitatorum serie accedit. Unde sit diabolus, si non sunt a Deo mala? Quid igitur dicimus? rationem eamdem, quam jam de hominum pravitate reddidimus, nobis pro hac quoque quæstione sufficere. Unde enim malus est homo? ex sua ipsius voluntate. Unde malus diabolus? ex eadem causa; cum et ipse liberam vitam haberet, ac penes se esset vel Deo perseveranter adhærere, vel a bono secedere. Gabriel Angelus est[1], et Deo jugiter astitit. Satanas erat Angelus quoque, sed ex suo ordine penitus excidit. Et illum retinuit in cœlis liberum arbitrium, et hunc dejecit voluntatis libertas. Poterat namque et ille desciscere, et hic non labi. Sed illum servavit Dei dilectio insatiabilis, hunc vero reprobum fecit suus a Deo recessus. Hoc est malum, abalienatio a Deo. Parva oculi conversio facit, ut aut cum sole, aut cum corporis nostri umbra simus. Et illuc quidem si respicias, prompte ac cito illustraris; ad umbram vero si declines, necessario degis in tenebris. Hunc ad modum malus est diabolus, ex voluntate habens malitiam, non illius natura adversatur bono. Unde igitur ei adversus nos bellum? quia cum sit cujuscumque malitiæ receptaculum, recepit quoque invidiæ morbum, et invidit nobis honorem. Non enim potuit vitam nostram in paradiso citra mœrorem actam ferre. Nam dolis ac versutiis hominem decipiens, eaque cupiditate, qua ipse fieri Deo similis expetebat, ad fallendum illum usus, lignum ostendit, ac promisit futurum, ut si eo vesceretur, eum efficeret similem Deo. « Si » enim, inquit, comederitis, eritis sicut dii scientes bonum » et malum[2]. » Non igitur conditus est inimicus nobis; sed

[1] Luc. I, 19. — [2] Gen. III, 5.

ex invidia effectus est nobis inimicus. Nam cum videret se ex Angelorum cœtu projectum, tunc hominem, qui terrestris erat, ad Angelorum dignitatem suo in virtute profectu exaltatum videre non sustinuit.

IX. Quoniam igitur inimicus factus est, inimicitiam nobis Deus adversus illum indidit, cum serpentem, cujus opera usus fuerat, sic allocutus est, ut minas ad diabolum referret : « Ponam inimicitiam inter te, et inter semen » illius [1]. » Nam reipsa nocent amicitiæ cum malitia initæ ; siquidem ista amicitiæ lex inter conjunctos ex quadam similitudine solet intercedere. Unde recte dictum est : « Cor» rumpunt mores bonos colloquia mala [2]. » Quemadmodum enim in pestilentibus locis aër sensim spiritu ductus, latentem morbum incolis ingenerat ; sic inita cum malis consuetudo animis infert mala non parva, tametsi noxa non statim sentitur. Quapropter implacabilis est adversus serpentem inimicitia. Quod si instrumentum odio tanto dignum est, quantam inimicitiam cum instrumenti motore gerere nos convenit ? Sed cur, inbuit, erat lignum in paradiso, per quod aggressurus nos erat diabolus ? Etenim si fallaciæ illecebram non habuisset, quomodo non per inobedientiam induxisset in mortem ? quia probanda erat obedientia nostra per præceptum. Eam ob causam planta erat speciosorum fructuum ferax, ut per abstinentiam voluptatis virtutem temperantiæ ostendentes, coronis patientiæ merito donaremur. Comesturam autem secuta est non modo violatio præcepti, sed nuditatis etiam cognitio. « Co» mederunt enim, inquit, et aperti sunt oculi eorum, et » cognoverunt quod nudi essent [3]. » Par autem erat eos non agnovisse nuditatem, ne mens hominis ad supplendum quod deerat, distraheretur, indumenta nuditatisque solatia sibi excogitans, et ne totus carnis curæ incumbens, a continua

[1] Gen. III, 15. — [2] I Cor. XV, 33. — [3] Gen. III, 7.

Dei contemplatione avocaretur. Cur autem non statim una cum ipso indumenta etiam constructa sunt? quoniam neque naturalia ea esse conveniebat, neque ex arte. Nam naturalia brutorum animalium sunt propria, velut pennæ, pili, pelles crassæ, sic ut hyemem arcere, et æstum ferre possint. In quibus alterum ab altero nihil differt, cum par et æqualis natura insit omnibus : sed homini pro ratione suæ in Deum dilectionis retribui decebat bona præstantiora. Rursus artium studia negotiis ansam dedissent et occasionem ; quod maxime fugiendum erat, ut homini exitiosum. Quare et Dominus nos ad paradisi vitam revocans, ex animo curam ac sollicitudinem expellit, his verbis : « Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, neque » corpori vestro quid induamini [1]. » Neque igitur ex natura, neque ex arte habere eum tegumenta decebat : sed virtutem si ostendisset, apparata erant alia, in homine ex Dei munere emicatura, et lucido quodam cultu, qualis Angelorum est, coruscatura, florum varietatem, stellarumque claritatem ut fulgorem superatura. Igitur non ei fuere statim data indumenta, quod virtutis præmia essent homini reposita; quæ consequi diaboli insidiæ non sivere. Diabolus igitur adversarius noster est, ob casum nobis olim per illius insidias invectum, Domino luctam nobis adversus eum constituente, ut redintegrata per obedientiam lucta, de inimico triumphemus. Utinam quidem factus non esset diabolus, sed in eo ipso ordine, in quo fuerat initio ab Ordinatore collocatus, remansisset. Sed posteaquam desertor factus est, tam Dei quam hominum, qui ad Dei imaginem conditi sunt, inimicus fuit. Nam ideo hominem odio prosequitur, quod ipsius etiam Dei existat hostis. Et odit quidem nos tanquam Domini hæreditatem; odit et tanquam imaginem Dei. Itaque sapiens ille ac providus rerum hu-

[1] Matth. vi, 25.

manarum Moderator improbitate illius ad animas nostras exercendas usus est, perinde atque medicus viperæ venenum ad salutaria paranda pharmaca adhibet. Quis igitur erat diabolus? et quis ipsius ordo? et quæ dignitas? et unde tandem Satanas appellatus est? Satanas erat quidem (4), quod adversatur bono. Hoc enim significat vox hebraïca, ut ex Regnorum libris didicimus : « Suscitavit enim, inquit, » Dominus Salomoni Satan, Ader regem Syrorum [1]. » Diabolus vero, quod idem peccati nostri et adjutor est et accusator, gaudens quidem nostro interitu, ob ea vero, quæ patravimus traducens nos. Cæterum natura ejus incorporea est, juxta Apostolum dicentem : « Non est nobis » colluctatio adversus sanguinem et carnem, sed contra » spiritualia nequitiæ [2]. » Dignitas vero est imperatoria ; dicit namque : « Adversus principatus, et potestates, et mundi » rectores tenebrarum harum [3]. » Locus autem principatus situs est in aëre, sicuti idem ait : « Secundum principem » potestatis aëris, spiritus qui nunc operatur in filiis inobe» dientiæ [4]. » Idcirco mundi quoque princeps dicitur, quod circum orbem terrarum est ipsius principatus. Ita quoque Dominus loquitur : « Nunc judicium est mundi hujus, nunc » princeps mundi hujus ejicietur foras [5]. » Et rursus : « Venit » princeps mundi hujus, et in me non inveniet quidquam [6]. »

X. Quoniam autem de exercitu diaboli dictum est : « Spi» ritualia sunt nequitiæ in cœlestibus [7], » scire operæ-pretium est aërem, ut mos est, cœlum a Scriptura vocari. Exempli causa : « Volatilia cœli [8] : » Et, « Ascendunt usque ad cœlos [9] : » hoc est, in aërem alte sustolluntur. Eam ob causam et Dominus « Satanam vidit sicut fulgur de cœlo cadentem [10] : » hoc est, ex suo principatu prolapsum, et in imis jacentem ;

[1] 3 Reg. XI, 14. — [2] Ephes. VI, 12. — [3] Ibid. — [4] Id. II, 2. — [5] Joan. XII, 31. — [6] Id. XIV, 30. — [7] Ephes. VI, 12. — [8] Matth. VI, 26. — [9] Psal. CVI, 26. — [10] Luc. X, 18.

ut ab iis, qui in Christo spem reposuere, conculcetur. Nimirum : « Dedit Discipulis suis virtutem calcandi super » serpentes, et scorpiones, et super omnem virtutem inimi- » ci [1]. » Proinde cum flagitiosa ejus tyrannis ejecta sit, locusque terræ circumjacens mundatus sit, per salutarem passionem illius, qui pacificavit quæ sunt super terram, et quæ in cœlis [2], tum demum regnum cœlorum nobis prædicatur. Quippe Joannes quidem ait : « Appropinquavit » regnum cœlorum [3]. » Dominus vero prædicat ubique evangelium regni [4]. Atque etiam prius Angeli clamabant : « Gloria in altissimis Deo, et in terra pax [5]. » Et qui in ingressu Domini nostri in Jerusalem exultabant, vociferabantur quoque : « Pax in cœlis, et gloria in altissimis [6]. » Et in summa, innumeræ sunt epinicii voces, quæ inimici extremam ruinam testantur, videlicet, quod lucta nulla, nullumque certamen nobis in supernis supersit, nec sit qui resistat nobis, et evertat nos a beata vita : sed simus deinceps jucundam ac hilarem successionem habituri, ac jugiter ligno vitæ fruituri, cujus nos initio participes esse insidiæ serpentis prohibuere. « Posuit enim Deus flammeum » gladium ad custodiendam viam ligni vitæ [7] : » quo citra impedimentum superato, utinam intus admissi, bonis perfruamur, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et imperium in sæcula. Amen.

[1] Luc. x, 19. — [2] Col. I, 20. — [3] Matth. III, 2. — [4] Id. IV, 23. — [5] Luc. II, 14. — [6] Id. XIX, 38. — [7] Gen. III, 24.

HOMILIA X.

Adversus eos qui irascuntur.

I. Quemadmodum in medicorum præceptis [1], cum apposite et ex artis ratione fiunt, post experientiam maxime eorum utilitas solet ostendi : sic in spiritualibus exhortationibus, ubi maxime monita ac præcepta fuerint exitu testata comprobataque, tunc ea sapienter utiliterque ad vitæ emendationem atque ad obtemperantium perfectionem adhibita fuisse apparet. Etenim cum Proverbiorum audimus disertam sententiam, « Ira perdit et prudentes [2] : » rursus cum audimus apostolicas commonitiones; « Omnis ira et » indignatio, et clamor tollatur a vobis, cum omni malitia [3] : » item Dominum ipsum, qui eum, qui fratri suo temere irascitur, reum esse ait judicii : cum denique experti fuerimus vitium, quod in nobis non gignitur, sed forinsecus in nos tanquam improvisa quædam procella irruit, tunc maxime divinarum præceptionum miram excellentiam cognoscemus. Quod si ipsi iræ locum veluti fluento vehementi exitum unquam dedimus, ac silentio didicimus eorum, qui hoc vitio tenentur indecoram perturbationem, tum reipsa perspectam habuimus dicti hujus solertiam, videlicet quod « Vir » iracundus, haud honestus est [4]. » Postquam enim hoc vitium, depulsa ratione, dominium animæ semel usurpaverit, hominem prorsus convertit in belluam, et ne hominem quidem esse sinit, cum auxilio rationis privetur. Quod enim venenatis venenum est, hoc idem ira est exasperatis. Fiunt

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 357-365. — [2] Prov. XV, 1. — [3] Ephes. IV, 31. — [4] Prov. XI, 25, juxta LXX.

rabidi canum in morem, insiliunt ut scorpii, mordent ut serpentes. Novit et Scriptura eos, qui vitio aliquo tenentur, bestiarum nominibus vocare, quibuscum necessitudinem affinitatemque per nequitiam contraxere. Nam canes mutos, serpentes, sobolem viperarum, et similibus nominibus ipsos appellat [5]. Qui enim ad mutuum exitium, et ad tribulium suorum perniciem parati sunt, possunt nec injuria inter bestias ac venenata numerari, quibus natura odium implacabile inest in homines. Per iram, linguæ fiunt effrenatæ et ora incustodita: manus incontinentes, contumeliæ, probra, maledicta, plagæ et reliqua omnia, quæ ne numerare quidem ullus potest, vitia sunt ex ira et furore nata. Per iram ensis acuitur : patratur homicidium humana manu : per hanc fratres alii alios ignoravere : parentes quoque et liberi naturæ obliti sunt. Nam irati primum ignorant sese, deinde omnes simul familiares atque necessarios. Ut enim torrentes ad loca cava confluentes, quidquid obvium est transversum trahunt : ita violenti ac impotentes irascentium impetus cunctos similiter invadunt. Non canities iratis est venerationi, non virtus vitæ, non sanguinis conjunctio, non beneficia prius accepta, non alia ulla dignitas. Brevis quædam est insania, ira. Irati scilicet plerumque in apertum malum conjiciunt se ipsi, sua ipsorum commoda ulciscendi studio negligentes. Nam eorum qui ipsis molesti fuerunt, recordatione quasi œstro extimulati, effervescente in eis ira atque subsiliente, non prius cessant quam damnum aliquod inferant irritanti, aut forte ipsi, si ita contingat, accipiant : quemadmodum sæpe evenit, ut quæ violenter alliduntur, plus accipiant detrimenti quam afferant, dum a rebus renitentibus conquassantur.

II. Quis possit id mali explicare? quomodo scilicet ii, qui ad iram proclives sunt, ex levi occasione accensi, vocife-

[5] Esaï. LVI, 10, et Matth. XXIII, 33.

rantes, ferocientes, ac impudentius venenata quavis bestia irruentes, non prius desistant quam inflammatio per magnam immedicabilemque perniciem, ira in ipsis bullæ in modum disrupta, discutiatur. Neque enim ensis acies, neque ignis, neque aliud quidquam horrendum, furentem ira animum cohibere potest, certe non magis quam eos, qui a dæmonibus detenti sunt, a quibus nihil irati neque habitu, neque animi affectu differunt. Nam circa cor quidem in iis, qui vindictam anhelant, effervescit sanguis, utpote vi ignis exagitatus ac exæstuans : in superficie autem efflorescens, irascentem in alia forma ostendit, consuetam et notam omnibus formam tanquam personam in scena commutans. Nam illorum et proprii et consueti oculi non cognoscuntur, efferatus est aspectus, atque igne jam micat. Quin et more suum grassantium acuit dentes. Facies est livida, et sanguine suffusa : moles corporis tumida : venæ disrumpuntur, spiritu ab interna tempestate commoto. Vox aspera, et maxime intensa : sermo indistinctus, et temere cadens, non paulatim, nec ordine, nec significanter procedens. Postquam autem ira gravius atrociusque exarserit ob ea quibus animus exasperatur, haud secus ac flamma ob materiæ copiam, tum demum neque verbis explicabilia, neque factu tolerabilia spectacula videre licet. Manus attolli adversus tribules, ac injici in omnes corporis partes, pedes in præcipua membra citra discrimen insilire, denique quidquid in conspectum venit, id furori ac insaniæ pro armis esse. Quod si ex adverso æquale malum renitens repererint, aliam videlicet iram et parem insaniam; ita demum inter se conserti, mutuo faciunt ac perpetiuntur quæ æquum est perpeti eos, qui sub ejusmodi dæmone militant. Nam mutilationes membrorum, aut etiam plerumque mortem præmia iræ referunt pugnatores. Hic cœpit injustas manus inferre, ille repulit : hic rursus intulit, ille non cedit. Et

corpus quidem plagis contunditur : furor vero adimit doloris sensum. Neque enim vacat sibi eorum, quæ perpetiuntur, dolorem sentire, toto eorum animo ad ulciscendum molestiæ auctorem commoto.

III. Malum malo ne curetis, neque contendatis vos mutuo inferendis damnis superare. Nam in malis pugnis miserior est qui vicit, quippe quia cum majori peccato abit. Ne igitur referas gratiam malam, neque debitum malum pejus persolvas. Contumelia te affecit iratus, siste silentio malum. Tu contra, iram illius velut quoddam fluentum in animum tuum suscipiens, ventos imitaris, qui, quod illatum est, id reflatu repellunt. Ne inimico magistro utaris, neque quod odio habes, æmuleris : cave fias irati quasi speculum, formam ejus exhibens in temetipso. Rubet ille, annon tu rubefactus es? Suffusi sanguine sunt oculi illius, tui-ne, quæso, placide vident? Vox ipsius aspera est, num tua lenis ac mitis est? Ne echo quidem in desertis locis æque integra refringitur ad loquentem, atque contumeliæ ad convitiatorem revertuntur. Vel potius sonus quidem idem redditur : sed convitium cum accessione redit. Qualia enim contumeliosi alter alteri vicissim objiciunt? Alter alterum dixit obscurum, et ex obscuris oriundum : hic illum vernam vernarum vicissim appellat : hic pauperem, ille erronem : hic indoctum, ille insanum; idque, quoad contumeliæ velut spicula eos deficiant. Deinde convitiis omnibus per linguam velut per fundam emissis, tum demum ad vindictam reipsa procedunt. Nam excitat ira rixam, rixa parit convitia, convitia verbera, verbera autem vulnera : denique ex vulneribus mors ipsa plerumque sequitur. Malum a prima origine cohibeamus, iram arte omni ex animis pellentes. Ita enim mala plurima una cum hoc vitio, tanquam cum radice atque principio excindere pote-

[1] Gen. III, 2.

rimus. Maledixit? tu benedicas. Percussit? tu sustine. Despicit, teque facit nihili? tu tecum cogita constare te ex terra, ac rursus in terram reversurum [1]. Quisquis enim rationibus ejusmodi præmunierit semetipsum, ignominiam quamcumque comperiet veritate inferiorem. Sic namque eo etiam redigetur inimicus, ut ulcisci se nullo modo possit, cum te sis contumeliis convitiisque invulneratum exhibiturus : quin et tibi ipse magnam parabis patientiæ coronam, qui alterius insaniam occasionem tuæ philosophiæ exercendæ facias. Quare, si mihi fidem habes, illatis tibi injuriis aliquid etiam addes. Obscurum te dixit, ingloriumque et nihili hominem, qui infimo loco natus sis? tu te ipsum terram ac cinerem dicito. Illustrior non es patre nostro Abraham, qui se ipse ita appellavit [2]. Indoctum et pauperem et nullius pretii te dixit? tu te dicas vermem, teque ex stercore habere originem [3], Davidis verba usurpans. His etiam præclarum Moysis facinus adjice. Ille ab Aaron et Maria maledictis lacessitus, non Deum adversus eos interpellavit, sed pro eis oravit. Quorum mavis esse discipulus, virorum-ne Deo gratorum beatorumque, an hominum spiritu nequitiæ expletorum? Cum invaserit te convitii ingerendi tentatio, puta te ipsum probari, utrum per patientiam ad Deum accedas, an per iram confugias ad adversarium. Da cogitationibus tuis tempus partem optimam eligendi. Aut enim profueris illi per mansuetudinis exemplum : aut, dum contemnes, eum gravius ulciscere. Quid enim inimico acerbius esse potest, quam si inimicum suum videat injuriis ac contumeliis superiorem? Animum ne abjicias, neque patiaris ullum ad te accessum convitiatoribus patere. Sine eum frustra te allatrare, disrumpatur in semetipso. Ut enim qui verberat sensu carentem, sibi ipse irrogat pœnam (nam nec hostem ulciscitur, nec iram sedat :) ita

[1] Gen, III, 19. — [2] Id. XVIII, 27. — [3] Psal. XXI, 7.

quisquis hominem, qui injuriis non movetur, probris ac maledictis lacessit, is cupiditatem suam solari ac mollire non potest. Contra, ut dixi, disrumpitur. Quale enim nomen uterque vestrum statim ab iis, qui adsunt, consequitur? Ille quidem contumeliosus audit, tu vero magnanimus : ille iracundus et morosus, tu patiens et mitis : illum pœnitebit dictorum, te vero nunquam pœnitebit virtutis.

IV. Quid attinet plura dicere? Huic maledicentia clausit regnum cœlorum, quippe maledici hæreditatem regni Dei non consequentur : tibi silentium regnum præparavit [1]. « Qui enim sustinuerit usque ad finem, hic salvus erit [2]. » Quod si par pari referas, et ex æquo insurgas adversus convitiatorem, quam tandem prætendes excusationem? quod te prior ad iram provocavit? Sed hoc qua venia dignum? Neque enim scortator qui culpam in meretricem transfert, tanquam quæ ad peccatum impulerit, remissius condemnatur. Neque coronæ habentur sine adversariis : neque strages sine hostibus. Audi David dicentem : « Dum » consisteret peccator adversum me [3], » non sum exasperatus, nec ultus sum : sed « Obmutui et humiliatus sum, » et silui a bonis [4]. » Tu vero exacerbaris quidem ob convitium velut malum : sed tamen imitaris illud uti bonum. Ecce enim facis quod reprehendis. An alienum malum diligenter intueris? ducis vero pro nihilo tuam ipsius turpitudinem? Nonne malum contumelia? cave imiteris. Nam incœpisse alium, non sufficit ad excusationem. Imo vero æquius est, ut mihi persuadeo, intendi etiam adversum te querelam, quod ille exemplum quo emendaretur, nequaquam habuerit. Tu tamen videns iratum indecore se gerentem, non illius vitasti similitudinem : sed indignaris, et ægre fers, et vicissim irasceris; ideoque tua ipsius pertur-

[1] 1 Cor. VI, 10. — [2] Matth. X, 22. — [3] Psal. XXXVIII, 2. — [4] Ibid. 3.

batio aggredientis exordientisque defensio fit et excusatio. Nam per ea, quæ ipse facis, tum illum liberas culpa, tum te ipse condemnas. Etenim si malum ira est, cur malum non declinasti? sin autem quidpiam est venia dignum, cur infensus es irascenti? Quare etsi posterior par pari retulisti, nihil inde capies emolumenti. Neque enim in certaminibus, in quibus præmium corona proponitur, certaminis incœptor, sed victor coronatur. Idcircoque non solum qui mali auctor fuit, sed etiam qui malum ducem ad peccatum secutus est, condemnatur. Si te pauperem appellaverit, si verum loquatur, perfer veritatem: sin mentitur, quid ad te quod dixit? Neque efferaris ob eas, quæ verum excedunt, laudes: neque ob contumelias, quæ te non attingunt, exasperes. Annon vides quomodo sagittæ duriora, et quæ renituntur, soleant penetrare, in mollibus vero et quæ cedant, impetum suum frangere? Consimile quiddam, convitium esse puta. Qui contra tendit, id in se recipit: qui vero remisse agit ac cedit, morum lenitate illatam sibi injuriam dissolvit. Quid autem te perturbat pauperis cognomen? in mentem veniat tuæ naturæ, quod nudus ingressus es in mundum, nudusque es egressurus [1]. Quid autem nudo pauperius est? Nihil grave audivisti, nisi quod ea quæ dicta sunt, tua solius et propria duxeris. Quis unquam ob paupertatem abductus est in carcerem? Pauperem esse non probrosum est: sed paupertatem generose non ferre. Memor esto Domini, « Qui cum dives esset, propter nos egenus factus est [2]. » Stultum te et indoctum si appellarit, memineris earum, quæ a Judæis in veram Sapientiam jactæ sunt, injuriarum: « Samaritanus es, et dæmonium habes [3]. » Quod si irasceris, confirmasti probra. Ecquid enim stultius est ira? Sin autem tranquillus et sine ira permanseris, incutis pudorem convitiatori, cum prudentiam reipsa osten-

[1] Job. I, 21. — [2] 2 Cor. VIII, 9. — [3] Joan. VIII, 48.

deris atque modestiam. Cæsus alapis es? at enim Dominus quoque. Infectus es sputis? Sed et Dominus noster [1]. « Non » enim avertit faciem suam a confusione sputorum [2]. » Structæ tibi sunt sycophantiæ? utique et judici. Disciderunt tuam tunicam? exuerunt etiam Dominum meum, et diviserunt inter se ejus vestimenta [3]. Nondum condemnatus es, nondum crucifixus. Desunt tibi multa, ut pervenias ad ipsius imitationem.

V. Subeant animum tuum horum singula, atque excandescentiam ac tumorem comprimant. Ejusmodi enim præparationes affectionesque, cordis quasi saltus ac pulsus rescindentes, mentem ad constantiam ac tranquillitatem reducunt. Et sane hoc est quod dictum est a Davide : « Paratus sum, et non sum turbatus [4]. » Oportet igitur compescere te insanum ac vecordem animi motum, exemplorum, quæ a beatis viris relicta sunt, memorem : quomodo scilicet magnus ille David petulantiam Semeï mansuete pertulerit. Non enim tempus dabat commotioni iræ, siquidem cogitationem suam transferebat in Deum. Ait nimirum : « Dominus dixit Semeï, ut malediceret Davidi [5]. » Quapropter cum vocaretur vir sanguinum, et vir iniquus, haudquaquam ei succensuit : sed se ipse humiliabat, quasi jure ac merito maledictis contumeliisque lacessitus. Jam vero duo hæc ex animo tuo exime, nec te ipsum judicaveris magnis rebus dignum, nec quemquam hominum duxeris tibi dignitate longe inferiorem esse. Sic enim, licet ignominia appetiti, nunquam ad iram concitabimur. Grave quidem fuerit hominem beneficiis affectum, donisque ac gratiis maximis obligatum, præter ingrati animi vitium adhuc quoque ad convitium atque ad ignominiam, priorem recurrere. Grave plane est; sed illud malum majus est fa-

[1] Joan. XVIII, 22. — [2] Mar. XV, 19. — [3] Esaï. L, 6. — [4] Matth. XXVII, 35. — [5] Psal. CXVIII, 60. — [6] 2 Reg. XVI, 10.

cienti quam patienti. Convitietur ille : tu vero ne convitiare. Sint tibi ejus verba exercitatio ad philosophiam. Si iniquo animo non feras, vulnus nullum accepisti : sin quidpiam animo pateris, tristitiam intra te ipsum contine. « In » me, enim, inquit, turbatum est cor meum [1] : » hoc est, non foras prodiit affectus, sed quasi fluctus quidam intra littora diffractus consedit. Allatrantem et exacerbatum animum velim sedes. Revereantur affectus tui aspectum rationis, non secus ac pueri, si immodestius se gerant, viri venerabilis præsentiam. Quî igitur iracundiæ noxam effugere poterimus? si iræ suaserimus, ut ne rationem prævertat, imo in eo primum curam diligentiamque ponamus, ut nunquam præcurrat mentem, sed potius habeamus illam veluti equum nobis subjectum, et rationi tanquam cuidam freno obtemperantem, nec usquam extra suum ipsius ordinem egredientem, sed a ratione, quoviscumque præeat, abduci se sinentem. Nam animi nostri ira idonea est et utilis ad multa virtutis opera, cum scilicet velut miles aliquis, depositis apud ducem armis, prompte, quo præceptum fuerit, venerit suppetias, et rationi adversus peccatum opem tulerit. Est enim animæ nervus ira, robur ei et vires ad bonas res instanter perseveranterque agendas ministrans. Nimirum si quando animam præ voluptate exolutam offenderit, eam consolidans ferri quasi tinctura quadam, austeram et fortem ex valde molli exque remissa reddit. Neque enim, nisi ira excandueris adversus diabolum, fieri unquam potest, ut eum pro merito oderis. Oportet enim, opinor, tanto studio virtutem amari, quanto odio oportet peccatum haberi. Quam in rem ira utilis est maxime; cum ut canis pastorem, ita ira rationem secuta, mitis permaneat, et morigera juvantibus, possitque facile a ratione reduci : contra ad alienam tum vocem, tum faciem exaspe-

[1] Psal. CXLII, 4.

retur, etiamsi utraque obsequiosa esse videatur. Sed si inclamet familiaris et amicus, pavet formidatque. Optimum, atque prudenti animæ parti accommodatissimum est auxilium illud, quod ab irascente animi parte confertur. Nam qui talis fuerit, nunquam cum insidiantibus in gratiam ac concordiam reducetur, nullam unquam cum re ulla noxia amicitiam admittens, sed insidiosam voluptatem quasi lupum quemdam jugiter allatrans, dilaniansque. Hæc est igitur iræ utilitas iis, qui tractare eam ac moderari noverint. Nam et aliarum facultatum quælibet pro utendi modo aut male, aut bene cedit possidenti. Exempli causa, quisquis concupiscenti animi parte ad carnis delectationem et ad impurarum voluptatum usum abutitur, execrabilis est et impudicus : qui vero eam ad Dei dilectionem verterit, et ad æternorum bonorum appetitionem, is dignus est æmulatione, et beatus. Et rursus qui rationalem animi partem probe regit, prudens est ac sapiens : qui vero in proximi perniciem mentem acutam habet, vafer est et maleficus.

VI. Absit igitur, ut ea quæ nobis data sunt ad salutem a Conditore, occasionem nobis ipsis peccati faciamus. Ita ira quoque cum oportet et ut oportet commota, efficit robur, patientiamque et continentiam : sed cum agit præter rectam rationem, insania fit. Quapropter nos etiam Psalmus admonet : « Irascimini, et nolite peccare [1]. » Quin et Dominus ut frustra irascenti judicium minitatur [2] : sic ira, ut ita dicam, vice medicamenti ad ea quæ oportet, uti non prohibet. Illud enim ; « Inimicitiam ponam inter te et ser» pentem [3] : » item illud, « Inimici sitis Madianitis [4], » docentis est iracundia velut armis utendum esse. Quare Moyses hominum omnium mansuetissimus [5], idololatriam ulturus, Levitarum manus ad fratrum cædem armavit.

[1] Psal. IV, 5. — [2] Matth. V, 22. — [3] Gen. III, 15. — [4] Num. XXV, 17. — [5] Id. XII, 3.

« Ponat, inquit, unusquisque gladium super femur suum, » et transite a porta ad portam, et redite per castra : et » occidite unusquisque fratrem suum, et unusquisque pro- » pinquum suum, et unusquisque proximum suum [1]. » Et paulo post, « Et dixit, inquit, Moyses : Implevistis manus » vestras hodie Domino, unusquisque in filio, et in fratre » suo, ut detur super vos benedictio [2]. » Quid vero Phineen justificavit? Nonne justa ira adversus scortatores? qui alioqui perquam mitis ac mansuetus, posteaquam Zambri cum scorto Madianitide palam et sine verecundia coëuntem vidisset, adeo ut ne contegerent quidem turpitudinis suæ infame spectaculum, hoc non perferens, ira opportune usus est, utroque hasta transfixo [3]. Samuël autem Agag regem Amalec, a Saüle præter mandatum Dei servatum, nonne in medium productum ira justa interemit [4]? Sic ira plerumque actionum bonarum est ministra. Rursus zelotes ille Elias quadringentos quinquaginta viros « Confusionis » sacerdotes, et quadringentos viros sacerdotes lucorum, mensam Jezabel comedentes, consultissima ac sapienti ira in totius Israëlis commodum interfecit [5]. Tu vero fratri tuo irasceris temere, ac sine causa. Quomodo enim non sine causa, cum, altero afflante ac provocante, alteri tamen tu succenseas? Atque quod canes factitant, facis : qui lapides mordent, cum non attingant projicientem. Qui instigatur, miserabilis est; qui vero instigat, odio est habendus. Illuc iram transfer in homicidam, mendacii patrem, artificem peccati : fratris vero potius commiseresce, eo quod si in peccato permanserit, una cum diabolo igni æterno tradendus sit. Quemadmodum autem diversa sunt indignationis et iræ nomina : ita quoque subjectæ ipsis notiones, plurimum inter se differunt. Indignatio enim quasi quædam in-

[1] Exod. xxxii, 27. — [2] Ibid. 29. — [3] Num. xxv, 8. — [4] 1 Reg. xv, 33. — [5] 3 Reg. xviii, 22 et 40.

censio est ac repentina affectus exhalatio : ira vero, dolor constans, perpetuusque appetitus vicis rependendæ nocentibus, anima velut in vindictam pruriente. Scire itaque operæ-pretium est, quod affectu utroque peccant homines, aut furiose ac temere adversus irritantes commoti, aut per dolos ac insidias eos, qui ipsis molestiam exhibent, circumvenientes : quæ duo cavenda nobis sunt.

VII. Quî igitur fieri poterit, ut turbulentus ille affectus ad ea quæ non oportet, non cieatur? Quomodo? si fueris prius humilitatem edoctus, quam Dominus et verbis præcepit, et re ostendit. Quippe modo dicit : « Qui vult inter » vos primus esse, sit omnium postremus [1] : » modo vero toleravit cædentem leni animo atque immoto [2]. Nam cœli terræque Conditor ac Dominus, qui a creatura omni tam spirituali quam in sensum cadenti adoratur, « Portans om» nia verbo virtutis suæ [3], » percussorem non misit vivum in inferos, terra ad impium deglutiendum dehiscente : sed commonefacit ac docet : « Si male locutus sum, testimo» nium perhibe de malo; si autem bene, quid me cædis [4]? » Etenim si juxta præceptum Domini postremus omnium esse assueveris, quandonam indignabere, quasi sis præter dignitatem contumeliis divexatus? Cum per parvulus tibi convitiatur, convitia facis ridendi materiam : quinetiam cum quis præ phrenitide mente lapsus, verba ignominiosa loquitur, ducis illum misericordia quam odio digniorem. Non igitur verba ipsa, sed insurgens adversus convitiatorem superbia, et cujusque de seipso existimatio molestiam ac negotium solent facessere. Quare si utrumque horum ex animo exemeris; ea, quæ proferuntur, nil aliud sunt, nisi sonitus frustra ac temere editus. « Desine igitur ab ira, et » derelinque furorem [5] : » ut iræ periculum effugias, « Quæ

[1] Mar. IX, 34. — [2] Joan. XVIII, 23. — [3] Hebr. I, 3. — [4] Joan. XVIII, 23. — [5] Psal. XXXVI, 8.

»de cœlo revelatur super omnem impietatem, et injusti»tiam hominum [1]. »Nam si consilio prudenti amaram iræ radicem excindere poteris, vitia non pauca una cum hoc principio extirpabis. Nam dolus, suspicio, infidelitas, malignitas, insidiæ, audacia, et omne similium malorum examen, vitii hujus germina sunt. Quare ne accersamus nobis malum tantum, animæ ægritudinem, rationis caliginem, abalienationem a Deo, necessitudinis ignorantiam, belli principium, calamitatum cumulum, malum dæmonem ipsis animis nostris innascentem, et velut impudentem quemdam inquilinum interiora nostra occupantem, atque Spiritui sancto aditum præcludentem. Ubi enim sunt inimicitiæ, lites, iræ, rixæ, contentiones, tumultus irrequietos in animabus gignentes : ibi mansuetudinis Spiritus haud requiescit. Sed beati Pauli admonitioni obtemperantes, omnem iram, et indignationem, et clamorem cum malitia omni a nobis tollamus [2], efficiamurque in nos invicem humani ac misericordes, expectantes beatam spem mansuetis promissam; « Beati siquidem mites, quoniam ipsi »possidebunt terram [3] : »In Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et imperium, in sæcula. Amen.

HOMILIA XI.

De invidia.

I. Bonus est Deus [4], et bonorum iis, qui digni sunt, largitor : malus est diabolus, et cujuscumque iniquitatis artifex. Et quemadmodum ex bono consequens est, ut invidia

[1] Rom. I, 18. — [2] Ephes. IV, 31. — [3] Matth. V, 4. — [4] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 366-371.

careat : sic invidia diabolum sequitur. Caveamus igitur, fratres, invidiæ vitium, ne socii operum adversarii efficiamur, neve cum ipso inveniamur judicio eodem condemnati. Etenim si superbus in judicium incidit diaboli, quomodo invidus paratum diabolo supplicium effugiet? Nam perniciosius nullum vitium innascitur in hominum animis, quam invidia quæ extraneos minime lædens, primum malum est et domesticum habenti. Ut enim rubigo ferrum, ita invidia infectam ipsa animam absumit, Imo vero quemadmodum viperas tradunt exeso materno utero nasci : ita quoque solet invidia parientem se animam vorare. Est enim invidia dolor de proximi successu felici ac prospero. Quamobrem nunquam mœror, nunquam molestia deest invidenti. Est-ne proximi ager fertilis? vitæ-ne commodis omnibus abundat domus? an ipsis animi oblectamentis vir non caret? Hæc omnia pabulum sunt morbi, et accessio doloris invido. Quare ab homine nudo qui ab omnibus sauciatur, nihil differt. Fortis est aliquis et robustus? bona est corporis habitudine? Hæc vulnerant invidum. Alius est forma elegantiori? alia hæc est invidi plaga. Præstat animi dotibus quispiam plerisque? Prudentia ac dicendi facultate spectandus est atque æmulandus? Alius dives est, atque splendide munificus in largitionibus et in stipis erogatione erga egenos, multumque ab iis, quos beneficiis affecerit, laudatur? omnia hæc plagæ sunt et vulnera, medium cor ipsius percellentia. Et illud in hoc morbo gravissimun est, quod ne detegere quidem ipsum possit : sed demissis oculis, vultu tristitiam præ se ferente confunditur, queritatur, atque hac lue perit : interrogatum autem de animi affectione, prodere pudet infortunium illud suum : « Invidus sum et amarulentus; affligunt me amici bona; doleo de fratris lætitia; non queo aliena bona intueri : sed proximi secundam fortunam calamitatem duco. »

Hæc enim dicturus est, si vera loqui velit. Quorum dum nihil vult patefacere, morbum intus detinet, absumentem ejus viscera, atque corrodentem.

II. Itaque neque admittit medicum morbi, neque medelam ullam hujus vitii expultricem invenire potest, quanquam Scripturæ medicamentis ejusmodi sunt refertæ : sed unicum miseriæ suæ levamen expectat, sicubi videat quempiam ex iis, quibus invidet, ruentem. Hæc est odii meta, cum qui invidetur, miserum ex felici videre, et eum qui beatus habebatur, infelicem fieri. Tunc initur fœdus, et fit amicus cum viderit lacrymantem, cum lugentem conspexerit. Et vero non lætatur cum hilari, sed cum lugente lacrymatur. Atque vitæ mutationem, ex quibus in quæ exciderit, miseratur, non humanitate quapiam, nec ullo commiserationis sensu priorem statum verbis efferens, sed ut eum calamitate graviore afficiat. Laudat filium post obitum, et innumeris præconiis condecorat, quam fuerit formosus visu, quam ingeniosus, quam idoneus ad omnia; cui, dum viveret, ne verbum quidem bene ominatum dixisset. Sed si multos viderit ad laudandum concurrentes, rursus mutata sententia invidet mortuo. Miratur perditas opes. Elegantiam corporis aut robur, et bonam habitudinem post morbos laudat et extollit. Et in summa, eorum, quæ suppetunt, inimicus est : eorum, quæ periere, amicus.

III. Quid igitur hac lue exitiosius esse possit? corruptela vitæ, pernicies naturæ, eorum, quæ nobis a Deo data sunt, bonorum odium, adversa Deo indoles. Quid malorum auctorem dæmonem ad bellum adversus homines tanto cum furore impulit? nonne invidia? per quam et cum Deo ipso pugnare palam deprehensus est. Qui infensus quidem Deo erat propter munificentiam erga hominem; sed hominem, cum Deum non posset, ulciscebatur. Eadem et Caïn fecisse perhi-

betur, primus ille diaboli discipulus, edoctus ab ipso et invidiam et cædem, germana scelera, quæ et Paulus conjunxit his verbis : « Plenos invidia, homicidio [1]. » Quid igitur erat quod fecit? Vidit delatum a Deo honorem, et exarsit æmulatione, occiditque honoratum, honorantem ut perstringeret. Nam cum imbecillis esset ad Deum impugnandum, in fraternam cædem animum transtulit. Fugiamus, fratres, ægritudinem ejus, quæ in Deum fit, pugnæ magistram, homicidii matrem, naturæ confusionem, necessitudinis ignorationem, molestiam absurdissimam. Cur afflictaris, homo, nihil grave passus? Quid bello petis fruentem bonis aliquibus, nihilque de tuis imminuentem? Quod si vel beneficiis affectus indignaris, nonne palam tuis ipse commodis invides? Ejusmodi Saül erat, cui beneficiorum magnitudo bellum Davidi inferendi ansa erat et origo. Primum quidem modulatissima illa ac divina musica ab insania liberatus, conabatur accepti beneficii auctorem hasta transfigere. Deinde una cum ipso exercitu ex hostium manibus incolumis ereptus, et eo qui a Goliath inurebatur dedecore liberatus, cum tamen saltatrices quædam decemplicem partem rerum gestarum Davidi in epiciniis tribuerent, canentes : « Percussit David in decem » millibus, et Saül in millibus suis [2], » ob unam hanc vocem, et ob redditum ab ipsa veritate testimonium, primum sua cum manu interimere, atque insidiis de medio tollere aggressus est : exinde Davide in fugam acto, ne sic quidem odio finem imposuit, sed postremum expeditione cum tribus electorum millibus adversus illum suscepta, deserta loca perscrutabatur [3]. Quod si fuisset belli causam interrogatus, respondisset plane viri esse beneficentiam. Ille scilicet ipso persecutionis tempore cum dormiens deprehensus fuisset, possetque ab hoste facile occidi, et cum

[1] Rom. I, 29. — [2] I Reg. XVIII, 7. — [3] Id. XXIV, 3.

iterum a Justo, qui injicere in eum manus nolebat, servatus esset incolumis [1], nequaquam flexus est hoc beneficio : sed et rursus colligebat exercitum, et rursus illum persequebatur, quoad iterum ab eodem in spelunca interceptus, et ejus virtutem præstiterit illustriorem, et suam ipsius nequitiam manifestiorem reddiderit. Immansuetissimum odii genus invidia est. Nam beneficentia cæteros quidem, qui nobis alioquin infensi sunt, mitiores mansuetioresque reddit : sed collata in invidum et malignum beneficia, ipsum amplius irritant. Et quanto majora acceperit, tanto magis indignatur, doletque, et stomachatur. Magis enim afflictatur de potentia benefacientis, quam pro datis sibi beneficiis gratiam habet. Quam belluam non superant morum acerbitate? Quas feras feritate non vincunt? canes alimento oblato mansuescunt; leones cum curantur, tractabiles fiunt : sed invidi obsequiis et officiis evadunt agrestiores.

IV. Quid generosum illum Joseph redegit in servitutem? nonne invidia fratrum [2]? ubi et mirari operæ-pretium est morbi stultitiam. Nam veriti somniorum exitum, fratrem in servitutem addixere, quasi servus ab eis nunquam fuisset adorandus. Sed si vera sunt somnia, qua arte fieri possit, ut non omnino eveniant prænuntiata? sin autem falsa somniorum visa, cur invidetis aberranti? Nunc vero solers illorum consilium Dei providentia in contrarium ipsis vertitur. Quibus enim putabant se vaticinium impedituros, iisdem viam eventui stravisse comperti sunt. Etenim si venditus non fuisset, non venisset in Ægyptum, non ob pudicitiam in insidias impudicæ mulieris incidisset, non conjectus fuisset in carcerem, non familiaris evasisset ministris Pharaonis, neque somniorum fuisset conjector, unde principatum Ægypti obtinuit, et a suis fratribus ob

[1] 1 Reg. xxvi, 7. — [2] Gen. xxxvii, 28.

frumenti inopiam ad se convenientibus adoratus est. Transi animo ad invidiam illam maximam, maximisque in rebus sitam, quæ ex Judæorum insania contra Servatorem emersit. Cur invidebatur? ob miracula. Quæ vero erant ea miracula? salus egentium: nutriebantur esurientes, et qui nutriebat, oppugnabatur; suscitabantur mortui, et invidiosus erat qui eos revocarat ad vitam: fugabantur dæmones, et qui eis imperabat, insidiis petebatur: leprosi mundabantur, obambulabant claudi, surdi audiebant, videbant cæci, et fugabatur qui hæc beneficia conferebat. Ac postremo morti vitæ largitorem tradiderunt, flagris cædebant hominum liberatorem, condemnabant mundi judicem. Sic invidiæ mala pertigere ad omnia. Atque unis his armis, a jactis mundi fundamentis exorsus, usque ad sæculi consummationem omnes sauciat et dejecit perditor vitæ nostræ diabolus, qui interitu nostro gaudet, qui per invidiam lapsus, nos etiam simul per idem vitium sternit. Sapiens ergo erat, qui cum invido viro ne cœnare quidem sinebat, ita per cœnæ consortium de omni simul vitæ societate submonens [1]. Quemadmodum enim curæ nobis est materiam, quæ facile ignem concipit, quam longissime ab igne submovere: sic operæ-prætium est, quoad ejus fieri potest, amicitias ex invidorum consuetudine subducere, ut extra invidiæ tela constituamur. Neque enim fieri potest, ut aliter invidia irretiamur, nisi per familiaritatem consuetudinemque ad eam accesserimus. Etenim juxta Salomonis sententiam, « Viro æmulatio a sodali ipsius [2]. » Et vero sic se res habet. Ægyptio Scytha non invidet, sed unusquisque habenti nationem eamdem: et inter nationis ejusdem incolas, ignotis non invidetur, sed familiarissimis: et inter familiares, vicinis, et eamdem artem exercentibus, aut alia quavis necessitudine conjunctis, imo inter hos rursum,

[1] Prov, XXIII, 6. — [2] Eccl, IV, 4.

coætaneis, consanguineisque, et fratribus. Et in summa, ut rubigo lues est frumenti propria : sic invidia amicitiæ morbus. Illud tamen in hoc malo laudare quis poterit, quod quanto vehementius cietur, tanto homini, qui eo laborat, gravius est. Quemadmodum enim jacula ingenti vi emissa, ubi in quidpiam durum ac renitens inciderint, revertuntur in jaculatorem : ita quoque invidiæ motus nihil lædentes eum, cui invidetur, plagæ fiunt invidentis. Quis enim, quod se angoribus dedat, bona proximi unquam imminuit? Sed mœrore contabescens, se ipse confecit. Jam vero qui invidiæ morbo laborant, ipsis etiam venenatis bestiis existimantur exitiosiores esse : siquidem illæ vulnere inflicto immittunt virus, et commorsa pars paulatim putredine exeditur. Invidos vero putant quidam vel solis oculis labem inferre, adeo ut corpora bona habitudine prædita, et ex ætatis vigore maxime efflorescentia, per eorum invidiam tabescant, concidatque confestim moles omnis, exitioso quodam quasi fluento ex invidorum oculis diffluente, et tabefaciente, atque corrumpente. Ego tamen hanc fabulam rejicio ut popularem, utque ab aniculis introductam in mulierum cœtum : sed illud dico, dæmones boni cujusvis osores, ubi voluntates sibi familiares ac necessitudine conjunctas repererint, modis omnibus uti eis ad suum arbitrium, sic ut ipsos etiam invidorum oculos adhibeant suæ voluntatis ministros. Itane vero non horres te ipsum exitiosi dæmonis administrum constituere, sed vitium admittis, quo eorum, qui te injuria nulla affecere, futurus sis inimicus, imo hostis Dei, qui bonus est, et omnis invidiæ expers?

V. Fugiamus vitium intolerabile. Serpentis est documentum, dæmonum inventum, satio inimici, arrhabo supplicii, pietatis impedimentum, via ad gehennam, privatio regni. Cæterum invidi vel ipsa facie manifesto agnoscuntur.

Ilis oculi sunt aridi et obscuri, gena demissa, supercilium contractum, animus turbulento affectu perturbatus, carens in rebus veritatis judicio. Neque vero laudabile fuerit apud illos ullum virtutis opus, neque dicendi facultas licet gravitate ac gratia ornata, neque quidquam aliud ex iis, quæ optanda sunt et spectanda. Quemadmodum autem vultures prata multa, multaque loca amœna et odorata prætervolantes, feruntur ad graveolentia; et quemadmodum muscæ quod sanum est prætereuntes, ad ulcera properant : ita invidi vitæ splendorem, et recte factorum magnitudinem ne aspiciunt quidem, sed in marcida et putrida irruunt; et si in aliquo erratum sit (cujusmodi sunt res hominum non paucæ), idipsum divulgant, et ex his viros fieri notos volunt; non secus ac mali pictores, qui ex distorto naso, aut ab aliquo tubere, aut mutilatione natura seu casu facta picturarum suarum formas insigniunt effinguntque. Adhæc periti sunt rem laudabilem in pejus detortam despuendi, exque vicino vitio virtutem calumniandi. Fortem enim dicunt audacem et temerarium : temperantem, stupidum : justum, crudelem : prudentem, fraudulentum. Et magnificum quidem traducunt velut ineptos sumptus facientem : liberalem, velut prodigum : rursus peritum rei familiaris administratorem, parcum : denique quodlibet virtutis genus apud ipsos nomen obtinet ab opposito vitio mutuatum. Quid igitur, in accusatione hujus vitii orationem sistam? sed hæc est velut dimidia curationis pars. Nam ostendere ægroto morbi magnitudinem, ut dignam curam suscipiat fugandi mali, non fuerit inutile : sed eum necdum ad sanitatem perductum hic derelinquere, nihil aliud est nisi ægrotantem morbo deditum et desperatum dimittere. Quid igitur? Qui fieri poterit ut morbum hunc aut initio non contrahamus, aut eo correpti, caveamus? Primum quidem si nihil mag-

num, nihil eximium in rebus humanis putaverimus, non humanas opes, non gloriam marcescentem, non corporis bonam habitudinem. Neque enim in fluxis rebus ac caducis summum bonum constituimus: sed sumus ad æternorum verorumque bonorum participationem vocati. Quare dives nondum beatus habendus est ob divitias : non potens propter auctoritatis dignitatisque amplitudinem : non fortis propter corporis robur : non sapiens ob eximiam dicendi facultatem. Hæc enim virtutis instrumenta sunt iis; qui recte utuntur, non autem ipsa in seipsis felicitatem continent. Quisquis igitur male eis utitur, miserabilis est, non aliter quam qui, accepto ad hostes ulciscendos gladio, semetipsum sua sponte et voluntate sauciat. Quod si bene et juxta rectam rationem præsentia tractet, sitque dispensator bonorum a Deo collatorum, nec ea, suis ipsius commodis ac voluptati inserviturus, congerat, laude et amore dignus est ob dilectionem in fratres suam, et ob liberalem ac beneficam indolem. Rursus aliquis præstat prudentia, estque cohonestatus facultate loquendi de Deo, et explanator est sacrorum Eloquiorum, huic ne invideas; neque velis ut taceat unquam sacrarum Scripturarum interpres, quod hinc, Spiritu dante, commendationem aliquam laudemque ab audientibus consequatur. Tuum enim est bonum, et tibi missum est per fratrem doctrinæ munus, si modo suscipere velis. Adhæc fontem scaturientem obturat nemo, nec quisquam est, qui, sole illucescente, obvelet oculos, aut conspicientibus invideat : sed precatur ut sibi quoque liceat his uti. Atque adeo cur spirituali sermone in Ecclesia scaturiente, pioque corde ex Spiritus donis se in modum fontis effundente, non præbes aures cum lætitia? Quid grato animo non capis utilitatem? imo te plausus pungit audientium, vellesque neque esse qui utilitatem perciperet, neque qui laudaret. Quam hæc habitura sunt

excusationem apud cordium nostrorum Judicem? Igitur animæ bonum natura bonum esse putandum est. At vero eum, qui divitiis affluit, et ob potentiam et corporis bonam habitudinem magnum quiddam sapit, atque his quæ habet probe utitur, diligere par est et observare, ut communibus vitæ instrumentis instructum, si modo hæc ex recta ratione dispenset : ita ut pecuniarum erogatione liberalis sit in egenos, infirmisque det operam corpore, ac totam reliquam supellectilem non magis suam esse ducat quam alterius cujusvis indigentis. Contra, hominem, qui non ita erga hæc affectus est, miserum potius quam invidia dignum existimare convenit, quod ad hoc ut malus sit habet occasiones majores. Hoc est enim cum majori apparatu ac labore perire. Etenim si divitiæ adminicula sunt ad injustitiam, miserabilis est dives : sin autem inserviunt virtuti excolendæ, nullus est locus invidiæ, cum earum communis utilitas omnibus proponatur, nisi quis forte tanta sit malignitate, ut etiam sibi ipse bona invideat. Et uno verbo, mente supra res humanas evecta, atque ad verum et laudabile bonum intentis oculis, multum abfuerit ut quidquam periturarum ac terrenarum rerum beatum ac invidendum judices. Nam fieri non potest ut is, qui ita animatus est, nec res mundanas tanquam eximias admiratur, unquam invidiæ obnoxius sit. Quod si omnino gloriæ cupidus es, visque magis quam vulgus clarescere, ob idque secundo loco esse non sustines, nam hæc est quoque occasio invidendi : tu igitur studium tuum velut fluentem quoddam converte ad virtutem acquirendam. Absit enim omnino ut ullo modo velis ditescere, laudemque ex mundanis rebus quærere. Non enim in te ista sunt sita : sed justus sis, et temperans, et prudens, et fortis, et in susceptis pro pietate laboribus patiens. Ita enim et tibi ipse comparabis salutem, et ob bona majora majorem clarita-

tem consequere. Nam penes nos est virtus, et a studioso potest acquiri : contra, divitiarum copia, elegantia corporis, et dignitatum amplitudo in nostra non sunt potestate. Si igitur virtus et majus bonum sit et perennius, atque confitentibus omnibus, majori in pretio habeatur, ea nobis persequenda est : quæ nisi cum a reliquis vitiis, tum maxime omnium ab invidia purgetur, animo ingenerari non potest.

VI. Annon vides quantum malum hypocrisis sit ? et hæc invidiæ fructus est. Nam invidia maxime duplicem indit hominibus, quoniam cum odio intus detento, superficiem quamdam colore ac specie charitatis obductam ostendunt, non aliter atque latentes in mari scopuli, qui modica aqua contecti, improvisum malum incautis inferunt. Itaque si illinc quasi ex fonte emanat in nos mors, bonorum jactura, abalienatio a Deo, legum confusio, et omnium simul bonorum ad vitam pertinentium eversio, morem geramus Apostolo, « Et ne efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem » provocantes, invicem invidentes[1] ; » sed potius « Benigni, » misericordes, donantes nobismetipsis, sicut et Deus do- » navit nobis[2] : » In Christo Jesu Domino nostro, quocum sit gloria Patri una cum sancto Spiritu in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XII.

In principium Proverbiorum.

I. Eximia est obedientiæ merces. Obediamus igitur benigno patri, certamina nobis atque exercitia ex Spiritus

[1] Gal. v, 26. — [2] Ephes. iv, 32.

oraculis proponenti : qui more peritorum venatorum in locis difficilem aditum habentibus, vult quasi catuli alicujus cursum experiri. Proverbiorum autem principium nobis proposuit exponendum. Quam autem horum verborum intelligentia captu difficilis sit, cuilibet vel paululum attendenti perspectum est. Verumtamen sine mora et cunctatione oportet rem aggredi, spe in Domino collocata, qui pastoris precibus dabit nobis sermonem in apertione oris nostri[1]. Non amplius tres sapientissimi Salomonis libros novimus, Proverbiorum, Ecclesiastæ et Cantici Canticorum, unumquemque ad proprium scopum spectantem, quanquam omnes ad hominum utilitatem conscripti sunt. Proverbium enim morum est institutio, et correctio affectuum; et in summa, vitæ est disciplina, eorum, quæ agenda sunt, præceptiones sanas ac cordatas complectens. Ecclesiastes vero physiologiam attingit, nobisque eorum, quæ in hoc mundo sunt, vanitatem patefacit; ut ne putemus res fluxas expetendas esse, aut animi curas in res futiles insumendas. Canticum autem Canticorum modum ostendit animarum perficiendarum. Continet namque Sponsæ et Sponsi concordiam, hoc est, animæ cum Deo Verbo familiaritatem ac consuetudinem. Sed ad propositum revertamur.

II. « Proverbia Salomonis filii David, qui regnavit in Is» raël[2]. » Proverbiorum nomen ab externis de sermonibus vulgatioribus usurpatum est, et de iis, quæ in viis ut plurimum dicuntur. Nam apud ipsos οἶμος « Via » dicitur ; unde etiam « Parœmiam » definiunt, verbum triviale vulgi usu tritum, et quod a paucis ad plura similia transferri potest. Apud nos vero, parœmia est sermo utilis, cum temperata obscuritate expressus, secundum ipsam litteram multum complectens utilitatis, et multum intus intelligentiæ occul-

[1] Ephes. VI, 19. — [2] Prov. I, 1.

tans. Unde etiam Dominus : « Hæc, inquit, in parœmiis vo» bis locutus sum. Venit hora cum jam non in parœmiis, » sed palam loquar vobis [1], » quod sermo, qui in parœmiam cessit, sensum apertum et vulgo notum non habet, sed oblique intelligentiam suam indicat sagacioribus. Parœmiæ itaque Salomonis, hoc est, sermones exhortatorii, ad omne vitæ genus ac institutum utiles. Apposuit autèm nomen scriptoris, ut personæ claritate alliceret auditorem. Nam auctoritas docentis et dignitas, ut sermonem efficit receptu facilem, ita attentiores discipulos reddit. Sunt igitur parœmiæ Salomonis, Salomonis illius, ad quem dixit Dominus : « Ecce dedi tibi cor prudens et sapiens : sicut tu, non fuit » ante te : et post te non exurget similis tibi [2]. » Ac rursus, « Dedit Dominus sapientiam et prudentiam Salomoni mul» tam valde, et latitudinem cordis velut arena quæ juxta » mare. Et multiplicata est sapientia Salomonis super pru» dentiam omnium antiquorum hominum, et super omnes » prudentes Ægypti [3]. » Sic necesse fuit nomen apponi : « Pa» rœmiæ Salomonis filii David. » Additur et pater, ut cognoscas sapientem fuisse Salomonem ex sapiente ac Propheta patre, a puero sacris Litteris eruditum, nec sorte adeptum principatum : nec vi ulla potitum regno ad se nihil attinenti, sed justo patris judicio et Dei suffragio paterna sceptra consecutum. Hic rex erat Jerusalem [4]. Ne hoc quidem otiosum est. Maxime quidem facit ad eorum, qui ejusdem nominis sunt distinctionem : deinde etiam adhibitum est ob celeberrimi templi ædificationem, ut notum haberes ejus opificem, et totius in urbe gubernationis legumque et disciplinæ auctorem. Præterea multum conducit ut monita suscipiantur, regem esse eum, qui sermonem conscribit. Etenim si regnum dominium est legitimum, perspicuum est

[1] Joan. XVI, 25. — [2] 3 Reg. III, 12. — [3] Id. IV, 29, 30. — [4] Id. I, 33.

documenta a rege data (qui scilicet hoc nomine vere dignus sit) æquitatis multum et juris habere; cum ad communem omnium utilitatem spectent, non ad privatæ utilitatis scopum referantur. Nam tyrannus a rege in hoc differt, quod ille commodum suum undecumque attendit : hic vero subditorum consulit utilitati. Enumerantur autem et libri utilitates, quæ et quantæ inde accedant discentibus.

III. Primum quidem sapientiam et disciplinam ex parœmiis cognoscere licet[1]. Est enim sapientia, scientia divinarum ac humanarum rerum, et causarum earumdem. Qui igitur theologiæ dat operam rite ac feliciter, novit sapientiam, uti et beatus Paulus dicit : « Sapientiam autem loquimur inter perfectos : Sapientiam vero non sæculi hujus, neque principum hujus sæculi, qui destruuntur : sed loquimur Dei sapientiam in mysterio, quæ abscondita est, quam prædestinavit Deus ante sæcula[2] » Sed et qui ex mundi structura opificem considerat, novit et ipse Deum per mundi sapientiam. « Invisibilia enim ipsius a creatione mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta, conspiciuntur[3]. » Adducit autem nos ad Dei cognitionem, cum dicit : « Deus sapientia fundavit terram[4]. » Item, « Quando præparabat cœlum, cum eo eram[5]. » Et, « Eram apud ipsum coaptans; et ego eram, qua delectabatur[6]. » Nam effingens nobis Sapientiæ personam, hæc omnia de ea profert, ut cognitionem ejus claram ac conspicuam reddat. Ac omnino illud : « Dominus creavit me initium viarum suarum[7]. » de Sapientia in mundo apparente dicit; quæ voce per ea, quæ videntur, tantum non emissa, conclamat factam se esse a Deo, non autem in iis, quæ condita sunt, sapientiam tantam casu relucere. Ut enim « Cœli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum : » (nar-

[1] Prov. I, 2. — [2] I Cor. II, 6, 7. — [3] Rom. I, 20. — [4] Prov. III, 19. — [5] Id. VIII, 27. — [6] Ibid. 30. — [7] Ibid. 22.

rant autem absque voce); « Non sunt enim loquelæ, neque » sermones, quorum non audiantur voces eorum[1] : » Ita quidam sermones sunt et illius sapientiæ primigeniæ, cujus fundamentum ante reliqua in mundi opificio una cum rebus creatis jactum est. Hæc tacens clamat conditorem ac Dominum suum, ut per ipsam ad cognitionem ejus, qui solus sapiens est, recurras.

IV. Est et humana quædam sapientia, ipsa scilicet rerum ad vitam attinentium experientia, juxta quam sapientes dicimus eos, qui artium quarumvis utilium periti sunt. Quapropter etiam Scriptor magnam libri partem in id insumpsit, ut ad sapientiam exhortaretur. « Sapientia in exiti» bus viarum canitur, in plateis autem cum libertate agit, » et in summis mœnibus prædicatur[2]. » Cum enim videat hominum in se studium, nosque omnes ejus splendorem naturaliter amare, per sapientiæ laudes animas excitat ad eam impigre diligenterque consequendam. Sermonem ipsius ubique multum esse ait in viis, in foro, in arcibus civitatis. Idcirco dicit portas, plateasque et mœnia, sic ut per exitus quidem ac plateas claritatem ejus indicet : per mœnia vero, utilitatem ejusdem ac cætera, quæ ad omnem vitæ securitatem sufficiant. Et cum vellet nos ei consuetudine ac necessitudine conjungere : « Dic, inquit, sapien» tiam tuam sororem esse[3]. » Ac rursus; « Ama eam, et » servabit te[4]. » Deinde communem ipsius utilitatem ostendens, quod utilitas ipsius se peræque ad omnes extendat : « Mactavit, inquit, victimas suas[5] : » hoc est, solidum cibum præparavit iis, qui animæ sensus habent exercitatos ob assuetudinem[6]. « Miscuit in craterem suum vinum, lætifi» cans cor hominis[7]. » Craterem autem appellat communem generalemque bonorum participationem : unde omni-

[1] Psal. XVIII, 2 et 4. — [2] Prov. I, 20. — [3] Id. VII, 4. — [4] Id. IX, 2. — [5] Hebr. V, 14. — [6] Prov. IX, 2, et Psal. CIII, 15.

bus licet, quantum quisque potest, et quantum cuique congruit, æqualiter haurire. « Et paravit suam mensam[1]. » Omnia per emphasim dicit, spiritualia nobis per corporalia significans. Nam rationalem animæ cibum mensam nominat, ad quam alto cum præconio convocat, hoc est, cum decretis ac institutis nihil humile aut abjectum habentibus. « Qui insipiens est, declinet ad me[2] » Quemadmodum enim ars medica infirmis necessaria est : sic insipientes sapientia indigent. Et illud, « Melius est enim illam mercari, quam » auri et argenti thesauros[3]. » Item illud, «Pretiosior est la» pidibus pretiosis : omne autem pretiosum, non est illa » dignum[4]. » Et, « Fili, si sapiens fueris tibi, sapiens eris et » proximis tuis[5]. » Illud quoque : « Filio sapienti prospere » cedent actiones[6]. » Et in summa, tibi licet sermonis veritatem cognoscere, per otium ea, quæ de sapientia a Salomone dicta sunt, colligenti. « Quoniam vero in malevolam » animam non introibit sapientia[7], » prius animas eorum, qui sunt cum sapientia collocuturi, per divinum timorem expurgat. Nam projicere in vulgus mysteria salutis, et omnes ex æquo recipere, neque vita pura ornatos, neque exquisita et accurata ratione usos, perinde est ac si quis unguentum pretiosissimum in vas sordidum infuderit. Quamobrem « Initium sapientiæ timor Domini[8]. » Animæ autem expurgatio timor est, juxta Prophetæ votum, qui ait : « Con» fige timore tuo carnes meas[9]. » Nam ubi timor inhabitat, ibi tota animæ mundities residet, aufugitque omnis pravitas atque actio impia : siquidem membra corporis, quod timore quasi quibusdam clavis confixa sint, ad turpia opera non queunt moveri. Sicut enim qui corporales clavos habet in seipso infixos, nihil agere potest ob eos, quibus detine-

[1] Prov. IX, 2. — [2] Ibid. 4.— [3] Id. III, 14. — [4] Ibid. 15. — [5] Id. IX, 12. — [6] Id. XIII, 13. — [7] Sap. I, 4. — [8] Prov. I, 7. — [9] Psal. CXVIII, 120.

tur, dolores: sic qui timore Dei correptus est, non oculo uti ad ea quæ non oportet, non manus movere ad vetitas actiones, non denique quidquam parvum aut magnum præter officium peragere poterit; expectatione minarum perinde ut dolore quodam transfixus.

V. Porro profanos ac vulgus a disciplinis divinis arcet, his verbis: « Qui sine timore sunt, in portis morabuntur. » Illud itidem: « Quæretis apud malos sapientiam, et non in» venietis [1]. » Et rursus, « Quærent me mali, et non inve» nient [2], » eo quod purgati non sint divino timore. Quare qui ad percipiendam sapientiam accessurus est, is a nequitiæ ignominiis per salutarem timorem expurgatus accedat. Emersit igitur nobis aliud etiam bonum ex Proverbiorum doctrina, timoris scilicet adeptio, quæ nobis per sapientiam affertur. Nosse disciplinam, alterum erat inter promissa. Est autem disciplina [3], institutio quædam animæ utilis, plerumque non sine multo labore eam a nequitiæ maculis expurgans, quæ « In præsens quidem non videtur esse » gaudii, sed molestiæ. At postea fructum tranquillum red» dit ad salutem, iis qui per illam fuerint exercitati [4]. » Hanc igitur disciplinam nosse, non est mentis cujuslibet, quod plerique, ob difficultatem rerum agendarum animum despondentes, utilitatem eventus præ ruditate ac inscitia non præstolantur: sed ægre ferentes curationis austeritatem, in imperitiæ infirmitatibus permanent. Quapropter voces justorum sunt admiratione dignæ, dicentium: « Domine, ne in » furore tuo arguas me: neque in ira tua corripias me [5]. » Non deprecantur disciplinam, sed iram. Huic consimile est et illud, « Corripe nos, Domine, verumtamen in judicio, et non in ira [6]. » Illud quoque, « Disciplina Domini aperit au» res meas [7]. » Ut enim parvi pueri in discendo negligentes,

[1] Prov. XIV, 6. — [2] Id. I, 28. — [3] Ibid. 2. — [4] Hebr. XII, 11. — [5] Psal. VI, 2. — [6] Jer. X, 24. — [7] Esai. L, 5.

postquam a magistris aut pædagogis flagro cæsi sunt, attentiores effecti, præceptiones suscipiunt, utque idem documentum ante verbera non audiebatur, sed post flagrorum dolorem, auribus quasi recens apertis, auditu et excipitur, et memoria retinetur : ita accidit et iis qui doctrinam divinam negligunt, ac præcepta aspernantur. Postquam enim experti sunt Dei correctionem ac disciplinam, tunc maxime Dei mandata quæ semper fuerant enuntiata, semperque neglecta, quasi primum eorum auribus illabentia recipiuntur. Eam ob causam, « Disciplina Domini, inquit, aperit » aures meas. » Quoniam igitur disciplina corripit eum, qui se inordinate gerit, uti factitabat Paulus, qui tradebat Satanæ quasi cuipiam carnifici torquenti ac flagello concidenti, ut discerent non blasphemare [1], rebellem autem reducit, de quo scilicet dictum est : « Post capti» vitatem suam pœnitentiam egit [2], » necesse est castigationis vim ac disciplinæ cognoscere, ad quot et ad quanta utilis sit. Itaque utilitatis ipsius gnarus Salomon, ita admonet : « Ne destiteris puerum castigare, quoniam si virga » eum cecideris, non morietur. Nam tu virga percuties illum, animam vero illius liberabis a morte [3]. Quis enim fi» lius, quem non corripit pater [4] ? » Hæc disciplina divitiis multis præstantior apud æquos rerum æstimatores habetur. Quapropter et ait Salomon : « Accipite disciplinam, et non » argentum [5] : » ut in tempore calamitatum, aut ægrotante corpore, aut domesticis rebus se male habentibus, nihil unquam pravi de Deo cogites, imo in multa patientia inflictas ab ipso plagas accipias, tanquam ob tua peccata castigatus, utque tu quoque ob cognitam disciplinam dicas illud : « Iram Domini sustinebo, quia peccavi ei [6]. » Et illud : « Bonum mihi, quia humiliasti me [7]. » Qualis erat Paulus,

[1] 1 Tim. 1, 20.— [2] Jer. XXXI, 19.— [3] Prov. XXIII, 13, 14.— [4] Hebr. XII, 7. — [5] Prov. VIII, 10. — [6] Mich. VII, 9.— [7] Psal. CXVIII, 71.

dicens : « Castigati, et morti non traditi [1]. » Et illud, « Dum » redarguimur, a Domino corripimur, ut ne cum hoc mundo » damnemur [2]. »

VI. Quoniam autem ipsa etiam doctrinarum perceptio disciplina dicitur, uti scriptum est de Moyse, quod « Eru» ditus esset omni sapientia Ægyptiorum [3], » non idcirco tamen quibusvis disciplinis animum appellere, sed utilissimam disciplinam cognoscere, plurimum confert ad salutem. Jam enim quidam dediti aut geometriæ, quam invenerunt Ægyptii, aut astrologiæ, quæ apud Chaldæos in pretio fuit, aut denique de figuris umbrisque sublimi quadam ratione disputantes, divinorum oraculorum disciplinam doctrinamque contempsere. Quinetiam poëtica, rhetoricaque et sophismatum inventio multos occupavit, quarum materia mendacium est. Neque enim poëtica consistere potest sine fabulis : neque rhetorica sine arte dicendi : neque sophistica sine paralogismis. Quoniam igitur multi ob horum studium Dei notitiam neglexerunt, in vanis rebus investigandis senescentes, idcirco necessaria est disciplinæ cognitio, tum ad utilem disciplinam seligendam, tum ad eam, quæ inutilis est et noxia, fugiendam. Licet quoque intelligere prudentiæ sermones ei, qui attendit Proverbiis, ex eisque impigre utilitatem capit. Prudentiam itaque unam esse scimus ex generalibus virtutibus, qua nos homines bona malaque et indifferentia edocemur. Prudens enim utique a prudentia per derivationem appellatus est. Quomodo igitur serpens bestiarum omnium prudentissimus fuisse perhibetur [4]? Et rursus Dominus : « Estote prudentes, sicut ser» pentes [5]. » Imo villicus iniquitatis prudens vocatus est. Annon liquet prudentiæ nomen duplex esse? Una enim suum ipsius commodum tuetur, sic tamen, ut simul struat proximo

[1] 2 Cor. vi, 9. — [2] 1 Cor. xi, 32. — [3] Act. vii, 22. — [4] Gen. iii, 1. — [5] Matth. x, 16.

insidias, qualis est serpentis prudentia, caput suum custodientis. Hæc ista videtur astuta quædam esse morum malignitas, quæ cito quod sibi utile est comminiscitur, ac simpliciores deprædatur : quali prudentia fuit villicus iniquitatis. Vera autem prudentia, agendorum et non agendorum cognitio est et secretio : quam qui sequitur, nunquam secedet a virtutis operibus, nunquam extioso vitii jaculo transfigetur. Itaque qui intelligit prudentiæ sermones, novit qui captiosi sint et ad decipiendum compositi, quinam quoque, qui de optimis in vita agendis nos submoneant : atque mensarii boni more, ut retinebit quod bonum fuerit, ita ab omni specie mala abstinebit [1]. Hæc prudentia tribuit ædificanti domum suam, ut fundamentum ipsius supra petram ponat [2]; hoc est, Christi fide suffulciat, ut in imbribus ventisque et fulminum incursibus permaneat immota. Immobilem enim in tentationibus constantiam, tam in iis quæ humanæ sunt, quam in iis quæ nobis e supernis inducuntur, Dominus nobis hujus parabolæ verbis ostendit. Prætereaque nos docet necessaria non negligere, sed vitæ viaticis præmature instructos, in cordis alacritate Sponsi adventum expectare. Nam, inquit, prudentes virgines, quod oleum in lampadibus haberent, ingressæ sunt cum sponso : stultæ autem, quod imparatæ essent, a thalami gaudio exclusæ sunt [3].

VII. Sub hæc videamus quid sit suscipere versutias sermonum [4]. Sermo quidem verus et a sana mente proficiscens, simplex est et unius ejusdemque rationis, eadem de iisdem semper affirmans : varius vero et artificiosus, cum multum implexus sit et præparatus, sexcentas formas assumit, seque ad gratiam colloquentium conciliandam transformans, versutias innumeras animo versat. Ergo, ut artificiosorum sermonum assultui fortiter resistere possimus, adjumento

[1] I Thess. v, 21, 22. — [2] Matth. VII, 25. — [3] Id. XXV, 10-12. — Prov. I, 3, juxta LXX.

magno sunt parœmiæ. Nam qui ipsis intentus est, nec negligenter earum monita auscultat, velut experientia obarmatus, versutias verborum citra noxam ullam excipit, adeo ut neque ab ipsis pervertatur, neque unquam a vero discedat. Cum enim aliter natura se res habent, aliter vero de eis suadent verba, versutia quædam est, vel potius inversio veritatis per sermonem facta. Et qui alius quidem videtur, alius reipsa est, strophis sermonum utitur, fucum faciens iis quibuscum versatur, perinde ut lepores vulpesque canibus, aliam viam commonstrantes, aliam carpentes. Quin et falsæ scientiæ antitheses strophæ quædam sunt verborum. Etenim cum spiritualis doctrinæ simplicitatem non recipiant ii, qui dialectica ad contradicendum acuti sunt, iidem vim veritatis non raro sophismatum verisimilitudine evertunt. Has igitur sermonum strophas excipit qui parœmiis munitus est. Imo si quando offendat problemata, æquas utrinque probationes habentia, in quibus verisimilioris inventio judicatu difficilis sit : quoniam tamen exercitatus in proverbiis est, animo non confundetur, etiamsi disceptantes quam vehementissime æquales argumentorum plagas sibi invicem inferre videantur.

VIII. Id quoque parœmia largitur, ut intelligatur justitia vera. Quoniam igitur justitia habitus est, qui pro merito suum cuique distribuit, difficile autem est hoc assequi, partim quod alii ob prudentiæ inopiam non inveniant quomodo cuique distribuant quod æquum est, partim quod alii, affectibus humanis præoccupati, jus aboleant et abrogent tum, cum, spretis pauperibus, dynastas injuriosos non redarguunt, idcirco Proverbiorum liber suis se discipulis justitiæ veræ cognitionem daturum pollicetur. Et quia plerique laudem vulgi venantes, reipsa quidem injustitiam avaritiamque tanquam quiddam utile præferunt, specie vero et verbis æquitatem ac justitiam valde admirantur :

ne hos quidem ignorabit vir parœmiis eruditus, sed cognoscet quæ adulterina ac spuria, quæ vera ac sincera sit justitia. Quoniam autem externi quoque sapientes multum de justitia disseruere, et probabilibus verbis fallunt eos qui ejus rei, quæ expendenda proponitur, rationem veram assequi non possunt, indicaturum se justitiam veram pollicetur liber ille, ut noxam caveamus sophismatum. Jam vero gentium etiam jura haud parum inter se diversa, animis eorum qui accuratam justitiæ rationem non comprehenderunt, perturbationem confusionemque afferunt. Etenim gentes nonnullæ parricidium justum et æquum ducunt: aliquæ omnem cædem uti scelestam aversantur. Aliæ maxime colunt pudicitiam: aliæ in matres filiasque et sorores libidine furunt. Denique plerique prisca consuetudine victi, ausorum suorum execrationem ac ignominiam non dignoscunt. Sed hic liber justitiam veram docens, homines a belluinis illis et insulsis affectibus liberat. Est autem justitia quædam, quæ inter nos versatur, æqui videlicet distributio. Quanquam enim id non omnino assequimur, tamen si justissimo consilio in agendo utamur, non aberramus scopo. Est et alia a justo Judice cœlitus inducta, tum emendans, tum vicem rependens, quæ ob reconditorum in se dogmatum sublimitatem cognitu valde difficilis est. Hoc enim, opinor, Psalmista dicit: « Justitia tua sicut montes » Dei [1]. » Hanc igitur plane veram divinamque justitiam manifestaturum se promittit iis, qui fuerint in parœmiarum doctrina exercitati.

IX. Rursus cum peccata alia sint involuntaria, alia a pravo animo oriantur, non eadem quoque in his regula est æqui. Ponamus enim fornicationem esse judicandam, duasque esse meretrices. Sed una quidem lenoni vendita, necessario in malo versatur, quæstum per corpus hero malo

[1] Psal. XXXV, 7.

afferens : altera vero sponte se peccato ob voluptatem mancipat. Aliter utique datur venia involuntariis : aliter ea, quæ ex prava voluntate fiunt, condemnantur. Rursus unus aliquis peccavit, prave ab initio educatus; quippe et a parentibus injustis procreatus introivit in vitam, et inter verba factaque iniqua nutritus fuit : alter vero multa habens virtutis incitamenta, educationem honestissimam, admonitionem parentum, magistrorum disciplinam, auditionem divinorum sermonum, castigatam moderatamque diætam, et alia quibus anima ad virtutem instituitur : postea tamen delapsus est et ipse in simile peccatum; nonne jure ac merito qui ejusmodi est, supplicio graviori punietur? Nam ille quidem de solis salutaribus subsidiis animo nostro inspersis accusabitur, quod eis non probe sit usus : sed hic insuper, quod omne auxilium sibi datum prodiderit, imprudenterque in pravam vitam abreptus sit. Itaque justitiam veram intelligere, animi est vere magni, mentisque perfectissimæ. Fortasse autem habet et promissionem, fore, ut qui in proverbiis eruditus fuerit, possit de cætero ad accuratam theologiæ contemplationem animum adjungere. Nam vera justitia Christus est, « Qui factus est nobis sa» pientia a Deo, et justitia, et sanctificatio, et redemptio [1]. » Accedit etiam ad veræ justitiæ cognitionem, ut judicium dirigatur [2]. Nam fieri non potest, ut qui prius in justitiæ cognitione eruditus non fuerit, ambiguas res recte dijudicare possit. Neque enim Salomon ipse, nisi in seipso æqui ac recti rationes exquisitas habuisset, celeberrimum illud judicium, quod de puero inter meretrices protulit, tam recte appositeque potuisset efferre. Cum enim testibus carerent quæ ab utraque dicebantur, ad naturam cucurrit [3]; ejusque ope quæ ignorabantur, invenit. Et vero aliena sine ulla commiseratione pueri necem approbabat : vera autem mater

[1] 1 Cor. I, 30. — [2] Prov. I, 3, juxta LXX. — [3] 3 Reg. III, 25.

ob naturalem charitatem ne cædem quidem audire sustinuit. Qui igitur novit justitiam veram, atque ab ea suum cuique distribuere didicit, is judicium dirigere potest. Ut enim sagittarius jaculum ad scopum dirigit, si neque excedens, neque deficiens, neque in alterutram partem declinans a sagittariorum arte aberrat : sic judex ad id, quod justum est, collineat, si nullam habeat personarum rationem « (Personam enim in judicio cognoscere bonum non » est [1]) » et si in agendo nullo modo in alterutram partem declinet, sed proferat judicia recta nihilque obliqui habentia. Jam si fuerint duo ab ipso judicandi, quorum alter plus æquo, alter minus habeat, stat judex ambos inter se exæquans, et tantum aufert ei qui plus satis habet, quantum ei qui injuriam accepit, deesse deprehendit. Sed qui justitiam veram non habet in anima sua prius insitam, sed aut pecuniis corruptus est, aut amicitiæ favet, aut inimicitiam ulciscitur, aut potestatem reveretur, is judicium dirigere non potest : cui in Psalmo dicitur : « Si vere utique » justitiam loquimini, recta judicate filii hominum [2]. » Indicium enim animi ejus, qui erga æquum ac jus bene afficitur, rectitudo est inter judicandum. Unde et ipse in sequentibus prohibet, dicens : « Pondus magnum, et par» vum, abominabilia apud Dominum [3], » inæqualitatem judicii per ponderum appellationem in proverbii modum adumbrans. Nec hoc solum judicantibus utile est : sed idem confert etiam ad singulas res in vita seligendas. Cum enim habeamus in nobis judicium quoddam naturale, quo bona a malis secernimus, necesse nobis est in iis, quæ agenda sunt, eligendis recte quasque res discernere, et quasi judicem aliquem, qui æquabili ac justissimo animo de contrariis judicet, tum virtuti obsecundare, tum vitium condemnare. Exempli causa, scortatio et pudicitia apud te

[1] Prov. XXIV, 23. — [2] Psal. LVII, 2. — [3] Prov. XX, 10.

judicantur, et excelsa tua mens ejusmodi judicio sibi commisso præsidet; atque voluptate scortationi favente, timor Dei suppetias venit castimoniæ. Quod si damnato peccato, victoriam pudicitiæ dederis, de re sententiam rectam tulisti : sin autem ad voluptatem inclinans, præferendum esse peccatum pronunties, obliquum fecisti judicium, obnoxius factus execrationi ejus, qui dixit : « Væ, qui dicitis amarum dulce, et dulce amarum : qui dicitis lucem tenebras, et tenebras lucem [1]. »

X. Quoniam igitur juxta ipsum Salomonem, « Cogitationes justorum judicia sunt [2], » opera est sedulo danda, ut intus in abdito cogitationum foro recta de rebus judicia feramus, habeamusque mentem trutinæ similem, quæ citra inclinationem ullam agenda quæque appendat. Quando quodvis mandatum et oppositum ei vitium judicio tuo permittuntur, da victoriam legi Dei contra peccatum. Habendi appetentia major et æquitas judicantur? pronuntia adversus alienorum cupiditatem, da calculum potiorem virtuti. Dissident inter se convitium et lenitas? pudorem incute convitio, et antepone lenitatem. Odium et dilectio contendunt? illud ignominia affectum, quam longissime ablegato, dilectionem vero honore decoratam, tibi ipsi facito familiarem. Simulatio et simplicitas, fortitudo et timiditas, prudentia et stultitia, justitia et injustitia, pudicitia et impudicitia, et, ut brevi dicam, virtus quælibet cum quolibet vitio judicium subit? Tunc igitur judiciorum rectitudinem ostendito in occulto animæ tuæ judicio, præceptumque quasi assessorem adhibens tibi, odium in nequitiam tuum commonstrato, aversans peccata, virtutes præferens. Si enim facis ut in singulis actionibus vincant apud te meliora, beatus eris « In die illa, cum judicabit Dominus occulta hominum secundum Evangelium nostrum, cogitationibus

[1] Esaï. v, 20. — [2] Prov. xii, 5.

»inter se et accusantibus, aut et defendentibus [1], » nec abibis condemnatus ob ullam ad mala inclinationem : sed justitiæ coronis honorabere, quibus virtutem per omnem tuam vitam coronaveris. Quot bona conciliabit tibi Proverbiorum liber, qui docet et veram colere justitiam, et judicium dirigere?

XI. Ecquid igitur his amplius? « Ut det, inquit, inno»centibus astutiam, ac puero juveni et sensum et intelli»gentiam [2]. » Dupliciter intelligimus innocentiam. Aut enim quamdam a peccato alienationem, quæ ratione fit, excogitamus; vitiique velut quadam radice per longam attentionem bonorumque meditationem excisa, ob integram ejus privationem, innocentiæ appellationem accipimus : aut innocentia dicitur, cum mali nondum est experientia, cum sint qui sæpe ob puerilem ætatem aut vitæ alicujus institutum vitia quædam non experiantur. Exempli gratia, puer non novit superbiam, non novit dolum et fallaciam. Rursus sunt qui ruri degentes, non sciunt dolos mercatorum, neque forenses simultates. Qui tales sunt, eos innocentes vocamus; non quod voluntate a malitia secesserint, sed quod nondum habitum malum fuerint experti. Innocens autem proprie est, qualis erat David, cujus hæc sunt, « Ego au»tem in innocentia mea ambulavi [3] : » qui videlicet omnem nequitiam per virtutis exercitationem ab anima sua amoverat, qui et bonorum hæreditatem consequitur. « Dominus »enim bonis non privabit eos, qui ambulant in innocen»tia [4]. » Quisquis ejusmodi fuerit, fidenter dicturus est : « Judica me, Domine, quoniam ego in innocentia mea am»bulavi [5]. » Ac iterum : « Judica me secundum justitiam »meam, et secundum innocentiam meam super me [6]. » Morum autem simplicitas, generositas, carens artificio in-

[1] Rom. II, 15, 16. — [2] Prov. I, 4. — [3] Psal. XXV, 11. — [4] Id. LXXXIII, 13. — [5] Id. XXV, 1. — [6] Id. VII, 9.

doles, character sunt innocentis atque insigne. Cujusmodi erat Jacob : « Fuco carens, inquit, habitans domum [1] : » hoc est, utens naturali simplicitate, nullamque speciem ab arte confictam, quasi quamdam larvam ad obvios quoslibet decipiendos sibi ipsi circumponens. Hic tamen innocentem dicere videtur, hominem mali inexpertum ; cui etiam laudabili astutia opus esse ait, ut præter naturalem simplicitatem compareт quoque prudentiam in experimento sitam, bonaque astutia quasi quodam telo communitus, vix possit inimicorum insidiis circumveniri. Oportet enim, puto, perfectum virum, prudentem quidem esse ad bonum, simplicem vero ad malum. Hinc velut ex fonte quodam hauriant innocentes salutarem astutiam. « Vir enim astutus » thronus est sensus [2]. » Et, « Astutus malis supervenien» tibus abscondit se [3]. » Et, « Qui autem cavet reprehensio» nes, astutior est [4]. » Est igitur astutia id, quo aguntur omnia per artificiosam quamdam industriam, quemadmodum maleficium est id, quo malum solum perpetratur. Quoniam igitur actio omnis in astutum cadit, itemque in omnibus mala occurrunt, duo significat astuti nomen. Et qui quidem in aliorum perniciem solertia et artificio utitur, malus est : qui vero actutum ac prudenter suum ipsius bonum deprehendens, noxas dolose ac insidiose sibi ab aliis præparatas evitat, est astutus laude dignus. Itaque ad vocem astutiæ animum diligenter attende ; noverisque medium quemdam esse habitum, quo alter quidem astutia ex sano consilio usus in rem suam, et proximi usus laudandus est : alter vero ipsam ad proximi perniciem adhibens, reprehensioni fit obnoxius, ut qui industria sua ceu quadam perdendi occasione utatur.

XII. Porro hujusce dexteritatis usu plena est historia in

[1] Gen. xxv, 27. — [2] Prov. xii, 23. — [3] Id. xxvii, 12. — [4] Id. xv, 5.

utramque partem. Pulchra est astutia Hebræorum, qui, deceptis Ægyptiis, ut urbium conditarum mercedem receperunt, ita materias ad tabernaculum construendum sibi compararunt [1]. Laudabiliter astutia usæ sunt nutrices, quæ mares Hebræorum servavere [2]. Pulchra est astutia Rebeccæ, quæ benedictionem magnam filio conciliavit [3]. Rahab pulchre fuit astuta [4] : pulchre itidem Rachel [5]. Illa, quod exploratores servavit : hæc, quod patrem decepit, et ab idololatria liberavit. At vero Gabaonitæ adversus Israëlitas prave astuti extitere [6]. Mala fuit astutia Absalonis, qui simulatione æquitatis pellexit subditos, ac patri insidiaturus magnam rebellium copiam coëgit [7]. Reprehenduntur etiam aliqui, quod inierint consilium astutum et malignum in populum Dei [8]. Cæterum hoc loco astutiam, quæ utiliter adhibetur, Scriptura probat, cum sit quasi armatura ad vitæ negotia, atque per seipsam animas simpliciorum communiat. Nam hanc astutiam si habuisset Eva, serpentis dolis seduci non facile potuisset. Innocentem igitur, qui, quod credat sermoni omni, facile mente corrumpitur, doctrina ejusmodi munit et corroborat : siquidem astutiæ utilitatem ceu quoddam ad vitæ negotia adjumentum ei impertit.

XIII. Consequens est, ut consideremus quomodo « Puero » juveni det sensum et intelligentiam. » Duplex cum sit homo, ut ait Apostolus, unus exterior, interior alter [9], necesse nobis est ætatem etiam tam secundum eum qui conspicitur, quam secundum eum qui in occulto intelligitur, pariter in utroque accipere. Dicere autem puerum recens natum corporalem sensum recipere, propemodum risum movet. Quem enim sensum largiri potest hic liber?

[1] Exod. XII, 35. — [2] Id. I, 17. — [3] Gen. XXVII, 28.— [4] Jos. II, 4. — [5] Gen. XXXI, 34. — [6] Jos. IX, 4. — [7] 2 Reg. XV, 4. — [8] Psal. LXXXII, 4. — [9] 2 Cor. IV, 16.

cum et visus, et auditus, et olfactus, et gustus, et tactus statim nobiscum edantur; nec accedant ex doctrina, sed per hos natura animal absolvat. Neque igitur puer corporaliter intelligendus est, neque ullus sensus ex enumeratis: sed de interiore homine accipiendæ ætates sunt. Didicimus enim in multis Scripturæ locis, quemdam animæ statum puerilem esse, alium esse ejusdem vigentis, alium jam senis. Verbi causa, uti a Paulo fuimus edocti, pueri erant Corinthii [1], idcircoque lacte adhuc eis opus erat, primaria scilicet et simpliciore Evangelii doctrina, cum solidam dogmatum escam nondum digerere possent. Adolescens autem animo est, qui prorsus omnibus virtutis partibus absolutus est, qui spiritu fervet, qui ad pietatis actiones strenuus est, et ad omnia opera bona fortiter peragenda vegetus: qui et violentus ab Evangelio vocatur, valens scilicet rapere regnum cœlorum [2]: quem et sanctus Spiritus velut ad hymnos canendos idoneum assumit: « Juvenes enim, inquit, et virgi-» nes laudent nomen Domini [3]. » Et in Joële promissum est, fore, ut juvenes visiones videant [4]. Senex autem animo est, qui prudentia perfectus est: qualis erat Daniel, qui in juvenili corpore sapientiam gravitatemque omni canicie venerabiliorem præ se ferebat. Quapropter ei dicunt viri illi pleni dierum malorum: « Veni, sede in medio nostrum; » et nuntia nobis, quod tibi Deus dederit honorem senectu-» tis [5]. » Itaque et hic puerum novum dicit eum, qui per lavacrum regenerationis renatus est et educatus, atque ut parvulus effectus, quique per ejusmodi statum idoneus est ad regnum cœlorum. Proverbiorum igitur liber infanti sic recens nato, rationale lac et sincerum appetenti, ubi per se exercitatus est, sensum et intelligentiam impertit: sensum quidem præsentium, intelligentiam vero futurorum.

[1] 1 Cor. III, 1. — [2] Matth. XI, 12. — [3] Psal. CXLVIII, 12. — [4] Joël. II, 8. — [5] Dan. XIII, 50.

Erudit enim in rebus humanis, tribuitque rerum sensum; sic ut neque turpibus voluptatibus quisquam inserviat, neque mundi hujus inani gloriæ inhiet. Prætereaque futuri sæculi intelligentiam confert, ac sermonibus suis ad promissorum fidem provehit.

XIV. Sed quoniam ætatum differentias ad internum hominem transtulimus, consequens etiam fuerit, ut sensuum nomina ad animæ potentias transferamus. Itaque cum dicit: « Sermonibus meis admove aurem tuam [1], » scire nos convenit quod obsequentem animum requirat, haud secus ac Dominus: « Qui habet aures audiendi, audiat [2]: » Et illud, « Sermo sapiens in aurem obedientem [3]. » Per hæc igitur et consimilia sanum auditus sensum puero novo dat. Cum vero dicit: « Noli attendere pravæ mulieri: » ac rursus, « Noli defigere in eam obtutum tuum: » item, « Oculi tui » recta videant [4]; » largiri se puero animæ quasi visum aperte ostendit. Et cum admonet, « Comede, fili, mel, ut dulcescat » guttur tuum [5], » (doctrinam divinam tropice mel appellans: « Quam dulcia enim, inquit, faucibus meis eloquia » tua: super mel ori meo [6] »); per hanc admonitionem perficit spiritualem animæ gustum, de quo dictum est: « Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus [7]. » Est autem et tactus quidam animæ, quo sapientia eam attingit, amatorem suum velut amplectens. « Ama enim, inquit, ipsam, » ut te amplexetur [8]. » Et rursus Ecclesiastes, « Tempus est » amplectendi, et tempus longe discedendi ab amplexu [9]. » Corpora quidem amplexibus impuris coinquinantur: anima vero sapientiæ amplexu tota ex toto ei conjuncta, sanctimonia completur ac puritate. Sic igitur puero juvenculo sensum tribuit. Quomodo vero intelligentiam indit? nimi-

[1] Prov. XXII, 17. — [2] Matth. XIII, 9. — [3] Prov. XXV, 12. — [4] Id. IV, 25. — [5] Id. XXIV, 13. — [6] Psal. CXVIII, 103. — [7] Id. XXXIII, 9. — [8] Prov. IV, 6 et 8. — [9] Eccl. III, 5.

rum cum dicit : « Non proderunt facultates in die mala [1]. » Injicit enim cordi tuo cogitationem de die illa, in qua tibi pecuniarum copia adjumento non erit, neque eximet te æterna pœna. Aut cum dicit : « Innocentes autem hæredi- » tabunt terram [2], » terram videlicet illam, cujus etiam mites sunt hæredes, tum juxta Psalmistam dicentem : « Mites au- » tem hæreditabunt terram [3], » tum juxta prædicatam a Domino beatitudinem, « Beati enim, inquit, mites, quoniam » ipsi possidebunt terram [4]. » Et rursus : « Gloriam sapientes » hæreditabunt [5]. » Ita ad bona, quæ promissa sunt, desideranda extimulat animam. Hanc intelligentiam puero novo dat, metum quidem minarum, quæ peccatoribus intentantur, desiderium vero eorum, quæ justis sunt parata. « Hæc » enim audiens sapiens, sapientior erit [6]. » Magnam vim Proverbiis ascribit Scriptura, videlicet quod superant sapientum sapientiam, et quod documenta in hoc libro tradita, majora sunt quam quæ apud sapientes reperiuntur. Quare aliorum quidem magistrorum discipuli innumeri existunt : ejus vero libri auditores, sapientes sunt. Quoniam autem ambiguum est sapientum nomen [7] (sapientes enim dicuntur etiam mundi hujus sapientes, itemque sapientes vocantur [8], qui sapientiam veram Dominum nostrum Jesum Christum per fidem in ipsum receperunt); eos qui a doctrina nostra alieni sunt, ubi ad sanam parœmiarum doctrinam accesserint, sapientiores fore Scriptura pollicetur, sic ut rerum inanium spreta cognitione, admirationem suam in veritatem transferant. Aut quoniam multis modis sapiens dicitur (etenim et qui sapientiæ desiderio tenetur, et qui jam proficit in sapientiæ contemplatione, et qui jam in eo habitu perfectus est ; eodem nomine appellantur),

[1] Prov. XI, 4.— [2] Id. II, 21. — [3] Psal. XXXVI, 11. — [4] Matth. V, 4. — [5] Prov. III, 35. — [6] Id. I, 5. — [7] 1 Cor. I, 20, 21. — [8] 2 Cor. XI, 19.

hæc ubi audierit sapiens, sive qui sapientiæ fuerit amator, sive qui jam in ipsa profecerit, futuri sunt sapientiores. Et vero ut multa de rebus divinis dogmata discent : ita multa de humanis docebuntur, hoc isto libro varie vitium profligante, et rursus multis modis virtutem inducente. Linguam iniquam frenat, oculum erudit prava intuentem, manus violentas neminem sinit priorem inferre, otium abigit, desideria turpia reprimit, docet prudentiam, docet fortitudinem, temperantiam adornat. Quare hæc qui edoctus fuerit, oderitque fortiter in semetipso deteriora, et boni desiderium impetu majore velut acclamatione quadam fuerit adeptus, sapiens cum sit suo ipsius impetu, tamen per perfectionem ex doctrina accedentem sapientior efficitur.

XV. « Intelligens autem gubernationem obtinebit [1]. » Qui ad artem aliquam assumendam accessurus est, eum oportet aptam expeditamque naturam ad eam exercendam habere : luctatorem, corpus bene constitutum et robustum: cursorem, concinnitatem membrorum atque levitatem : ad eumdemque modum gubernatorem, acumen mentis ac sagacitatem. Quamobrem non quemlibet ad gubernationem vocat Scriptura, sed intelligentem. Quid autem est gubernatio, nisi omnino animi scientia atque ars, circa rerum humanarum instabilitatem, quomodo par sit eam trajicere? Nam locis multis invenimus vitam hanc, aquas et mare a Scriptura appellatam, ut in Psalmo : « Misit de summo, et » accepit me : assumpsit me de aquis multis [2]. » Etenim vitæ tumultum aquas aperte vocat. Neque enim res secundæ, et quarum studio plerique tenentur, stabilitatem ac diuturnitatem habent, neque res adversæ ac tristes constanter perseverant : sed agitationi cuidam motuique et inopinatis mutationibus obnoxia sunt omnia. Quemadmodum igitur fieri non potest, ut mare diu idem permaneat (quod enim

[1] Prov. I, 5. — [2] Psal. XVII, 17.

nunc tranquillum ac stabile vides, paulo post conspicies ventorum vi exasperatum; quod vero efferatum est et æstu effervescens, mox tranquillitas alta sedat) : sic etiam res mundanæ in utramque partem facile convertuntur. Eam ob causam gubernatore opus est, ut et in vitæ tranquillitate omnibus ex animi sententia procedentibus, mutationes præstoletur, nec in præsentibus tanquam semper permansuris conquiescat, neque de se desperet in statu mœstiore, neque abundantiore tristitia absorptus submergatur. Neque enim corporis valetudo, neque juventutis flos, neque domus felicitas, neque reliqua vitæ prosperitas, diu durat: sed si in hac vitæ serenitate versaris, tamen rerum procellam ac tempestatem aliquando expecta. Veniet enim morbus, veniet et paupertas, vento non semper a puppi surgente. Sed et virum in omnibus spectabilem ac æmulandum invadunt inexpectata plerumque dedecora, atque improvisi casus quasi quidam turbines omnem vitæ felicitatem interturbant. Imo etiam assidua mala sunt tibi fluctuum loco, quorum alii aliis succedentes vitam tibi exasperant, ac horrendam vitæ tempestatem tibi inducunt. Videbis aliquando et hæc præterlapsa, vitamque in hilaritatem et in vere jucundam tranquillitatem transmutatam. Hic igitur est intelligens gubernator qui subjectæ naturæ habita ratione, ea, quæ accidunt, tractat, quique sibi ipse similis semper permanens, neque rebus lætis effertur, neque in ærumnis animo concidit. Rursus etiam ad alia nobis utile est gubernationis beneficium. Novi enim et alios fluctus, et horrendam tempestatem adversus animam insurgentem, tempestatem videlicet, quæ ex vitiosis carnis affectibus oritur. Nam iræ, et timores, et voluptates, et molestiæ ex carnis sensu velut ex violento quodam turbine erumpentes, sæpenumero animam gubernatore carentem submerserunt. Oportet igitur mentem quasi quemdam gubernatorem affectibus præsi-

dentem, carnemque navigii instar conscendentem, et cogitationes quasi clavos perite circumvertentem, fluctus strenue conculcare : itemque in altitudine permanentem, et affectibus prope inaccessam, nequaquam eorum amaritudine veluti salsugine quadam compleri, sed semper orantem dicere : « Eruar ab iis, qui oderunt me, et de profundis » aquarum. Non me demergat tempestas aquæ : neque ab» sorbeat me profundum[1]. »

XVI. Vis enarrem tibi et aliam navigationem, ad quam necessarium est nobis gubernationis donum ? « Regnum » cœlorum simile est homini negotiatori[2]. » Quotquot igitur evangelicam viam ambulamus, mercatores sumus, observandis præceptis comparantes nobis cœlestium possessionem. Oportet igitur nos multas et varias divitias cœlestes colligere, si nolimus affici pudore in lucro exhibendo, perinde atque ii qui talenta acceperant, nolimusque audire : « Serve male et piger[3] : » itemque nitendum, ut impositis mercibus hanc vitam tuto transeamus. Nam multi multa a juventute colligentes, ubi ad mediam fere ætatem progressi sunt, nequitiæ spiritibus adversus eos tentationes excitantibus, tempestatis onus, utpote gubernatione destituti, non sustinuerunt : sed omnium illarum rerum jacturam fecere. Unde alii « Circa fidem naufragaverunt[4], » alii, prava voluptate in modum inexpectatæ cujusdam procellæ ingruente, comparatam ab juventa castitatem amiserunt. Miserabile spectaculum : aliquem post jejunium, post durum vitæ genus, post prolixas preces, post lacrymas large profusas, post continentiam annorum viginti, aut forte triginta etiam, per animi inconsiderantiam ac incuriam, nudum et spoliatum omnibus inveniri. Item eum, qui præceptorum quæstu opulentus est, consimilem fieri prædiviti cuipiam merca-

1 Psal. LXVIII, 15, 16. — 2 Matth. XIII, 45. — 3 Id. XXV, 26. — 4 1 Tim. I, 19.

tori, qui ob copiam mercium lætus, secundo vento navigante nave, horrenda maria emensus, diffracto ad ipsos portus navigio, derepente fuisset nudatus omnibus : siquidem et iste laboribus ac sudoribus parta bona unico dæmonis assultu perdidit, peccato tanquam immani quadam procella immersus. Conveniens vox ei, qui omnem simul virtutem naufragio amisit, « Veni in altitudinem maris, et » tempestas demersit me [1]. »

XVII. Tene igitur quam diligenter vitæ gubernacula; guberna oculum tuum, ne quando tibi impetuosus libidinis fluctus per oculos illabatur : aurem, linguam, ne quid excipiat noxii, ne quid eorum, quæ vetita sunt, loquatur. Cave evertat te iræ æstus : cave obruant te ictus formidinum : cave immergat te onus tristitiæ. Fluctus affectiones sunt animi, quibus altiorem te si constituas, eris securus vitæ gubernator. Sed si non scite ac constanter horum quodlibet declinaveris, velut navigium quoddam non saburratum, continuis vitæ casibus circumactus, in peccati pelago submergere. Audi igitur qui fieri possit, tibi ut accedat gubernandi peritia. Mos est navigantibus in cœlum suspicere : indeque navigationis cursum instituere, interdiu quidem ope solis, noctu vero, ope ursæ, aut alterius cujusvis ex iis, quæ semper lucent, stellis, horumque ductu semper rectum conjectare. Et tu igitur oculos in cœlum attolle juxta eum qui dixit : « Ad te levavi oculos meos, qui » habitas in cœlis [2]. » Respice ad Solem justitiæ, teque Domini mandatis, instar splendidissimorum quorumdam astrorum dirigentibus, habe oculum insomnem, oculis tuis non præbens somnum, neque palpebris tuis dormitationem, ut te perpetuo deducant mandata. « Lucerna enim, inquit, » pedibus meis lex tua, et lumen semitis meis [3]. » Etenim si clavo nunquam indormieris, dum in hac vita versabere,

[1] Psal. LXVIII, 3. — [2] Id. CXXII, 1. — [3] Id. CXVIII, 105.

in instabili scilicet rerum mundanarum statu, Spiritus opem consequere, qui te ulterius deducet, et lenibus auris atque pacificis tuto transvehet, donec incolumis evadas ad tranquillum illum ac serenum portum voluntatis Dei, cui gloria et imperium, in æterna sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIII.

Exhortatoria ad sanctum baptisma.

I. Sapiens ille Salomon rerum in vita gerendarum tempora distinguens [1], et singulis, quæ fiunt, idoneum assignans, ait : « Omnibus tempus est, et tempus omni rei est : tempus » pariendi, et tempus moriendi [2]. » Ego vero immutata paululum Sapientis sententia, dixerim vobis inter annuntiandum salutare præconium, tempus moriendi esse, et tempus nascendi. Quorsum hic sermo mutatus? quia ille quidem de ortu interituque disserens, corpoream naturam secutus, ortum morti præposuit (fieri enim non potest, ut mortem experiatur, qui prius natus non sit) : ego vero de generatione spirituali verba facturus, mortem vitæ præpono. Cum enim carne morimur, contingit nobis ut spiritu nascamur, uti ipse quoque Dominus ait : « Ego occidam, et » vivere faciam [3]. » Moriamur igitur, ut vivamus. Perimamus affectum carnis, qui Dei legi subjici non potest [4], ut valida Spiritus affectio in nobis gignatur : unde vita paxque solet oriri. Sepeliamur una cum Christo, qui pro nobis mortuus est, ut etiam una cum Christo, qui nobis resurrectionis

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 197-208. — [2] Eccl. III, 1, 2. — [3] Deut. XXXII, 39. — [4] Rom. VIII, 7.

auctor fuit, resurgamus. Tempus aliud aliis quidem rebus idoneum est; proprium somni, proprium vigiliarum, proprium belli, proprium pacis : sed baptismatis tempus tota hominum vita est. Neque enim corpus, quod non respirat, vivere, neque anima, quæ Conditorem non cognoscit, consistere potest. Dei enim ignoratio animæ mors est. Qui autem non est baptizatus, ille nec illuminatus est. Rursus sine luce, nec oculus quæ sua sunt cernit, nec anima Deum contemplari potest. Itaque tempus omne ad salutem per baptisma adipiscendam opportunum est : sive noctem dicas, sive diem, sive horam, sive temporis punctum, sive quidvis minutissimum. Credere tamen par est id tempus opportunius esse, quod fuerit magis proprium magisque affine. Quid autem majorem habere potest cum baptismate cognationem, quam dies paschatis? Hæc enim dies monumentum est resurrectionis : baptisma vero vis est atque facultas resurgendi. Itaque in resurrectionis die suscipiamus resurrectionis gratiam. Quapropter e longinquo Ecclesia alumnos suos præconio alto convocat, ut quos pridem parturiit, tum demum pariat, eisque a primæ institutionis doctrina tanquam a lacte submotis, solidam dogmatum escam præbeat degustandam. Joannes prædicabat baptisma pœnitentiæ, ad idque egrediebatur Judæa tota : prædicat Dominus baptisma adoptionis filiorum, ecquis eorum, qui in ipso spem reposuere, morem non geret? Baptisma illud vim habebat introducendi; hoc, perficiendi. Illud erat secessus a peccato : hoc conjunctio est cum Deo. Unius viri erat prædicatio Joannis, et omnes ad pœnitentiam traxit; tu vero, qui per Prophetas doceris : « Lavamini, » mundi estote[1] : » qui per Psalmos admoneris : « Accedite » ad eum, et illuminamini[2] : » qui per Apostolos faustum illum nuntium audis : « Agite pœnitentiam, et baptizetur

[1] Esaï. I, 16. — [2] Psal. XXXIII, 6.

» unusquisque vestrum in nomine Domini Jesu Christi in » remissionem peccatorum, et accipietis promissionem Spi» ritus sancti[1] : » qui ab ipso Domino invitaris, dicente : « Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et » ego reficiam vos[2] » (hæc enim omnia hodie in lectione concurrerunt), differs tamen, deliberasque et cunctaris. Tu qui a puero fidei rudimentis imbutus es, nondum assensisti veritati? Tu qui semper ediscis, nondum pervenisti ad cognitionem? Per omnem vitam experimentum capis, ad senectutem usque exploras; quando tandem fies Christianus? Quando agnoscemus te ut nostrum? anno superiore hoc tempus præstolabare, nunc rursus expectas venturum. Cave deprehendaris promissa facere vita longiora. Ignoras quid sequens dies parturus sit; ne tibi promitte quæ tua non sunt. Ad vitam te, homo, vocamus, quid fugis vocationem? ad bonorum participationem, quid donum prætermittis? Apertum est cœlorum regnum; verax est qui vocat; via facilis, non tempore, non sumptu, non labore opus est, quid differs? quid tergiversaris? quid jugum perhorrescis velut juvenca quædam jugum nondum experta : « Suave est, leve est[3] : » collum non obterit, sed condecorat. Neque enim lignum illud, quod a jugo propendet, circa collum ligatur, sed ultro ac libere trahentem poscit. Vides incusari Ephraïm tanquam vitulam a silo percitam, quod legis contempto jugo, inordinate oberret[4]. Subde indomitam cervicem tuam; Christi fias jumentum, ut ne jugo solutus liberamque vitam degens, capi a bestiis facile possis.

II. « Gustate et videte quoniam suavis est Dominus[5]. » Qui fieri poterit, ut mellis dulcedinem exhibeam ignorantibus? « Gustate et videte. » Sensus ratione omni evidentior

[1] Act. II, 38. — [2] Matth. XI, 28. — [3] Ibid. 30. — [4] Osee IV, 16. — [5] Psal. XXXIII, 9.

est ad experimentum. Judæus circumcisionem non differt propter comminationem illam : « Omnis anima, quæ non » circumcidetur die octavo, peribit de populo suo[1] : » tu vero circumcisionem non manu factam, sed quæ per baptisma in expoliatione carnis perficitur[2], differs, posteaquam Dominum ipsum audivisti : « Amen amen dico vobis, nisi, » quis natus fuerit per aquam et Spiritum, non intrabit in » regnum Dei[3]. » Et illic quidem dolor est et ulcus : sed hic ros animæ, et cordis ulcerati medela. Adoras eum, qui pro te mortuus est? Sine igitur una cum ipso sepeliri te per baptisma[4]. Si ei non fueris insertus per similitudinem mortis ejus, quomodo resurrectionis eris socius[5]? « Israël » ille in Moyse baptizatus est in nube et in mari[6], » cum tibi commonstraret typos, ac veritatem, quæ in extremis temporibus ostendenda erat, quasi signo et charactere impresso, cognoscendam præberet : tu vero fugis baptisma, quod non in mari figuratur, sed in varitate perficitur; non in nube, sed in Spiritu; non in Moysem conservum, sed in Christum conditorem. Israël nisi transisset mare, a Pharaone sejunctus non fuisset : tu quoque nisi per aquam transieris, ab amara diaboli tyrannide non separabere. Non bibisset utique ille ex spirituali petra, si non fuisset per figuram baptizatus : neque tibi dabit quisquam potum verum, nisi fueris vere baptizatus. Comedit ille panem Angelorum post baptisma[7] : » tu vero quomodo comedes vivum panem, nisi prius baptisma susceperis? Ingressus est ille ad terram promissionis propter baptisma; tu vero quomodo reverteris in paradisum, nisi sis baptismate obsignatus? Annon nosti flammeum gladium ad custodiendam viam ligni vitæ appositum fuisse[8], incredulis quidem hor-

[1] Gen. XVII, 14. — [2] Col. II, 11. — [3] Joan. III, 5. — [4] Col. II, 12. — [5] Rom. VI, 5. — [6] 1 Cor. X, 2. — [7] Psal. LXXVII, 25. — [8] Gen. III, 24.

rendum et flammantem, credentibus vero accessu facilem, et jucunde coruscantem? Imo versatilem illum fecit Dominus : cum enim fidelem viderit, terga dat; cum vero quempiam non obsignatum, aciem obvertit.

III. Elias currum ignis, igneosque equos ad se venientes non expavit[1] : sed ad superna proficisci percupiens, formidanda ausus est, atque læte admodum, cum adhuc in carne viveret, currus flammeos ascendit. Tu vero non igneos currus inscensurus, sed per aquam et Spiritum ad cœlum ascensurus, non accurris ad vocationem? Elias vim baptismatis in ara holocaustorum ostendit non igni, sed aqua victimam totam exurens, cum alioqui ignis natura aquæ adversetur. Postquam enim aqua ter mystice tunc super aram effusa fuisset, ignis extitit origo, atque in modum olei flammam accendit. « Accipite mihi, inquit, hydrias, et in» fundite super holocaustum, et super segmenta lignorum. » Et dixit : Secundo facite, et secundo fecerunt; Tertio fa» cite, et tertio fecerunt[2]. » Quibus Scriptura ostendit per baptisma Deo conjungi ac conciliari qui venerit, puramque ac cœlestem lucem in accedentium animis per fidem in Trinitatem refulgere. Quod si aurum Ecclesiæ distribuerem, non utique esses mihi dicturus : « Cras veniam, et cras dabis » : sed jam exposceres urgens distributionem, et dilationem animo iniquo ferres. Quoniam vero hic ille magnorum donorum Largitor non materiam pulchre coloratam, sed animæ puritatem tibi offert, comminisceris excusationes; atque causas et impedimenta recenses, cum ad donum deberes accurrere. O rem miram! renovaris, nec conflaris; reformaris, nec contereris; curaris, nec sentis dolorem, et tamen id beneficii tecum non reputas. Servus hominum si esses, servisque fuisset proposita libertas, nonne occurrisses ad statam diem, conducens patronos, judicesque ro-

[1] 4 Reg. II, 11. — [2] 3 Reg. XVIII, 34.

gans, ut omni opera assereris in libertatem? quin et alapam, postremam servorum pœnam perferres, ut in posterum a verberibus liber fieres et immunis. Quoniam autem te servum non hominum, sed peccati, ad libertatem præco vocat, ut te captivitate solutum ex æquo cum Angelis civitate donet, teque efficiat per adoptionis gratiam filium Dei, et bonorum Christi hæredem : nondum tempus esse hæc dona excipiendi dicis. O impedimenta prava! o turpem et interminatam occupationem! Quousque tandem voluptates? usquequo deliciæ? Viximus multum tempus mundo, reliquum vivamus et nobis ipsis. Ecquid animæ æquiparabile? Quid regno cœlorum comparandum? Quis tibi consiliarius fide dignior quam Deus? Quis prudentior sapiente, aut quis utilior bono? Quis Conditore conjunctior? Nec Evæ serpentis consilio credidisse magis quam Domini profuit. O inepta verba! non vacat sanari, nondum ostendas mihi lucem, nondum conjungas me regi. Nonne hæc aperte loqueris? imo etiam his absurdiora. Tu enim si esses tributis publicis obnoxius, nuntiareturque undelibet debitoribus rescissio æris alieni; deinde esset, qui per injuriam privare te hac condonatione conaretur; succenseres utique et clamares, ut qui ea communis beneficii portione, quæ ad te attineret, spoliareris. Postquam vero non præteritorum modo condonatio, sed fututorum etiam largitiones prænuntiatæ sunt, te ipse injuria afficiens, quantum ne ullus quidem inimicus tibi nocuisset, putas-ne te tibi convenienter consuluisse, utiliterque providisse, qui scilicet non admittas condonationem, sed in ære alieno immoriaris? Maxime cum scias, quod decies mille talentorum debitor consecutus fuisset condonationem, nisi ipse per suam in conservum inhumanitatem exactionem in se renovasset[1]. Quod ne nobis quoque accidat post acceptum hoc munus, si debi-

[1] Matth, XVIII, 24.

toribus nostris non dimittamus, cavendum : ut donum firmum in nobis ac stabile permaneat.

IV. Ingredere in conclave animæ tuæ, revolve gestorum tuorum memoriam. Si multa sunt peccata tua, ne desperes ob multitudinem. « Ubi enim abundavit delictum, supera-»bundavit gratia[1], » si modo gratiam suscipias. Multum enim debenti multum remittetur, ut amplius diligat : sin autem parva ac levia, nec ad mortem fuerint peccata tua, cur anxius es de futuro, qui haud ignave præterita pertuleris, idque, cum necdum esses lege instructus? Nunc puta velut in trutina animam tuam appendi, hinc ab Angelis, hinc a dæmonibus attractam. Utris, quæso, dabis cordis momentum? Quid apud te vincet? voluptas carnis, an animæ sanctimonia? præsentium oblectatio, an futurorum desiderium? Angeli-ne te suscipient, an detinebunt qui jam tenent? In acie duces tesseram tribuunt sub se militantibus, ut et amici facile se invicem inclament, et si in conflictu fuerint cum hostibus commixti, queant citra confusionem sejungi. Agnoscet te nemo, noster-ne sis, an hostium, nisi mysticis signis necessitudinem affinitatemque ostenderis, nisi signatum sit super te lumen vultus Domini[2]. Quomodo vindicabit te Angelus? Quomodo eripiet ex hostibus, nisi agnoverit signaculum? Quomodo dicturus es tu : « Dei sum, » si notas ac insignia non exhibeas? An ignoras Exterminatorem domos signatas præteriisse, in his vero, quæ signatæ non erant, primogenita occidisse? Thesaurus non obsignatus diripi a furibus facile potest : ovi signo carenti tuto struuntur insidiæ.

V. Juvenis es? retine juventutem baptismatis freno. Transiit flos ætatis? cave feceris viatici jacturam, cave amiseris munimentum, cave cogites de undecima hora velut de prima : quandoquidem et eum, qui jam primum edi-

[1] Rom. v, 20. — [2] Psal. iv, 7.

tur in lucem, mortem ob oculos habere convenit. Si quis medicus promitteret tibi se artibus quibusdam ac industria, juvenem te ex sene facturum esse, nonne desiderares illam adesse diem, in qua te ipsum visurus esses ad ætatis vigorem reversum? Sed cum baptismus facturum se spondet ac pollicetur, ut anima tua, quam vetustate confecisti, ac iniquitatibus rugosam maculosamque reddidisti, ad pristinum florem redeat, aspernaris benefacientem, nec accurris ad promissionem. Ita-ne vero magnum pollicitationis miraculum videre non cupis? quomodo sine matre regeneretur homo? quomodo inveteratus et erroris desideriis corruptus [1], vigeat rursus, repubescatque et ad verum juventutis florem revertatur? Baptismus, captivis est redemptionis pretium, debitorum condonatio, mors peccati, regeneratio animæ, indumentum lucidum, sigillum quod conatu nullo frangi potest, vehiculum ad cœlum, regni conciliator, adoptionis donum. Tot ac tantis bonis, o miser, voluptatem ducis potiorem? Novi enim procrastinationem tuam, quanquam eam verbis contegis: clamant res ipsæ, tametsi voce taces: « Sine utar corpore ad fruendas turpes libidines, voluter in cœno voluptatum, cruentem manus, diripiam aliena, dolose ambulem, pejerem, mentiar, et tunc cum tandem aliquando a malis destitero, suscipiam baptisma. » Quod si peccatum bonum est et honestum, illud ad finem usque serva: sin noxium est patranti, quid in exitiosis immoraris? Nemo bilem evomere cum vult, mala intemperantique diæta eam sibi multo abundantiorem congerit. Par enim fuerit corpus a noxiis purgare, non morbum viribus majorem efficere. Extat navis interim dum impositarum mercium onus sustentat: si quid ultra accesserit, mergit. Time ne tibi etiam paria accidant; neve si peccata committas venia majora, ante portus spe-

[1] Ephes. IV, 22.

ratos naufragium facias. Non videt Deus quæ fiunt? Non agnoscit tuas cogitationes? An iniquitates tuas juvat? « Suspicatus es, inquit, iniquitatem, quod ero tibi similis [1]. » Tute mortalis viri amicitiam cum ambis, beneficiis eum allicis, dicisque ac facis, quibus gavisurum ipsum intelligis : sed Deo conjungi volens, et in filii locum te receptum iri sperans, si interea tamen quæ Deo inimica sunt perpetres, et per legis violationem eum dedecores, unde maxime illum offendis, inde-ne ipsius familiaritatem necessitudinemque tibi polliceris? Vide ne liberationis spe, si tibi ipse malorum copiam congesseris, peccatum quidem coacerves, venia vero priveris. « Deus non irridetur [2]. » Cave abutaris gratia ad quæstum. Ne dixeris : « Bona est quidem lex, sed jucundius peccatum. » Diaboli hamus voluptas est, trahens ad perniciem. Voluptas mater est peccati : « Peccatum » vero stimulus mortis est [3]. » Voluptas nutrix est æterni vermis, quæ fruentem se ad tempus quidem demulcet, deinde vero germina felle amariora producit. Nihil aliud clamat procrastinatio nisi illa : « Regnet in me primum peccatum, postea regnabit aliquando etiam Dominus. Exhibebo mea membra, arma injustitiæ iniquitati : deinde exhibebo ea aliquando etiam arma justitiæ Deo [4]. » Sic et Caïn offerebat sacrificia, prima in usum commodumque suum, secunda conditori et largitori Deo. Cum idoneus es qui opereris, absumis in peccatis juventutem tuam. Postquam elanguerunt organa, tunc ea Deo offers, cum non amplius potes his ad ullam rem uti : sed ea necesse est torpere ob diutinam tabem, vigore et robore resoluto. Continentia in senectute continentia non est : sed animus ad lasciviendum invalidus. Mortuus non coronatur : nemo ideo justus, quod ei mali faciendi facultas non sit. Vires ac potentia dum

[1] Psal. XLIX, 21. — [2] Gal. VI, 7. — [3] I Cor. XV, 56. — [4] Rom. VI, 13.

tibi suppetunt, fac vincas ratione peccatum. Hoc enim virtus est, declinare a malo, et efficere bonum. Nam cessare a malo, neque laude, neque castigatione ex se dignum est. Peccare si desieris ob ætatem, beneficium est infirmitatis. Laudamus autem eos, qui animi proposito boni sunt, non eos, qui necessitate aliqua a malo arcentur. Cæterum quis tibi vitæ limitem præfixit? quis certum senectutis terminum tibi definivit? Quis sponsor futurorum apud te adeo fide dignus? Annon vides infantes abreptos? Annon vides eos, qui ætate vigent, abduci, atque de medio tolli? Nullum præfinitum tempus vita habet. Quid expectas, ut beneficio febris et munere baptisma accipias, quando neque salutaria verba proferre poteris, neque forte tibi clare audire licebit, morbo caput ipsum occupante : non manus ad cœlum attollere, non in pedes erigi, non genu flectere ad adorandum, non commode doceri, non diligenter confiteri, non pacisci cum Deo, non inimico renuntiare, neque forte in recipiendis initiamentis rem scienter prosequi; cum dubitent qui adsunt, utrum senseris gratiam, an sine sensu quæ aguntur accipias? Imo etiam etsi sciens gratiam susciperes, tunc quidem talentum habes, sed lucrum non refers.

VI. Imitare Eunuchum[1]. Ille invenit qui ipsum prima fidei elementa doceret, nec doctrinam ac documenta aspernatus est : sed in currum evexit pauperem dives, idiotam et aspernabilem magnificus et sumptuosus. Atque regni Evangelium edoctus, suscepit corde fidem, non sigillum Spiritus distulit. Cum enim pervenissent ad aquam; « Ecce, » inquit, aqua. » Vox ingentis gaudii : « Ecce quod quæritur, » quid prohibet me baptizari[2]? » Ubi prompta voluntas est, quod impediat nihil est. Nam qui vocat, benignus est : expeditus est minister, uberrima gratia. Studium insit et

[1] Act. VIII, 27. — [2] Ibid. 30.

alacritas, tumque nullum erit impedimentum. Unus est qui prohibet, ille videlicet, qui nobis vias ad salutem obstruit, quem prudentia vincamus. Ille cunctationis ac moræ nobis auctor est, nos ad opus faciendum insurgamus. Ille inanibus promissis corda nostra decipit : nos ejus cogitata ne ignoremus. Nonne suggerit ut hodie perpetremus peccatum, suadet e diverso, ut justitiam in crastinum reservemus? Quapropter Dominus prava ejus consilia evertens, ait : « Hodie si vocem meam audieritis[1]. » Ille dicit : « Hodiernum mihi, crastinum Deo. » Dominus contra vociferatur : « Hodie vocem meam audite. » Considera inimicum ; suadere non audet, ut omnino a Deo secedas (novit id auditu Christianis grave esse) sed fraudulentis artibus atque insidiosis aggreditur. Sapiens est ad malefaciendum[2]. Intelligit nos homines in præsenti solum tempore vivere, actionemque omnem in præsenti tempore fieri. Quamobrem hodierna die nobis fraudulenter surrepta, nobis spem crastinæ relinquit. Deinde cum dies crastina venit, rursus accedit malus noster divisor, sibique hodiernum, Domino vero crastinum poscit, atque sic semper præsens quidem per voluptatem subtrahens, futurum vero spei nostræ proponens, imprudentes nos et incautos et vita subducit.

VII. Vidi ego aliquando talem callidæ cujusdam avis astutiam. Nimirum cum pulli ejus essent captu faciles ob teneritudinem, se ipsa objiciebat ut paratam prædam, atque ante venantium manus versans, neque facile poterat a venatoribus capi, neque spem capiendæ prædæ eis adimebat. Sed intereadum ipsos spe varie detineret, ac circa se occuparet, fugiendi copiam ac securitatem pullis suis subministravit, ac postremo ipsa quoque simul avolavit. Time ne et tibi similia accidant, qui certa incertorum spe derelinquas. Huc igitur adesdum mihi, teipsum totum ad Do-

[1] Psal. XCIV, 8. — [2] Jer. IV, 22.

minum transfer, da nomen tuum, Ecclesiæ ascribere. Miles recensetur in catalogo : athleta inscriptus decertat : civis civitate donatus inter tribules annumeratur. Omnibus his obnoxius es, ut miles Christi, ut athleta pietatis, ut cœli municeps. Conscribere in hoc libro, ut in cœlesti transcribaris. Disce, edocearis evangelicam disciplinam, exactam oculorum vigilantiam, linguæ continentiam, corporis servitutem, animi humilitatem, mentis puritatem, iræ extinctionem. Ad quidpiam si adigeris, superadde : si spoliaris, ne litiga : si haberis odio, dilige[1] : persecutionem si patiaris, sustine : convitiis si afficiaris, obsecra[2]. Fac moriaris peccato : crucifigare cum Christo, dilectionem totam in Dominum transmove. Sed difficilia sunt hæc et gravia. Quid, quæso, rerum bonarum facile est? Quis dormiens tropæum statuit. Quis inter delicias et tibiarum modulos coronis fortitudinis exornatus est? Nemo nisi cucurrerit, sustulit bravium. Gloriam pariunt labores, comparantur coronæ defatigatione. « Per multas tribulationes oportet nos » intrare in regnum cœlorum[3]; » dico et ego ; sed has tribulationes ea, quæ in regno cœlorum fruenda est, beatitudo excipit, peccati vero labores dolor gehennæ atque tristitia expectat. Imo etiam si quis diligenter animadvertit, ne ipsa quidem diaboli opera ab iniquitatis operariis sine labore patrantur. Qui sunt castitatis sudores? At sudore madet scortator, absumente illum voluptate. Num continentia tantum demit corpori, quantum execrabilis ac rabiosa incontinentia corrumpit? Noctes quidem insomnes peragunt qui pernoctant in precationibus : sed qui invigilant iniquitati, eas longe molestius traducunt. Nam et timor, ne deprehendare, et voluptatum stimulus omnem prorsus requiem fugant. Quod si itineris ad salutem deducentis angustias fugiens, latam amplamque peccati viam perse-

[1] Matth. v, 43 et seqq. — [2] 1 Cor. iv, 12 et 3. — [3] Act. xiv, 21.

quare, vereor ne latam ad finem usque secutus, consentaneum itineri diversorium reperias. Sed servatu difficilis est thesaurus. Invigila itaque, frater. Habes, si velis, adjutores, precationem ad noctis custodiam, jejunium quod domum custodiat, cantum Psalmorum, quo recreetur animus. Hæc tibi socia adjunge. Hæc tecum simul pernoctent ad res pretiosas custodiendas. Quid, dic mihi, nonne melius est ditescentes nos pro supellectilis pretiosæ custodia sollicitudinem pati, quam ne habere quidem initio quidquam quod custodiamus? Nemo spoliationis metu repudiat bona. Ita enim nihil rerum humanarum consisteret, si in singulis quorum studio tenemur, adversus casus attenderemus. Nam sterilitas agriculturam, naufragia mercaturam, nuptias viduitas, liberorum educationem orbitas comitatur. Attamen aggredimur opera ipsa, meliori spe innixi : rerum vero exitum Deo nostra moderanti committimus. Tute verbis quidem sanctimoniam magni facis : re vero ipsa in deploratorum perditorumque numero versaris. Vide ne quando te pœniteat malorum consiliorum, cum ex pœnitentia nihil capies utilitatis. Prudentem te reddat virginum exemplum. Illæ oleum in vasis non habentes, cum ingredi illas una cum sponso oporteret, tum necessariis rebus destitui se animadverterunt. Quapropter Scriptura fatuas etiam eas vocat, quod id tempus, quo utendum oleo erat, in circumeundo et comparando insumentes, imprudenter et incaute a thalami gaudio semetipsas excluserunt. Vide ne tu quoque annum de anno, menses de mensibus, diem de die differens, nec oleum luminis alimentum assumens, in diem inexpectatam aliquando incidas, cum jam deficiet te vivendi facultas, eritque undique angustia, et afflictio cujuscumque levamenti expers, desperantibus medicis, desperantibus et propinquis, cum crebro et sicco anhelitu pressus, vehementi febre internas partes inflam-

mante atque succedente; ingemisces quidem pectore imo, sed qui condoleat reperies neminem. Ac loquere quidem tenue aliquid et remissum, sed non erit qui audiat. Quidquid autem proferes, velut deliramentum contemnetur. Quis tum conferet baptisma? Quis monebit te, sopore alto et gravi ex morbo correptum? Mœrent propinqui, morbum alieni contemnunt : monita quasi perturbationem afferentia negligit amicus, aut forte etiam medicus decipit, nec de te ipso desperas ob naturalem vitæ amorem. Nox est, nec sunt auxiliarii ulli : non adest qui baptizet. Astat mors, urgent qui abducant. Ecquis te eripiet? Deus, qui contemptus est? Te scilicet tum exaudiet, tu enim eum nunc audis. Tempus præfinitum prorogabit? scilicet dato tempore probe usus es.

VIII. « Nemo te seducat inanibus verbis[1]. Nam repen» tinus tibi imminebit interitus[2], » et exitium procellæ simile aderit. Veniet Angelus tristis, abducens violenter, trahensque animam tuam peccatis vinctam, crebro se ad quælibet præsentia obvertentem, ac sine voce gementem; occluso jam gemituum ac lamentorum organo. O quam dilaniabis te ipse! quantum ingemisces! sed te tuorum consiliorum frustra pœnitebit, cum videbis hinc hilaritatem Justorum de egregia donorum distributione lætantium, illinc mœrorem peccatorum, qui in altissimis tenebris jacebunt. Quæ tunc dicturus es in dolore cordis tui? « Hei mihi! hoc grave peccati onus, cum id exuere ita facile esset, non abjeci : sed horum malorum acervum traxi. Hei mihi! maculas ac sordes non ablui, sed sum peccatis commaculatus. Nunc essem cum Angelis : nunc cœlestium bonorum deliciis fruerer. O prava consilia! ob temporariam peccati delectationem æternum excrucior : ob carnis voluptatem igni trador. Justum est judicium Dei : vocabar, et non obediebam :

[1] Ephes. v, 6. — [2] 1 Thess. v, 3.

docebar, et animum non attendebam : obtestabantur me, et ego deridebam. Hæc et alia ejusdem generis proferes, deflens temetipsum, si hinc ante baptisma abripiaris. O homo, aut gehennam metue, aut enitere ut regnum adipiscare. Vocationem ne sperne. Cave dixeris : « Habe me ex- » cusatum [1] ob hanc et illam rationem. Causa nulla excusare potest. Mihi quidem subit lacrymari, cum hoc mecum reputo, quod turpitudinis opera ingenti Dei gloriæ prefers, quodque peccato firmissime inhærens ob libidinis delectationem, a promissis bonis te ipse excludis, sic ut tibi cœlestis illius Jerusalem bona videre non liceat. Illic innumera Angelorum multitudo, Primogenitorum cœtus, Apostolorum throni, Prophetarum sedes, Patriarcharum sceptra, Martyrum coronæ, Justorum laudes. Exopta ut cum his numereris, posteaquam Christi dono ablutus fueris et sanctificatus. Ipsi gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIV.

In ebriosos.

I. Movent quidem me ad dicendum vespertina spectacula [2] : sed ex altera parte impetum meum cohibet, alacritatemque retundit priorum laborum inutilitas. Nam et agricola, si priora semina enata non sint, ad aliud semen in iisdem arvis rursus spargendum segnior est et tardior. Etenim si ex tot exhortationibus, in quibus tum præterito tempore vos indesinenter adhortati sumus, tum postea per has septem jejuniorum hebdomadas nocte ac die Evange-

[1] Luc. xiv, 18. — [2] Vide D. Guillon, tom. vii, pag. 372-378.

lium gratiæ Dei sine ulla intermissione vobis denuntiavimus, fructus nullus nullaque utilitas emersit, qua spe sermonem hodie habebimus? O quot noctes frustra vigilastis? quot dies frustra convenistis, si tamen frustra? Nam qui in bonis operibus progressum fecit, deinde vero ad consuetudinem antiquam revertitur, non insumptorum modo laborum mercedem amittit, sed fit etiam pœnæ gràviori obnoxius; quod cum Dei verbum bonum degustaverit, mysteriorumque cognitione dignatus sit, perdidit omnia, brevi voluptate inescatus. « Nam minimus quidem venia ac mise» ricordia dignus est : potentes vero, inquit, potenter tor» quebuntur[1]. » Vespera una et unus inimici assultus omnem illum laborem dissolvit et evertit. Quæ ergo mihi alacritas nunc ad dicendum? Quare etiam tacuissem, mihi credite, nisi Jeremiæ timuissem exemplum, qui, cum ad populum contumacem verba facere nollet, passus est quæ ipse recenset : quod factus est ignis in ejus visceribus, ac undique dissolvebatur, nec ferre poterat[2]. Mulieres lascivæ, timoris Dei oblitæ, æternum ignem aspernatæ, in illa ipsa die cum ob resurrectionis memoriam oportuerat eas in domibus sedere, ac recordari diei illius, in qua aperientur cœli, et apparebit nobis Judex e cœlis, et tubæ Dei, et resurrectio mortuorum, et judicium justum, et redditio unicuique juxta opus suum; cum de his cogitare debuissent, suaque corda a pravis cogitationibus purgare, et priora peccata lacrymis delere, atque ad Christi occursum pro magno illo die apparitionis ejus sese præparare, servitutis Christi excusso jugo, velamentis honestatis a capite rejectis, contempto Deo, spretis ipsius Angelis, virilem omnem aspectum citra pudorem ferentes, comas agitantes, trahentes tunicas, ac pedibus simul ludentes, lascivienti oculo, effuso risu, ad saltandum quasi quodam furore concitæ[3], omnem

[1] Sap. VI, 7. — [2] Jer, XX, 9. — [3] Esaï. III, 16.

juvenum libidinem in seipsis provocantes, in Martyrum basilicis pro mœnibus civitatis choros constituentes, loca sancta officinam obscœnitatis suæ effecere. Cantilenis meretriciis ut aërem conspurcarunt, ita terram tripudiis pulsatam pedibus immundis fœdarunt; spectaculum sibi ipsis juvenum turbam undique statuentes, plane inverecundæ, prorsusque insipientes, nullum insaniæ modum omittentes. Hæc quomodo tacebo? Quomodo, ut par est, lugebo? Vinum nobis harum animarum damnum intulit. Vinum, Dei donum ad infirmitatis levamen sobriis datum, nunc lasciviæ factum est instrumentum intemperantibus.

II. Ebrietas voluntarius ille dæmon per voluptatem in animas insiliens, ebrietas nequitiæ parens, resque virtuti inimica, fortem virum ignavum reddit: pudicum, impudicum; justitiam non novit, tollit prudentiam. Quemadmodum enim aqua igni est adversa: sic immodicum vinum rationem extinguit. Quapropter pigrabar quidquam contra ebrietatem dicere, non quod malum quoddam sit exiguum, aut contemnendum, sed quod sermo noster nihil esset profuturus. Etenim si ebrius desipit, et vertigine laborat, frustra loquitur qui increpat non audientem. Quos igitur alloquemur? siquidem qui admonitione indiget, ea quæ dicuntur, non auscultat: temperanti vero et sobrio opus non est sermonis auxilio, cum ab hoc vitio purus sit et immunis. Quid igitur capiam consilii in præsenti rerum statu, si et sermo inutilis sit, nec silentium tutum? Negligemus curationem? sed periculosa est negligentia. Dicam-ne contra ebrios? sed in emortuas aures insonabimus. Fortassis igitur sicut in pestilentibus morbis corporum curatores, eos quidem, qui sani sunt, remediis quibusdam morbum prævenientibus communiunt; iis vero qui morbo jam correpti sunt, manus non adhibent: sic etiam nobis media ex parte utilis est sermo, qui impertiturus sit tutelam et antidotum

sanis et integris, non liberationem aut medelam ægrotantibus.

III. Quid differs, o homo, a brutis animantibus? Nonne rationis dono : qua a tuo Conditore accepta, creaturæ cujuslibet princeps effectus es et dominus? Quisquis igitur se ipse intelligentia ac cognitione privat per ebrietatem, « Comparatus est jumentis insipientibus, et similis factus » est illis [1]. » Imo etiam dixerim ego temulentos rationis magis esse expertes quam ipsa pecora : siquidem quadrupedia omnia et bestiæ, certos ac constantes ad coïtum motus impetusque habent : quorum vero animum temulentia occupat, et quorum corpus calor præter naturam accedens implet, hi omni tempore et omni hora ad impuros turpesque complexus concitantur, atque ad voluptates. Nec hoc modo eos brutos reddit et stupidos : sed sensuum etiam eversio temulentum quovis pecore deteriorem efficit. Enimvero quodnam brutum animal videndi audiendique sensu languescit ita, ut temulentus? Nonne ignorant familiarissimos, et sæpe ad alienos velut ad familiares ac necessarios accurrunt? nonne sæpenumero umbras tanquam rivulos, aut convalles transiliunt? Rursus eorum aures sonitu ac strepitu quodam quasi æstuantis maris implentur : terra vero sursum erigi videtur, et montes in orbem circumverti. Hi aliquando quidem rident indesinenter : aliquando vero dolent lugentque insolabiliter. Et modo audaces sunt et intrepidi : modo trepidi timidique. His somni quidem graves sunt, et excussu difficiles, prope suffocantes, planeque morti vicini : vigiliæ vero somnis stupidiores. Nam insomnium quoddam est vita ipsorum, qui cum nec vestem habeant, neque quod in crastinum edant, regnant, et exercitibus in ebrietate imperant, construunt urbes, ac pecunias elargiuntur. Visis ejusmodi tantoque errore eorum

[1] Psal. XLVIII, 13.

corda replet vinum. Alii vero in contrarios affectus prolabuntur. Despondent animum, tristes sunt, dolentes, lacrymis se dedentes, formidolosi, et consternatu faciles. Idem vinum pro varia corporum habitudine varios ac diversos affectus in animis parit. In quibus enim, sanguine diffuso, ad superficiem usque effloruerit, eos hilares lætosque et gaudio perfusos reddit : quorum vero habitudinem pondere suo obstruxerit, eos, contracto ac compresso sanguine, ad contrariam affectionem transmovet. Et quid opus est reliquarum perturbationum catervam recensere? indolem morosam, animam exacerbatu facilem, mores querulos, repentinam animi mutationem, clamorem, tumultum, proclivitatem ad omnem dolum, animum iras recondere ac frenare nescium.

IV. Quinetiam ipsa in fruendis voluptatibus incontinentia ex vino quasi ex fonte manifeste prorumpit; atque una cum mero irrepit impudicitiæ labes, quæ omnem pecorum in fœminas insaniam, demonstrat procacitate ac lascivia ebriorum minorem esse. Et quidem bruta animalia naturæ terminos non ignorant : ebrii vero in masculo fœminam, in fœmina masculum requirunt. Sed omnia temulentiæ mala ne verbis quidem persequi ac commemorare facile est. Nam pestilentiæ damna quodam temporis intervallo accedunt hominibus, aëre suam ipsius corruptionem paulatim in corpora transferente : sed illata a vino detrimenta simul statim irruunt. Postquam enim animam ita perdidere, ut sint omnigenis maculis compuncti, præterea ipsam quoque corporis habitudinem corrumpunt. Etenim non ob immodicas solum voluptates quibus velut furore quodam ad salacitatem concitantur, contabescunt ac diffluunt : sed ob ipsam etiam molem ac tumorem, corpus nimio humore repletum luxumque et vitali vigore solutum circumferunt. Horum lividi sunt oculi, subpallida superficies cutis, spiritus impe-

ditus ac coagmentatus, lingua resoluta, clamor indistinctus, titubantes pedes velut puerorum, spontaneæ superfluitatum egestiones quasi ab inanimatis profluentes. Ob luxum miserabiles, miserabiliores quam qui in mari tempestate jactantur : quos fluctus alii aliis succedentes, ac demergentes, ex undis emergere non sinunt. Hunc ad modum horum quoque animæ vino madentes submerguntur. Quapropter ut jactata tempestate navigia cum plus æquo onerantur, onere ejecto necesse est allevari : ita et hi ea, quæ ipsos gravant, necessario egerunt. Vix enim vomitu et dejectione ab onere liberantur, tanto miserabiliores infeliciter navigantibus, quantum hi quidem ventos et mare et externa impedimenta causantur : illi vero ebrietatis tempestatem sibi ipsis sponte asciscunt. Qui a dæmone obsidetur, miseratione dignus est : ebrius vero eadem perpetiens, ne dignus quidem est cujus misereamur, quandoquidem cum voluntario dæmone colluctatur. Hi præterea quædam ebrietatis pharmaca componunt, operam industriamque in eo ponentes, non ut ne quid mali a vino patiantur, sed ut ipsorum ebrietas jugis sit et assidua. Enimvero, saltem quod ad potandi tempus attinet, exigua eis est dies, brevis itidem nox vel hyberna. Denique hujus mali finis nullus est. Nam ipsum se merum promovet ad amplius. Non enim levat necessitatem : sed alterius potus necessitatem inevitabilem inducit, exurens inebriatos, semperque desiderium plus bibendi provocans. Sed dum inexplebilem bibendi sitim sibi comparare cogitant, contra atque animo destinarunt, accidit. Nam assiduo deliciarum usu suos sensus languidos reddunt ac retusos. Sicut enim nimius fulgor visum hebetat, et sicut qui ab ingenti sono ac fragore obtunduntur, ob immodicum percussum eo deveniunt, ut nihil omnino audiant : sic etiam hi præ nimio voluptatis studio imprudentes et incauti voluptatem amittunt. Vinum

namque, etsi merum, ipsis est insipidum et aquæ simile : cum vero vinum recens sumitur, videtur tepidum, id etsi recentissimum est, etsi nix ipsa, tamen flammam ex immodico vino intus in ipsis accensam extinguere non potest. « Cui væ? cui tumultus? cui judicia? cui molestiæ et tri- » cæ? cui contritiones supervacuæ? cujus lividi oculi? Non- » ne immorantium in vino, et explorantium ubi compota- » tiones fiant [1]? » Væ, lamentationis vox est. Lamentatione quidem digni sunt ebrii, quod ebriosi regnum Dei consecuturi non sint [2] : tumultus vero fit ob turbationem ex vino rationi accedentem; et inde molestiæ, quod amaræ digestiones ex vini voluptate huc illuc repant. Horum namque ligantur pedes, ligantur manus per suscitatas sibi ab ebrietate fluxiones, imo etiam ante hæc infortunia, ipso bibendi tempore, idem quod phrenetici perpetiuntur. Postquam enim fuligine, quam vinum exhalans sursum emittit, repletæ sunt cerebri membranæ, caput ut intolerabilibus doloribus corripitur, ita super humeros rectum manere non valens, huc illuc super vertebras nutans, jactatur. Tricas autem dicit immoderatam in conviviis ac contentiosam garrulitatem. Denique contritiones inaniter fiunt ebriis, cum erigere se præ ebrietate non queant. Nam evertuntur, atque variis modis cadunt, unde ipsis necesse est inaniter contritiones in corpore habere.

V. Sed quis hæc dixerit vino obrutis? Nam gravantur capite ex crapula, dormitant, oscitant, offusam oculis caliginem habent, nauseant. Quapropter non audiunt magistros, qui ipsis undelibet inclamant : « Nolite inebriari vino, » in quo est luxuria [3]. » Ac rursus, « Luxuriosum vinum, » et contumeliosa ebrietas [4], » quibus contemptis, statim fructum referunt ebrietatis. Nam intumescit corporis mo-

[1] Prov. XXIII, 29, 30. — [2] I Cor. VI, 10. — [3] Ephes. V, 18. — [4] Prov. XX, 1.

les, humidi sunt oculi, os siccum est et perustum. Ut enim cava, dum in se torrentes confluunt, plena esse videntur; sed ubi exundatio præteriit, sicca aridaque relinquuntur : ita et ebriosorum corpus, restagnante vino, plenum quodam modo est, et madidum, sed simul ut paululum effluxit, siccum et humoris expers deprehenditur. Imo cum semper vitietur, et immodico vino obruatur, etiam humorem vitalem amittit. Quæ enim hominis constitutio tam valida, ut temulentiæ malis obsistat? Quibus enim artibus fieri possit, ut corpus semper incalescens, semperque vino madens, non efficiatur evanidum, exoletumque et fluxum? Hinc tremores debilitatesque : siquidem præ immodico vino spiritu in eis præciso atque interrupto, nervorumque exoluto robore, agitatio ac tremor corporis moli accedit. Quid vis Caïni maledictionem tibi ipse asciscere, tremens ac vagabundus per totam vitam? Corpus enim quod naturali fulcro destituitur, circumagi necesse est et contremiscere.

VI. Usquequo vinum? usquequo ebrietas? Periculum est ne tandem cœnum lutumque pro homine fias, ita totus admixtus vino es, unaque pariter putruisti, vinum ex quotidiana crapula obolens, et hoc corruptum, perinde ut vasa nulli omnino usui idonea. Hos Esaïas luget. « Væ qui sur-» gunt mane et siceram persequuntur, qui expectant vespe-» ram; vinum enim comburet eos. Nam cum cithara et » tibiis vinum bibunt, opera autem Domini non respiciunt, » et opera manuum ejus non considerant [1]. » Potum omnem, qui inebriare potest, solent Hebræi siceram appellare. Itaque qui, ineunte die, explorant ubi compotationes fiant, et œnopolia ac cauponas collustrant, seque mutuo ad compotandum conjungunt, et omnem animi curam in hæc insumunt, hos Propheta deplorat, quod tempus nullum sibi ipsi ad Dei miracula consideranda reservent. Nec enim oculis

[1] Esaï. v, 11, 12.

eorum vacat suspicere in cœlum, ejusque pulchritudinem condiscere, et omnem rerum conditarum ornatum expendere, ut recto horum ordine opificem intelligant. Sed statim incipiente die conviviorum suorum loca variis tapetibus ac floridis auleis ornant; atque studium ac diligentiam in poculis apparandis ostendunt, vasa ad refrigerandum vinum, craterasque et phialas velut in pompa aliqua ac conventu publico disponentes, ut vasorum diversitas ipsis satietatem obtegat, et alternatio poculorum ac permutatio eos diu in bibendo detineat. Quinetiam adsunt quidam convivii magistri, ac pincernarum principes et architriclini : imo ordo in confusione, ac dispositio in re incomposita excogitatur, ut quemadmodum sæculi magistratibus ex satellitibus major auctoritas accedit; sic etiam, ebrietati velut reginæ cuidam famulitio tradito, dedecus ejus ac turpitudinem quam diligentissime contegant. Præterea coronæ, flores, unguenta, suffitus, et innumera quædam externa oblectamenta perditos diutius occupant. Deinde convivio longius progrediente, oriuntur de ampliore potu certamina contentionesque et lites, dum se mutuo ebrietate superare conantur. Atque certaminum horum præfectus diabolus est, et victoriæ præmium peccatum. Nam qui plus exhaurit meri, is ab aliis reportat victoriam. Revera « Gloria in confusione » ipsorum [1]. » Contendunt enim inter se, ac se ipsi ulciscuntur. Quæ oratio eorum, quæ fiunt, assequi possit turpitudinem? Omnia sunt insipientia referta, omnia confusione : victi victoresque ebrii sunt, derident ministri. Labat manus, os non suscipit, venter disrumpitur, nec tamen malum mitescit. Miserum corpus naturali vigore exolutum undelibet diffluit, haud sustinens immodici potus violentiam.

VII. Miserabile Christianorum oculis spectaculum. Vir

[1] Philip. III, 19.

ætate florens, validus corpore, inter militares ordines clarus, aliorum manibus domum deportatur, quod erigere se non queat, neque suis ipsius pedibus abire. Vir, qui terrori hostibus esse debuerat, pueris in foro ridendi occasionem præbet; sine ferro prostratus est, sine hostibus enectus. Vir armiger in ipso ætatis flore consistens a vino consumptus est et confectus, quidquid hostes voluerint perpeti paratus. Ebrietas rationis pernicies, roboris lues, senectus immatura, exigui temporis mors. Quid enim aliud sunt temulenti nisi idola gentium? « Oculos habent, et non vi» dent : aures habent, et non audiunt[1] : » manus resolutæ sunt, pedes emortui. Ecquis hæc machinatus est? quis auctor est horum malorum? quis hoc insaniæ pharmacum nobis admiscuit? O homo, convivium aciem effecisti. Juvenes ejicis ductos manu tanquam vulneratos e prælio, juventutis florem vino enecasti. Ac vocas quidem veluti amicum ad cœnam, ejicis autem mortuum, extincta a vino illius vita. Cum autem vino exsatiati esse putantur, tum bibere incipiunt, et pecudum more bibunt quasi a fonte sponte manante, et scatebras numero æquales accumbentibus ministrante. Nam procedente jam convivio, adolescens habens egregios humeros, nondum ebrius, prægrandem vini refrigerati phialam afferens, huc ingreditur : qui, depulso ipsorum pocillatore, stans in medio, per obliquos tubos parem compotoribus distribuit ebrietatem. Novus hic est rei modum nullum habentis modus, ut data pari portione inter se mutuo luxurient, nec possit alter quisquam alterum bibendo superare. Nam distributis inter se tubis, et sibi quisque obversum tubum suscipientes, tanquam ex quodam lacu more boum uno spiritu bibunt, tantum gutture attrahere festinantes, quantum sibi desuper vas refrigeratorium per argenteas fistulas demittit. Respice ad tuum miserum

[1] Psal. cxiii, 5.

ventrem : disce suscipientis vasis magnitudinem, videlicet quod cotylæ unius cavo circumscribatur. Ad trullam ne respicias, eam exhausturus, sed ad tuum ipsius ventrem, quod jamdudum expletus sit. Quapropter, « Væ qui surgunt » mane, et siceram persequuntur, qui expectant vespe» ram [1], » et diem in ebrietate transigunt, sic ut nullum sibi dent tempus ad opera Domini inspicienda, neque ad opera manuum ejus consideranda. « Vinum enim eos comburet, » quod vini calor carni accedens, igniculus fiat ignitorum inimici jaculorum. Vinum enim rationem demergit et mentem : vitiosos vero affectus ac libidines quasi quoddam apum examen exsuscitat. Quis enim currus, ab equuleis tractus, adeo temere fertur, auriga excusso ? Quodnam navigium gubernatore destitutum, a fluctibus huc illuc exagitatum, non tutius est temulento ?

VIII. Per ejusmodi mala, viri simul et mulieres, constitutis choris communibus, animabusque vinoso dæmoni traditis, se mutuo libidinum spiculis consauciarunt. Risus utrinque, cantilenæ obscœnæ, meretricii gestus ad libidinem provocantes. Rides, dic mihi, ac gaudes gaudium impudicum, cum lacrymari ob præterita et ingemiscere oporteret ? Canis meretricias cantilenas, Psalmis et hymnis, quos didicisti, ablegatis. Moves pedes, et more insanientium exilis, ducisque quas non deberes choreas, cum genua flexa oportuisset ad adorandum ? Utras lugebo ? puellas-ne nuptiarum inexpertas, an connubii jugo subditas ? Illæ quidem, amissa virginitate, reversæ sunt, hæ vero pudicitiam maritis haud retulerunt. Nam si quæ forte peccatum vitarunt corpore, omnino tamen in animis corruptionem susceperunt. Hæc et de viris a me dicta sint. Aspexit nequiter, conspectus est. « Qui aspexerit mulierem ad concupiscen» dum, jam mœchatus est [2]. » Si ob fortuitos casus tantum

[1] Esaï. v, 11. — [2] Matth. v, 28.

periculum impendet obiter conspicientibus, quantum futurum est ob occursus, qui de industria fiunt, ut videant mulieres præ ebrietate se indecore gerentes, suosque gestus componentes ad lasciviam, et cantilenas molles canentes, quæ vel auditæ solum, omne voluptatis œstrum lascivientibus ingerere possunt? Quid dicent, aut quid causabuntur, qui ex ejusmodi spectaculis ingens malorum examen sibi collegere? Nonne se ideo aspexisse, ut concupiscentiam excitarent? Obnoxii igitur sunt judicio adulterii secundum inevitabilem Domini sententiam. Quomodo vos Pentecoste excipiet, qui in Pascha fuistis ita contumeliosi? In Pentecoste Spiritus sancti adventus manifestus fuit et notus omnibus : tu vero in antecessum temet adversarii spiritus habitaculum effecisti, et templum factus es idolorum, cum debuisses templum Dei fieri per Spiritus sancti inhabitationem [1]. Accersivisti execrationem Prophetæ, in Dei persona dicentis : « Convertam solemnitates eorum in luctum [2]. » Quomodo servis imperabitis, cum vos quasi mancipias stolidis ac exitiosis cupiditatibus inserviatis? Quomodo castigabitis liberos, cum vos incastigatam vitam atque incompositam vivatis? Quid igitur? Num vos in his relinquam? Sed vereor ne forte, qui immoriger est, fiat inde impudentior ; qui vero compunctus est, tristitia abundantiore absorbeatur [3]. Nam, inquit, « Medela sedabit peccata magna [4]. » Jejunio curetur ebrietas; Psalmo, cantilena obscœna; lacrymæ sint risus remedium ; pro saltatione genu flectatur ; pro manuum plausu pectus percutiatur ; pro vestitus ornatu ostendatur humilitas. « Imprimis redimat te a peccato eleemosyna [5]. » Nam « Pretium redemptionis viri, sunt suæ ipsius divitiæ [6]. » Plures eorum, qui in ærumnis versantur, fac habeas socios precationis, si forte nequitiæ consilium

[1] Rom. VIII, 11. — [2] Amos VIII, 10. — [3] 2 Cor. II, 7. — [4] Eccl. X, 4. — [5] Dan. IV, 24. — [6] Prov. XIII, 8.

tibi remittatur. Quando sedit populus ad edendum et bibendum, et surrexerunt ad ludendum[1] (ludus autem ipsorum idololatria erat) : tunc Levitæ in suos fratres armati, manus suas in sacerdotium consecrarunt. Itaque et vobis, qui Dominum timetis, quotquot nunc de actionum improbatarum turpitudine doluistis, illud præcipimus : « Si videritis quos stultitiæ gestorum suorum pœniteat, eorum misereamini tanquam vestrorum membrorum ægrotantium : sin pervicaces ac vestram pro ipsis mœstitiam spernentes : « Exite de medio eorum, et separemini, et immun» dum ne tangatis[2] : » ut sic illi quidem pudore affecti, suam ipsorum pravitatem cognoscant; vos vero mercedem æmulationis Phinees recipiatis[3], justo judicio Dei ac Salvatoris nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XV.

De fide.

I. Dei quidem jugiter meminisse[4], res pia est, et qua Dei amans animus nunquam exsatiatur; quæ vero sunt Dei, sermone prosequi audax cœptum fuerit; cum mens nostra longo intervallo a rerum dignitate absit, rursusque sermo obscure ac imperfecte intellecta exprimat. Itaque si intelligentiam nostram longe superet rerum magnitudo, sermo autem ab ipsa intelligentia superetur, quomodo silere necesse non fuerit, ne forte theologiæ dignitas ex verborum tenuitate periclitari videatur? Dei quidem gloria afficiendi

[1] Exod. XXXII, 6. — [2] 2 Cor. VI, 17. — [3] Num. XXV, 11. — [4] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 190-197.

cupido quibusvis ratione præditis insita est natura : sed rei pro dignitate tractandæ impares sunt ex æquo omnes. Quanquam autem pietatis studio alter alteri præstamus; nemo tamen ita cæcutit, seque ita seducit, ut ad summum comprehensionis apicem pervenisse se existimet. Imo quanto magis videbitur cognitione ac scientia proficere, tanto amplius suam imbecillitatem sentiet, Talis erat Abraham, talis erat Moyses; quibus cum licuit Deum videre, quantum videre homini fas est, tunc maxime uterque humilem se præstitit. Abraham quidem nominat semet terram ac cinerem[1] : Moyses vero se dicit hominem voce gracili et lingua tarda[2]. Videbat enim eam esse linguæ suæ debilitatem, quæ rerum intellectarum magnitudini enarrandæ inservire non posset. Sed quia oris omnis nunc aperta est ad theologiam audiendam, nec Ecclesia satiatur ejusmodi auditionibus, confirmans quod ab Ecclesiaste dictum est : « Non » implebitur auris auditu[3], » dicere pro virili necesse est. Dicemus autem non quantus est Deus, sed quantum possumus nos assequi. Nec enim quoniam medium hunc inter cœlum et terram locum oculis totum collustrare non possumus, continuo, certe quoad ejus fieri potest, conspicere nolumus : sic etiam nunc paucis verbis pietati faciamus satis, sed in toto sermone victoriam dignitati naturæ atque amplitudini concedamus. Neque enim linguæ Angelorum, quæcumque illæ sunt, neque Archangelorum, eæque cum tota simul rationali natura coactæ, ad minimam partem pertingere poterunt, nedum toti explicandæ pares sint. Tu vero si quid voles de Deo dicere, aut audire, dimitte corpus tuum, dimitte corporeos sensus, relinque terram, relinque mare, aërem infra te ipsum colloca, prætergredere ætates, temporum constitutos ordines, terræ ornamenta; supra æthera tollere, transcende stellas, omnia quæcumque

[1] Gen. XVIII, 27. — [2] Exod. IV, 10. — [3] Eccl. I, 8.

in eis admirationi sunt, earum ornatum, magnitudinem, quidquid ex eis orbis universus capit utilitatis, rectum ordinem, splendorem, situm, motum, quomodo inter se conjungantur, aut sejungantur a se invicem. Omnia mente ac ratione prætergressus, transvolans cœlum, illoque effectus excelsior, cogitatione sola pulcherrima quæque circumspice, exercitus cœlestes, choros Angelorum, Archangelorum dignitates, gloriam Dominationum, Thronorum sedes, Virtutes, Principatus, Potestates. Prætermissis omnibus, emergente ratione supra omnem creaturam, mente ultra hæc erecta, contemplare divinam naturam, stantem, immutabilem, varietatis expertem, affectionum vacuam, simplicem, compositioni nulli obnoxiam, indivisibilem, lucem inaccessam[1], potentiam ineffabilem, magnitudinem finibus nullis circumscriptam, gloriam supermicantem, bonitatem desiderabilem, pulchritudinem singularem, qua quidem animus sauciatus vehementer percellatur, sed quæ pro dignitate verbis explicari non possit.

II. Illic Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, increata natura, dominica majestas, naturalis bonitas. Pater, omnium principium, eorum quæ existunt causa, radix viventium. Unde prodiit vitæ fons, sapientia, virtus, Dei invisibilis in omnibus simillima imago[2], Filius ex Patre genitus, vivens Verbum, Deus existens, et existens apud Deum[3]; existens, non adventitius; existens ante sæcula, non postea acquisitus; Filius, non possessio; Opifex, non opificium; Creator, non creatura; omnia existens, quæcumque est Pater, Filius, inquam, et Pater. Observa mihi has proprietates. Manens igitur in eo quod est Filius, omnia est quæcumque est Pater, secundum ipsius Domini vocem, dicentis : « Omnia quæcumque habet Pater, mea sunt[4]. » Revera enim

[1] 1 Tim. VI, 16. — [2] Col. I, 15. — [3] Joan. I, 2. — [4] Id. XVI, 15.

omnia, quæ archetypo exemplari adsunt, imaginis sunt. « Vidimus enim, inquit Evangelista, gloriam ejus glo» riam quasi Unigeniti a Patre[1] : » hoc est, non ex dono et munere data ei sunt miracula, sed ex naturæ communione Filius habet paternæ Divinitatis majestatem. Nam accipere, commune est et creaturæ; habere autem ex natura, proprium est Geniti. Itaque ut Filius, naturaliter possidet quæ sunt Patris; ut Unigenitus, omnia in seipso comprehendit, cum nihil quidquam cum altero dividatur. Ex ipsa igitur Filii appellatione discimus naturæ esse consortem, non jussu creatum, sed sine ullo intervallo ex substantia splendentem, sine ullo temporis spatio cum Patre conjunctum, æqualem in bonitate, æqualem in potestate, consortem majestatis. Ecquid enim, nisi sigillum et imago, ostendens in se Patrem totum? Quæcumque autem postea, hominum dispensans salutem, quam nobis per carnem conspicuus effectus exhibuit, ita tibi ex corporis constitutione edisserit, ut dicat missum se esse, et nihil a seipso facere posse, et accepisse se mandatum et alia id genus, ne ullam tibi occasionem præbeant ad imminuendam Unigeniti divinitatem. Nam humilis ille ad tuam infirmitatem accessus, dignitatem potentis minuere non debet : sed naturam intellige congruenter Deo convenienterque, verba vero humiliora de Incarnatione accipe. De quibus si vellemus nunc accurate tractare, incauti ac imprudentes multam, imo infinitam verborum copiam ad susceptum argumentum aggereremus.

III. Sed ad propositum revertamur. Mens, quæ a terrenis affectionibus pura esse potuerit, omnemque intelligibilem creaturam relinquere, et quasi piscis aliquis e profundo ad summam superficiem enatare, jam in creationis puritate constituta, illic videbit Spiritum sanctum, ubi Filius est,

[1] Joan. 1, 14.

et ubi Pater; qui et ipse omnia coëssentialiter secundum naturam habet, bonitatem, rectitudinem, sanctimoniam, vitam. Nam, inquit : « Spiritus tuus bonus[1]. » Ac rursus : « Spiritum rectum. » Rursusque : « Spiritum sanctum[2]. » Quin et Apostolus : « Lex Spiritus vitæ[3]. » Horum nihil ascititium ei, nec quidquam postea adventitium adest. Sed quemadmodum calefactio separari ab igne non potest, nec splendor a luce : sic nec a Spiritu sanctificatio, vivificatio, bonitas, rectitudo. Illic igitur Spiritus consistit, illic in beata natura; non cum multitudine numeratur, sed in Trinitate conspicitur, solitarie enuntiatur, non in turmis ac cœtibus comprehenditur. Ut enim Pater unus est, et Filius unus : sic unus etiam Spiritus sanctus. At vero administri Spiritus in singulis ordinibus multitudinem, quæ vix numerari potest, nobis exhibent. Quod igitur supra creaturam est, id in creatura ne quæras : ne cum sanctificatis deprimas quod sanctificat. Ille replet Angelos, replet Archangelos, sanctificat Potestates, vivificat omnia. Ille in omnem creaturam divisus, cum aliter alius particeps ejus fiat, nihil tamen a participantibus minuitur. Omnibus quidem gratiam suam largitur, non tamen insumitur in participantes, sed et qui acceperunt, replentur, et ipsi nihil quidquam deest. Et quemadmodum sol cum corpora illustrat, et ab eis varie participatur, nihil minuitur a participantibus; ita etiam Spiritus gratiam suam omnibus impartiens, integer manet et indivisus. Omnibus lumen dat ad assequendam Dei notitiam, afflat Prophetas, legislatores sapientiam docet, sacerdotes consecrat, corroborat reges, justos perficit, prudentes cohonestat, operatur dona sanationum, vivificat mortuos, solvit compeditos, alienos adoptat in filios. Hæc operatur per supernam generationem. Si publicanum credentem nactus fuerit[4], reddit Evangelistam;

[1] Psal. CXLII, 10. — [2] Id. L, 12 et 13. — [3] Rom. VIII, 2. — [4] Matth. IX, 9.

si inciderit in piscatorem[1], theologum facit; si persecutorem pœnitentem offenderit[2], efficit Apostolum gentium, præconem fidei, vas electionis. Per ipsum debiles evadunt fortes, pauperes ditescunt, idiotæ et sermonis rudes sapientia sapientibus præstant. Paulus infirmus[3]; et tamen ob Spiritus præsentiam, corporis ipsius sudaria sanitatem afferebant suscipientibus. Petrus erat et ipse corpore infirmo circumdatus; sed per inhabitantem Spiritus gratiam, umbra e corpore prolapsa morbos ægrotantium fugabat[4]. Pauperes Petrus et Joannes (non enim eis erat argentum, neque aurum); sed tamen largiebantur sanitatem multis nummis aureis præstantiorem[5]. Nam claudus ille a multis accepto auro, erat adhuc mendicus; sed recepto a Patro beneficio, saliens quasi cervus, Deumque laudans, mendicare desiit. Non noverat Joannes mundi sapientiam, tamen per Spiritus potentiam protulit verba, quæ sapientia nulla potest contueri. Ille et in cœlo consistit, et terram replet, et ubique adest, nec usquam continetur. Totus in unoquoque inhabitat, et totus cum Deo est. Dona ministrat non ministri more : sed sua ipsius auctoritate partitur munera. « Dividit enim, inquit, peculiariter unicuique prout vult[6]. » Mittitur quidem in dispensatoris et œconomi modum : sed agit propria potestate. Precemur illum, ut animis nostris adsit, nec ullo tempore nos deserat, per gratiam Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Matth. IV, 19. — [2] Act. IX, 15. — [3] Id. XIX, 12. — [4] Id. V, 15. — [5] Id. III, 6. — [6] I Cor. XII, 11.

HOMILIA XVI.

In illud : In principio erat verbum[1].

I. Omnis quidem[2] Evangeliorum vox reliquis documentis a Spiritu traditis magnificentior est et præstantior, quod in his per servos Prophetas locutus sit ad nos, in Evangeliis vero Dominus ipse per se nos allocutus sit. Sed qui inter ipsos evangelicos præcones vocalissimus est, quique auditu omni majora, et intelligentia omni altiora locutus est, Joannes est, ille tonitrui filius, cujus audivimus exordium, quod ex Evangelii libro modo lectum est : « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus » erat Verbum. Novi multos ex iis, etiam qui a veritatis doctrina alieni sunt, quique de sapientia mundana gloriantur, hæc et admiratos esse, et scriptis suis inserere ausos fuisse. Fur est enim diabolus ; ac nostra, cum fabularum narrator sit, ad suos vates effert. Quod si carnalis sapientia verborum vim tantopere est admirata, quid nos Spiritus discipuli faciemus ? Obiter-ne audiemus, et exiguam quamdam vim in eis inesse existimabimus ? Ecquis ita stupidus fuerit, qui tantam sententiæ pulchritudinem tamque incomprehensibilem dogmatum altitudinem non miretur, nec veram eorum comprehensionem concupiscat. At enim admirari pulchra difficile non est : sed ea, quæ admirationi fuere, perfecte intelligere, hoc arduum est atque perdifficile. Nam et solem hunc sensibilem nemo est, qui non laudet : quandoquidem ejus magnitudine et pulchritudine et radiorum æqualitate et splendida luce magnopere de-

[1] Joan. I, 1. — [2] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 211-215.

lectatur. Attamen si in ipsius orbem oculorum obtutus figere vehementius contenderit, non solum exoptata visurus non est; sed visus etiam integritatem corrumpet. Tale aliquid arbitror accidere menti ei, quæ accuratius scrutari conatur hæc verba : « In principio erat Verbum. » Quis quæ ad principium spectant, ut par est, intelliget? Quænam verborum vis inveniatur, quæ pro rei dignitate possit cogitata exprimere? Traditurus nobis Joannes quæ ad theologiam Filii Dei attinent, nullum aliud orationis exordium nisi principium universorum prætulit. Spiritus sanctus noverat qui essent adorturi Unigeniti gloriam : præviderat qui essent nobis objecturi sophismata, quæ ipsi ad subvertendos auditores excogitassent. Nimirum : « Si genitus est, non erat; et, antequam gigneretur, non erat; item, ex non existentibus subsistentiam accepit. » Linguæ enim per verba suasoria exacutæ magis quam anceps quivis gladius, loquuntur talia. Ne igitur similia cuiquam dicere liceat, Spiritus sanctus hæc in Evangelio occupans dixit : « In principio, » inquit, erat verbum. » Hanc vocem si tenueris, nihil a maleficis illis patieris mali. Nam si ille dixerit : « Si genitus est, non erat ; » tu dicito : « In principio erat. » Sed, inquit, priusquam genitus esset, quomodo erat? tu ne dimittas illud : « Erat : » ne dereliqueris illud : « In principio. » Principii summitas non apprehenditur; quod extra et ultra principium sit, non invenitur. Ne quis te decipiat varia vocis significatione. Nam rerum multarum multa sunt principia in hac vita : sed unum est principium supra omnia, quod ultra est. Nam, inquit Parœmia : « Principium viæ » bonæ [1]. » Sed viæ principium est primus motus, unde iter ordimur, cujus prior pars potest reperiri. Et : « Principium » sapientiæ timor Domini [2]. » Præjacet autem et huic principio aliud quoddam, cum perceptionis artium principium

[1] Prov. xvi, 5. — [2] Psal. cx, 10.

sit prima elementorum institutio. Elementum igitur sapientiæ timor Domini est : sed hoc principio est aliquod antiquius, animæ scilicet status, ejus, qui nondum sapientiam edoctus est, nec Dei timorem adeptus. Principia dicuntur etiam civiles potentatus, videlicet præcelsæ dignitates : sed hæc principia aliquorum sunt principia, et unumquodque eorum aliquo refertur. Etenim lineæ principium punctum est, et superficiei principium linea, et corporis principium superficies, et orationis compositæ principia, elementa.

II. Non certe ejusmodi est illud principium. Nulli enim alligatum est, servit nulli, cum nullo conspicitur : sed liberum est. Dominum non habet, exolutum est omni ad aliud relatione, menti insuperabile : quod cogitationibus transcendere non est, ultra quod nihil quidquam reperiri potest. Nam si mentis cogitatione contenderis principium prævertere, comperies id tibi præire, et prius cogitatis occurrere. Sine mentem tuam quantum velit, excurrere, et extendere se ad superiora : deinde post innumeros errores ac multos inanes conatus, eam ad se iterum reversam invenies, quod principium se posterius ac inferius reddere non possit. Principium enim semper cogitato ulterius superiusque esse deprehenditur. « In principio igitur erat Verbum. » O rem miram! Ut ex æquo inter se conjunctæ sunt voces omnes! Illud, « Erat, » idem valet quod illud, « In principio. » Ubi est blasphemus? ubi adversus Christum pugnans lingua, quæ dicit : « Erat aliquando, cum non esset? » Audi Evangelium : « In principio erat Verbum. » Quod si « In principio erat, » quando non erat? Ipsorumne lugebo impietatem, an inscitiam execrabor? At antequam gigneretur, non erat. Nosti scilicet quando genitum sit, quo quid prius possis tempori attexere? Etenim illud, « Antequam, » vox est temporis, alterum alteri antiquitate

præponens. Quomodo autem par fuerit temporis conditorem generationem habere temporis vocibus subjectam? « Erat igitur in principio. » Quod si ab hac voce, « Erat, » non discesseris, blasphemiæ malignæ aditum nullum dabis. Ut enim qui in mari versantur, cum inter duas anchoras fluctuant, tempestatem aspernantur : ita et tu hanc pravam turbationem, quæ vitam hominum per nequitiæ spiritus invasit, quæque multorum fidem exagitat, deridebis, si modo in horum verborum propugnaculo tanquam in portu ac statione animam tuam tenueris.

III. Jam inquirit mens nostra, « Quis erat in principio? » Verbum, » inquit. Quale verbum? humanum-ne verbum, an verbum Angelorum? Enimvero indicat nobis Apostolus Angelis quoque suam esse linguam, cum ait : « Si » linguis hominum loquar et Angelorum [1]. » Jam vero « Verbi » duplex est intelligentia : alterum enim voce profertur, quod posteaquam prolatum est, in aëre perit : alterum vero internum est, inque animis nostris insitum, verbum scilicet mentis. Est et aliud verbum, oratio artificiosa. Vide ne te decipiat vox ambigua. Quomodo enim erat in principio verbum humanum, cum homo principium ortus atque originem posterius acceperit? Ante hominem bestiæ, ante hominem pecora, reptilia omnia tum terrestria tum aquatica, volucres cœli, stellæ, sol, luna, herbæ, semina, terra, mare, cœlum. Non igitur in principio erat verbum humanum, sed ne Angelorum quidem. Nam creatura omnis posterior sæculis est, accepto a Conditore existendi principio. Verbum autem, quod insitum in animo est, et ipsum singulis, quæ intellecta sunt, recentius est. Sed Verbum prout Deo convenit interpretare. Nam cum de Unigenito ad te loqueretur, Verbum ipsum dixit. Quemadmodum igitur et lucem paulo post dicet, et vitam, et resurrectionem; neque

[1] 1 Cor. XIII, 1.

tamen, cum audis lucem, ad sensibilem hanc et oculis visibilem lucem recurris, neque cum vitam audis, communem hanc intelligis, quam bruta etiam animalia vivunt: ita quoque cum Verbum audis, cave incidas mentis imbecillitate in terrenas humilesque cogitationes, sed vocis significationem perscrutare. Cur Verbum? ut perspicuum sit processisse ex mente. Cur Verbum? quia citra passionem genitum est. Cur Verbum? quia imago est Genitoris, totum in seipso Genitorem ostendens, nihil inde separans, et per se perfectum existens: quemadmodum et verbum nostrum totius nostræ cogitationis refert imaginem. Etenim quæ in corde cogitavimus, ea verbo proferimus, idque quod loquimur, reconditi in corde conceptus imago est et simulacrum. Nam ex cordis abundantia promitur verbum. Ac quidem cor nostrum est veluti fons quidam: prolatum vero verbum, est veluti rivulus aliquis, qui ex hoc fonte emanat. Tantum igitur est id, quod profluit, quantum id quod primum emergit; et quale est id, quod occultum est, tale est quoque quod apparet. Verbum igitur dixit, tibi ut ostendat Patris generationem passioni non subjici; teque doceat divinam Filii substantiam perfectam esse, denique ut per hæc æternam Filii cum Patre conjunctionem commonstret. Nam et verbum nostrum, mentis fœtus, citra passionem generatur. Neque enim secatur, neque dividitur, neque fluit: sed mens tota in sua natura permanens, verbum totum et absolutum producit; atque id verbum, quod procedit, omnem mentis generantis virtutem in se complectitur. Postquam igitur tantum ad Unigeniti theologiam ex verbi voce desumpseris, quantum pium fuerit, tum quidquid alienum esse ac dissentaneum repereris, id devita, omnique studio prætergredere. « In principio erat Verbum. » Quod si dixisset: « In principio erat Filius, » tibi in mentem una cum Filii appellatione venisset quædam passionis cogitatio. Quo-

niam quæ apud nos generant, tempore generant, et cum passione generant, idcirco hæc occupaturus, « Verbum » dixit, suspiciones absonas in antecessum corrigens, ut animam tuam illæsam servaret.

IV. « Et verbum erat apud Deum. » Rursus « Erat, » ob eos qui impie dicunt quod non « Erat. » Ubi erat « Verbum? » non in loco : quandoquidem in loco non continentur quæ circumscribi non possunt. Sed ubi erat? « Apud » Deum. » Neque Pater in loco, neque Filius in ambitu ullo, aut certa circumscriptione comprehenditur : sed infinitus Pater, infinitus est Filius. Quidquid cogitaveris, et quocumque spiritu tuo perrexeris, omne id Deo plenum invenies : ubique offendes pariter coextensam Filii hypostasim. « Et Verbum erat apud Deum. » Admirare cujuscumque vocis accuratum delectum. Non dixit : « In Deo erat Ver» bum : sed « Apud Deum, » ut hypostaseωs proprietatem declararet. Non dixit : « In Deo, » ut ne confundendæ hypostaseωs daret occasionem. Nam prava illa est blasphemia eorum, qui commiscere omnia conantur; dicuntque Patrem et Filium et Spiritum sanctum, unum esse subjectum, atque rei uni nomina diversa ascribi. Impietas pessima, nec minus fugienda quam eorum, qui ore blasphemo affirmant Filium Dei Deo et Patri secundum substantiam dissimilem esse. « Et Verbum erat apud Deum. » Deinde posteaquam Verbi vocem ad ostendendam generationis apathiam adhibuit, statim et noxam eam, quæ ex Verbi nomine accedere poterat, curavit. Atque semet quasi ex blasphemantium calumnia eximens, « Quid, inquit, est Verbum? Deus » erat Verbum. » Ne mihi artificiose comminiscare quasdam verborum distinctiones, neve maligno tuo artificio convitium ullum doctrinæ Spiritus aspergas. Habes sententiam. Subditus esto Domino. « Deus erat Verbum : Hoc erat in » principio apud Deum. » Rursus Evangelista omnem suam

theologiam, quam de Unigenito nobis tradidit, paucis verbis in summam redigit. Quodnam hoc? « Hoc, » Verbum Deus. Postquam enim ejus tibi conceptum distincte expressit, in tuoque animo per doctrinam quasi insculpsit quæ ignorabas, ac Verbum Christum in tuum cor velut in domum introduxit, ita demum hanc vocem profert, « Hoc. » Quale « Hoc? » Foras ne respice, eum, qui per demonstrantem vocem tibi ostenditur, circumspecturus : sed in occultos animæ tuæ recessus ingredere, et quem didicisti Deum in principio existere, procedere velut Verbum, apud Deum versari, hunc cognoscens admiransque, et tuum Dominum in te per doctrinam residentem adorans, scito quod hic erat in principio : hoc est, semper apud Deum Patrem suum. Has mihi paucas voces servate, illas quasi sigillum in vestra memoria imprimentes. Hæ futuræ sunt murus firmissimus adversus insidiantium incursus : hæ animarum sunt salutare munimentum, iis, qui ipsas prætendent ac opponent. Si quis te adorsus dixerit : « Cum non esset, genitus est; si enim erat, quomodo genitus est? » Hanc istam adversus gloriam Unigeniti calumniam dæmonum quasi vocem aversare. Tu autem reversus confugito ad Evangeliorum voces : « In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum. Hoc erat in principio apud Deum. » Dic quater « Erat, » atque hoc eorum convitium, « Non erat, » facies irritum. Hæc fidei fundamenta maneant inconcussa. Super hæc, Deo dante, ædificabimus et reliqua. Neque enim possumus omnia vobis simul explanare; ne forte quæ diligenter a vobis collecta sunt, oratione prolixiore irrita reddamus. Mens enim, quæ apprehendendis simul omnibus impar est, haud aliter se habet ac venter, qui ob nimiam saturitatem sumptos cibos concoquere non potest. Opto igitur ut hæc et gustando dulcescant, et concoquendo prosint. Ego autem vobis ea, quæ super-

sunt, paratus sum ministrare : in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVII.

In Barlaam martyrem.

I. Antea quidem [1] Sanctorum mors planctu et lacrymis cohonestabatur. Joseph deflevit acriter mortuum Jacob [2]; atque Moysis mortem Judæi haud parum planxere [3], multis quoque lacrymis Samuëlem condecorarunt [4] : nunc vero exultamus in Sanctorum obitu. Tristium namque natura post crucem mutata est, nec amplius Sanctorum mortem lamentis prosequimur : sed tripudiis divinis circum illorum sepulcra choreas ducimus. Somnus enim Justis mors est. Imo potius ad vitam meliorem profectio. Hinc Martyres dum mactantur, exultant. Nam desiderium vitæ beatioris dolorem cædis enecat. Ad coronas Martyr respicit, non ad pericula : non horret plagas, sed palmas numerat : non videt lictores in terra flagris cædentes, sed Angelos e cœlo gratulantes animo intuetur : præmia æterna spectat, non temporalia pericula. Splendidum et apud nos jam arrhabonem obtinent, cum inter divinas acclamationes omnium plausu celebrentur, populumque frequentissimum e sepulcris congregent.

II. Hoc ipsum sane in forti ac strenuo Barlaam hodie factum est. Insonuit enim bellica martyris tuba, et pietatis milites, ut cernitis, convocavit. Annuntiatus præconio est jacens Christi athleta, et statim Ecclesiæ theatrum ad con-

[1] Vide D. Guillon, tom. vii, p. 382-385. — [2] Gen. l, 1. — [3] Deut. xxxiv, 8. — [4] 1 Reg. xxv, 1.

volandum impulit. Et quemadmodum fidelium Dominus aiebat: «Qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet [1]; » mortuus est strenuus ille Barlaam, et tamen conventus publicos congregat : consumptus in sepulcro est, et tamen invitat ad convivium. Nunc tempus nobis est exclamandi, « Ubi sapiens, ubi scriba, ubi conquisitor hujus sæculi [2].» Vir agrestis nobis est hodie invictus magister pietatis, quem ut prædam captu facilem tyrannus trahebat, sed expertus, cum agnovit armigerum insuperabilem : quem deridebat rustice loquentem, sed angelico robore vigentem reformidavit. Nec enim una cum linguæ organo barbarus erat animus, neque una cum syllabis mens claudicare videbatur. Sed alter erat Paulus cum Paulo dicens : « Etsi imperitus » sermone, sed non scientia [3]. » Obtorpuerunt carnifices cædendo : sed Martyr inveniebatur vegetior. Fatiscebant lacerantium manus, sed ejus, qui lacerabatur, animus non flectebatur; flagra compagem exolverunt nervorum, sed fidei vigor tenacius astringebatur. Perfossa latera absumebantur : sed mentis philosophia efflorebat. Enecta erat carnis illius pars major : at quasi necdum certamina exorsus, vigebat. Cum enim pietatis amor animam occupat, tum ipsa omne pugnarum genus irridet; et quicumque illam rei adamatæ causa cædunt, delectant magis quam excruciant. Testimonio mihi est illud Apostolorum desiderium, quo Judæorum verbera olim suavia ipsis et grata reddebantur. « Ibant enim, inquit, gaudentes a conspectu » concilii, quod digni habiti essent qui pro ejus nomine con» tumeliam paterentur [4]. » Talis est et ille miles qui hodie nobis celebratur. Hic tormenta pro gaudio duxit : hic dum cæderetur, rosis peti se rebatur. Impietatis damna tanquam tela fugiebat; judicis iram habebat pro fumi umbra. Sa-

[1] Joan. xi, 25. — [2] 1 Cor. 1, 20. — [3] 2 Cor. xi, 6. — [4] Act. 41.

tellitum efferatos ordines irridebat, qui scilicet ob pericula velut ob coronas tripudiaret. Plagis affectus perinde lætabatur, ac si honore afficeretur. Suppliciis acrioribus ita exultavit, quasi præmia lautissima accepisset. Despuebat gladios nudos, manus tortorum sustinebat tanquam cera molliores, supplicii lignum velut salutare osculabatur, septis carcerum ceu pratis gaudebat, excogitatis tormentis veluti variis floribus oblectabatur. Dexteram habuit igne firmiorem : quod postremum tormentum ei ab inimicis admotum est. Etenim libamen dæmonibus facturi ignem aræ cum imposuissent, adductum Martyrem ante eam sistunt, atque dextram supinam super altare protendere jubentes, manu velut ærea ara abusi sunt, ardente thure in ea maligne imposito. Sperabant enim fore, ut vi ignis devicta manus thus in aram necessario ac velociter excuteret. Heu varias impiorum præstigias! Quoniam, inquiunt, vulneribus innumeris animum pervicacis illius luctatoris non fleximus, illius certe manum per flammam flectamus. Quoniam artibus diversis animum non concussimus, certe igni admotam dexteram quatiamus. Sed ne illa quidem spes his miseris profuit. Etenim flamma quidem manum perrosit : sed tamen manus permansit flammam quasi cinerem ferens. Non dedit tergum sævienti igni fugitivorum in morem : sed immota perstitit contra flammam strenue dimicans, atque Martyri facultatem dans Prophetæ verba proferendi : « Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad » prælium, et digitos meos ad bellum [1]. » Ignis enim cum manu confligebat : sed ignis vincebatur. Flammam inter et dexteram martyris instruebatur lucta : sed dextera novam quamdam luctaminum victoriam habebat : quandoquidem per mediam manum transeunte flamma, manus adhuc ad luctam porrigebatur. O manum igne pertinaciorem! o ma-

[1] Psal. CXLIII, 1.

num ab igne flecti nesciam! o ignem a manu vinci edoctum! Vi ignis ferrum emollitum cedit : æs paret ignis potentiæ : vinci ab eodem et lapidum durities solet. Nunc vero ignis vehementia, quæ domat omnia, extentam Martyris dexteram exurens nequaquam flexit.

III. Ob id jure optimo posset Martyr ad Dominum clamare : « Tenuisti manum dexteram meam, et in voluntate » tua deduxisti me, et cum gloria suscepisti me [1]. » Quomodo te, o strenue Christi miles, appellabo? Vocabo statuam? sed multum imminuero tuam constantiam. Ignis enim receptam in se statuam emollit : dexteram vero tuam, ut saltem moveri videretur, non adegit. Ferreum-ne nominabo? sed hanc similitudinem fortitudine tua reperio inferiorem. Nam tu solus flammæ suasisti, ut ne manum domaret : tu solus habuisti dexteram aræ loco : tu solus, ardente dextra, dæmonum facies alapis percussisti, et tunc quidem in prunas commutata manu, eorum capita colliquefecisti, nunc vero, ea in cineres redacta, ipsorum exercitus calcans excæcas. Quid autem puerili balbutie victorem magnum deprimo? Locum Martyris laudandi cedamus linguis magnificentioribus, atque vocaliores doctorum tubas ad id præconium invitemus. Exurgite nunc mihi, o præclari athleticorum gestorum pictores. Mutilatam hujus ducis imaginem artibus vestris adornate. Coronatum athletam obscurius a me depictum, solertiæ vestræ coloribus illustrate. Velim abeam victus a vobis, egregia Martyris facta pictura repræsentaturis : gaudeam, tali hodie per vestram dexteritatem victoria superatus. Videam manus et ignis inter se luctam a vobis accuratius expressam : videam luctatorem in vestra imagine splendidius depictum. Plorent dæmones, ob Martyris victorias per vos hodieque prostrati. Manus ardens et victrix denuo eis ostendatur.

[1] Psal. LXXII, 24.

Depingatur in tabella et certaminum præfectus Christus, cui gloria in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XVIII.

In Gordium martyrem.

I. NATURÆ lex est apibus [1], ab alvearibus non prius abire, quam rex earum volatui præierit. Quoniam igitur et Domini populum vidi nunc primum ad cœlestes flores Martyres exeuntem, quæro ducem. Quis concitavit magnum hoc examen? quis hybernam mœstitiam verna hilaritate commutavit? Nam nunc primum populus ex urbe tanquam ex alvearibus quibusdam effusus ad suburbanum decus, augustum hoc et perpulchrum Martyrum stadium, frequentissimus convenit. Itaque cum nos quoque excitatos ac debilitatis oblitos adduxerit Martyris miraculum, age sane et ipsi, voce pro viribus edita, bombilemus quasi circum florem gestorum viri illius, operam et piam et astantibus gratam navantes. « Dum enim laudatur justus, lætabuntur » populi [2], » dicebat nobis modo sapiens ille Salomon; quanquam apud me ipse addubitabam quidnam sibi velit hoc ænigma Parœmiastæ. An dicat populum lætari alicujus rhethoris aut oratoris periti, qui orationem ad admirationem audientibus movendam composuerit, sono quodam, eoque eleganti, auresque circumstrepenti : quod scilicet tum sententiarum inventionem atque dispositionem, tum dictionis pompam atque harmonicum concentum mire probat. Sed certe hoc nunquam dixerit, cum nusquam tali dicendi genere usus sit. Nec nos hortatus est ut magnificis

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 385-392. — [2] Prov. XXIX, 2.

verbis et splendidis laudes beatorum prosequamur : qui scilicet pedestrem dictionem locutionemque ornatu carentem ubique prætulerit. Quid igitur est quod dicit ? quod lætantur populi lætitia spirituali, si solum egregia Justorum facinora revocent in memoriam : quandoquidem iis, quæ audiunt, ad æmulationem imitationemque bonorum inducuntur. Nam virorum, qui bene in republica versati sunt historia, quasi quamdam lucem salutem consecuturis affert ad viam vitæ dirigendam. Quapropter simul atque, narrante ipso Spiritu, vitam Moysis audivimus [1], statim fuimus æmulati virtutem viri, illaque morum mansuetudo unicuique optanda visa est atque laudanda. Et quidem ex verborum amplificatione reliquorum hominum conflantur elogia : sed quod ad Justos attinet, gestarum a se rerum veritas satis fuerit ad egregiam eorum veritatem demonstrandam. Quare cum vitas eorum, qui pietate claruerunt, enarramus, primum per servos Dominum afficimus gloria : deinde Justos testimonio eorum, quæ nobis nota sunt, laudamus, postremo populum recte factorum auditione exhilaramus. Est enim hortamentum ad castitatem vita Josephi [2] : incitamentum vero ad fortitudinem historia Sampsonis est [3].

II. Divina igitur schola legem non novit præconiorum : sed gestorum testimonium loco præconiorum habet ; quippe quod et Sanctis ad laudem sufficiat, et contendentibus ad virtutem satis impertiat utilitatis. Præconiorum namque lex est patriam investigare, genus ex alto repetere, et educationem referre : sed lex nostra, propinquorum præterita mentione, ex iis quæ cuique propria sunt, elogium ac laudationem complet. Quid enim ego inde splendidior sum et illustrior, si quando urbs gravia magnaque certamina sustinuit, ac fusis hostibus tropæa clara erexit ? Quid tum si habet situm ita opportunum, ut et in hyeme

[1] Num. XII, 3. — [2] Gen. XXXIX, 8. — [3] Jud. XIV.

et in æstate commoda sit? Quod si etiam eadem et virorum ferax sit, et alendis pecoribus idonea, quid mihi ex iis emolumenti? Sed et equorum gregibus omnes quæ sub sole sunt regiones superat. Quid hæc tandem possunt nos ad virtutem hominibus convenientem promovere? Annon etiam si de vicini cujuspiam montis cacuminibus disserimus quomodo nubes transcendant, et quam longissime porrigantur in aërem, nos ipsos decipiemus tum, cum ex his laudes viris tribuerimus? Maxime omnium ridiculum est, spreto a Justis orbe toto, nos ex paucis eorum, quæ contempserunt, laudes eorum celebrare. Recordatio igitur satis fuerit perpetuæ utilitati percipiendæ. Nec enim jam opus illis est, ut quidpiam ipsis ad commendationem accedat : sed nobis in hac vita commorantibus ad eos imitandos necessaria recordatio est. Quemadmodum enim ignem naturaliter comitatur illustratio, et unguentum bonus odor : ita quoque bona opera utilitas necessario sequitur. Quanquam ne hoc quidem parvi momenti est, veritatem eorum, quæ tunc gesta sunt, diligenter assequi. Nam tenuis quædam fama, qua viri illius in certaminibus præclara facinora conservantur, ad nos usque pervenit. Atque quodammodo videmur nos pictoribus consimiles esse. Illi enim cum ex imaginibus imagines depingunt, plurimum, ut constat, desciscunt ab archetypis : sic et periculum non exiguum est, ne nos qui res ipsas non conspeximus, imminuamus veritatem. At quando adest dies memoriam referens Martyris, qui splendide in suis pro Christo testimoniis decertavit, dicamus quæcumque novimus. Hic natus est hac urbe; unde etiam eo magis illum diligimus quod proprium nobis ornamentum sit. Quemadmodum enim feraces arbores eos, quos nutriunt, fructus propriæ terræ ferunt acceptos : sic etiam hic ex nostræ terræ sinu egressus, et ad summam gloriæ altitudinem evectus, patriæ quæ se produxit ac educavit, proprios

pietatis fructus dedit fruendos. Boni quidem sunt externi etiam fructus, si et suaves fuerint, et alimento abundantes; sed tamen externis multo jucundiores sunt nostrates ac vernaculi, qui, quod ad nos attineant, præter suavitatem videntur adhuc decus quoddam nobis et ornamentum conferre. Erat autem militiæ ascriptus, in qua locum insignem tenuit; ita ut militibus centum esset præfectus, corporisque robore et animi fortitudine inter militares ordines clareret. Cum igitur tyrannus, qui tunc imperabat, amaritudinem animi atque crudelitatem usque ad Ecclesiæ bellum extenderet, tolleretque adversus pietatem manum Deo infensam, et denuntiaretur ubique ac ediceretur in omni foro et in omni loco insigni, ut ne adoraretur Christus, alioquin morte mulctarentur cultores, cumque præceptum esset, ut omnes adorarent idola, haberentque pro diis lapides et ligna artis cælatura conformata, alioquin si qui dicto audientes non essent, perferrent intolerabilia; cum denique confunderetur turbareturque civitas tota, piique essent prædæ expositi, diriperentur pecuniæ, plagis dilaniarentur corpora Christianorum, traherentur mulieres per mediam civitatem, tum juventus non concitabat misericordiam, nulla senectutis reverentia erat, sed qui nihil admiserant mali, maleficorum subibant supplicia. Angusti erant carceres, desertæ erant domus opulentæ, solitudines refertæ profugis. Crimen autem hæc tolerantium erat pietas. Et pater prodebat filium, et patrem filius indicabat: fratres in fratres furebant, et servi in dominos suos insurgebant. Atque dira quædam nox genus hominum ita invaserat, ut omnes, diabolo ad insaniam adigente, se invicem ignorarent. Diruebantur ædes precationis manibus impiorum, evertebantur altaria, nec erat oblatio ulla, neque suffitus, non locus sacrificandi: sed tristitia ingens velut nebula quædam occupabat omnia, fugabantur Numinis cultores, omnis chorus

pietatis erat consternatus : sed dæmones tripudiabant, nidoribus ac sanguine omnia coinquinantes. Tunc strenuus ille vir, antevertens judiciorum necessitatem, abjecto cingulo extorris erat. Spreto igitur magistratu, spreta gloria, spretis divitiis omnis generis, propinquis, amicis, famulis, deliciis vitæ, reliquis, quorum studio homines tenentur, ad profundissimas ac hominibus impervias solitudines confugit, actam cum bestiis vitam societate idololatrarum ducens mansuetiorem, imitatus zelotem Eliam, qui cum idololatriam videret Sidoniæ (5) invalescentem, in montem Choreb profugit, degebatque in spelunca, conquirens Deum, donec vidit optatissimum quantum homini fas est Deum videre[1].

III. Talis igitur erat et Gordius, qui fugit tumultus civiles, turbam forensem, magistratuum fastum, tribunalia, calumniatores, vendentes, ementes, jurantes, mentientes, verborum turpitudinem, facetias et reliqua omnia, quæ populosæ urbes secum trahunt ita, ut cymbæ a magnis navibus trahuntur : qui cum purgasset aures, purgasset oculos, corque ante omnia purgasset, ut posset Deum videre, ac beatus efficeretur, vidit ex revelatione, didicit mysteria non ab hominibus, neque per homines, sed magno usus præceptore Spiritu veritatis. Unde cum vitam reputasset, quam inutilis sit, quam vana, quam omni somnio et umbra fragilior, extimulatus est vehementius ad supernam vocationem concupiscendam. Ac veluti athleta, jam se jejuniis, vigiliis, precationibus, assiduaque et indesinenti oraculorum Spiritus meditatione satis exercitatum esse, atque ad certamen unctum, animadvertens illam ipsam diem, in qua tota plane civitas, dæmonis bellum amantis diem festum celebratura, certamenque equestre spectatura, theatrum occuparat, observavit. Cum igitur collectus fuisset in emi-

[1] 3 Reg. XVI, 31, et XIX, 8.

nentem locum populus omnis, non Judæus aberat, non Græcus : imo vero erat eis admixta multitudo magna Christianorum, qui incaute viventes, et una cum concilio vanitatis sedentes, nec congressus male agentium declinantes. celeritatem equorum et aurigarum peritiam tunc ipsi quoque spectabant. Sed et servos heri demiserant, et pueri e litterariis ludis accurrebant spectatum, et aderant pariter fœminæ quotquot plebeiæ erant et obscuræ. Refertum autem erat stadium, jamque ad equestre certamen conspiciendum intenti erant omnes. Tunc igitur generosus ille vir magnique animi et magnæ constantiæ, desuper ex montibus in theatrum descendens, non extimuit populum, non attendit quot adversariorum manibus se objiceret : sed intrepido corde et elato animo, veluti saxa crebra aut arbores multas, eos, qui in stadio sedebant, prætergressus, in medio constitit, confirmans illam sententiam : « Justus ut leo confi» dit [1]. » Atque animo erat adeo intrepido, ut, in conspicuo theatri loco constitutus, vocem illam, quam quidam etiamnum superstites audierunt, firma cum fiducia ac clamore emiserit : « Inventus sum a non quærentibus me : palam » apparui his, qui me non interrogabant [2] » Quibus verbis significavit non fuisse se vi ad pericula adductum, sed ultro obtulisse se certamini, imitatum Dominum, qui cum per noctis tenebras a Judæis minime cognosceretur, se ipse prodidit.

IV. Mox igitur theatrum inopinato spectaculo in se convertit, vir cum esset horrendo aspectu, cujus ob diutinam in montibus moram caput squalidum erat, barba promissa, vestitus sordidus, totum corpus aridum : qui baculum gestabat, ac pera erat indutus ; in quibus omnibus gratia quædam, qua intus illustrabatur, elucebat. Sed simul atque cognitus fuit, quis esset, statim permixtus quidam clamor

[1] Prov. xxviii, 1. — [2] Esaï. lxv, 1.

excitatus est ab omnibus, domesticis quidem fidei præ gaudio plaudentibus, adversariis vero veritatis judicem ad eum de medio tollendum provocantibus, eumdemque in antecessum morti addicentibus. Itaque clamore ac tumultu plena erant omnia, neglecti sunt equi, neglecti aurigæ, curruum ostentatio strepitus inanis erat. Nullius enim oculus ad aliud nisi ad videndum Gordium erat intentus, nec auris ulla aliud nisi illius verba audire volebat. Atque confusus quidam rumor veluti aura theatrum totum pervadens, strepitum circi superabat. Ubi vero silentium per præcones populo imperatum est, conquieverunt tibiæ, consiluerunt varia musicorum instrumenta, audiebatur Gordius, spectabatur Gordius; statimque adducebatur ad præsidem illic sedentem certamenque disponentem. Interea igitur miti voce ac leni, quis et unde esset interrogabatur. Ubi autem dixit patriam, genus, gradum obtentæ dignitatis, causam fugæ, reditum : « Adsum, inquit, mandatorum vestrorum contemptum simul et fidem in Deum, in quo spem reposui, factis ostensurus : audivi enim, inquit, te multos crudelitate superare. Quamobrem id tempus tanquam explendo meo voto idoneum elegi. » His verbis præsidis ira instar ignis accensa, totum viri furorem in semet concitavit. « Jam, inquit, voca lictores. Ubi laminæ plumbeæ? ubi flagra ? extendatur in rota, torqueatur in equuleo, afferantur suppliciorum instrumenta, bestiæ, ignis, gladius, crux, fossa paretur. » At enim, inquit, quid habet lucri scelestus ille, cum semel tantum moriatur ? Imo respondit statim Gordius, quantum damnum patior, quod sæpe pro Christo mori non possim? Præses autem præter feritatem naturalem, sævior adhuc evadebat, respiciens ad viri dignitatem, cujus magnam animi sublimitatem suum ipsius dedecus putaret. Et quo magis videbat animum illius imperterritum, eo magis efferebatur, magisque viri constan-

tiam excogitandis cruciatibus superare contendebat. Hæc Præses.

V. Martyr vero conjectis in Deum oculis, animam suam demulcebat his sacrorum Psalmorum verbis : « Dominus » mihi adjutor, et non timebo quid faciet mihi homo[1]. » Et illud : « Non timebo mala, quoniam tu mecum es[2] ; » et ejusdem generis alia, quibus ad fortitudinem excitamur, quæ e sacris Eloquiis didicerat. Sed tantum abfuit ut minis cederet, aut perterreretur, ut etiam provocaret in semetipsum supplicia. Quid cunctamini ? inquit, quid statis ? Lanietur corpus, torqueantur membra ; perferant quoscumque volueritis cruciatus. Spem beatam mihi ne invideatis. Nam quanto magis tormenta augebitis, tanto majus mihi præmium comparabitis. Convenit nobis de his cum Domino : pro vibicibus in corpore eminentibus, in resurrectione amictu lucido induemur : pro ignominia, coronæ : pro carcere, paradisus : si condemnamur cum maleficis, vivemus cum Angelis. Multa in me serite, ut metam messem multiplicem. Cum autem non possent eum terroribus expugnare, resque fieri non posset : mutato consilio blanditiis aggrediebantur. Tale est enim artificium diaboli, timidum perterrefacit, fortem emollit. Ejusmodi erant tunc quoque malefici præsidiis versutiæ. Nam posteaquam vidit eum minis nihil cedere, dolis ipsum atque illecebris circumvenire conatur. Pollicebatur munera. Alia dabat, alia ab imperatore tribuenda esse promittebat, locum in militia illustrem, largitionem pecuniarum, quidquid velit.

VI. Sed cum frustra tentaretur (auditis enim his pollicitationibus, vir beatus præsidis dementiam irrisit, si quid quod cum regno cœlorum comparari possit, daturum se arbitraretur) : tum iræ impotens erat, et gladium distringebat, et lictorem ponebat ob oculos, et per manum et per

[1] Psal. CXVII, 6. — [2] Id. XXII, 4.

linguam cæde se contaminans, virum beatum morti addixit. Interea ac hunc locum transivit theatrum omne; et quotquot reliquii erant incolæ, pro mœnibus effusi, magnum illud et palæstricum spectaculum cernebant : quod erat et Angelis et creaturæ omni admirandum, luctuosum diabolo, dæmonibus formidandum. Vacua civibus effecta est civitas, multitudine acervatim fluminis instar in hunc locum transcurrente. Non fuit mulier, quæ a spectaculo abesse voluerit, non vir obscurus, aut illustris abfuit. Custodias custodes domorum deserebant : apertæ erant mercatorum tabernæ : jacebant in foro res venales : una omnium erat custodia ac securitas, exiisse omnes æqualiter, et ne unum quidem maleficum in urbe remansisse. Relinquebant servi dominorum ministeria; et quodcumque peregrinorum aut indigenarum erat, omne id hoc in loco ad virum conspiciendum astabat. Tunc etiam virgo marium sustinere aspectum ausa est, senexque et infirmus, illata vi debilitati, erant extra muros. Jam igitur virum beatum morte ad vitam properantem circumstantes amici cum gemitibus amplectebantur, ac extremam salutem dicebant, atque effusis ferventibus lacrymis, precabantur ne semet traderet igni, ne suam absumeret juventutem, ne jucundum hunc solem derelinqueret. Alii consiliis ad persuadendum idoneis eum decipere nitebantur : « Nega verbo solo; in animo vero, ut voles, serva fidem. » Utique non attendit Deus linguam, sed loquentis mentem. Ita enim tibi licebit et judicem mitigare, et Deum propitium reddere.

VII. At ille inflexibilis erat et indomitus, nec ullo tentationum impetu vulnerari poterat. Comparaveris animi ipsius immotam constantiam domui sapientis, quam neque ventorum vis intoleranda, neque vehemens imber ex nubibus erumpens, neque torrentes diffusi queunt concutere, ob petræ firmitatem. Ejusmodi erat vir ille, fidei quæ in

Christum est fulcimentum inconcussum conservans. Et vero spiritualibus oculis circumcurrentem diabolum cum cerneret, concitantem alium ad lugendum, adjuvantem alium ad persuadendum, plorantibus quidem illud Domini verbum dixit: «Nolite flere super me [1]: » sed flete super hostes Dei, qui in pietatis cultores talia audent, quique per hanc flammam, quam ad nos comburendos accendunt, gehennæ ignem sibimet parant. «Desinite flere, et cor » meum affligere [2]. » Ego enim non semel solum mori paratus sum pro nomine Domini Jesu, sed et millies, id si fieri posset. Aliis vero, qui, ut lingua negaret suadebant, respondit linguam, quæ a Christo creata erat, quidquam in Conditorem loqui non posse. Corde enim credimus ad justitiam [3], ore vero confitemur ad salutem. Num militaris ordinis desperata salus est? nullus-ne centurio pius? Recordor primum centurionis ejus, qui Christi cruci astans, ex miraculis cognita ejus potentia, fervente adhuc Judæorum scelere, eorum non extimuit iram, neque metu veritatem reticuit: sed confessus est, nec negavit eum vere esse Filium Dei [4]. Novi et alium centurionem, qui Dominum, cum adhuc in carne commoraretur, cognovit Deum esse potestatumque regem, et jussu solo per administros spiritus opem egentibus conferre posse [5], quem et fide Israëlem universum superasse Dominus pronuntiavit. Nonne et Cornelius, cum centurio esset, promeruit ut Angelum videret, ac postremo per Petrum salutem adipisceretur [6]? quippe eleemosynæ ejus et preces exauditæ sunt apud Deum. Illorum volo esse discipulus. Quomodo igitur negabo Deum meum, quem a puero adoravi? Nonne horrescet cœlum desuper? Nonne obscurabuntur mea causa sidera? Num tellus aliquo modo me sustinebit? «Nolite er-

[1] Luc. XXIII, 28. — [2] Act. XXI, 13. — [3] Rom. X, 10. — [4] Matth. XXVII, 54. — [5] Id. VIII, 8. — [6] Act. X.

» rare : Deus non irridetur [1]. » Ex ore nostro nos judicat [2] : ex verbis justificat, exque verbis condemnat [3]. Annon legistis tremendam hanc Domini comminationem? « Qui » negaverit me coram hominibus, negabo et ego eum coram » Patre meo, qui in cœlis est [4]. »

VIII. Cur autem hæc simulem suadetis? ut mihi quidpiam ex tali arte comparem? ut paucos dies lucrifaciam? at jacturam faciam totius æternitatis : ut effugiam carnis dolores? sed nequaquam videbo bona Justorum. Perire solerter, et astute ac dolose æternum sibi supplicium accersere, manifesta fuerit dementia. Sed et vobis do consilium. Si male sentitis, mutata sententia, pietatem discite : sin autem simulatis, tempori ut serviatis, « Deponentes » mendacium, loquimini veritatem [5]. » Dicite, « Quod Domi- » nus Jesus Christus in gloria est Dei Patris [6]. » Nam emittet hanc vocem lingua omnis tum, cum « In nomine Jesu omne » genu flectetur, cœlestium, terrestriumque, ac inferno- » rum [7]. » Mortales sunt homines omnes, sed martyres pauci. Ne expectemus ut mortui fiamus, sed e vita ad vitam transeamus. Quid naturalem mortem præstolamini? infructuosa est, quæstus nullius, communis pecorum hominumque. Quisquis enim nascendo in vitam introivit, aut fuit tempore absumptus, aut morbo dissolutus, aut violento quodam ac inevitabili casu abreptus. Cum igitur mori omnino oporteat, vitam nobis per mortem comparemus. Spontaneum facite quod est coactum. Vitæ ne parcite, qua necesse est privari. Sane, etsi terrena, pariter essent in perpetuum permansura, nihilominus danda opera esset, ut ea cœlestibus permutaremus ; sed si brevi tempore durant, et dignitate ita imparia sunt, ingens insania fuerit, ob horum studium beatitudines in spe repositas amittere.

[1] Gal. VI, 7. — [2] Luc XIX, 22. — [3] Matth. XII, 37. — [4] Id. X, 33. — [5] Ephes. IV, 25. — [6] Philip. II, 11. — [7] Ibid. 10.

Hæc cum dixisset, crucisque signo se circumscripsisset, ibat ad ictum, nihil immutato colore, nihil alterata faciei alacritate. Nam ita animo affectus erat, non quasi inventurus fuisset lictorem, sed quasi fuisset se manibus Angelorum concrediturus, qui statim eum recens jugulatum assumentes, ad beatam vitam velut Lazarum transferrent. Quis populi illius enarrabit clamorem? Quodnam tonitruum fragorem tantum ex nubibus in terram demisit, quantus tunc e terra in cœlum ascendit? Hoc est stadium coronati illius athletæ. Hæc dies admirandum illud spectaculum conspexit, quod non obscuravit tempus, non dissolvit consuetudo, non vicit posteriorum eventuum magnitudo. Quemadmodum enim solem semper intuentes, semper admiramur: ita quoque viri illius memoriam semper recentem habemus. Nam «In memoria æterna erit jus»tus [1]. »et apud incolas terræ, dum terra erit, et in cœlis, et apud Judicem justum, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XIX.

In sanctos quadraginta Martyres.

I. Quæ satietas in recolenda Martyrum memoria esse possit [2], ei, qui Martyres amore prosequatur, cum honor, quem conservis bonis deferimus, nostræ erga communem Dominum benevolentiæ specimen sit et monumentum? Etenim obscurum non est eum, qui strenuos viros commendarit, ipsos in similibus occasionibus imitaturum esse.

[1] Psal. CXI, 7. — [2] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 393-399.

Lauda sincere eum, qui martyrium pertulit, ut efficiare martyr voluntate, ac demum sine persecutione, sine igne, sine verberibus eamdem atque illi mercedem consequare. Nobis autem non unus ad venerationem proponitur, non duo duntaxat, non ad decem usque beatorum se numerus extendit: sed viri quadraginta, quasi animam unam in diversis corporibus habentes, in una fidei conspiratione ac concordia, unam in cruciatibus tolerantiam, unamque pro veritate constantiam ostenderunt. Omnes inter se consimiles, pares sententia, pares certamine. Quamobrem et gloriæ coronas pares promeruere. Qua igitur oratione possunt pro merito laudari? Ne quadraginta quidem linguæ satis fuerint tot virorum virtuti celebrandæ. Et vero si vel unum cultu et observantia prosequeremur, is utique eloquentiæ nostræ vim superaret, nedum multitudo tanta, phalanx militaris, agmen inexpugnabile, quod ut in bellis vincere, ita laudibus assequi nemo potest.

II. Age jam, illos in medium recolenda eorum memoria adducentes, communem utilitatem ex eis capiendam astantibus proponamus, exhibita omnibus velut in tabella horum virorum fortitudine. Nam et res in bello fortiter gestas sæpe tum oratores, tum pictores exprimunt, illi quidem eas sermone ornantes, hi vero ipsas depingentes in tabellis, et utrique non paucos ad fortitudinem excitarunt. Quæ enim historiæ sermo per auditum exhibet, ea ob oculos ponit silens pictura per imitationem. Hunc ad modum et nos astantibus in memoriam revocemus virorum virtutem, eorumque gestis velut in conspectum adductis, qui generosiores sunt, animoque ipsis conjunctiores, eos ad æmulationem extimulemus. Nam congregatos exhortari ad virtutem, hæc est Martyrum laus. Neque enim habiti de Sanctis sermones præconiorum legibus dignantur servire. Nam qui laudant, ex mundanis causis laudum or

ginem sumunt: quibus vero mundus crucifixus est, quomodo quidquam ex iis, quæ in mundo sunt, eorum claritati atque commendationi locum ullum præbere poterit? Non una erat Sanctis patria: siquidem alius aliunde venerat. Quid igitur? Ipsos-ne extorres dicemus? an orbis cives? Quemadmodum enim in symbolorum collationibus ea, quæ ab unoquoque collata sunt, conferentium fiunt communia: ita quoque in his Beatis uniuscujusque patria communis est omnium, omnesque, undecumque profecti, alter cum altero patriam communicant. Imo vero quid attinet terrenas patrias investigare cum nosse quæ nunc eis civitas sit, liceat? Civitas igitur Martyrum, civitas est Dei [1]: cujus opifex et artifex Deus, superna Jerusalem, libera, mater Pauli, et eorum, qui ei sunt consimiles. Et vero hominum quidem genus, aliud alius: sed genus spirituale, unum omnium. Communis enim ipsorum Pater Deus, et fratres omnes, non ab uno et ab una geniti, sed ex Spiritus adoptione in concordiam inter se per charitatem convenientes. Chorus paratus, magna accessio eorum, qui a sæculo Deum gloria afficiunt, non sigillatim congregati, sed acervatim translati. Quis vero translationis modus? Hi magnitudine corporis, et ætatis vigore ac robore omnibus suis æqualibus præstantes, in militares catalogos relati sunt; atque ob experientiam bellicam animique fortitudinem, jam primos honores apud imperatores obtinebant, quod ob virtutem celeberrimi essent apud omnes.

III. Postquam autem promulgatum est impium illud scelestumque edictum, ut ne quis confiteretur Christum, alioqui subeunda pericula essent, tum nullum non intentabatur gens suppliciorum, atque judices iniquitatis accendebantur multa ira ac ferina in hos pietatis cultores. Insidiæ ac doli eis tendebantur, studiosiusque exquireban-

[1] Hebr. XII, 22 XI, 10.

tur varia tormentorum genera. Tortores implacabiles erant, ignis paratus, gladius acuebatur, crux defixa, fossa, rota, flagella. Alii conjiciebant se in fugam, alii succumbebant, alii fluctuabant. Quidam vero ante experimentum minis solis absterriti sunt. Alii cruciatibus jam non longe dissitis, vertigine laborarunt: alii aggressi certamina, deinde ad finem usque laborum perseverare haud valentes, in medio fere certamine despondentes animum, non secus atque hi, qui in mari tempestate jactantur, etiam partas jam patientiæ merces naufragio amiserunt. Tunc igitur invicti illi ac strenui Christi milites prodeuntes in medium, ostendente præfecto imperatoris litteras, ac obedientiam exigente, libera voce, confidenter fortiterque, nihil tormentorum aspectu perterrefacti, neque minas formidantes, esse se Christianos confessi sunt. O beatas linguas, quæ sacram illam vocem emiserunt, quam cum aër recepit, sanctificatus est: qua audita plausum excitarunt Angeli, diabolus vero una cum dæmonibus sauciatus est: quam denique Dominus inscripsit in cœlis.

IV. Itaque unusquisque eorum in medium prodiens, dixit: «Christianus sum.» Et quemadmodum in stadiis, ad certamen qui accedunt, simul dicunt nomina sua, et ad certaminis locum transeunt: ita et hi quoque tunc ea quæ sibi ortus indiderat nomina abjicientes, a communi Salvatore suum quisque nomen desumpsere, idque fecere singuli, adeo ut sequens priori semet adjungeret. Ex quo factum est omnium nomen unum: quippe jam non erat talis aut talis, sed Christiani vocabantur omnes. Quid igitur tunc præfectus? Nam callidus erat et varius, tum ut seduceret blanditiis, tum ut minis subverteret. Primum quidem blanditiis pelliciebat, firmitatem pietatis atque constantiam frangere conatus. «Juventutem vestram ne prodatis, neve cum morte intempestiva hujus vitæ jucunditatem commu-

tetis.» Nam ab re fuerit eos, qui in bellis fortiter agere consueverunt, maleficorum morte interire. Ad hæc pollicebatur pecunias. Rursus dabat honores ab imperatore, dignitatumque distributiones, atque sexcentis ipsos versutiis expugnare nitebatur. Cum autem nihil emollirentur hoc tentamine, transit ad aliud artificii genus. Plagas eis mortemque et suppliciorum intolerabilium periculum intentat. Et hic quidem talia, Martyres vero qualia? Quid, inquiunt, offerendis muneribus tuis, o hostis Dei! inescas nos, ut secedamus a Deo vivente, et exitiosis dæmonibus inserviamus? Quid tantum dederis, quantum conaris auferre? Odi munus, quo damnum inferatur: non suscipio honorem dedecoris parentem. Pecunias das hic permansuras, gloriam marcescentem. Notum me facturus es imperatori, sed a vero rege abalienas. Quid parce pauca ex mundanis rebus polliceris? Mundus totus a nobis contemptus est. Res visibiles cum ea spe, quæ nobis in votis est, non queunt comparari. Vides hoc cœlum ut pulchrum aspectu, ut magnum? vides terram, quanta sit, et quæ in ea sunt admirationi? Nihil horum adæquat justorum beatitudinem: siquidem hæc prætereunt, nostra vero manent. Concupisco donum unum, coronam justitiæ: gloriæ unius impotenti desiderio teneor, ejus, quæ est in regno cœlorum. Honorem supernum ambio: gehennæ metuo supplicium. Ignis ille extimescendus mihi est; quem vero vos comminamini, is conservus est. Contemptores idolorum novit revereri. Jacula puerorum puto plagas vestras. Corpus enim cædis, quod, si diutius restiterit, coronam splendidiorem consequetur: sin autem citius defecerit, liberabitur judicibus tam violentis, qui cum famulatum corporum vobis sumpseritis, adhuc etiam contenditis animis dominari. Qui, nisi Deo nostro præferamini, sævitis quasi extrema ignominia a nobis affecti; atque horrenda hæc supplicia inten-

tatis, crimen nobis objectantes pietatem. At offendetis non timidos, neque vitæ cupidos, neque qui facile perterreantur, idque pro Dei dilectione. Nos enim et rotari, et torqueri equuleo, et comburi, et omne tormentorum genus perferre parati sumus.

V. Hæc autem cum audisset superbus ille ac barbarus, haud ferens virorum dicendi libertatem, ira ejus supra modum effervescente, reputabat secum quodnam artificium excogitaret, ut mortem et longam et amaram simul eis strueret. Invenit tandem ejusmodi artificium, sed attendite quam acerbum et grave. Cum enim considerasset regionis naturam, quod frigida esset, et anni tempus, quod hybernum, observata nocte, in qua maxime malum augebatur, præsertim cum boreas in ipsa tunc spiraret, denudatos omnes jussit sub dio in media civitate congelatos mori. Scitis autem omnino vos, qui hyemem experti estis, quam intolerabile sit illud tormenti genus. Neque enim fieri potest ut id aliis notum sit, nisi quibus post ipsam experientiam suppetunt eorum, de quibus loquimur, exempla. Corpus enim, quod frigori exponitur, primum quidem totum lividum est, sanguine congelato : exinde agitatur ac effervescit, dentibus in se impingentibus, retractis nervis, et mole omni præter voluntatem contracta. Quin et acutus quidam cruciatus, et dolor inenarrabilis ad ipsas usque medullas perveniens, sensu intolerabili algentes afficit. Tum mutilatur, extremis partibus quasi ab igne concrematis. Calor enim ab extremitatibus corporis fugatus, et ad interiora confugiens, partes, a quibus abscedit, relinquit mortuas : eas vero, ad quas contruditur, excruciat, morte paulatim per congelationem accedente. Tunc igitur ea in illos lata sententia est, ut sub dio pernoctarent, cum stagnum, circum quod condita erat civitas, in qua Sancti decertabant, esset velut quædam planities equitabilis, glacie

illud transmutante, cumque id ex frigore ad continentis naturam redactum, super dorsum iter accolarum pedibus tutum præberet, prætereaque fluvii, qui jugiter fluebant, glacie constricti, desiissent manare, et aquarum natura mollior in lapidum duritiem conversa esset, cum denique acres boreæ flatus animantia omnia urgerent ad mortem.

VI. Tunc igitur audito edicto (et mihi hic consideres velim virorum insuperabilem constantiam), unusquisque postrema etiam tunica læte abjecta, per frigus ad mortem progrediebatur, alter alterum quasi ad spolia diripienda cohortatus. Neque enim, inquiunt, vestem exuimus : sed veterem hominem, qui secundum desideria erroris corrumpitur, deponimus [1]. Gratias tibi agimus, Domine, quod una cum hoc amictu abjiciamus peccatum. Quoniam propter serpentem induti fuimus [2], exuamur propter Christum. Vestes tenacius ne retineamus, ob paradisum, quem amisimus. Quid retribuemus Domino [3]? Exutus est quoque Dominus noster. Quid magnum servo, ea quæ Dominus perpessus est, perpeti [4]? Imo vero nos sumus, qui ipsum Dominum exuimus. Militum enim est illud scelus, illi exuerunt, diviseruntque vestes. Quamobrem nostram accusationem litteris proditam per nos ipsos deleamus. Acris est hyems, at dulcis paradisus : congelatio aspera, sed jucunda requies. Paululum expectemus, et nos sinus Patriarchæ confovebit. Unam noctem æternitate tota mutemus. Exuratur pes, ut perpetuo cum Angelis tripudiet : diffluat manus, ut sese ad Dominum attollendi fiduciam habeat. Quot e nostris commilitonibus in acie ceciderunt, imperatori mortali servata fide? nos vero vitam istam pro fide in verum regem non projiciemus? Quot mortem maleficorum pertulerunt, in sceleribus deprehensi? nos vero

[1] Ephes. IV, 22. — [2] Gen. III, 21. — [3] Psal. CXV, 12. — [4] Matth. XXVII, 28.

pro justitia mortem non sustinebimus? Ne declinemus, o commilitones, terga ne demus diabolo. Carnes sunt, ne pepercerimus; cum mori omnino necesse sit, moriamur ut vivamus. « Fiat sacrificium nostrum in conspectu tuo » Domine [1]; » suscipiamurque velut hostia vivens, accepta tibi [2], hoc isto frigore holocaustum effecti, oblatio pulchra, novum holocaustum, frigore non igni consumptum. Hos sermones consolatorios inter se conferentes, et alter alterum exhortantes, actis velut in bello excubiis quibusdam, noctem transmittebant, ferentes præsentia strenue, speratis gaudentes, deridentes hostem. Unum autem erat omnium votum. Quadraginta ingressi sumus in stadium, quadraginta coronemur, o Domine. Ne unus quidem desit huic numero. Venerabilis est hic numerus, quem quadraginta dierum jejunio honorasti [3], per quem lex ingressa est in mundum [4]. Elias cum Dominum per quadraginta dies in jejunio conquisisset, ipsum vidit [5]. Et hæc quidem erat illorum precatio : sed unus ex eorum numero cruciatui succumbens, ineffabilem luctum, deserto ordine, Sanctis dereliquit. Verum non sivit Dominus eorum preces irritas esse atque inefficaces. Nam cui Martyrum concredita custodia erat, is non longe e quodam gymnasio, dum se calefaceret, rei exitum observabat, milites eos, qui ad ipsum confugerent, suscipere paratus. Nam et hoc quoque excogitatum fuerat, ut in propinquo balneum esset, quo remedium promptum sententiam mutantibus denuntiaretur. Sed quod maligne adversariis excogitatum est, videlicet, ut talem certaminis locum adinvenirent, in quo paratum levamen robur decertantium atque constantiam labefacturum esset, hoc Martyrum patientiam splendidiorem reddidit. Non enim is, cui necessaria desunt, tole-

[1] Dan. III, 40. — [2] Rom. XII, 1. — [3] Matth. IV, 2. — [4] Exod. XXXIV, 28. — [5] 3 Reg. XIX, 8.

rans est : sed is, qui inter bonorum fruendorum copiam in malis ferendis perseverat.

VII. Cum autem hi decertarent, ille vero eventum observaret, spectaculum mirum vidit, virtutes quasdam e cœlis descendentes; et velut a rege munera magna militibus distribuentes : quæ aliis quidem omnibus dona dispertiebant, sed tamen unum reliquerunt non donatum, judicantes indignum cœlestibus honoribus : qui statim animo ob dolorem concidens, transfugit ad adversarios. Miserabile spectaculum justis; miles transfuga, vir strenuissimus captus, direpta a lupo ovis Christi : atque illud miserabilius quod et æternam vitam amisit, et ne hac quidem fruitus est, carne ipsius ad caloris accessum statim exoluta. Et hic quidem vitæ amans, frustra admisso scelere, cecidit : sed lictor ut vidit eum abscessisse, et ad balneum accurrisse, semet substituit in locum desertoris, et indumentis abjectis, se ipse nudis admiscuit, idem quod Sancti clamans : « Christianus sum. » Atque repentina hac mutatione astantes obstupefaciens, ut numerum complevit, ita illorum de emollito transfuga mœrorem accessione sua delinivit, imitatus eos, qui in acie versantur, qui uno aliquo in prima acie cadente, confestim replent phalangem, ut ne inter ipsos ordinum densitas defectu illius interrumpatur. Fecit igitur et ipse quiddam non dissimile. Vidit cœlestia miracula, agnovit veritatem, confugit ad Dominum, annumeratus est inter Martyres. Discipulorum renovavit facta. Abiit Judas, et ei subrogatus est Matthias [1]. Imitator effectus est Pauli, heri persecutor, hodie Evangelii præco [2]. Habuit et ipse ex supernis vocationem, « Non ab » hominibus, neque per hominem [3]. » Credidit in nomine Domini nostri Jesu Christi : baptizatus est in ipsum, non in aqua, sed in proprio sanguine.

[1] Act. I, 26. — [2] Id. IX, 20. — [3] Gal. I, I.

VIII. Ita demum ineunte die, adhuc spirantes igni traditi sunt, atque reliquiæ ignis in fluvium projectæ fuere, ut Beatorum certamen per omnem creaturam transiret. Decertarunt in terra, tolerantiam ostenderunt in aëre, traditi igni sunt, aqua ipsos excepit. Illorum est vox illa : « Transivimus per ignem et aquam, et eduxisti nos in refrigerium [1]. » Hi sunt qui regionem nostram obtinentes, veluti densæ quædam turres ipsam adversus hostium incursum tuto communiunt, non in uno loco seipsos concludentes, sed multis locis jam hospitio excepti, regionesque multas adornantes. Et quod mirum est non singulatim divisi accedunt ad suscipientes, sed inter se commixti conjunctim tripudiant. O rem miram ! neque numero pauciores sunt, neque plures. Eos in centum si diviseris, proprium numerum non excedunt : si in unum collegeris, nihilominus tamen quadraginta permanent, non aliter atque ignis natura. Nam et ille ad accendentem transit, et totus est apud habentem : sic etiam quadraginta, et omnes simul sunt et omnes apud singulos sunt. Beneficentia uberrima, donum quod non absumitur, paratum auxilium Christianis, ecclesia Martyrum, exercitus tropæa gestantium, chorus laudes divinas celebrantium. Quantum impendisses laboris, ut reperires unum aliquem, qui pro te Dominum exoraret? Sunt quadraginta, precationem concordem sursum emittentes. « Ubi duo aut tres congregati sunt in nomine Domini, illic est in medio ipsorum [2]. » Ubi vero quadraginta fuerint, quis de Dei præsentia ambigat? Qui angustia aliqua premitur, ad quadraginta Martyres confugit, qui lætatur, recurrit ad eosdem : ille quidem ut a malis liberetur, hic vero, ut res sibi secundæ esse pergant. Hic mulier pia pro liberis orans deprehenditur : peregrinanti marito reditum, infirmo salutem petit. Fiant cum martyribus preces

[1] Psal. LXV, 12. — [2] Matth. XVIII, 20.

vestræ. Adolescentes imitentur æquales suos : patres talium filiorum patres esse exoptent : matres matris bonæ ediscant exemplum. Mater unius illorum Beatorum, cum vidisset alios jam frigore consumptos, suum vero filium adhuc spirantem, tum ob robur, tum ob animum in ferendis malis acrem, cumque eum lictores, quod forte consilium mutare potuisset, relinquerent, ipsa suis ipsius manibus sublatum imposuit currui, in quo reliqui simul jacentes ad rogum ferebantur, vere martyris mater. Non enim ignave flevit, nec quidquam humile, aut illo temporis articulo indignum locuta est. « Sed, abi, inquit, o fili, viam bonam cum æqualibus, cum contubernalibus : ne disjungaris a chorea : ne reliquis serius Domino sistaris. » Revera radicis bonæ bonum germen. Ostendit generosa mater, quod eum pietatis dogmatibus magis quam lacte enutriverit. Atque is quidem sic educatus, sic a pia matre deductus est : diabolus vero pudore affectus abiit. Nam commota in illos creatura omni, omnia invenit horumce virorum virtute superata, noctem vento gravi agitatam, regionem frigidam, tempestatem anni, corporum nuditatem. O chorus sanctus ! o sacer ordo ! o confertissimum et infractum agmen ! o communes generis humani custodes, boni curarum socii, precum fautores, legati potentissimi, stellæ orbis terrarum, ecclesiarum flores. Non vos terra operuit, sed cœlum suscepit : apertæ sunt vobis paradisi portæ. Dignum spectaculum exercitu Angelorum, dignum Patriarchis, Prophetis, justis, viri, qui in ipso juventutis flore contempta vita, præ parentibus, præ liberis Dominum dilexerunt. Ætatem illam dum agerent, in qua spes vivendi habetur, aspernati sunt temporariam vitam, ut Deum glorificarent in suis ipsorum membris, spectaculum mundo Angelisque et hominibus effecti [1]. Erexerunt

[1] 1 Cor. IV, 9.

collapsos, ambigentes confirmarunt, piis religiosisque desiderium altero tanto majus reliquere. Omnes uno tropæo pro pietate erecto, una etiam justitiæ corona exornati sunt, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria et imperium, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XX.

De humilitate.

I. Utinam homo mansisset in ea, quam apud Deum habebat, gloria [1], habuisset sublimitatem non fictam, sed veram, potentia Dei nobilitatus, sapientia divina illustratus, vita æterna illiusque bonis oblectatus. Sed ubi divinæ gloriæ desiderium transmutavit, et majorem sperans, et accipere festinans quod assequi nequibat, amisit quod habere poterat : maxima salus homini, morbique medela, et reditus ad primum statum, est humilem esse, nulliusque gloriæ apparatum a se comminisci, sed a Deo quærere. Ita enim erratum corriget, ita morbo medebitur, ita ad præceptum sacrum, quod deseruit, recurret. Postquam autem diabolus spe falsæ gloriæ hominem dejecit, non cessat eum iisdem irritamentis provocare, et innumera ad hoc machinamenta comminisci. Et quidem divitiarum copiam ceu magnum quiddam ei ostendit ut inde efferatur, illicque studium ponat : quod tamen nihil confert ad gloriam, imo potius in magnum periculum adducit. Nam pecuniarum comparatio avaritiæ quidem materia est, nec tamen earum possessio ad existimationem bonam quidquam facit : imo

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 279-287.

vero vane excæcat, frustra extollit, morbum inflammationi cuipiam non dissimilem in anima producit. Tumor enim corporum inflammatorum nec sanus est, nec utilis : sed morbosus et noxius, periculi origo, et causa interitus. Tale quid et in anima facit superbia. Etenim non e pecuniis solum nascitur elatio; nec solum ob pecunias magnifico victu et amictu superbiunt homines, mensas instruentes sumptuosiores quam necessitas exigat, easdemque delicatas, induentes vestes non necessarias, ædes amplas extruentes, ornantesque vario cultu, ingentem famulorum subsequentium turmam, innumerorumque adulatorum globum post se trahentes : verumetiam ob dignitates, quas per suffragia obtinuere, ultra quam natura sinit, efferuntur. Plebs dignitatem si dederit, si quo jure præsidendi cohonestaverit, si decreverit præstantissimum quemdam honorem, et hic certe quasi humanam transcendentes, tantum non ipsis nudibus insidere se arbitrantur, homines subjectos pro scabello ducentes, seque attollentes in ipsos collatæ sibi dignitatis auctores, et adversus eos, quorum opera eximii quidam viri esse videntur, insolescentes. Agunt rem dementiæ plenam, cum habeant gloriam somnio debiliorem, circumdenturque splendore nocturnis visis inaniore : qui scilicet populi nutu confletur, et nutu ejusdem dissolvatur. Ejusmodi erat demens ille Salomonis filius, ætate juvenis, mentis prudentia junior [1], qui cum populo imperium mitius petenti durius comminatus esset, et per minas regnum amisisset, unde regnaturum se angustius sperabat, inde, ex dignitate quam habebat, dejectus est. Reddit autem hominem insolentem et manuum vis, et celeritas pedum, et corporis venustas : quæ a morbis abolentur, et tempore absumuntur; nec animadvertit quod « Omnis caro fœnum sit, et omnis gloria hominis si-

[1] 3 Reg. XII, 4 et 14.

» cut flos fœni. Aruit fœnum, et flos decidit [1]. » Talis erat gigantum ob robur ac vires arrogantia [2], talis erat quoque stolidi illius Goliath superbia Deo infensa [3]. Talis erat et Adonias de pulchritudine gloriabundus [4], et Absalom prolixitate comæ superbiens [5].

II. Imo vero quod inter alia mortalium bona videtur maximum esse ac constantissimum, sapientia et prudentia, id quoque habet vanam elationem, paratque sublimitatem non veram, cum harum rerum habeatur ratio nulla, si Dei desit sapientia. Nam diabolo ipsi male cessit adhibitum in hominem artificium; et quod machinatus est contra hominem, id struxit insciens adversus semetipsum : siquidem non tantum nocuit ei, quem a Deo et a vita æterna abalienaturum se speraverat, quantum se ipse prodidit, transfuga a Deo factus, et morti æternæ addictus. Atque laqueo, quem Domino struxit, captus ipse est, crucifixus in ea cruce, in qua crucifixurum se rebatur ; et ea morte mortuus, qua Dominum speravit a se occisum iri. Quod si mundi princeps, primus ille et maximus et invisibilis sapientiæ mundanæ magister capitur suis ipsius artificiis, et ad insipientiam extremam redigitur, multo magis ejus discipuli atque æmulatores, etiamsi innumeris commentis utantur : « Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt [6]. » Adhibet artes malas Pharao ad Israëlem disperdendum : sed non animadvertit inde irritam fore suam astutiam, unde nihil hujusmodi expectabat. Et infans ejus jussu ad mortem expositus, clam in domo regia nutritur : qui et illius et gentis totius eversa potentia, esset Israëlem incolumem educturus. Abimelech vero, homicida ille, Gedeonis spurius filius, qui legitimos septuaginta filios occiderat [7], hocque ad stabi-

[1] Esaï. xl, 6, 7. — [2] Gen. vi, 4, et Sap. xiv, 6. — [3] 1 Reg. xvii, 4. — [4] 3 Reg. 1, 5. — [5] 2 Reg. xiv, 26. — [6] Rom. 1, 22. — [7] Judic. ix, 24.

liendam regni possessionem sapienter excogitatum fuisse putaverat, ut cædis illius adjutores conterit, ita ab ipsis conteritur, ac tandem mulieris manu et lapidis ictu perit. Quin et Judæi omnes consilium sibi exitiosum contra Dominum architectati sunt, cum dicerent: « Si siverimus sic, » omnes credent in eum : et venient Romani, et tollent » nostrum locum et gentem [1]. » Post hoc consilium occidentes Christum, velut gentem ac regionem servaturi, hoc ipso consilio utramque perdidere, tunc e regione pulsi, tum a legibus ac cultu Dei abalienati. Et in summa, ex innumeris exemplis discere cuique licet, prærogativam sapientiæ humanæ debilem esse, parvamque et humilem magis quam magnam ac sublimem.

III. Itaque nemo prudens, neque de sapientia sua efferet se, neque de cæteris, quas ante nominavi, rebus : sed obtemperabit optimæ admonitioni beatæ Annæ [2] ac Jeremiæ prophetæ. « Ne glorietur sapiens in sapientia sua : et ne glo» rietur fortis in fortitudine sua : et ne glorietur dives in » divitiis suis [3]. » Sed quænam est vera gloriatio, et in quo magnus est homo? « In hoc, inquit, glorietur qui gloriatur, » si cognoscit ac intelligit quod ego sim Dominus [4]. » Hæc est sublimitas hominis, hæc est gloria atque majestas, vere cognoscere quod magnum est, eique adhærere, et gloriam a Domino gloriæ conquirere. Ait enim Apostolus : « Qui » gloriatur, in Domino glorietur ; » ubi dicit : « Christus » factus est nobis sapientia a Deo, et justitia, et sanctifica» tio, et redemptio : ut quemadmodum scriptum est : Qui » gloriatur, in Domino glorietur [5]. » Hæc est enim perfecta ac integra in Deo gloriatio, cum quis non ob suam justitiam extollitur, sed novit destitui se quidem vera justitia, verum sola in Christum fide justificatum esse. Atque in

[1] Joan. XI, 48. — [2] 1 Reg. II, 3. — [3] Jer. IX, 23. — [4] Ibid. 24. — [5] 1 Cor. I, 30, 31.

hoc gloriatur Paulus, quod justitiam suam contemnat : quærat vero eam, quæ per Christum est, quæ ex Deo est, justitiam in fide : ut cognoscat illum, et virtutem resurrectionis ejus, et communionem afflictionum ipsius, conformis factus morti ejus, si quo modo ad resurrectionem mortuorum pertingat [1]. Hic cecidit superbiæ altitudo omnis. Nihil unde gloriari queas, relictum est tibi, o homo, cujus videlicet gloriatio ac spes sita in eo sit, ut mortifices tua omnia, quærasque futuram in Christo vitam : cujus cum habeamus primitias, jam in his sumus, omnino in gratia ac dono Dei viventes. Et Deus quidem est, « Qui » operatur in nobis et velle et efficere, pro bona voluntate [2]. » Rursus Deus sapientiam suam, quam in nostram gloriam prædestinavit, revelat per Spiritum suum [3]. Præstat Deus vires ac robur in laboribus. « Abundantius omnibus labo» ravi, inquit Paulus, non ego autem, sed gratia Dei, quæ » est mecum [4]. » Eximit Deus de periculis præter omnem humanam spem. « Ipsi, inquit, in nobismetipsis responsum » mortis habuimus ut non simus fidentes in nobis, sed in » Deo, qui suscitat mortuos : qui ex tanta morte nos eri» puit, et eripit : in quem speramus quoniam et adhuc eri» piet [5]. »

IV. Quid igitur, dic quæso, te ipse quasi de tuis ipsius bonis effers, cum deberes pro acceptis donis gratiam Largitori habere? « Quid enim habes quod non accepisti? Quod » si etiam accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis [6]? » Non tu Deum cognovisti per tuam justitiam : sed Deus cognovit te propter suam bonitatem. « Cum cognoveritis » Deum, inquit, quin potius cogniti sitis a Deo [7]. » Non tu apprehendisti Christum per virtutem, sed Christus te per suum adventum apprehendit. « Insequor, inquit, si etiam

[1] Philip. III, 9-11. — [2] Id. II, 13. — [3] 1 Cor. II, 7 et 10. — [4] Id. XV, 10. — [5] 2 Cor. I, 9, 10. — [6] 1 Cor. IV, 7. — [7] Gal. IV, 9.

» apprehendam, in quo et apprehensus sum a Christo [1]. » Non vos me elegistis, inquit Dominus, sed ego elegi vos [2]. » An quoniam honore affectus es, gloriaris et misericordiam occasionem arripis superbiendi? Et tunc cognoscas te ipsum, quis sis, velut Adam ejectus e paradiso [3], velut Saül desertus a Spiritu Dei [4], velut Israël a radice sancta resectus. « Fide, inquit, stas : noli altum sapere, sed time [5]. » Judicium sequitur gratiam, et quomodo datis usus fueris, expendit judex. Quod si ne hoc quidem intelligis, fuisse te gratiam consecutum, aut si præ nimia stupiditate tuam ipsius virtutem existimas gratiam esse, non es beato Petro apostolo præstantior. Nec enim Dominum amore majori prosequi poteris, quam qui ita vehementer dilexit ut etiam voluerit pro ipso mori. Sed quoniam animo elatiore locutus est, cum dixit : « Et si omnes scandalizati fuerint in te, » ego tamen nunquam scandalizabor [6], » timiditati humanæ traditus est, ceciditque in inficiationem, lapsu erudiendus ad metum atque ad cautionem, edocendusque infirmis parcere et debilibus, quod et suam cognovit infirmitatem, et perspicue intellexit quod, quemadmodum cum in pelago mergeretur, per Christi dexteram erutus est, ita in scandali procella ob incredulitatem in pereundi periculum veniens, Christi virtute servatus sit : qui ei etiam prædixerat quod erat futurum, his verbis : « Simon, Simon, ecce Satanas » expetivit, ut cribraret vos sicut triticum. Et ego rogavi » pro te, ut non deficiat fides tua : et tu aliquando conver- » sus, confirma fratres tuos [7]. » Ac Petrus quidem sic reprehensus accepit opem merito et auxilium, ut fastum deponere, et infirmis parcere disceret. Rursus Pharisæus ille, impudens et supra modum superbus, non in seipso solum

[1] Phil. III, 12. — [2] Joan. XV, 16. — [3] Gen. III, 24. — [4] 1 Reg. XVI, 14. — [5] Rom. XI, 17 et 20. — [6] Matth. XXVI, 33. — [7] Luc. XXII, 31, 32.

confidens, sed Publicano etiam coram Deo convitiatus, justitiæ gloriam ob superbiæ crimen amisit. Sed descendit Publicanus justificatus præ eo, quod gloriam Deo sancto daret, et ne attollere quidem auderet oculos, sed propitiationem solum exposceret [1] : quippe et habitu, et percutiendo pectore, et alia nulla re præter propitiationem quæsita se ipse accusabat. Vide igitur et cave exemplum gravis damni, ob superbiam. Justitiæ fecit jacturam, quod ultra modum superbiret; amisit mercedem, quod fideret sibi plus æquo; humili postpositus est et peccatori, quod se pluris quam illum faceret, nec Dei expectaret judicium, sed suum ipsius proferret. Tu vero adversus neminem unquam te efferas, et ne adversus eos quidem qui magni sunt peccatores. Qui multis magnisque peccatis obnoxius est, eum sæpe liberat humilitas. Itaque ne te ipse præ altero justificaveris; nequando Dei sententia, etsi tua justificatus, condemnere. « Non judico meipsum, » inquit Paulus. « Nihil » enim mihi conscius sum : sed non in hoc justificatus sum. » Qui autem judicat te, Dominus est [2]. »

V. Perpetrasse te boni aliquid arbitraris? age gratias Deo, ne extolle te contra proximum. « Opus suum, inquit, » probet unusquisque, et tum in semetipso tantum gloriam » habebit, et non in alio [3]. » Quid enim proximum juvisti, quod fidem es confessus, aut exilium perpessus ob Christi nomen, aut jejunii labores constanter pertulisti? Lucrum tuum est, non alterius. Time ne similiter cadas atque diabolus, qui elatus contra hominem, ab homine prostratus est, et vice scabelli traditus est conculcato. Talis est et Israëlitarum casus. Cum enim adversus gentes velut immundas efferrentur, vere immundi facti sunt : gentes vero effectæ sunt mundæ. Ac illorum quidem justitia sicut pannus menstruatæ facta est [4] : gentium vero iniquitas impie-

[1] Luc. XVIII, 11 et 14. — [2] 1 Cor. IV, 3, 4. — [3] Gal. VI, 4. — [4] Esaï. LXIV, 6.

tasque deleta est per fidem. In summa, memineris veri illius proverbii : « Superbis Deus resistit, humilibus vero » dat gratiam [1]. » Habe in promptu sententiam Domini : « Omnis qui se humiliat, exaltabitur, et qui se exaltat, hu» miliabitur [2]. » Ne tui ipsius fias judex iniquus, neque ad gratiam expende : si videare tibi quidquam boni habere, numerata illa re, delictisque oblivioni ultro traditis, neque ob recte facta hodierna insolescas, neque recentium aut veterum malefactorum tibi veniam concedas : sed cum præsens reddiderit te elatum, revoca in memoriam antiquam agendi rationem, sicque stolidus tuus tumor cessabit. Et, si proximum peccantem videris, cave consideres ipsius peccatum solum : sed etiam quæ fecit aut facit recte, cogita; et sæpe cum deprehendes te ipso meliorem, expensis rebus omnibus, non una duntaxat parte examinata. Neque enim Deus hominem in parte expendit : « Ego enim, » inquit, opera et cogitationes eorum venio congregatu» rus [3]. » Quinetiam cum Josaphat aliquando ob præsens peccatum increparet, meminit quoque recte factorum ipsius, his verbis : « Verumtamen verba bona inventa sunt » in te [4]. »

VI. Hæc et similia adversus superbiam nobismetipsis semper accinamus, demittentes nos ipsos ut exaltemur, imitantes Dominum, qui de cœlo in extremam humilitatem descendit, et vice versa ex humilitate ad decentem altitudinem evectus est. Comperimus enim Domini gesta omnia nos ad humilitatem instruere. Infans cum esset, statim in spelunca, et ne in lecto quidem, sed in præsepi jacuit. In domo fuit fabri lignarii et matris pauperis, matri subditus et illius sponso : docebatur, audiebat quibus sibi opus non erat : interrogabat, sed ita tamen, ut interrogans

[1] Prov. III, 34. — [2] Luc. XIV, 11. — [3] Esaï. LXVI, 18. — [4] 2 Paral. XIX, 3.

esset admirationi ob sapientiam. Subdebatur Joanni, et Dominus a servo baptisma accipiebat : insurgentium in se resistebat nulli, neque potestatem ineffabilem, qua præditus erat, exercebat : sed concedebat quasi potentioribus, et temporariæ potestati potentiam ei convenientem permittebat. Sistebatur pontificibus in rei habitu : ducebatur ad præsidem, et judicium subibat, et cum potuisset calumniatores redarguere, silentio ferebat calumnias. Conspuebatur a servis vilissimisque mancipiis, morti tradebatur, eique apud homines turpissimæ. Sic omnia ab ortu ad finem usque ætatem hominis absumpsere : sed post tantam humilitatem, gloriam tandem ostendit, ignominiæ socios in societatem gloriæ suæ admittens. Quorum primi sunt beati Discipuli, qui pauperes et nudi orbem terrarum percurrerunt, non in sapientia sermonis, non cum sectatorum frequentia, soli, vagi ac desolati, terram ac mare peragrantes, flagris cæsi, lapidibus petiti, divexati, occisi denique. Hæc nobis sunt paterna documenta et divina. Hæc imitemur, ut nobis per humilitatem accedat gloria æterna, perfectum illud ac verum Christi donum.

VII. Quomodo ergo ad salutarem humilitatem deveniemus, exitioso superbiæ tumore derelicto? si quid ejusmodi exercuerimus in omnibus, nec quidquam neglexerimus tanquam nullum inde damnum perpessuri. Anima enim studiis similis fit atque exercitationibus, et ad ea, quæ efficit, formatur fingiturque. Tibi et habitus, et vestitus, et incessus, et sessio, et victus ratio et lecti apparatus, et domus, et omnis ædium supellex instructa sit ad tenuitatem. Quin et sermo, et cantus, et congressus cum proximo, et hæc quoque ad modestiam magis quam ad fastum composita esse videantur. Ne mihi in sermone sophisticam jactantiam, aut in cantilenis nimiam vocis suavitatem, aut superbam ac gravem disceptandi rationem ostendas : sed

fac reseces in omnibus amplitudinem atque magnificentiam, officiosus in amicum, mitis erga famulum, patiens erga petulantes, humanus erga humiles, consolans afflictos, invisens dolore affectos, neminem omnino contemnens, suavis in compellando, hilaris in respondendo, comis, præbens omnibus facilem accessum, neque narrans laudes tuas, neque alios ad narrandum subornans, neque admittens inhonestum sermonem, eximias tuas dotes, quoad ejus fieri poterit, obtegens. Contra, ob peccata te ipse accusa [1]; et ne expectes aliorum reprehensionem, ut justum initio sermonis seipsum accusantem imitere, ut Jabo similis sis, quem non puduit ejus, quæ in civitate erat, multitudinis [2]: sed erratum suum coram ipsis evulgavit. Ne sis in objurgando gravis, neque cito, neque animo commoto redarguas (hoc enim resipit arrogantiam quamdam) neque ob res parvi momenti condemnes, tanquam si ipse perfecte justus existas. Complectere delinquentes, ac spiritualiter ipsos instaura, uti monet Apostolus, « Considerans te ipsum, ne » et tu tenteris [3]. » Tantum studii in eo ponito ut ne apud homines gloria afficiare, quantum cæteri ut gloriam adipiscantur, siquidem memineris Christi, qui dicit mercedem apud Deum amitti, cum quis sponte claritatem apud homines atque splendorem sibi comparat, bonumque idcirco facit ut conspiciatur ab hominibus. « Recipiunt enim, in» quit, mercedem suam [4]. » Itaque ne tibi ipse damnum afferas, claritatem volens apud homines obtinere. Quandoquidem Deus est spectator magnus; ambias gloriam consequi apud Deum : splendidam quippe mercedem retribuit. At adeptus es præclaram dignitatem, hominesque colunt te atque observant, et gloriam dant? Esto subditis similis, « Non velut dominium, inquit, in cleris exercens [5], » neque

[1] Prov. XVIII, 17. — [2] Job. XXXI, 34. — [3] Gal. VI, 1. — [4] Matth. VI, 2. — [5] 1 Petr. V, 3.

te geras more mundanorum principum. Nam qui vult primus esse, eum omnium servum esse Dominus jussit [1]. Sed, ut verbo dicam, persequere humilitatem ita, ut ejus amatorem decet. Ama illam, et gloria te afficiet. Sic iter es rite facturus ad veram gloriam, quæ est in Angelis, et apud Deum. Confitebitur autem te Christus tanquam Discipulum suum, coram Angelis [2]; tibique dabit gloriam, si humilitatem imiteris ipsius, qui dixit : « Discite a me, quia » mitis sum, et humilis corde, et invenietis requiem anima» bus vestris [3] : » cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXI.

Quod rebus mundanis adhærendum non sit, et de incendio extra Ecclesiam facto.

I. Ego quidem [4], dilectissimi, putabam fore, ut, dum frequenter sermonis stimulos vehementius admoveo, vobis viderer molestus esse et morosus, tanquam qui nimiam quamdam dicendi libertatem ostendam, quæ neque hospitem deceat, neque virum similibus vitiis obnoxium : vos tamen fuistis reprehensionibus ad benevolentiam provocati, et plagas a lingua nostra inflictas fomitem majoris studii fecistis. Nec mirum quidquam est et insolens. Estis enim in rebus Spiritus sapientes. « Argue autem sapientem, et » diliget te [5], » inquit alicubi in suis scriptis Salomon. Quapropter, fratres, etiam nunc exhortatione eadem utor,

[1] Marc. x, 44. — [2] Luc. xii, 8. — [3] Matth. xi, 29. — [4] Vide D. Guillon, tom. vii, pag. 288-298. — [5] Prov. ix, 8.

volens vos, quoad ejus facere potero, a diaboli retibus abducere. Nam magnum ac varium bellum nobis, dilectissimi, quotidie infert hostis veritatis. Infert autem, uti scitis, dum cupiditates nostras jacula adversum nos efficit, semperque vires à nobis ad nos lædendos mutuatur. Quoniam enim magnam potentiæ illius partem indissolubilibus legibus Dominus colligavit, nec sivit ipsum impetu suo humanum genus e terra simul delere, jam invidus ille per nostram insipientiam a nobis furtim reportat victoriam. Et quemadmodum improbi homines atque avari, quorum opera ac propositum est ex alienis ditescere, sed quibus non suppetit potentia ut violentiam apertam exerceant, vias insidiose occupare solent, et si viderint in eis locum quempiam, aut vallibus profundis diffractum, aut arborum densitate umbrosum, eo recipientes se, et longe ante ejusmodi tegumentis, quominus viatores prævideant impedientes, confertim et ex improviso in illos insiliunt, ne quisquam periculi laqueos priusquam in illos inciderit, possit videre : sic ille, qui nobis ab initio infensus est et hostis, voluptatum mundanarum umbras subiens, quæ in hujus vitæ via ad occultandum prædonem et ad dandas insidiatori latebras idoneæ esse solent, inde inopinato interitus laqueos nobis subjicit. Itaque si modo velimus substratam vitæ viam tuto percurrere, atque animam simul et corpus vulnerum turpitudine immunia offerre Christo, coronasque ob victoriam accipere, oportet nos animi oculos semper undecumque vigilantes circumagere, et res omnes jucundas habere suspectas, ac statim præterire, et ad nullam animum appellere, ne si aurum quidem videatur fuse sparsum, quod in cupientium manus venire paratum sit. « (Divi» tiæ enim, inquit, si affluant, nolite cor apponere[1],) » neque si proferat terra delicias omnes ac sumptuosa taber-

[1] Psal. LXI, 11.

nacula (nam « Nostra conversatio in cœlo est, unde etiam » Salvatorem expectamus Christum[1],) neque si choreæ, et comessationes, et ebrietates, et mensæ tibiarum modulis resonantes proponantur « (Vanitas enim, inquit, vanitatum, » omnia vanitas[2],) » neque si offerantur corpora formosa, in quibus animæ pravæ inhabitent : « (A facie enim mulie- » ris velut a facie serpentis fuge[3], » inquit Sapiens), neque si potentatus dominatusque, ac satellitum aut adulatorum turmas expectare liceat, neque si promittatur altus thronus atque splendidus, gentes ac civitates voluntariæ servituti subjiciens : « Omnis enim caro fœnum, et omnis gloria ho- » minis quasi flos fœni. Aruit fœnum, et flos cecidit[4]. » Etenim sub his omnibus adeo jucundis communis ille hostis latitat, expectans num quando rebus conspectis illecti, via recta derelicta, nos ipsos in illius insidias conjiciamus. Quinetiam metuendum valde est, nequando ad hæc incaute accurrentes, nihilque noxii in fruenda illa jucunditate inesse rati, doli hamum deglutiamus in primo gustu occultatum; deinde, ne ab hoc tracti, partim libentes, partim inviti his rebus alligemur, inscientesque a voluptatibus ad horrendum latronis hospitium trahamur, ad mortem scilicet.

II. Quare necessarium est et utile omnibus, fratres, nos more viatorum aut cursorum succinctos, et undelibet levitatem animabus nostris ad cursum hunc perficiendum conciliantes, ad viæ finem recta festinare. Nec quisquam fingere me nomina nova suspicetur, quod humanam vitam viam nunc vocavi; cum et David propheta sic vitam nominaverit; qui nunc quidem alicubi ita dicit : « Beati im- » maculati in via, qui ambulant in lege Domini[5] : » nunc vero ad Dominum suum clamat : « Viam iniquitatis amove

[1] Phil. III, 20. — [2] Eccl. I, 2. — [3] Id. XXI, 2. — [4] Esaï. XL, 6, 7. — [5] Psal. CXVIII, 1.

» a me, et lege tua miserere mei [1]. » Rursus alicubi Dei adversum eos, qui sibi infesti erant, celerem opem collaudans et ad lyram hilare aptans, dicebat : « Et quis Deus præter » Deum nostrum. Deus qui præcingit me virtute, et posuit » immaculatam viam meam [2] : » ratus nec immerito vitam, quam homines ubicumque terrarum degunt, sive egregiam, sive pravam, ita esse appellandam. Quemadmodum enim, qui aliquod iter haud remisse susceptum conficiunt, gressus pedum ad cursum peragendum certatim ulterius promoventes, jugiterque gressum humi prius fixum veloci alterius translatione posteriorem reddentes, pertingunt facile ad viæ finem : ita qui in vitam a Conditore introducti sunt, statim in ipso initio particulas temporis ingredientes, ac priorem semper posteriorem relinquentes, ad vitæ terminum perveniunt. Annon etiam præsens vita vobis videtur continua quædam et porrecta via esse, et iter ætatibus quasi quibusdam mansionibus interstinctum ; quod ut profectionis initium partum maternum unicuique exhibet, ita cursus finem tentoria sepulcrorum ostendit. Atque huc omnes conducit, alios citius, serius alios, et hos quidem per omnia temporis intervalla profectos, illos vero ne in primis quidem vitæ stationibus commoratos. Et alias quidem vias, quæ ex urbe ad urbem ducunt, licet declinare, et per eas non proficisci, si quis ita volet : hæc vero, etiamsi nos differre cursum voluerimus, eos qui in se incedunt viatores violenter apprehensos ad destinatam a Domino metam trahit. Nec fieri potest, dilectissimi, ut is qui semel extra portam ad hanc vitam deducentem egressus est, idque iter inivit, non etiam ad illius terminum perveniat : sed unusquisque nostrum ubi e materno sinu exivit, statim temporis fluento illigatus rapitur, semper a tergo diem quam vixit relinquens, nec unquam ad hesternam, etiamsi velit,

[1] Psal. CXVIII, 29. — [2] Id. XVII, 32, 33.

reverti valens. Nos autem lætamur cum progredimur ulterius, et permutata ætate quasi non nihil acquirentes, gaudemus; ac beatum quiddam ducimus, cum quis ex puero vir, et ex viro senex factus est. Sed fugit nos tantum vitæ spatium a nobis amitti, quantum viximus, sicque inscientibus nobis vita absumitur, quanquam semper ipsam ex eo quod ante actum est, quodque jam præterfluxit, metiamur: neque cogitamus quam incertum sit, quantum nobis temporis ad hunc cursum impertire velit, qui nos ad hoc iter perficiendum misit, et quando cuilibet cursori sit introïtus portas aperturus, et quod oporteat nos quotidie ad profectionem hinc faciendam præparatos esse, et Domini nutum oculis fixis expectare. « Sint enim, inquit, lumbi vestri præ» cincti, et lucernæ ardentes : et vos similes hominibus ex» pectantibus dominum suum quando revertatur a nuptiis, » ut cum venerit, et pulsaverit, confestim aperiant ei[1]. »

III. Neque diligenter considerare volumus, quæ sarcinæ leves sint nobis ad hunc cursum, et tales, ut cum colligentibus transferri possint, reddantque, cum possidentium sint propriæ, futuram vitam perquam hilarem; quæ vero graves sint et molestæ, atque humi defixæ, et ejusmodi, ut suapte natura hominum propriæ nunquam esse possint, nec possessores suos per angustam illam portam subsequi permittantur. Sed tamen reliquimus, quæ colligenda erant quæ vero contemnere par fuerat, collegimus. Et quæ nobiscum copulari, vereque esse possunt ornamentum animæ simul et corpori conveniens, his ne attendimus quidem; quæ vero perpetuo aliena manent, solam nobis infamiam inurentia ea coacervare nitimur; inanem operam sumentes, atque ejusmodi suscipientes laborem, perinde ut si quispiam se ipsum seducens in pertusum dolium infundere voluerit. Notum enim ac perspectum vel pueris omnibus esse opinor,

[1] Luc. XII, 35, 36.

nihil eorum, quæ in vita jucunda sunt; et quorum gratia plerique insaniunt, vere nostrum esse, aut ex se esse posse: sed constare ipsa omnibus pariter extranea esse, tum iis qui eis frui videntur, tum iis qui ne illa quidem attingunt. Nec enim si qui in vita plurimum auri congesserint, id ipsorum proprium perpetuo manet : sed etsi undecumque constrictum, aut fugit a viventibus adhuc, transiens ad potentiores, aut jam morti proximos deserit, nec vult una cum iis, qui ipsum compararunt, peregre proficisci. Sed hi quidem ab eo, qui vi animas a misera hac carne separat, ad ineluctabilem migrationem tracti, frequenter convertentes se ad pecunias, sudores, quos a juventute ob eas emisere, deplorant : divitiæ vero in alienas manus commigrant, posteaquam solum illis colligendi laborem atque avaritiæ crimen asciverint. Neque si quis innumera terræ jugera possideat, et magnificas ædes, et animantium greges omnis generis, fueritque humano omni potentatu septus, his perpetuo fruitur, sed ab ipsis ad breve tempus accepto nomine, aliis iterum opes cedit, ipsum vero exigua tellus recondit. Imo etiam sæpe ante sepulturam, et antequam hinc discedat, videbit sua bona ad alios, eosque fortasse inimicos transire. An ignoramus quam multi agri, quam multæ ædes, quam multæ gentes ac civitates, etiam adhuc viventibus qui ea possederant, aliorum dominorum nomina prioribus exutis induerint? et quemadmodum ii, qui olim servituti addicebantur, conscenderint principatus thronum, qui vero domini herique vocabantur, si cum subditis sederent bene secum actum arbitrati sint, ac succubuerint suis ipsorum servis, rebus, velut in tesserarum circumactu, derepente transmutatis?

IV. Jam vero ea, quæ nobis ad cibum ac potum excogitata sunt, et quidquid petulantes divitiæ ultra necessitatem ad ingrati nihilque continentis ventris obsequium adin-

venere, quando nostra sunt, etiamsi perpetuo infunduntur? Quæ ubi gustum in transitu duntaxat modica quadam voluptate affecerint, mox tanquam molesta ac superflua ægre ferimus, festinanterque foras ejicimus, ut in summum vitæ discrimen venientes, si in visceribus diu permanerent. Mortem enim non paucis intulit satietas, fuitque in causa, cur nihil amplius degustarent. Lasciva denique cubilia, impurique complexus, et omnia rabiosæ atque insanientis animæ opera, nonne naturæ sunt detrimentum plane evidens, et pernicies clara, et dotum, quæ cuique vere propriæ sunt abalienatio ac imminutio, cum corpus tenuetur in complexibus, et alimento congruentissimo atque ad conservanda membra accommodatissimo spolietur? Itaque unumquemque illorum, qui cubilibus impudicis volutantur, statim post facinus, cum œstrum elanguit carnis, mensque detestabili fine obtento eorum, quæ tentavit, recollegit sese tanquam ex ebrietate aut tempestate quadam, et, ubinam sit, considerandi otium nacta est, incontinentiæ suæ valde admodum pœnitet. Sentit enim corpus et imbecillius factum esse, et ad munera necessaria obeunda pigrum ac prorsus debile. Hoc igitur cum ipsi quoque pædotribæ intelligerent, continentiæ legem in palæstris sanxerunt, adolescentium corpora a voluptatibus tuta servantem, eisque certantibus ne aspicere quidem elegantes formas permittentem, si vellent capita sua coronis exornare; quod incontinentia risum in luctatione afferat, non coronam.

V. Hæc quidem tanquam aliena omnino atque inania, et quæ nullius propria esse possint, operæ-pretium est clausis oculis præterire: eorum vero, quæ vere nostra sunt, convenit curam multam habere. Quid autem vere nostrum est? Anima, qua vivimus, quæ tenuis est ac intelligens, cuique nihil eorum, quæ gravant, opus est, et corpus quod ei pro vehiculo ad transigendam vitam a Conditore datum

est. Hoc enim homo est, mens accommodæ ac congruenti carni illigata. Hoc a sapientissimo universorum Opifice in utero materno formatur : hoc in lucem ex tenebrosis illis thalamis educit pariendi tempus; hoc, rebus terrenis ut imperaret, constitutum est; huic substrata creatura est ad virtutis exercitium ; huic posita lex est, ut pro viribus imitetur Conditorem, acque disciplinam cœlestem in terris adumbret. Hoc abscedit hinc evocatum. Hoc ad Dei qui ipsum misit, tribunal sistitur; hoc in judicium vocatur; hoc eorum, quæ per vitam patravit, debitam mercedem recipit. Atque virtutes quoque possessiones nostras fieri deprehenderit quis, ubi fuerint cum natura diligenter contextæ, et neque laborantes nos in terra volunt deserere, nisi vitiis introductis eas per vim sponte fugaverimus, et ad futuram vitam festinantes præcurrunt, et collocant inter Angelos suum possessorem, et sub Conditoris oculis æternum fulgent. Divitiæ vero et potentatus, et claritudo, et deliciæ, et omnis ejusmodi turba quotidie per nostram insipientiam augescens, neque introivit nobiscum in vitam, neque cum ullis unquam abiit : sed in unoquoque homine fixum et ratum manet, quod olim a Justo dictum est : « Nu» dus egressus sum ex utero matris meæ, nudus etiam re» vertar[1]. »

VI. Itaque qui sibi optime consulit, curabit animam quam maxime, hocque modis omnibus et sincerum et genuinum servare conabitur; carnis vero, sive fame conficiatur, sive cum frigore aut calore luctetur, sive a morbis excrucietur, sive violentum quid ab aliquibus perpetiatur, rationem parvam habebit, illud Pauli in singulis adversitatibus proferens, ac dicens : « Licet exterior homo noster » corrumpatur, interior tamen renovatur de die in diem[2]. » Et ubi venire se in vitæ periculum viderit, haudquaquam

[1] Job. I, 21. — [2] 2 Cor. IV, 16.

apparebit timidus; sed sibi ipse confidenter dicturus est : « Scimus quod si terrestris nostra domus hujus tabernaculi » dissolvatur, ædificationem ex Deo habemus : domum non » manufactam, æternam in cœlis[1]. » Si quis tamen voluerit corpus etiam commiserari, tanquam quod una possessio sit, quæ animæ necessaria est, eique ad vitam in terra degendam suppetias fert, exiguam necessitatum ejus curam suscipiet, ut illud et contineat tantum, et per mediocrem curam sanum conservet ad animæ ministerium, non ita autem ut ipsum satietate lascivire sinat. Quod si viderit illud plurium desiderio incendi, idque citra necessitatem, ei reclamabit, præscribens illud Pauli : « Nihil intulimus in » hunc mundum; conspicuum est quod neque auferre quid- » quam possumus. Habentes autem alimenta, et quibus » tegamur, his contenti erimus[2]. » Etenim si hæc perpetuo corpori occinat, inclametque, illud et morigerum, et semper ad profectionem cœlestem expeditum reddet, eritque auxilio majori ad ea, quæ proposita sunt obeunda munia : sin autem insolens ac protervum esse permiserit, et quibusvis quotidie tanquam immanem quamdam bestiam oppleri, tum demum ipsius pondere ad terram violenter vergente attractus, jacebit inaniter ingemiscens. Quin et ad Dominum adductus, et terreni illius itineris sibi commissi fructum rogatus, nec reddere valens, plurimum lamentabitur, et in perpetuis tenebris habitabit, delicias, eorumque fallaciam non parum incusans, quibus salutis tempus sibi ademptum est. Sed nihil tunc utilitatis ex lacrymis capiet. « In inferno enim quis confitebitur tibi[3], » inquit David.

VII. Caveamus igitur quam celerrime fieri poterit, ne nos ipsi sponte suffocemus. Quod si quispiam jam olim inescatus, aut divitiarum pulverem inique apud se coacer-

[1] 2 Cor. v, 1. — [2] 1 Tim. vi, 7. 8. — [3] Psal. vi, 6.

vavit, earumque curis illigavit animum, aut lasciviæ scelus, quod vix elui potest, naturæ adjunxit, aut criminibus aliis semet exsatiavit; is, dum adhuc tempus est, antequam ad integrum exitium perveniat, deponat majorem sarcinarum partem, et priusquam navis submergatur, mercium indecore congestarum faciat jacturam, atque operarios marinos imitetur. Illi enim etiamsi necessariorum aliquid in navi vehant, tamen si ex pelago insurgat in se effervescens quædam tempestas, et navem pondere pressam minetur obruere, quam velocissime possunt, onus magna ex parte allevant, ac merces indiscriminatim jaciunt in mare, ut navim reddant fluctibus superiorem, et animabus solis atque corporibus, si modo fieri possit, vitandi periculi locum præbeant. Imo etiam hæc apud nos et statuere et exequi longe magis nobis quam illis convenit. Illi enim quidquid tandem ejecerint, illico amittunt, et de cætero incidunt inviti in paupertatem : nos vero quo citius pravum hoc onus projecerimus, eo ampliores præstantioresque divitias animabus nostris accumulabimus. Scortatio namque et quæcumque talia sunt, ejecta pereunt, et, eo deveniunt ut ne sint quidem amplius, cum lacrymis deleantur : sanctimonia vero et justitia in illorum postea locum transeunt, res leves, et quæ fluctibus nullis queant obvolvi. Neque vero pecuniæ probe ejectæ pereunt effundentibus ac projicientibus : sed quasi in alias quasdam onerarias naves tutiores, pauperum videlicet ventres, exportatæ conservantur, et ad portus perveniunt, custodiunturque jacientibus, quibus ornamento sunt, non periculo.

VIII. Statuamus igitur de nobismetipsis, dilectissimi, humanius quiddam, et divitiarum onus, si modo nobis prodesse plane velimus, multis distribuamus : qui illud et transvehent perquam læte, et in Domini sinu, velut in promptuariis tutissimis recondent, « Ubi tinea non demo-

»litur, neque fures effodiunt, neque furantur[1]. » Divitiis effundi in egenos cupientibus per nos liceat. Ob oculos nostros hodieque jacentes Lazaros ne prætereamus[2], neque eis mensæ nostræ micas, quæ ad ipsos saturandos sufficiunt, invideamus, atque immitem illum divitem imitati, ad eamdem atque ipse gehennæ flammam veniamus. Nam multum quidem tunc Abrahamum rogabimus, multum etiam quoscumque, qui vitam suam probe transegerint : sed lucrum nullum ex nostro clamore consecuturi. « Frater enim non »redimit, redimet homo[3]? » Unusquisque autem illorum clamans dicturus nobis est : « Commiserationem, quam ipse erga alios ignorasti, ne quæras : neque velis accipere adeo magna, tu, qui a minoribus erogandis abstinuisti. Collectis in vita bonis fruere. Lacrymare nunc, cum tunc lacrymantem fratrem intuens, ejus non sis misertus. » Hæc dicent nobis, nec injuria. Imo vereor ne nos impetant acerbioribus etiam verbis, cum divitem illum, ut scitis, improbitate superemus. Neque enim, ut divitiis prorsus parcamus, humi prostratos fratres præterimus ; neque ut opes nostras liberis aut aliis propinquis servemus, aures precibus egenorum occludimus : sed ut ad deteriora transmota impensa, munificentiam pravitatis incitamentum faciamus iis, qui eam sectantur. Quot enim utriusque sexus quorumdam mensam circumstant, quorum alii obscœnis verbis oblectant convivatorem, alii indecoris et obtutibus et gestibus incontinentiæ ignem accendunt, alii dicteriis mutuis volunt risum invitanti movere, alii laudibus falsis eum circumveniunt. Nec hoc modo lucri faciunt, ut convivio ita splendido excipiantur; sed manus etiam pretiosis muneribus plenas referunt; et discunt ex nobis esse sibi utilius prosequi talia et efficere, quam virtutem colere. Quod si in nostrum conspectum pauper venerit, qui vix etiam præ

[1] Matth. VI, 21. — [2] Luc. XVI, 20. — [3] Psal. XLVIII, 4.

fame loquatur, aversamur hominem eamdem atque nos naturam habentem; fastidimus, festinanter transimus, quasi veriti, ne si etiam lentius gradiamur, ejusdem miseriæ efficiamur participes. Et, si in terram oculos, calamitate pudorem ei incutiente, dimiserit, eum hypocrisis dicimus artificem esse : si vero libere ac confidenter, fame graviter extimulatus, aspexerit nos, e contrario impudentem appellamus ac violentum. Et, si integris vestibus a quopiam sibi datis contectus fuerit, quasi inexplebilem repellimus, ac juramus paupertatem ab illo simulari : si vero panniculis putridis amiciatur, rursus abigimus uti male olentem, et quamvis Conditoris nomen precibus suis admisceat, continuoque interposita religione oret ne in similes ærumnas incidamus, tamen immisericordem nostram voluntatem flectere non potest. Quapropter gehennæ ignem graviorem quam qui divitem illum combussit, reformido[1]. Quod si tempus permitteret, satisque esset virium, illius vobis, uti Scriptura docuit, explicata historia tota, loquendi muneri satisfecissem : nunc vero tempus est defatigatos vos dimittere. Ipsi autem si quid ob mentis simul ac linguæ imbecillitatem prætermissum a nobis sit, id animo impressum in quorumdam pharmacorum morem animarum vulneribus admovete. « Da enim sapienti occasionem, et sapientior erit[2], » inquit Scriptura. Potens est autem Deus omnem gratiam » abundare facere in vobis, ut in omnibus semper omnem » sufficientiam habentes, abundetis in omne opus bonum[3]. »

IX. Verum jam ad portum, ut videtis, deductam orationem nostram fratres quidam ad consilii suasionisque cursum rursus revocant, jubentes ne quæ heri miracula a Domino facta sunt, prætereamus, neque tropæum a Servatore contra diaboli rabiem erectum obticeamus ; sed demus vobis inter hymnos canendos exultandi occasio-

[1] Luc. XVI, 24. — [2] Prov. IX, 9. — [3] 2 Cor. IX, 8.

nem. Nam, ut scitis, diabolus iterum suam in nos rabiem ostendit, ignisque flamma armans semetipsum, septa oppugnavit Ecclesiæ. At rursus communis mater vicit, et id machinamenti intorsit in ipsum hostem, nec quidquam ille effecit, nisi quod odium suum prodidit. Gratia reflatu repressit vim hostis atque impetum; permansit templum illæsum. Non potuit admota ab hoste tempestas concutere petram, super quam Christus gregis sui ovile ædificavit [1]. Inter nos se etiam nunc collocavit, qui olim in Babylone fornacem ignis extinxit [2]. Quantum putatis ingemiscat hodie diabolus, conatus ejus, quem sibi inanimum induxerat, non assecutus finem. Nam vicinum Ecclesiæ rogum hostis ille incendit, ut prosperos nostros successus infestaret. Jam flamma violentis illius flatibus undecumque excitata, super materiam sibi subjectam diffundebatur, ac depascebatur aërem vicinum, ædem sacram attingere coacta, nosque protrahens in calamitatis societatem: sed in eum, qui incendit, Servator ipsam contorsit, jussitque rursus vesaniam suam in seipsum vertere. Ac quidem insidiarum arcum appararat adversarius, sed emittere jaculum prohibitus est : imo potius immisit quidem, at in illius caput retortum est. Amaras illas lacrymas, quas nobis præparavit, sortitus ipse est. Sed inimico infligamus, fratres, vulnus quoddam gravius, intendamus illi luctum. Quomodo id possit fieri, dicam quidem ego, vos vero exequamini. Sunt qui erepti fuere ex ignis potentia a Conditore, nec ullum eis de cætero vitæ subsidium superest, sed animam solam et corpus periculo subduxere. Nos ergo quotquot adversitatem illam experti non sumus, facultates nostras illis communes faciamus. Amplectamur fratres vix servatos, dicamus quisque cuique : « Mortuus erat, et re» vixit : perierat, et inventus est [3]; » atque corpus nostro

[1] Matth. xvi, 18. — [2] Dan. iii, 49. — [3] Luc. xv, 24.

affine contegamus. Opponamus vi inimici atque injuriis nostram consolationem, ut etiam cum nocuit ille, magnum nullum detrimentum intulisse videatur, nec quemquam ostendat quem pugnando vicerit, sed, disperditis fratrum facultatibus, liberalitate nostra victus comperiatur.

X. Vos autem, fratres, qui hoc periculum evasistis, ne multum doleatis de his, quæ acciderunt, malis, neque mente commoveamini : sed mœroris excutite caliginem, ac generosius quiddam cogitantes animas vestras corroborate; et quod accidit, id in coronarum occasionem vertite. Nam si inconcussi perstiteritis, haud secus ac egregium aurum ex igne resplendentes, et fide probatiores deprehendemini, et majori pudore estis adversarium affecturi, qui suis insidiis ne lacrymam quidem ciere vobis potuerit. Patientiam Jobi vobis in memoriam revocate. Dicite vobis ipsi, quæ ille : « Dominus dedit, Dominus abstulit : sicut Domino placuit, » ita et factum est [1]. » Nec quisquam his, quæ sibi contigere, adducatur ut cogitet ac dicat res nostras providentia nulla gubernari, neque Domini administrationem ac judicium incuset; sed in athletam illum intueatur, ipsumque sibi cogitationum meliorum consiliarium adhibeat. Reputet omnia ex ordine certamina, in quibus ille victor extitit, et quot jaculis a diabolo petitus letalem nullam plagam acceperit. Evertit quidem illius domesticam prosperitatem, eumdemque alternis adversitatum nuntiis obruere statuerat. Cum enim prior cladem aliquam adhuc annuntiaret, nuntius alter rerum deteriorum tristitiam afferens veniebat : malaque connectebantur inter se, et calamitates undarum incursum imitabantur, atque priusquam priores lacrymæ sedarentur, aliarum afferebatur occasio : sed Justus tempestatis excepto impetu, et undarum vi in spumam commutata, velut scopulus stabat, emittebatque ad

[1] Job. 1, 21.

Dominum gratam illam vocem : «Dominus dedit, Dominus » abstulit : sicut Domino placuit, ita et factum est. » Nec quidquam eorum, quæ accidebant, lacrymis dignum duxit. Ubi vero advenit qui narraret quemadmodum filiis et filiabus convivantibus, violentus quidam ventus oblectationis domum conquassasset, tunc solum scidit vestem, ostendens condolentem naturam, atque iis agendis declarans patrem esse se liberorum amantem. Attamen etiam tunc terminum ac modum imponens dolori, et piis illis vocibus quod evenerat ornans dicebat : « Dominus dedit, Dominus » abstulit : sicut Domino placuit, ita et factum est, » tantum non clamans in hunc modum : « Pater vocatus sum dum voluit qui me patrem effecit. Statuit rursus sobolis mihi coronam auferre, haud repugno quominus sua auferat. Obtineat quod Domino visum est : ipse est generis conditor, ego organum. Quid necesse est, servus cum sim, dolere me frustra, ac de sententia, quam nequeo irritam facere, conqueri? » Verbis ejusmodi quasi jaculis Justus ille diabolum confodit.

XI. Postquam autem iterum inimicus eum vidit esse victorem, nec ulla harum ærumnarum concuti posse, tentationis admovit machinamentum carni ipsi, et, corpore infandis vulneribus percusso, effecit, ut ex eo vermium fontes scaturirent, virumque ex regio throno deturbatum in sterquilinio collocavit. Ille vero vel talibus angustiis lacessitus, permansit immotus; et lacerato corpore, pietatis thesaurum in recondito animæ recessu inviolatum servabat. Cum igitur non haberet quod jam faceret hostis, insidiarum veterum recordatur; atque ad impium ac blasphemum consilium uxoris animum pertrahens, opera illius aggrediebatur athletam concutere. Ac illa quidem temporis diuturnitati cedens, Justo astitit, humi prona, manus super iis, quæ videbat complodens, pietatis ei fructus exprobrans,

hinc veterem rei familiaris opulentiam recensens, illinc mala præsentia commonstrans, et qualem ex qualibus sortitus esset vitam, et quam pro multis sacrificiis mercedem a Domino recepisset. Et semper verba pusillo quidem mulierum animo digna proferebat : sed talia tamen, quæ virum omnem perturbare, et animum vel fortem subvertere possent. Vaga, inquiebat, et ancilla oberro, regina servio, et ad meorum famulorum manus respicere coacta sum, et quæ multos olim nutrivi, bene nunc mecum agi existimo si enutriar ex alienis. Addebat melius esse ac utilius si de terra se ipse excinderet, impiis verbis utendo, et gladium iræ Conditoris exacuendo, quam si malorum tolerantia sibi ipsi et uxori certaminum laborem proroget. Ille vero his verbis magis quam ullo malorum priorum offensus, et vultum ira replente, ad uxorem velut hostem conversus, quid dicit? « Quare tanquam una de stultis mulieribus locuta es[1] ? Depone, o mulier, inquit, illud consilium. Quousque dictis tuis dedecorabis vitam communem? violasti, quod Deus avertisset, conversationem meam atque societatem, et tuis istis verbis vitam meam etiam calumnia aspersisti. Videor nunc mihi dimidia ex parte impie egisse, siquidem unum quidem corpus utrosque nos nuptiæ præstiterunt, sed tu prolapsa es in blasphemiam. « Si bona suscepimus » de manu Domini, mala non sustinebimus[2] ? » Redigas tibi in memoriam præterita bona. Compensa bona malis. Nullius hominis vita beata est omnino. Semper felicem esse, solius Dei est. Tu igitur si ob præsentia dolore afficeris, ex præteritis te ipsa consolare. Nunc lacrymaris, at prius risisti : nunc pauper es, at prius fuisti dives : bibisti limpidum vitæ laticem, jam turbidum bibens animo æquo patiare. Ne fluviorum quidem fluenta perpetuo apparent pura. Est autem fluvius vita nostra, ut nosti, continue fluens,

[1] Job. II, 10. — [2] Ibid.

ac fluctibus alternatim sibi succedentibus referta. Etenim jam pars præterfluxit, pars adhuc transit : pars jam emersit e fontibus, pars vero emersura est, et ad commune mortis mare festinamus omnes. « Si bona suscepimus de » manu Domini, mala non sustinebimus ? » Cogimus ne judicem nobis perpetuo paria suppeditare ? Docemus-ne Dominum, quomodo debeat vitam nostram moderari ? Decreta sua penes ipsum sunt. Res nostras pro suo arbitratu regit. Est enim sapiens, et quod utile est, id suis servis admetitur. »

XII. « Cave curiosius perscruteris Domini judicium. Æqui bonique fac solum quæ ab illius sapientia dispensantur. Quidquid dederit tibi, cum gaudio accipe. Ostende in adversis extitisse te lætitia pristina dignam. » Ilis dicendis repulit Job et hunc diaboli assultum, et integrum ei pudorem de illata clade incussit. Quid igitur hinc evenit ? Fugit iterum ab illo morbus, tanquam qui accessisset frustra, nec quidquam amplius effecisset. Reversa caro in alteram pubertatem reviruit : floruit rursus vita bonis omnibus, et duplicatæ divitiæ undecumque in domum confluxerunt, ut quasi nihil amisisset, unam partem haberet, pars vero altera Justo esset patientiæ merces. Sed cur et equos, et mulos, et camelos, et oves, et agros, et omnes opulentiæ delicias duplo recepit, liberorum vero numerus mortuis par prodiit ? quoniam bruta animalia et caducæ omnes divitiæ penitus interierant : liberi vero licet mortui, optima sui parte vivebant. Itaque aliis filiis filiabusque iterum a Conditore ornatus, etiam hanc possessionem habebat duplicatam. Alii enim parentibus in vita afferebant lætitiam : alii, qui scilicet præivissent, genitorem expectabant, omnes Job circumstaturi, ubi humanæ vitæ Judex congregaverit Ecclesiam universalem, ubi tuba adventum Regis denuntians, edito in sepulcris sonitu vehementiore, corporum

depositum reposcet. Tunc et nunc qui videntur mortui esse, viventibus citius sistentur Opifici universorum. Idcirco, opinor, cum reliquas opes geminatas ei admensus fuisset, liberos tamen numero pares ei sufficere judicavit. Vides quot et quanta justus ille Job per patientiam sibi congesserit bona ! et tu igitur si quid tibi molesti ex hesterno igne, qui dæmonum insidiis incensus est, accidit, id patienter ferto, et quam damnum intulit tristitiam cogitationibus melioribus consopito. Et juxta id quod scriptum est, « Jacta super Dominum curam tuam, et ipse te enu» triet[1]. » Ipsum decet gloria, in sæcula sæculorum. Amen.

HOMILIA XXII *seu potius* SERMO.

Ad adolescentes, quomodo possint ex Gentilium libris fructum capere.

I. Invitant me multa[2], ut dem vobis, adolescentes, consilium de iis, quæ optima judico, quæque vobis morem gesturis profutura esse existimavi. Cum enim id ætatis sim, fuerimque jam exercitatus multis rebus, et mutationem illam, qua omnia docentur, satis superque in utramque partem sim expertus, hinc factus sum rerum humanarum peritus, sic ut vitam recens instituentibus quasi viam tutissimam ostendere possim. Præterea statim post parentes necessitudine naturæ et propinquitate vobis ita conjunctus sum, ut ego non minori vos benevolentia prosequar, quam vestri patres : vos vero, nisi forte mea de vobis existimatio

[1] Psal. LIV, 23. — [2] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 351-356.

me decipiat, arbitror, si me respicitis, parentes minime desideraturos. Itaque si animo alacri verba mea exceperitis, inter eos, qui ab Hesiodo laudantur, secundum locum obtinebitis: sin minus, ut ego nihil molesti dicam, ita vos carminum illorum reminiscamini, in quibus ait ille : « Optimum quidem esse eum, qui ex seipso ea quæ decent perspicit, bonum vero eum, qui demonstrata ab aliis sequitur, eum denique, qui ad neutrum idoneus est, ad omnia inutilem esse.

II. Neque vero miremini, si vobis quotidie ad præceptores euntibus, et cum veteribus viris, iisque præstantissimis consuescentibus, per ea, quæ reliquerunt, scripta, dicam me ex me ipso conducibilius quiddam adinvenisse. Accedo igitur id vobis consilii daturus, ut ne semel vestri animi gubernaculum his viris permittentes quasi navigii alicujus, quacumque duxerint, hac sequamini : sed quidquid in eis utile fuerit carpentes, cognoscatis quid etiam contemni oporteat. Quæ igitur sint hæc, quoque modo discernamus, hoc jam docebo, inde exorsus. Nos, adolescentes, humanam hanc vitam nihil omnino esse arbitramur, nec quidquam bonum omnino putamus, aut nominamus, quod utilitatis nobis aliquid solum in hoc ævo afferat. Non avorum splendorem, non vires corporis, non pulchritudinem, non magnitudinem, non honores delatos ab omnibus hominibus, non regnum ipsum, non quidquid humanum dicit potest, magnum nobis videtur, imo ne votis quidem dignum censemus, neque habentes respicimus : sed spe procedimus longius, et ad alteram vitam comparandam facimus omnia. Quæ igitur prodesse nobis possunt ad illam acquirendam, ea et amplecti, et totis viribus prosequi oportere dicimus : quæ vero ad eam non attinent, velut pretii nullius digna contemnere. Quæ autem hæc vita sit, et ubi, et quomodo nobis ducenda, ut fuerit longius exponere quam

præsens institutum sinat, ita fuerit auditorum majorum quam vos estis, audire. Tantum dicam, atque ex hoc fortasse vobis satis ostendero, quod si quispiam omnem simul ex quo homines nati sunt felicitatem sermone complexus, in unum coacervaverit, eam tamen comperiet ne minimæ quidem bonorum illorum parti æquiparandam esse : sed omnia præsentis vitæ bona plus a minimo futurorum dignitate distare, quam a rebus veris umbra et somnium. Imo vero ut exemplo magis idoneo utar, quanto anima omnibus præstat corpori, tanta est et utriusque vitæ differentia. Ad hanc autem deducunt sermones sacri, per arcana nos erudientes. Sed dum per ætatem non licet intelligentiæ eorum altitudinem audire et assequi, interim in aliis scriptis non omnino diversis quasi in umbris quibusdam et speculis in antecessum animi intuitu exercemur, eos, qui in militari disciplina exercentur, imitati : qui ubi in manuum motu atque saltationibus experientiam adepti fuerint, in certaminibus ex hac ipsa ludicra disciplina fructum percipiunt. Et certe putandum est certamen certaminum omnium maximum nobis propositum esse, pro quo agenda nobis sunt omnia et laborandum pro viribus ut ad id præparemur, atque poëtis, et historicis et rhetoribus, et hominibus omnibus utendum, unde utilitas aliqua ad animam curandam accessura sit. Quemadmodum enim infectores quidquid tingendum est prius curis quibusdam præparant, et ita demum colorem sive purpureum sive quempiam alium inducunt : eodem modo et nos quoque, si indelebilis in nobis honesti gloria omni tempore permansura est, his externis ante initiati, deinde sacras et arcanas doctrinas ediscemus : et solem velut in aqua videre assueti, sic luci ipsi oculos admovebimus. Quod si mutua quædam convenientia intersit inter doctrinas, earum nobis cognitio valde utilis fuerit : sin minus, certe earum inter se collatarum

discrimen internosse, ad potiorem firmandam non parum contulerit. Sed cuinam rei comparata doctrina utraque, possis imaginem assequi? Certe quemadmodum arboris propria virtus est, tempestivo fructu scatere, et tamen folia etiam circum ramos exagitata aliquid eis ornamenti conciliant : ita et animæ quoque primarius fructus est veritas ipsa, sed tamen haud ingratus est externæ sapientiæ amictus, tanquam si folia quædam fructui et umbraculum et aspectum non inamœnum præbeant. Dicitur igitur et Moyses ille perquam eximius, cujus nomen apud omnes homines ob sapientiam maximum est, exercitato in Ægyptiorum disciplinis animo, ita ad ejus, « Qui est, » contemplationem devenisse [1]. Similiter autem posterioribus quoque temporibus sapientem Danielem sapientiam Chaldæorum in Babylone edoctum [2], ita demum doctrinas sacras attigisse tradunt. Sed quod externæ hæ disciplinæ non sint animabus inutiles, sat dictum est : consequens est ut jam dicamus, quomodo ipsarum participes fieri vos oporteat. Primum quidem rebus omnibus, quæ a poëtis dicuntur, ut hinc initium sumam, varia cum dicant, nequaquam ordine adjiciendus animus est : sed ubi facta aut dicta virorum bonorum vobis narraverint, eos et diligere et imitari operæ-pretium est, et quam maxime nitendum ut tales efficiamur : sed cum ad flagitiosos homines devenerint, tunc obturatis auribus cavendum ne imitemur, non minus quam Ulyssem aiunt illi Syrenum cantus cavisse. Nam sermonibus pravis assuescere, quædam via est ad ipsa facta. Quapropter custodia omni servanda anima est, ne per sermonum voluptatem quidquam vitiosum imprudentes suscipiamus, perinde ut qui melle admixto sumunt venena. Non igitur poëtas laudabimus, cum convicientur, cavillanturque : non cum amasios ut ebrios depingunt : non cum felicitatem

[1] Act. VII, 22. — [2] Dan. I, 4.

affluenti mensa atque cantilenis dissolutis metiuntur. Sed minime omnium, poëtis de diis disserentibus intenti erimus; et maxime cum de illis tanquam de multis, iisque ne inter se quidem consentientibus habuerint sermonem. Frater enim adversus fratrem apud illos seditionem concitat atque discordiam, et pater adversus liberos, hisque rursus adversus parentes implacabile bellum est. Adulteria autem deorum amoresque et apertos complexus, et maxime congressus Jovis, qui, ut ipsi dicunt, princeps est omnium et supremus (quæ si quis dicat vel de brutis animalibus, erubuerit), actoribus scenicis relinquamus.

III. Eadem certe et de historicis dicere habeo, præsertim cum ad audientium animum oblectandum historias conscribunt. Nec etiam rhetorum mentiendi artem imitabimur. Etenim neque in judiciis, neque in aliis actionibus conveniens nobis fuerit mendacium, qui rectam ac veram vitæ viam amplexi simus, et quibus non litigare lege præceptum sit. Sed illa magis probabimus, in quibus virtutem laudaverint, aut vituperarint vitium. Ut enim reliqui solo florum bono odore aut colore perfruuntur, apes vero mel etiam ex eis excerpere norunt : ita hic quoque, qui non solam ejusmodi librorum jucunditatem ac suavitatem consectantur, iis licet aliquid etiam utilitatis ex illis in animo reponere. Omnino igitur ad apum exemplum, his libris utendum vobis est. Illæ enim neque floribus omnibus ex æquo insidunt, neque etiam ad quos advolarint, eos totos auferre conantur : sed cum ex eis quantum idoneum est ad opus, semel collegere, reliquum dimittunt. Nos quoque si sapimus, ubi quantum nobis congruit, ac veritati affine est, ex his scriptis collegerimus, reliquum prætermittemus. Et quemadmodum in decerpendo roseti flore sentes devitamus : sic et in talibus sermonibus quidquid utile est carpentes, noxium vitemus. Statim igitur ab initio disciplinas

singulas considerare, et ad finem accommodare, operæ-pretium est, ut est in dorico proverbio, « Lapidem ad funiculum ducentes. » Et quando per virtutem ad nostram illam vitam pervenire nos oportet, de hac autem multa poëtis, multa historicis, multo plura philosophis decantata sunt, ad ejusmodi sermones maxime adjungendus animus est. Nec enim utilitas parva est, familiaritatem quamdam atque consuetudinem virtutis ingenerari adolescentum animis, cum soleant inconcussa permanere talium documenta, alte in eis ob animorum teneritudinem impressa insculptaque. Ecquid tandem aliud Hesiodum cogitasse putabimus, cum illos versus ab omnibus decantatos composuit, nisi ut adhortaretur adolescentes ad virtutem ? Aspera quidem, inquit, primum est et accessu difficilis, multoque sudore ac labore plena, atque ardua via, quæ deducit ad virtutem. Quapropter non est cujusvis ad eam viam accedere, ob acclivitatem : neque ei, qui accessit, facile est ad extremum pervenire. Sed cum semel summum attigerit, intueri licebit quam lævis et pulchra sit, quam facilis et expedita, jucundiorque itinere alio ad vitium ducente : quod statim ob viciniam arripi posse dixit idem ille poëta. Mihi enim videtur, cum hæc litteris proderet, nihil aliud sibi proposuisse, quam ut hortaretur nos ad virtutem, invitaretque omnes ut essent boni, et ne laboribus fracti, ante obtentum finem desistamus. Atque etiam si quis alius similiter virtutem celebravit, ejus sermones velut in idipsum ferentes recipiamus.

IV. Jam vero, ut ego a viro quodam, qui assequendi mentem poëtæ peritus erat, audivi, tota Homeri poësis virtutis laus est ; in eoque omnia præter id quod ornandi sermonis gratia adjectum est, huc tendunt, maxime autem ubi Cephalenorum ducem e naufragio nudum servatum exhibuit. Primum quidem narrat reginam eum, simul ut

in conspectum venit, reveritam esse, tantum aberat ut pudere eum deberet, quod nudus solusque conspiceretur, cum virtus vestium loco eum exornaret. Deinde a reliquis quoque Phæacibus tanti æstimatum esse, ut relictis deliciis in quibus vivebant, suspicerent illum omnes, æmularenturque, nec ullum tunc in Phæacibus fuisse, qui aliud quidquam optaret magis quam ut Ulysses esset, idque e naufragio servatus. In his enim aiebat ille mentis poëtæ interpres, Homerum tantum non clamantem dicere : Habenda est vobis, o homines, virtutis cura, quæ et una cum naufrago enatat, et in terram ejectum nudum felicibus Phæacibus reddit venerabiliorem. Et profecto res sic se habet. Nam possessiones reliquæ non sunt possessorum magis quam quorumlibet aliorum, velut in tesserarum ludo huc et illuc translatæ. Virtus autem ex possessionibus sola est, quæ nequeat auferri, tum vivo tum mortuo astans. Unde et Solon mihi videtur illud ad divites dicere :

Sed nos divitiis non commutabimus ullis
Partam virtutem : nam semper firma manebit.
At vero huc illuc humana pecunia transit.

Consimiles autem his sunt et Theognidis versus, in quibus dicit Deum (quemcumque tandem ille Deum dicat) hominibus alio et alio modo trutinam degravare, interdum illos divitiis affluere, interdum nihil habere. Quin et Chius sophista Prodicus alicubi in suis scriptis affinia his in virtutem ac vitium conscripsit : qui et ipse audiendus attento animo est, cum vir sit non contemnendus. Hæc autem dicit, quantum ego viri sententiam memoria teneo, siquidem verba ipsa non memini, nisi quod hæc simpliciter absque metro enarrarit. Nimirum ad Herculem juvenem, et fere eam ætatem quam nunc vos, agentem, et utram viam, hancne quæ per labores ad virtutem ducit, an alteram illam fa-

cillimam carperet, deliberantem, mulieres duas accessisse, eas autem esse virtutem ac vitium, et ipsas tacentes discrimen quod inter se intererat, habitu ipso confestim declarasse. Unam quidem a comendi arte pulchritudinis comparandæ causa exornari, et deliciis diffluere, omneque voluptatis examen secum copulatum ducere, isthæc ostendere, et plura his adhuc pollicentem conari Herculem ad se trahere : alteram vero macram et squalidam esse, et habere oculos intentos, et talia alius generis proferre, polliceri nihil remissum, nihil jucundum, sed permultos sudores laboresque, ac pericula tota terra marique subeunda : præmium autem horum esse, Deum fieri (ut quidem ille loquitur) denique hanc ipsam Herculem vel morientem secutum esse. Et fere quotquot sese ob sapientiam spectabiles aliquo modo præstitere, singuli pro viribus, aut minus aut amplius, virtutis laudem in suis scriptis reliquerunt, quibus obtemperandum est, eorumque sermones ipsa vita exprimere conandum. Nam qui philosophiam verbo tenus apud alios manentem, facto confirmarit, sapit solus, reliqui velut umbræ volitant. Hocque mihi videtur esse ejusmodi, tanquam si pictor admirandum quiddam, puta hominis pulchritudinem imitatus sit : hic autem ipse talis vere existat, qualem ille in tabulis expressit. Nam magnifice in propatulo virtutem collaudare, et orationes longas de ea habere, privatim vero voluptatem temperantiæ præferre, et quæstum justitiæ anteponere, hoc ego dixerim simile esse actoribus scenicis personas quasdam sustinentibus, qui plerumque velut reges et dynastæ introducuntur, cum neque reges sint, neque dynastæ, et forte omnino ne liberi quidem. Adhæc musicus non lubens tolerarit sibi esse dissonam lyram : neque præfectus chori chorum sibi astare, qui quam maxime concinnus non sit. A se igitur quisque dissidebit ipse, nec vitam cum verbis consentientem exhi-

bebit : sed lingua quidem juravit, mens vero injurata est, dicet ex Euripide; et videri potius bonus quam esse studebit. Atqui hic est extremus injustitiæ terminus, si qua fides Platoni habenda est, quempiam videri justum qui non sit. Sermones igitur, qui rerum honestarum complectuntur præcepta, sic recipiamus. Et quoniam bonæ quoque priscorum hominum actiones aut memoriæ successione ad nos usque conservantur, aut in poëtarum aut historicorum monumentis custodiuntur, ne utilitas quidem, quæ hinc nasci potest, desit nobis. Verbi gratia, homo quidam circumforaneus convitiis Periclem consectabatur; hic autem non attendebat, et die tota perstitit uterque, ille quidem permultis probris incessens, hic vero nequaquam curans. Deinde vespere jam facto, tenebrisque obortis vix discedentem Pericles facem præferens deduxit, ne sibi inutilis foret exercitatio philosophiæ. Rursus quidam Euclidi Megarensi iratus, mortem et minitatus est, ac juravit : hic rursum juravit facturum se ut sibi ille placaretur ac infestus esse desineret. Quam utile fuerit talium exemplorum aliquid in memoriam venire, cum vir jam ab ira detinetur? Nam credendum non est tragœdiæ temere dicenti : « In » hostes ira armat manum : » sed longe satius ne irasci quidem omnino. Quod si id facile factu non est, rationem certe velut frenum iræ objicientes, efferri eam ulterius ne permittamus.

V. Sed rursus orationem reducamus ad actionum bonarum exempla. Percutiebat quidam Sophronisci filium Socratem in ipsam faciem, facto sæpius impetu : hic autem nihil repugnavit, sed sivit ebriosum illum iram suam exsatiare, sic ut intumesceret jam ejus vultus præ plagis, essetque saniosus. Ubi autem ille a verberibus destitisset, Socrates quidem nihil aliud fecisse dicitur, quam fronti suæ quasi statuæ inscripsisse auctorem, « Talis faciebat, » seque

hoc modo vindicasse. Hæc fere cum tendant eodem ac nostra, operæ-pretium esse censeo viros tantos nobis esse imitandos. Illud enim Socratis germanum est præcepto illi, maxillam cædenti præbere oportere et alteram, nedum ulciscamur nos. Periclis autem factum, aut Euclidis, est huic simile, quod persequentes sustinere, et ipsorum iram leniter tolerare oporteat : huic rursus, quod inimicis bene, non male precari debeamus. Quare quisquis in his fuerit prius eruditus, præceptis illis, tanquam quæ fieri non possint, non denegabit amplius fidem. Neque vero præterierim Alexandri factum, qui cum filias Darii captivas haberet, quarum incredibilis pulchritudo fuisse prædicatur, ne aspicere quidem dignatus est : turpe esse judicans virorum victorem vinci a mulieribus. Hoc spectat eodem atque illud, quod qui aspexerit mulierem libidinose, quanquam adulterium opere non commisit, quoniam tamen concupiscentiam in animum admisit, crimine non vacet. Quin et illud Cliniæ, qui unus e Pythagoræ discipulis est, vix crediderim cum nostris institutis fortuito consentire, non consulto ea imitari. Ecquid autem erat, quod fecit ille? Jurejurando cum ei liceret talentorum trium effugere mulctam, solvere maluit quam jurare, idque cum non esset falso juraturus, præceptum quo nobis jusjurandum interdicitur, ut mihi videtur, edoctus. Sed ad hoc idem, quod initio dicebam, rursus revertamur : non omnia ex ordine, sed solum quæ utilia sunt, suscipienda nobis esse. Turpe namque fuerit rejicere nos cibos exitiosos, disciplinarum vero quæ animam nostram nutriunt, rationem nullam habere, sed torrentis in morem quidquid obvium est trahentes, id in animum recondere. Et quidem quomodo rationi consentaneum est, ut nauclerus non temere se ventis permittat, sed ad portum dirigat scapham, sagittariusque in scopum intendat, et faber ferrarius aut lignarius finem artis appe-

tat : nos vero inferiores simus opificibus ejusmodi, cum certe res nostras intelligere possumus. Ita-ne artificum operi inerit finis quispiam, humanæ vero vitæ scopus nullus est, cujus intuitu omnia facere ac dicere oporteat, eum, qui brutis animalibus omnino similis esse nolit? Aut sic temere instar navigiorum non saburratorum, mente nostra ad animæ gubernacula non sedente, sursum ac deorsum per vitam circumferremur : sed quemadmodum in gymnicis certaminibus, inque musicis, si ita placet, eorum certaminum quorum coronæ proponuntur, exercitationes fiunt, nec quisquam ad luctam exercens se, aut ad pancratium, subinde cithara aut tibia canere meditatur. Non Polydamas certe, sed ille ante certamen in Olympiis currus agitatos retinebat, et inde vires ac robur intendebat. Milo quoque a suo scuto illito non dimovebatur, sed impulsus resistebat, non minus quam statuæ eæ, quæ plumbo colligantur. Et uno verbo, exercitatione præparabantur ad certamina. Quod si, pulvere ac gymnasiis relictis, ad sonos modosque Marsyæ aut Olympi Phrygum curiosius attendissent, num statim fuissent coronas ac gloriam assecuti, aut cavissent ne in corpore ridiculi viderentur? Contra, Timotheus, cantu dimisso, in palæstris non degebat. Neque enim ita omnibus musica præstitisset, cui scilicet tanta inesset artis peritia, ut et animum per concitatam austeramque harmoniam ad iram excitaret, et rursus demulceret emolliretque per remissam, cum vellet. Hac item arte, cum aliquando Phrygios modos Alexandro incinuisset, incitasse eum dicitur ad arma inter cœnandum : et rursus reduxisse ad convivas, cantu remisso. Vim adeo magnam et in musica, et in gymnicis certaminibus ad finem consequendum exercitatio præbet.

VI. Quoniam vero coronarum memini et athletarum, illi laboribus sexcentis super sexcentos exantlatis, et unde-

cumque aucto sibi robore, posteaquam multum gymnicis laboribus desudarunt, plagasque multas in exercitiorum loco accepere, et victum non jucundíssimum, sed a magistris exercitiorum præscriptum sumpsere, et ne longum faciam, ubi in reliquis ita vixerunt, ut ipsorum vita ante certamen certaminis exercitatio sit, tunc exuunt se ad stadium, nullum non laborem, nullum non periculum adeuntes, ut oleastri, aut apii, aut alterius cujusvis rei similis accipiant coronam, et victores per præconem renuntientur. Nobis autem, quibus proposita sunt vitæ præmia, eaque tam et ob multitudinem et ob magnitudinem miranda, ut verbis explicari non possint, si in utramque aurem dormimus, et valde licenter vivimus, dabitur-ne hæc præmia manu altera arripere? Ita enim et laudanda esset deses vita, et Sardanapalus ille haberetur omnium felicissimus, aut etiam Margites ille, si lubet, quem Homerus ait neque arasse, neque fodisse, neque aliud quidquam eorum, quæ in vitæ commodum cedunt, peregisse, si tamen Homeri hæc sint. Nonne potius verus est Pittaci sermo qui difficile esse dixit bonum esse. Etenim nobis reipsa multos labores perpessis vix tandem licebit bona illa assequi, quorum antea dicebam nullum exemplum in humanis reperiri. Non igitur incuriose vivendum nobis est, neque spes magnæ otio brevi commutandæ, nisi velimus probra sustinere, pœnasque subire, non hic quidem apud homines (quanquam et hoc parvum non est saltem prudenti ac cordato), sed in judicii locis, sive sub terra, sive ubivis constituta sint. Enimvero a recto decoroque præter animi sententiam qui aberrarit, forte veniam aliquam obtinebit a Deo: qui vero fuerit consulto mala amplexus, implacabiliter supplicia longe majora perferet. Quid igitur faciemus, dicet aliquis? Quid aliud nisi ut animæ curam geramus, ab omnibus aliis vacantes?

VII. Non igitur corpori inserviendum, nisi omnino necesse sit : sed ea, quæ potiora sunt, animæ sunt tribuenda, ita ut ipsam ex ea, quam cum corporis affectionibus habet, communione, tanquam ex carcere per philosophiam eximamus, simulque etiam corpus vitiis atque libidinibus reddamus inexpugnabile. Ventri quidem ministranda sunt necessaria, non quæ sunt perquam jucunda, velut ii qui quosdam mensarum structores coquosque exquirunt, totamque terram ac mare vestigant, velut moroso hero tributa pendentes, digni miseratione ob ejusmodi occupationem, haud remissius quam qui in inferno versantur, excruciati, plane dissecantes ignem, cribro ferentes aquam, et in pertusum dolium infundentes, laborum finem nullum habentes. Comas autem ac vestimenta plus satis curare, aut, ut ait Diogenes, adversa fortuna utentium est, aut injustorum. Quare cincinnatum esse et appellari, æque turpe censendum dico, atque scortari, aut alienis nuptiis insidiari. Quid enim ejus, qui mente præditus est, interest, utrum tenui ac sumptuosa veste induatur, an pallium vile gestet, modo et frigori et calori arcendo satis sit? Et ad hunc modum reliqua quoque ultra necessitatem non sunt excolenda, nec corporis habenda est major cura, quam quantum animæ prosit. Nam comptum esse et corporis amatorem, viro hac illa appellatione vere digno non minus probrosum fuerit, quam alteri cuivis vitio ignave obnoxium esse. Nam omne studium huc conferre ut corpus quam optime se habeat, non hominis est semet cognoscentis, neque intelligentis sapientem illam admonitionem, qua docemur, quod sub aspectum cadit, id hominem non esse, sed requiri sapientiam quamdam præstantiorem, qua quisque nostrum seipsum qualis tandem sit agnoscat. Hoc autem difficilius est mentem non puram habentibus, quam lippienti solem aspicere. Est autem animæ purgatio, ut semel,

et quantum vobis satis sit, dicam, voluptates per sensus irrepentes aspernari, non oculos pascere insulsis præstigiatorum ostentationibus, aut corporum stimulum voluptatis immittentium aspectu, non per aures harmoniam corruptam in animam infundere. Vitia enim, quæ illiberalis dejectique animi fœtus sunt, ex hoc musicæ genere solent oriri. Sed musica altera, quæ et melior existit, et ad melius perducit, consectanda nobis est: qua usus David sacrorum Carminum auctor, furorem regis atque insaniam, ut aiunt, sedavit [1]. Ferunt etiam Pythagoram, cum in comessatores temulentos incidisset, jussisse tibicinem comessationi præsidentem, mutata harmonia, doricos modos eis canere: ipsos autem ita hoc cantu resipuisse, ut, abjectis corollis, pudore suffusi domum reverterentur. Alii vero more Corybantum ad tibiam insaniunt ac debacchantur, ita hoc differt, sanis aut pravis cantilenis aures impleri. Quare eam, quæ nunc viget, musicam minus quam quidvis turpissimum experiri debetis. Pudet me etiam interdicere, ne suffitus omnis generis, qui olfactui voluptatem afferant, admisceantur aëri, et ne unguentis vos ipsos inficiatis. Quid autem quis dixerit de non perquirendis tactus gustusque voluptatibus, nisi quod cogant eos, qui his captandis vacant, ad ventrem et ad ea, quæ sub ventre sunt, pecorum more, pronos ac propensos vivere? Uno verbo, totum corpus contemnendum est ei, qui in ipsius voluptatibus quasi in cœno nolit volutari, aut tantum ei indulgendum est, in quantum, inquit Plato, philosophiæ inservit, non longe aliter locutus atque Paulus, qui monet nullam corporis habendam curam ad cupiditatum materiam [2]. Etenim qui corporis, ut se optime habeat, curam gerunt, animam autem illo usuram nullius pretii parvipendunt, quid differunt ab iis, qui instrumentis aptandis dant operam, artem

[1] I Reg. XVI, 23. — [2] Rom. XIII, 14.

vero per hæc operantem negligunt? Quapropter ratione plane contraria corpus castigandum est et cohibendum, haud secus ac impetus cujusdam belluæ; atque ii tumultus, qui ab ipso in anima excitantur, ratione veluti flagro compescendi sunt, non autem habenis voluptati omnino laxatis negligenda mens est, adeo ut quasi auriga, qui ab equis effrenis violenterque agitatis abreptus sit, ducatur. Nec abs re erit Pythagoræ meminisse, qui cum didicisset aliquem ex familiaribus sese et exercitationibus et escis valde admodem saginare, et carnosum reddere: « Sic, inquit, non desines graviorem tibimetipsi carcerem extruere? » Unde dicunt et Platonem provenientis a corpore noxæ præscium, insalubrem Atticæ locum Academiam de industria elegisse, ut nimis bonum corporis statum quasi superfluam quamdam vitis feracitatem amputaret. Ego autem corporis habitudinem summe bonam etiam periculosam esse a medicis audivi.

VIII. Cum igitur nimia illa corporis cura et corpori ipsi inutilis sit, et animæ officiat, ei submittere se et obsequi manifesta fuerit insania: sed si hoc contemnere studeremus, vix aliud quidquam humanum esset nobis admirationi. Quid enim jam nobis, si corporis voluptates fastidiamus, opus erit divitiis? Ego quidem non video, nisi, ut in fabulis est draconum, jucundum sit et gratum thesauris defossis invigilare. Multum autem abfuerit, ut qui liberaliter in talibus habere se didicerit, unquam humile quidpiam et turpe facto aut dicto sibi proponat. Quidquid enim superfluum est, et necessitatis modum excedit, sive Lydia arena sit, sive formicarum auriferarum opus, tanto magis aspernabitur, quanto minus indigebit: quippe usum ipsum necessitatibus naturæ metietur, non voluptatibus. Nam qui necessarios terminos excessere, cum jam sibi, more eorum qui in declive feruntur, nihil firmum suppetat, ad

quod se recipiant, nusquam ulterius abripi intermittunt: sed quo plura compararint, eo magis opus habebunt paribus, aut etiam amplioribus ad cupiditatem explendam, secundum Execestidæ filium Solonem, qui ait:

> Divitiis nullum statuunt mortalia finem
> Pectora.

In his etiam Theognide magistro utendum est, qui dicit:

> Non amo divitias, non opto: at vivere tantum
> Exiguo liceat, nil sit ut inde mali.

Ego autem in Diogene etiam omnium simul humanarum rerum admiror contemptum, qui pronuntiavit se rege magno ditiorem, quod in vita paucioribus quam ille egeret. Nobis autem, nisi Pythii Mysi adsint talenta, nisi sint terræ tot et tot jugera, nisi pecorum greges innumeri, sufficiet nihil. Sed tamen, opinor, par est divitias absentes non expetere, nec desiderare: si vero adsint, non magis ob ipsarum] possessionem jactare se quam ob scientiam dispensandi easdem. Nam præclarum est illud Socratis, qui divitem quemdam virum magnopere de pecuniis superbientem non prius admiraturum se dixit, quam ipsa rei experientia didicisset eum iis uti nosse. Nonne si ob aurum et ebur valde se extulissent Phidias et Polycletus, quorum alter Eleis Jovem, alter Argivis Junonem fecit, essent derisui, quod relicta arte, per quam ipsum etiam aurum jucundius pretiosiusque effectum est, gloriam ex opibus alienis captassent. Nos autem, qui virtutem humanam ex se non sufficere ad ornatum putamus, rem-ne verecundia minore dignam facere videbimur? An divitias quidem despiciemus, et illabentes per sensus voluptates habebimus despicatui, assentationem vero et adulationem

prosequemur, et Archilochi vulpeculæ astutiam versutiamque æmulabimur? Atqui nihil est viro prudenti fugiendum magis, quam ad gloriam vivere, eaque, quæ vulgo ac multitudini probantur, spectare, et rectam rationem vitæ ducem non statuere, ita ut licet hominibus omnibus contradicere, et ignominiam ac periculum subire honesti causa oporteat, tamen nihil eorum, quæ recta judicata sunt, invertere velimus. An eum, qui non ita affectus est, ab Ægyptio illo sophista aliquid differre dicemus, qui, cum vellet, planta fiebat et bestia, et ignis et aqua, et res omnes? Nam et ipse modo quidem justitiam laudabit apud eos qui eam colunt: modo vero loquetur pugnantia, ubi injustitiam probari animadverterit: quod solent adulatores efficere. Et quemadmodum polypodem aiunt colorem suum in subjectæ terræ colorem mutare, sic ille suam sententiam ex eorum, quibuscum versatur, genio mutabit. Hæc quidem etsi perfectius in nostris libris condiscemus, at certe quantum adumbrandæ nunc virtuti satis est, tantum ex documentis externis rudius delineemus. Qui enim diligenter ex quacumque re utilitatem colligunt, iis quasi magnis fluminibus solent undecumque fieri accessiones multæ. Nam quod dictum est, parvum parvo adjungendum esse, id a poëta non magis de argenti augmento quam de qualibet scientia recte dictum fuisse existimandum est. Bias igitur filio ad Ægyptios abeunti, et percontanti quidnam agendo rem ei gratissimam facturus esset? « Viaticum, inquit, si paraveris tibi ad senectutem, » virtutem viaticum appellans, exiguis eam terminis circumscribens, quippe qui ejus utilitatem humana vita definierit. Ego autem, etiamsi quispiam proferat in medium senectam Tithoni, sive Arganthonii, sive Mathusalæ illius, qui longissimæ apud nos vitæ fuit, qui annos mille minus triginta vixisse dicitur, etiamsi totum, ex quo homines conditi sunt, tempus dimetiatur,

veluti puerilem sententiam ridebo tum, cum ad prolixum illud et nulli senio obnoxium sæculum respiciam, cujus non est finem ullum mente apprehendere, non magis utique quam immortalis animæ interitum assignare. Ad quod ævum possidendum viaticum ut comparetis, hortor vos, lapidem omnem, ut est in proverbio, moventes, unde aliqua vobis utilitas ad hoc assequendum accessura sit. Neque vero quoniam difficilia sunt hæc, et laborem requirunt, segnes ac pigri efficiamur: sed memores ejus, qui admonuit vitam optimam ab unoquoque seligendam esse, ac sperare eam consuetudine jucundam redditum iri, optima aggredi par est. Turpe est enim tempus præsens amittere, et elapsum postea revocare, cum nihil angi proderit. Ego quidem quæ optima esse censeo, partim nunc dixi, partim vobis per omnem vitam suadebo: vos vero, cum tria sint ægritudinum genera, ei quod insanabile est similes ne videamini, neque ostendatis animi morbum morbo eorum, qui corpore ægrotant, consimilem. Etenim in valetudine parva qui laborant, ipsi accedunt ad medicos: qui vero morbis majoribus correpti fuere, medicos accersunt ad se; qui autem in aliquem atræ bilis morbum prorsus immedicabilem lapsi sunt, ne accedentes quidem admittunt: quod cavete ne vobis nunc accidat, si eos, qui mente ac ratione præditi sunt, fugiatis.

HOMILIA XXIII.

In sanctum martyrem Mamantem.

I. Haud ignoro panegyricorum eorum, qui in publico conventu fiunt [1], difficultatem ac pondus. Sed ut hoc scio, ita et debilitatem meam ipse persentio. Causa namque ipsa postulat ut aliquid dicatur dignum iis, qui convenere, et spe quam de nobis concipiunt, et rei argumento. Quoniam enim in maxima celebritate hodie referimus Martyrum memoriam, mens omnis erecta est, et auris parata, expectans ut dignum aliquid Martyre illo dicatur, ac ipse illius desiderio concionem cogit. Nam liberi grati magnifica patrum præconia exigunt, nec paterentur eorum quæ laudenda essent magnitudinem ex dicentis tenuitate periclitari. Quapropter quo major est vestra alacritas, eo periculum majus. Quid igitur sumus facturi? Quomodo rursus explebimus desideria vestra, et ipsi non abibimus re, de qua nunc agitur, infecta? Adhortabimur animum unumquemque, ut quæ in memoria habuit cum huc accessit, ea secum in mente refricet, abscedatque domesticis alimentis enutritus, et suo ipsius viatico exhilaratus. Memineritis velim Martyris, quotquot eo in somnis fruiti estis. Meminerint omnes, qui hoc in loco constituti, ipsum adjutorem ad precandum habuere: quibus, cum operarentur, præsto fuit, simul ut nomine vocatus est, quos ex peregrinatione reduxit, quos ex infirmitate erexit, quibus liberos jam vita functos restituit, quibus prorogavit præfinitum vitæ tempus. Collectis omnibus, ex communi symbolo

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 209-211.

præconium componite. Communicate inter vos, quæ quisque novit impertiat ignoranti, quæ ignorat, ab edocto accipiat. Atque ubi sic ex mutuo symbolo alius alium paveritis, imbecillitati nostræ ignoscite.

II. Hæc enim Martyris sunt præconia, divitiæ spiritualium donorum. Non possumus illum ex profanorum præconiorum lege cohonestare: non possumus parentes et proavos illustres in medium proferre. Turpe est enim alieno ornatu decorari eum, qui sua ipsius virtute illustris est. Nam ex consuetudinis legibus talia in panegyricis usurpant. Alioqui veritatis lex proprias cujusque laudes exposcit. Neque enim equum celerem reddit ejus, qui genuit, in cursu præstantia: neque canis laudatio est, ex velocissimis prognatum esse. Sed quemadmodum reliquorum animalium virtus in unoquoque consideratur: ita et viri propria laus est, quæ ex propriis ipsius recte factis testimonium habet. Quid ad filium patris claritudo? Sic Martyr ille splendorem non aliunde mutuatus est: sed ipse per vitæ rationem bonæ famæ faculam accendit. A Mamante reliqui, non ab aliis Mamas nobilitatur. Filii qui ab eo pietatem edocti sunt, in ipso glorientur. Ipse enim ex se ipso virtutem ubertim profundit. Non quasi torrens aliquis confluente alieno gloriatur: sed fons est, qui ex suis ipsius sinibus decorem effundit. Admiremur virum non alieno ornatu cohonestatum, sed illustratum suo. Vides claros equorum nutritores? Vides alba eorum monumenta, quomodo lapides sint, iique neglecti? Martyris vero memoria, et omnis regio commota est, et civitas tota transtulit se ad celebritatem. Ne divitum quidem cognati excurrunt ad majorum suorum sepulcra: sed omnes ad pietatis locum accedunt. Patrem hunc ducem veritatis, non autem patres corporum auctores appellant. Vides quemadmodum virtus honoretur, non divitiæ? ita Ecclesia cum eos, qui

præcessere, honorat, eos, qui præsentes sunt, cohortatur. Ne mihi, inquit, studeas divitiis, ne sapientiæ mundi exolescenti, ne gloriæ marcescenti. Evanescunt hæc una cum vita [1]: sed cultor sis pietatis. Hæc enim et ad cœlum te evehet, hæc et immortalem memoriam ac perennem apud homines claritatem tibi comparabit.

III. Quare si quis pastoris meminit, divitias ne admiretur. Convenimus enim non ut divitem laudemus, cave abieris admirans divitem, sed potius paupertatem cum pietate conjunctam. Pastor nihil magnum, neque exquisitum vitæ genus præ se fert. Nonne iratus irritanti te probri loco diceres: «Pastor es?» Pastor nihil amplius quotidiano victu possidet, habet peram appensam clavam gestat, et diurnum viaticum, nihil crastinum curat, bestiis infestus, animalibus mansuetissimis contubernalis, fugiens forum, declinans tribunalia, non agnoscens sycophantas, mercaturæ imperitus, divitias ignorans, proprium tectum non habens, sed mundi tecto communi degens, noctu suspiciens in cœlum, et ex stellis miraculum Conditoris cognoscens. Pastor est. Veritatis ne nos pudeat. Fabulatores profanos ne imitemur, ne contegamus veritatem ornatu verborum. Nuda est veritas, absque patrocinio ipsa semet ostendit. Plura si dicas, deprimis. Magis eam admirabere per præconium. Pastor et pauper, hæc sunt Christiano ornamenta. Gymnasii, in quo pietas tradita est, præfectos si inquisieris, piscatores invenias et publicanos: si Discipulos, coriarii sunt pauperes. Dives nullus, nusquam claritudo, interiere una cum mundo hæc omnia. Vide igitur, cujus diem celebremus, cujus gratia omnes hilares simus, ob quem immutata civitas sit. Quoniam pastoris meminimus, ne illud nomen contemnas. Audivisti Abelem, qui primus placuit, pastorem fuisse [2]. Quis eum imitatus est? magnus

[1] 1 Cor. II, 6. — [2] Gen. IV, 2.

ille legislator Moyses, qui, conatum Pharaonis et dolum aufugiens, atque contubernalium insidias exosus, hic in monte Choreb pastor erat ; dumque pasceret, in Dei venit colloquium [1]. Non cum disceptaret judicio, Angelum in rubo vidit : sed cum pasceret, colloquio illo cœlesti dignus habitus est. Quis post Moysem? Jacob patriarcha, qui in pascendo pro veritate patientiam ostendens, in parva imagine totius suæ vitæ effigiem reliquit [2]. Cui impertivit studium ejusmodi? Davidi. David a pastoritia arte pervenit ad regnum. Sorores enim sunt ars placendi et ars regnandi, nisi quod altera irrationalium, altera rationalium præfecturam sibi concreditam habet. Ita illa scientiæ majoris fundamentum est. Quapropter utramque complectens Dominus, et pastor est et rex, pascens expertes rationis, ratione majore præditos sub regni administrationem pertrahens. Vis discere quantæ dignitatis sit pastor? « Dominus pascit me [3]. » Quomodo vero ars pascendi soror est regni? « Quis est iste Rex gloriæ [4]? » Qui illic Pastor, hic Rex dicitur. Cave autem existimes ab aliis quidem hoc ei testimonium dari, sed eum hujus nominis pudere. Nam spurios pastores silentio prætermittens, verum illud pastoritiæ artis testimonium sibi vindicat. « Ego sum pastor bo» nus [5]. Ego sum : et non mutatus sum [6]. » Qua dicendi ratione utitur, cum magna dicit : «Ego manu mea firmavi » terram : ego extendi cœlum solus [7]. » Sicut cum et alia magnifica ac digna, quæ de Deo dicantur, profert, sic dicit : « Pastor bonus. » Abigit spurios, et veritatem sibi ipse assumit. « Ego sum pastor bonus. » Disce quis sit pastor, et quis sit bonus. Fungitur ipse interpretis munere. «Verus » pastor animam suam ponit pro ovibus : mercenarius vero,

[1] Exod. III, 1 et 4. — [2] Gen. XXXI, 38. — [3] Psal. XXII, 1. — [4] Id. XXIII, 8. — [5] Joan. X, 11. — [6] Malac. III, 6. — [7] Esaï. XLIV, 24.

» et qui non est pastor, cujus non sunt oves propriæ, non » curat, cum lupum venientem videt [1]. »

IV. Hic quærit Ecclesia, si pastor Dominus est, quis sit mercenarius pastor? Num diabolus? Et si diabolus est mercenarius pastor, quis sit lupus? Certe quidem lupus est diabolus, bestia illa immanis, rapax, insidiatrix, communis omnium hostis. Habeat igitur appellationem propriam mercenarius pastor. Mercenarios pastores dicebat tunc Dominus, ad eos conversus, qui tunc aderant. Sunt autem etiam nunc, utinam non essent, qui sibi cognomen mercenariorum conciliant. Tunc pontifices indicabantur et Pharisæi, et omnis illa judaïca secta. Illos pastores mercenarios dicebat, qui quæstus non veritatis gratia potestatem pascendi arripuerant. Qui prætextu vano precantur, ut viduarum panem atque orphanorum comedant, ii mercenarii sunt. Utilitati suæ qui inserviunt, quique præsens sectantes, non intendunt in futurum, mercenarii sunt, non pastores. Et nunc mercenarii multi, qui pro misera gloriola vitam suam vendunt, qui et nunc schisma in sanis Domini verbis explicandis conflant. Hæc enim cum Dominus dixisset, schisma exortum est inter eos [2]. « Alii dicebant : dæmonium habet; alii : Non potest effi» cere dæmon, ut oculi cæci videant [3]. » Vides quam vetus sit dissensionis vitium? Statim autem ventilabrum paleas discernit a frumento. Et quod quidem leve est et instabile, sejungitur ab eo, quod vim habet nutriendi : quod vero ad alimentum spirituale idoneum est, agricolis tribuitur. Idcirco schisma exortum est, et alii sic dissidebant, alii sic. Judæorum est scindi : sed Dei Ecclesia, quæ inconsutilem tunicam a summo contextam, a militibus sine scissura servatam accepit, quæque Christum induit, vestem ne scindat. « Et cognosco meas, et cognoscunt me meæ [5]. »

[1] Joan, x, 11, 12. — [2] Id. ix, 16. — [3] Id. x, 20, 21. — [4] Ibid. 14.

Rapuit hæc ad suam blasphemiam confirmandam hæreticus. Ecce, inquit, dictum est : « Cognoscunt me meæ, et » cognosco meas. » Quid igitur significat illud, « Cognoscere? » essentiam-ne intelligere, an metiri magnitudinem ? An illa de Divinitate intelligere, quæ tu nosse impudenter affirmas ? Annon ex superioribus modum intelligis cognitionis ? Ecquid in Deo agnoscimus ? « Oves meæ vocem meam » audiunt [1]. » Vide quomodo cognoscatur Deus, ex eo quod mandata ipsius audimus, ex eo quod illa audientes conficimus. Cognoscere Deum, est servare Dei præcepta. Num debet esse de Dei essentia disceptatio curiosior ? num de rebus, quæ mundum transcendunt, quæstio ? Num invisibilium intelligentia ? « Cognoscunt me meæ, et cognosco » meas. » Scire satis tibi est bonum pastorem esse, animam suam pro ovibus posuisse. Cognitio Dei continetur his finibus. Quantus autem sit Deus, et quis modus ejus, et qualis secundum essentiam, talia ut sunt interroganti periculosa, ita ei qui interrogatur inexplicabilia. Silentium autem, talium medela est. « Oves meæ vocem meam au- » diunt. » Audiunt, inquit, non disceptant. Hoc est, non sunt inobsequentes, non contendunt. Audisti filium, ne tu mihi artificiose disputes de modis generationis, neque quorum causa afferri nequit, ea ad causam adducas : ne per schisma separa quod conjunctum est. Eam ob rem in antecessum communivit te Evangelista. Audisti pridem, et etiam nunc audis, « In principio erat verbum [2], » ut ne Filium fœtum humanum putes, qui ex non existente productus sit. « Verbum » dixit tibi ob apathiam. Dixit tibi, « Erat, » propterea quod ante omne tempus est. « Princi- » pium » dixit, ut Genitum conjungeret cum Genitore. Vidisti quomodo ovicula morigera vocem Domini audiat. « In » principio, » et « Erat, » et « Verbum. » Neque dicas : « Quo-

[1] Joan. x, 27. — [2] Id. I, 1.

modo erat? » et, « Si erat, genitus non est; » et « Si genitus est, non erat. » Non est ovicula, quæ talia dicit. Pellis ovilla est : sed intus lupus est qui loquitur. Cognoscatur insidiator. « Oves meæ vocem meam audiunt. » Audisti Filium? Intellige similitudinem, quam cum Patre habet. Similitudinem dico, ob imbecillitatem corporum valentiorum. Alioqui veritas ita habet (non enim vereor accedere veritati), non sum ad sycophantiam propensus. Identitatem dico, custodiens Patris et Filii proprietatem. In hypostasi Filii, formam intellige paternam, ut mihi perfectam imaginis rationem serves, ut mihi religiose intelligas illud : « Ego in » Patre, et Pater in me est [1]. » Nolim intelligas essentiarum confusionem, sed characterum identitatem. At enim, dilecti, res quam maxime contraria esse videtur, quippe quia debilitatem nostram vestra in audiendo obedientia aliquid in medium afferre ac dicere coëgit, ut potentia Dei in organi debilitate maxime elucesceret. Forte enim ob eam causam valde abundavit nostra debilitas, ut gloria majore afficeretur qui quod infirmum est corroborat. Qui vero hanc nostram celebritatem reduxit, et præteriti anni votis finem dedit, et succedenti tempori initium largitus est (eadem enim dies præteritum circulum nobis terminat, et rursus insequentis fit initium) qui igitur congregavit nos, et tribuit usum futuri, conservet nos in semetipso illæsos, inoffensos, a lupi raptu securos : Ecclesiam hanc, quæ magnis martyrum turribus munitur, custodiat inconcussam : insidias omnes, et hæretici furoris assultum avertat. Præterea in tranquillitate nobis præstet, ut discamus oracula divina, datamque Spiritus gratiam doceamus : quia ipsi gloria et imperium, cum sancto Spiritu nunc, et in sæcula sæculorum. Amen.

[1] Joan. XIV, 10.

HOMILIA XXIV.

Contra Sabellianos, et Arium, et Anomœos.

I. Pugnat Judaïsmus cum Hellenismo, et uterque cum Christianismo, quemadmodum Ægyptii et Assyrii et sibi invicem, et Israëli erant infensi. Ita quoque in vitio comperimus timiditatem atque audaciam et inter se pugnare, et fortitudini adversari. Talis quædam pugna etiam adversus rectam confessionem utrinque mota est, hinc a Sabellio, illinc ab iis qui prædicant inæqualitatem. Nos vero sicut ethnicos fugimus, et improbum simulacrorum cultum sumus aversati, et deorum multitudinem, quam inducunt, impiam esse judicavimus : sic quoque Judæorum Filium Dei negantium refugimus blasphemiam, veriti scilicet minas illas : « Qui negaverit me coram hominibus, » negabo et ego eum coram Patre meo, qui in cœlis est [1]. » Fugiamus igitur, ut par est, eos etiam qui his cognata dogmata contra veritatis doctrinam excogitant. Postquam enim callidus ille ad nocendum diabolus Christianos vidit a Judæis ac Gentilibus abalienari, statimque infensos nos illis esse nominum causa ; imposito utrisque nomine nostro, sic rursus judaïcam inficiationem ac gentilem deorum multitudinem introducere conatur. Qui enim Unigenitum dicunt opus Dei esse atque facturam, deinde adorant, et velut Deum profitentur, ii dum colunt creaturam non Creatorem, aperte Gentilium errores introducunt : qui vero Deum ex Deo negant, et nomine quidem Filium confitentur, sed reipsa et vere subsistentiam ejus abolent, ii

[1] Matth. x, 33.

rursus Judaïsmum renovant. Cum enim Verbum confitentur, ipsum comparant cum eo, quod in mente concipitur, verbo; cumque sapientiam dicunt, consimilem esse dicunt habitui, qui in anima manet eruditorum. Et idcirco unam personam Patris et Filii profitentur, quod homo quoque unus dicitur non divisus, ob verbum quod in ipso est et ob sapientiam. Atqui Evangelista statim ab initio clamat : « Et Deus erat Verbum [1], » subsistentiam propriam dans Filio. Etenim si in corde erat Verbum, quomodo Deus intelligi potuit? Rursus quomodo erat apud Deum? Nam neque verbum quod in homine est, homo est, neque apud ipsum esse dicitur, sed in ipso. Neque enim vivens est, neque subsistens : sed Dei Verbum, vita est et veritas [2]. Et nostrum quidem verbum simul atque prolatum est, amplius non est : sed de Dei Verbo quid dicit Psalmus? « In æternum, Domine, Verbum tuum permanet in » cœlo [3]. »

II. Atque hinc quidem hoc bellum infertur : illinc vero quod et quale certamen est contra veritatem? Substantiam quidem concedunt, propriamque Filii personam esse, et Patris propriam confitentur : sed naturæ inducunt inæqualitatem. Et Filii nomen voce tenus concedunt, sed reipsa ipsum dimittunt ad creaturam, haud verentes vocem Domini, se ei, qui Patrem videre gestiebat, præmonstrantis. « Qui enim, inquit, vidit me, vidit Patrem [4]. » Hæc autem vox, si quis recte judicat, utrorumque obturat blasphemias. Neque enim seipsum Patrem esse dicit, qui scilicet personas aperte distinguat, his verbis : « Qui vidit » me. » Hinc namque ostendit propriam suam personam. Cum vero subjungit : « Vidit Patrem, » respicit ad paternam personam, ac distinguit a semetipso manifeste. Quod

[1] Joan. I, 1. — [2] Id. XIV, 6. — [3] Psal. CXVIII, 89. — [4] Joan. XIV, 9.

idem facit quoque, ubi ait : « Si cognovissetis me, et Pa-»trem meum utique cognovissetis [1]. » Non enim personarum confusionem indicant hæc, sed Deitatis similitudinem exhibent descriminis cujusvis expertem. Audiant autem hæc ipsa verba et adversarii, quod qui Filii consortio dignatus est, is Patre privatus non sit. Nec enim diversum Genitor genuit, sed talem qualis ipse est. Audi, Anomœe, « Ego et Pater unum sumus [2]. » Audi et tu, Sabelli, « Ego »exivi a Patre, et ad ipsum vado [3]. » Et uterque ex evangelica doctrina proprium vulnus curet. Et tu quidem unitatem sume ex absolutissima naturæ similitudinem : tu vero illud, « Ab eo exivi et ad ipsum vado, » ad personarum diversitatem referas. Conveniat igitur de his inter nos, agamusque pacem, et a longo contra pietatem bello desistamus, acutis illis impietatis armis abjectis, et hastis in aratra, gladiis vero in falces conflatis [4]. Neque tu dicas « Solum : » sed sequere eum, qui dicit : « Non sum solus, » quia qui misit me Pater, mecum est [5]. » Alius igitur est Pater qui misit, alius qui missus est Filius. Ac rursus : « Ego, »inquit, testimonium perhibeo de me ipso, et testimonium »perhibet de me qui misit me Pater [6]. » Et, « In lege ves-»tra, inquit, scriptum est, quod duorum hominum testi-»monium verum est [7]. » Numera, si lubet, personas. « Ego, »inquit, sum qui testimonium perhibeo. » Unus. « Et tes-»timonium perhibet de me qui misit me. » En duo. Nec ego sic audacter numero, sed Dominus ipse docuit, cum dixit : « In lege vestra scriptum est, quod duorum homi-»num testimonium verum sit. » Tu vero qui alio impietatis genere adversus Deum pugnas, qui Filium dicis Deo natura dissimilem, qui æqualitatem non concedis, qui inducis vitæ intervallum, reverere Paulum dicentem : « Qui est

[1] Joan. XIV, 7. — [2] Id. X, 30. — [3] Id. XVI, 28. — [4] Esaï. II, 4. — [5] Joan. VIII, 16. — [6] Ibid. 18. — [7] Ibid. 17, et Deut. XVII, 6.

» imago Dei invisibilis [1], » hocque largiare imagini viventi, ut vitæ archetypæ per omnia similis sit. Confitere Patrem esse Filii, non creaturæ opificem. Et in vera Patris confessione, sine eum, qui genitus est, ipsi dignitate parem esse, revocans in memoriam illud Evangelistæ testimo» nium : « Deum Patrem suum dicebat, faciens se æqualem » Deo [2]. » Æqualitas autem illa, quam cum Patre habet, intelligitur esse secundum naturam, non secundum magnitudinis corporeæ mensuram. Quomodo autem « Non ra» pinam arbitratus est esse se æqualem Deo [3], » si, ut tu blasphemas, nunquam æqualis fuit? Quomodo rursus in Dei forma erat, qui, ut tu dicis, nunquam similis fuit?

III. Talis quidem utrinque pugna nobis est, veritas vero quæ? Neque tu reformides personas confiteri : sed dic Patrem, dic et Filium, non rei uni nomina duo attribuens, sed ex utraque appellatione significationem propriam dicens. Nam ingens improbitas est, non suscipere documenta Domini, qui nobis perspicue aliam personam ab alia distinguit. « Si enim abiero, inquit, rogabo Patrem, » et alium Paracletum mittet vobis [4]. » Itaque Filius est qui rogat, Pater est qui rogatur, Paracletus vero qui mittitur. Nonne ergo aperte impudens es, qui cum audias, « Ego » de Filio, « Ille » de Patre, « Alius » de Spiritu sancto, misces tamen omnia omniaque confundis, et rei uni tribuis appellationes omnes. Vicissim neque tu ad stabiliendum impietatem sumito secretionem personarum. Etsi enim duo sunt numero, tamen natura non sunt disjuncti : neque qui duo dicit, alienationem inducit. Unus Deus et Pater, unus Deus et Filius, non Dii duo, cum Filius identitatem habeat cum Patre. Non enim aliam in Patre intueor Divinitatem, aliam in Filio, neque aliam na-

[1] Col. I, 15. — [2] Joan. V, 18. — [3] Phil. II, 6. — [4] Joan. XIV, 16.

turam illam, et aliam hanc. Quamobrem perspicua ut sit tibi personarum proprietas, numera separatim Patrem, et separatim Filium : sed ne scindaris in multitudinem Deorum, unam in utroque essentiam confiteare. Ita et Sabellius cadit, et Anomœus contereţur.

VI. Sed cum essentiam unam dico, cave intelligas duo ex uno divisa, sed ex principio Patre Filium subsistentem, non Patrem et Filium ex una superiore essentia emergentes. Non enim fratres dicimus, sed Patrem et Filium confitemur, At essentiæ identitas est, quia ex Patre Filius, non præcepto factus, sed ex natura genitus, non dissectus a Patre, sed eo manente perfecto perfectus illucescens. Et mihi, quotquot aut non perfecte dicta assecuti estis, aut calumniandi causa nos circumstatis, non quærentes ut ex nobis aliquid capiatis emolumenti, sed observantes ut aliquid eorum, quæ dicimus, carpatis, circumcursantes dixeritis : « Prædicat Deos duos, Deorum multitudinem annuntiat. » Non sunt Dii duo, neque enim sunt duo Patres. Principia duo qui inducit, Deos duos prædicat. Talis autem est Marcion, et si quis illi similis sit impietate. Ac rursus, qui Genitum alterius essentiæ a Genitore esse dicit, is quoque dicit Deos duos, ob essentiæ dissimilitudinem multitudinem Deorum inducens. Etenim si una est Divinitas ingenita, una vero genita, tu es qui Deorum prædicas multitudinem, cum Ingenitum Genito contrarium dicas, statuasque essentias etiam plane contrarias : siquidem essentia Patris esset ingeneratio, essentia vero Filii, generatio. Quare non duos modo Deos, sed eos etiam inter se pugnantes dicis : et quod gravissimnm est, non tribuis pugnam proposito animi, sed naturali dissidio, quod non possit unquam ad pacificam concordiam venire. At veritatis doctrina ea quæ utrinque inter se pugnant, declinavit. Ubi enim unum est principium, et unum quod ex ipso est,

ubi rursus unum est exemplar, et imago una, unitatis ratio haudquaquam labefactatur. Quapropter Filius ex Patre per modum generationis existens, et naturaliter in semetipso Patrem exprimens, ut imago quidem, integerrimam absolutissimamque habet similitudinem, ut genitura vero consubstantialitatem servat. Neque enim qui in foro imaginem regiam intuetur, et regem dicit eum qui in tabula est, confitetur reges duos, imaginem, et eum cujus imago est : neque si dixerit : Hic est rex, ostendens videlicet eum qui in tabula pictus est, continuo exemplar ipsum appellatione regis privat. Imo vero, dum hoc confitetur, ei dignitatem firmavit. Nam si imago rex est, profecto jure potiore par est regem esse eum, qui imagini ut sit causa est. Atqui hic ligna, et cera, et pictoris ars corruptibilem imaginem efficit, effigiem scilicet rei corruptibilis, et ejus qui effictus est artificiosum simulacrum : illic vero ubi audieris imaginem, splendorem gloriæ intellige. Quisnam autem splendor, et quæ gloria? Apostolus ipse statim interpretatus est, cum subjunxit : « Et character hypostaseos [1]. » Idem igitur est hypostasis quod gloria, et character quod splendor. Quare perfecta manente et nihil imminuta gloria, perfectus procedit splendor. Atque sic imaginis ratio ut Deum decet accepta, et Divinitatis nobis unitatem exhibet. Hic enim in illo, et ille in hoc. Nam et hic talis est, qualis ille, et ille qualis hic. Ita uniuntur duo propterea quod non differant, nec Filius secundum aliam speciem et extraneum characterem intelligatur. Rursus igitur dico : « Unus et unus, sed natura indivisa est, et perfectio imperfectionem omnem excludens. » Unus igitur Deus, quandoquidem per utrumque species una consideratur, quæ integre in utroque ostenditur. Sed jamdiu sermonem nostrum moleste ferre vos video, et tantum non audire

[1] Hebr. 1, 3.

me puto, quod confessis immorans quæstiones valde decantatas non attingam. Omnium enim aures arrectæ nunc sunt, ut de Spiritu sancto aliquid audiant. Ego vero velim maxime, sicut traditum simpliciter accepi, sicut ingenue et candide assensus sum, sic et auditoribus tradere ut non eorumdem mihi sit semper reddenda ratio, sed ut confessione una persuasos habeam discipulos. Quoniam autem circumstatis nos, judices magis quam discipuli, qui probare nos velitis, non auetm quidquam discere quæratis, necesse nobis est velut in judicio iis quæ objiciuntur respondere, semperque interrogari, et semper quæ accepimus dicere. Adhortamur autem vos, ut ne omnino quod vobis placet, ex nobis audire quæratis, sed quod Domino acceptum est, et consonum Scripturis, nec contrarium Patribus. Itaque quæ dicebamus de Filio, propriam videlicet ipsius personam confiteri oportere, eadem habemus et de Spiritu sancto dicere. Non enim ideo Spiritus idem est qui Pater, quod scriptum sit : « Spiritus est Deus [1]. » Neque rursus Filii et Spiritus persona una est, eo quod dictum sit : « Si » quis autem Spiritum Christi non habet, hic non est ejus. » Christus autem in vobis est [2]. » Etenim hinc decepti nonnulli, Spiritum et Christum eumdem esse opinati sunt. Sed quid dicimus? hinc commonstrari naturæ conjunctionem necessitudinemque, non personarum confusionem. Est namque Pater habens « Esse » perfectum, nec ullius indigens, radix ac fons Filii et Spiritus sancti. Est et Filius in plena Divinitate vivens Verbum et proles Patris, quæ eget nullius. Quin et plenus est Spiritus, non pars alterius, sed perfectus et integer in seipso consideratur. Et conjunctus quidem est Patri Filius inseparabiliter, conjunctus quoque Filio est Spiritus. Nihil enim est quod dirimat, nihil quod sempiternam illam conjunctionem intercidat.

[1] Joan. IV, 24. — [2] Rom. VIII, 9, 10.

Nullum enim inter illos sæculum intercurrit, nec potest animus noster separationem ullam excogitare, adeo ut aut Unigenitus non sit semper cum Patre, aut Spiritus sanctus non semper existat cum Filio.

V. Ubicumque igitur Trinitatem conjunximus, noli velut unius rei indivisæ partes tres animo tibi fingere (impia est enim hæc cogitatio) sed trium incorporeorum perfectorum essentiam communem atque individuam intellige. Ubi enim est Spiritus sancti præsentia, illic et Christus præsens est : ubi vero Christus, illic utique et Pater adest. « An » nescitis quod corpora vestra templum sunt habitantis in » vobis Spiritus sancti [1] ? » Et, « Si quis templum Dei profanat, » hunc perdet Deus [2]. » Quamobrem cum per Spiritum sanctificamur, suscipimus Christum in interiore nostro homine habitantem, et una cum Christo Patrem communiter apud dignos manentem. Hanc autem conjunctionem declarat et baptismatis traditio, et fidei confessio. Etenim si alienus esset natura Spiritus, quomodo simul annumeraretur ? Et si temporum processu postea accessisset Patri ac Filio, qua ratione æternæ naturæ conjungeretur ? Qui enim separant a Patre et Filio et inter creaturas numerant Spiritum, ut baptismum imperfectum, ita faciunt confessionem fidei imperfectam. Neque enim Trinitas, Spiritu subtracto, Trinitas manet. Et rursus, si una aliqua creatura adjuncta fuerit, nulla non creatura cum Patre et Filio annumerabitur. Ecquid enim prohibet dicere : « Credimus in Patrem et Filium et in creaturam omnem ? » Si enim pium est credere in partem creaturæ, profecto longe religiosius fuerit creaturam omnem ad hanc confessionem adhibere. Quod si credas in omnem creaturam, non in Angelos et administros Spiritus credes solum, sed etiam si quæ sunt adversariæ potestates, cum et ipsæ pars sint

[1] 1 Cor. vi, 19. — [2] Id. iii, 17.

creaturæ, atque in professione fidei cum eis paciscere. Sic ea quæ in Spiritum est blasphemia, in impios ac nefandos sermones te conducit. Nam ubi primum de Spiritu quæ non oportet dixeris, hoc tibi exploratum sit et cognitum ex Spiritus derelictione. Sicut enim qui clausit oculos, domesticas in se habet tenebras : itàqui secessit a Spiritu, is ab illuminante semotus, animi cæcitate confunditur.

VI. At ne separes a Patre et Filio Spiritum sanctum, absterreat te traditio. Sic Dominus docuit, prædicavere Apostoli, Patres conservavere, confirmavere Martyres. Satis habeas loqui ita, ut edoctus es. Et cave arguta illa et captiosa objicias mihi : « Ingenitus est, aut genitus. Quod si ingenitus est, Pater est : sin autem genitus, Filius est : si denique neutrum horum, creatura est. » Ego autem cum Patre quidem Spiritum novi, at novi non esse Patrem : item, illum cum Filio accepi, sed non accepi Filium fuisse appellatum. Atqui conjunctionem quidem quam cum Patre habet intelligo, ex eo, quod ex Patre procedit : eam vero quam habet cum Filio, quoniam audio : « Si quis » Spiritum Christi non habet, hic non est ejus [1]. » Etenim si Christo conjunctus non est, quomodo cum Christo conjungit? Sed et Spiritum veritatis dici audio [2]. Veritas autem Dominus est [3]. Cum autem audio Spiritum adoptionis [4], recordor ejus, quam natura habet cum Filio et Patre, unitatis. Quomodo enim adoptaret quod extraneum est? Quomodo rursus conciliaret conjungeretque quod alienum est? Sic itaque neque sum verborum architectus, neque majestatem « Spiritus » reprobo : sed eos, qui creaturam appellare audent, deploro defleoque, quod sophismate exili et paralogismo fucato in barathrum detrudant

[1] Rom. VIII, 9. — [2] Joan. XIV, 17. — [3] Ibid. 6. — [4] Rom. VIII, 15.

semetipsos. Nam, inquiunt, tria hæc mens nostra percipit; nec quidquam est in rerum natura, quod non in hanc rerum divisionem cadat. Aut enim, inquiunt, ingenitus est, aut genitus, aut creatus : at neque primum, neque secundum, igitur tertium. Istud vestrum « Igitur, » Maledictioni æternæ vos reddet obnoxios. Es-ne perscrutatus omnia? omnia-ne ratiocinatione tua subjecisti divisioni? nihil in exploratum reliquisti? omnia mente tua complexus es? omnia tua cogitatione comprehendisti? nosti quæ sub terra? nosti quæ in profundo? dæmonum jactantia hæc est :

Mensura est pelagi, et numerus mihi notus arenæ.

Quod si multa ignoras, et infinito plura sunt quæ ignoras quam quæ nosti, cur non etiam cum omnibus fateris citra pudorem tuam istam de modo quo Spiritus sanctus existit ignorantiam, cum hæc nihil habeat periculi? Mihi autem non vacat quidem cogitationum tuarum vanitatem redarguere, neque quam multa in rebus sint quæ mentis tuæ perceptionem fugiant, ostendere; tamen illud vestros libenter rogarim, et fidenter affirmo fore, ut pœniteat te aliquando impiæ hujus astutiæ, qua Spiritum sanctum creaturam dicis. Annon times peccatum, cujus nulla est venia [1]? Aut putas te proferre posse blasphemiam quampiam, quæ hanc superet impietate? Nam ex una hac voce gravissima quæque impendent, alienatio a Deo secundum naturam ipsam, servitutis humilitas, servilia munia, privatio sanctimoniæ, cum ea desit quæ naturæ congruit, accidetque Spiritui ipsi, ut eodem modo ex gratiæ distributione particeps fiat sanctimoniæ, quo eam et reliqua, quæ sanctificata sunt, habent. Et sicut « Datur nobis manifestatio Spiritus

[1] Matth. xii, 32.

» ad utilitatem [1], » et sicut cuilibet pro modo ac ratione fidei admetitur, ita et Spiritus ipse sanctimoniæ particeps erit, si vere, uti Pneumatomachi existimant, creatus est.

VII. Sed ne sinamus stultitiam eorum, qui se omnia mente sua comprehendisse putant, confutatione carere. Nobis igitur respondeant. Quid tandem est sensibilis hujus solis essentia? Unum-ne ex quatuor elementis, an compositus est ex quatuor? Atqui neque terra est, neque aër, neque aqua, neque ignis. Hæc enim rectum motum habent; aliis sursum, aliis deorsum vergentibus. Terra enim et aqua deorsum feruntur propter gravitatem, aër vero et ignis sursum versus moventur ob levitatem, sol autem in orbem movetur. Non igitur unum ex quatuor est. Imo ne compositus quidem ex illis est, cum ea quæ composita sunt, utpote ex contrariis constantia, fatiscant, iis quorum contrarius motus est se invicem alio pertrahentibus. At vero solis motus indefessus est, ob idque irrequietus. Quare compositus non est. Atqui quidquid in corporibus numeratur, id aut simplex est, aut compositum. Sol autem neque est corpus simplex; non enim in rectum movetur : neque compositum, non enim fatiscit ex motu. Non est igitur sol. Tales sunt argutæ vestræ divisiones, quæ derisui sunt oculos habentibus. Rursus quomodo videmus nos homines? sic-ne, ut suscipiamus formas rerum visibilium, an ita ut virtutem quamdam ex nobis ipsis emittamus? Atqui neque suscipimus rerum visibilium imagines : quî enim fieri potest ut in exiguo pupillæ meatu cœli hemisphærium imprimatur? neque ex nobis quidquam emittimus; quomodo enim rursus id quod emittitur satis fuerit, ut ad tantam cœli vastitatem expandatur? Quod si neque recipimus visibilium imagines, neque virtutem ullam ex nobis ipsis emittimus, non igitur videmus.

[1] 1 Cor, XII, 7.

Quid igitur? Coarguam-ne vestros syllogismos, an vobis hoc optabo, vera ut concludatis? Quid ab hujusmodi argumentis differt artificiosa vestra de Spiritu loquendi ratio, quam apud miseras mulierculas aut affines mulieribus eunuchos jactatis? Cave audias infesto animo et calumnioso. Spiritus si ex Deo est, quomodo ad creaturam demittis? Non enim illud es dicturus, ex Deo omnia esse. Quemadmodum enim Christus Dei dicitur, nec tamen creatura est sicut nos, (« Nos enim Christi, Christus vero » Dei[1], ») sed aliter nos Christi dicimur, velut servi Domini, aliter Christus Dei dicitur, velut Filius Patris : ita et Spiritus non, quoniam omnia ex Deo sunt, et ipse, ut omnia, ex Deo est. Neque enim quoniam et administri Spiritus sunt[2], continuo similis illis est et Spiritus sanctus, ob appellationem. Nam unus est vere Spiritus. Ut enim multi sunt Filii, unus autem verus Filius : ita etiamsi omnia dicantur ex Deo, proprie tamen Filius ex Deo, et Spiritus ex Deo est. Nam et Filius a Patre exivit, et Spiritus ex Patre procedit. At Filius quidem ex Patre per generationem, Spiritus vero ex Deo, arcano modo atque ineffabili. Vide igitur quantum fuerit periculum gloriam Paracleti extenuare. Filius delatum sibi honorem, spreto Spiritu, non recipit. « Ille enim, inquit, me glorificavit[3]. » Non ut servus cum creaturis. Etenim si cum omnibus glorificaret, non esset dictum : « Ille. » Nunc vero illa ad unum relatio glorificationem præstantiorem quam quæ ab aliis exhibetur, indicat. Nec enim sicut qui dicebant : « Gloria in altissimis Deo[4], » sed sicut qui dixit : « Pater, » glorificavi te, opus consummavi quod dedisti[5]. » Et sicut Pater glorificat Filium, dicens : « Et glorificavi te, et ite» rum glorificabo[6]. » Sic et Filius Spiritum in suam et

[1] I Cor. III, 23. — [2] Hebr. I, 14. — [3] Joan. XVI, 14. — [4] Luc. II, 14. — [5] Joan. XVII, 4. — [6] Id. XII, 28.

Patris societatem admittit. Alioquin ostendat mihi aliquis gloriam hac majorem, et concedo nihil nisi verum dici ab adversariis. « Qui vos spernit, me spernit[1]. » Quare? propter Spiritum videlicet in ipsis inhabitantem. Itaque qui non honorat Spiritum, Filium non honorat : « Filium » vero qui non honorat, Patrem non honorat[2]. » Sic igitur perfidia quæ admittitur in unum aliquod eorum, quæ credenda sunt, inficiatio est totius Deitatis. Spiritus si creatus est, non est divinus. Atqui « Spiritus, inquit, divinus qui » fecit me[3]. » Et, « Replevit, inquit, Deus Beseleel Spiritu » divino sapientiæ et prudentiæ[4]. » Itaque ad utrum reperis divinum accedere? Ad creaturam, an ad Deitatem? Quod si ad creaturam; etiam Patrem Domini nostri Jesu Christi creaturam dices. Nam de eo scriptum est : « Sempiterna quoque ejus virtus, et Divinitas[5]. » Si vero ad Deitatem, blasphemiæ imposito fine, Spiritus agnosce majestatem. Adeo insipiens es, ut ne ab ipsa quidem voce ad dignas Spiritu notiones deducare.

HOMILIA XXV.

De contubernalibus (6).

I. Aggrediamur et nos, precibus sanctorum Christi servorum per Spiritum sanctum ab unigenito Dei Filio Domino nostro roborati, de pietate et modestia habere orationem. De gratia et veritate verba faciamus, magna confirmati gratia. In Christo os aperientes, promamus thesaurum aliquem parvum in corde nostro repositum : parvum quidem,

[1] Luc. x, 16. — [2] Joan. v, 23. — [3] Job. xxxiii, 4. — [4] Exod. xxxv, 31. — [5] Rom. i, 20.

inquam, sensili substantia, sed magnum cognobili natura. Offeramus etiam defœcati auri staterem, et hunc expolientes, quasi in fornace, sincero videlicet sensu, fulgentissimum illum universis vobis ostendamus. Prompta enim mens, et « Promptus spiritus est, caro autem infirma [1]. » Utinam enim fieri posset, ut in summis arcibus consistens, clangerem quasi ore, et tonitrui ad instar in universam terram emitterem modestiæ verba; quo in testimonium essent omnibus, qui veritatem adulterant. At enim istud fieri nequit. Homo namque sum brevi victurus tempore, et ætate quidem exilis, gracilis autem voce, ac cæteroquin angusto animo, et multis coinquinatus criminibus. Verumtamen quamvis tonitrui ad instar, vocem in sublime tollerem, clamaremque vehementer, nequaquam audirer. Christus etenim unigenitus Dei Filius, qui cœlos ut fornicem compegit, fundavitque terram super aquis et firmavit mare; qui ignem, et sulphur, et gehennam, et metum horroremque æternorum suppliciorum præparavit iis, qui peccant; ipse per Evangelia clamans et jubens, contemnitur. Apostoli etiam sancti, perfecti Christi Discipuli, et filii tonitrui appellati, per Epistolas scribentes exhortantesque spernuntur. Quinimo nec sanctos Dei Prophetas, nec legem, nec homines commonentes reverentur : ecquis alius poterit ergo rem tam immanem et efferatam in æquum statum revocare? Præterea hujusmodi vulnus universum orbem pervasit; mihique videor verba ingeminans quasi cauteria huic malæ affectioni adhibere. Diffusus est enim morbus, plurimosque obtinuit, ne dicam omnes; et veluti caligo quædam tenebricosa aciei mentis plurimorum offusa est. Ego tamen cum libertate loquar, lampadem pietatis verbis sanctis ore accendens, et veneranda morum virtutis exempla enarrans; non homines veritus, sed ob oculos habens

[1] Matth. XXVI, 41.

eum, qui sine personarum discrimine judicat vivos et mortuos; eo quod nolim particeps fieri eorum, qui malo hoc reti comprehensi sunt : ut solis in modum oratio radios circumfundens, disjiciat tenebras mentis eorum, qui ex puro corde audiunt, et infirmitas hæc convalescat ipsis orationis fulgoribus.

II. « Radix namque omnium malorum est avaritia [1], » ait divinus Apostolus : radix profecto bene multos proferens nequitiæ ramos, per quam omnia in vita nequam efficiuntur. Attamen radix omnium malorum mulierositas est, et dux interitus, furor ille, inquam amasiuncularum, radix interitum pullulans, et furorem germinans. Judaïca est enim, de Sodomis delata, quod adulterinam quamdam et fictitiam exterius sublestæ charitatis speciem habeat. Cæterum, profer tu mihi, si vis, in medium testimonium illud Apostoli, quod ait : « Numquid non habemus potestatem » mulierem sororem circumducendi, sicut et cæteri Apos» toli, et Cephas [2]? » Cui nempe innituntur hi, qui miserandæ huic noxæ deserviunt, id quod optime ad utilitatem scriptum est, insana mente sua ad interitum animarum assumentes; et conferamus invicem ea, quæ ab Apostolis, cum iis, quæ nunc a credentibus fieri consueverunt. Ac primum quisnam fuerit scriptor attendamus, et utrum per Epistolam beatus Apostolus rem indulserit, vel non potius eos coërcuerit, semet ipse exemplar exhibens nobis universis. Novimus nimirum eum cum viris religiosissimis per totum tempus fuisse conversatum, nec cum turpissimis mulieribus degisse, ne si istud quidem dicere erubescant. Pudore suffundantur qui seipsos Petro Apostolorum principi, et regni cœlorum clavigero comparant, et dicunt: « Si » ille habuit dilectam, et nos vestigia ejus sectamur [3]. » Belle enim vero. Resuscita tu mihi ergo, quemadmodum

[1] 1 Tim, VI, 10. — [2] 1 Cor. IX, 5. — [3] Act. IX, 40.

ille, Tabitham ex mortuis per fidem in Dominum nostrum Jesum Christum, ut credam tibi, quod et tu Spiritu sis plenus, repletus divina virtute. Expelle tu mihi dæmones, quos ille expulit et morbos, aliasque effice curationes, quot effecit ille in nomine Domini nostri Jesu Christi; mitto enim reliqua. Hoc cum mihi ostenderis, tunc tibi credam, quod non ignesceres ad hanc venenatam bestiam. Annon audis quid dicat Dominus noster Jesus Christus : « Qui intuetur mulierem ex concupiscentia, jam mœchatus est » eam in corde suo [1] ? » Vides-ne quo pacto non modo actum interdixerit, sed et rationem intuitus prohibuerit, sciens scandalo esse animæ hominis illas insidias ? At tibi morbo affecto lusus ea res videtur. Hebetasti enim animum impudentia, veluti larvam faciei imponens tuæ. Ignoras namque in quantum naufragium incideris. Revertamur ad sanctorum Prophetarum instituta, quomodo omne tempus vitæ in montibus et cavernis transegerunt, nedum a videnda, verum etiam a cogitanda muliere in libertatem asserti. Num et hæc tibi nugæ omnino censebuntur? Sentio enim te opinionibus multarum inanium rationum animum delinientem tuum. Revoca in memoriam ejectionem e paradiso, ruinamque diluvii, et Sodomorum eversionem (quia ob mulierem mala omnia ab initio ad usque finem contingunt). Samsonis justi proditiones, et structas adversus Joseph præclarum illum hominem insidias. Veniat tibi in mentem interitus electi generis Judæorum. Et si hæc tibi non persuadent, persuadeat sapiens Salomon in hanc sententiam alicubi loquens : « Vinum et mulier abalienabunt » corda sapientum [2]. » Sapientum, inquit, ne et huic opponas quippiam, et abjectum aliquid sentias de verbo. Vinum enim hominem ingrediens, stuporemque ebrietatis in illo efficiens, veluti fluvius exundans, mentem omnem impetu

[1] Matth. v, 28. — [2] Eccli. xix, 2.

suo abripit, et in furorem hominem impellit. Eadem quæ vinum, agit mulier in hominem. Quamobrem Parœmiastes comparavit vinum cum muliere : et omnes etiam Prophetæ cum aliis atque aliis malis, et venenatis belluis contulerunt genus mulierum, virorum animabus perniciosum.

III. At neque ista tibi persuadent; ludicra enim fortasse omnia tibi videntur. Obturasti namque, « Quemadmodum » aspidis surdæ [1], » aures tuas, non exaudiens divinas Scripturas; ac præterea tute ipse ferinum in modum naturam mutasti tuam, feræ contubernio moribus similis illius effectus; cujus quidem verba elegantia sunt, et vox jucunda, anima vero agrestis, et mens draconum, propositum serpentinum, obtutus ignem spirans, et osculum venenum ejaculans : cujus studium omne est, quo modo fera verborum assentationibus, fraude aspectus, et osculi impressione venenum in miseri guttur infundat. Abripit ergo actutum cogitationem, intellectum obtundit, rationem ipsam obtruncat, et mentem percellit. Et veluti medicamina, quæ dantur hominibus, ut e medio tollantur, veneni acrimonia rationi tenebras offundunt, totumque hominem in stuporem agunt : haud secus mulier quoque per osculum male afficit rationalem hominem irrationali impetu delatum, ipsumque multis chordis et viribus constans mobile organum, arbitrium ipsum, et divinam animæ imaginem unico doloso verbo, aut labiorum sibilo, vel oculorum nictu, ceu quoddam inanime organum huc illuc, quo vult, circumagit, et veluti mare exæstuans, totum corpus proprio abripit impetu. Quare licet videre hunc cæteroquin miserum, hunc infelicem hominem, et omni dignum misericordia, hunc sapientem intelligentia, hunc quam maxime grammatica pollentem scientia, et sophisticæ magistrum disciplinæ, hunc medicinæ peritia callentem, hunc variis imbutum

[1] Psal. LVII, 5.

litteris, et qui se vel divinorum Sermonum lectioni dediderit, ac monasticam vitam sæpius fuerit professus, Ecclesiæ item præfuerit, ceu vile quoddam jumentum reste devinctum, et huc illucque exagitatum. Illum enim devincivit adulterina charitate, atque adeo turpi, si licet quod verum est dicere. Quamobrem fit iste funebri lamentatione dignus, ut et vivus defleatur, et mortuus lugeatur. Vivus enim mortuus erat, proprium corpus quasi sepulcrum inhabitans: vita vero defunctus dupliciter mortuus est, pœna gehennæ ignis æterni damnatus.

IV. Quid nunc ais, o infelicium hominum infelicissime! o sceleris contermine! Ubi sunt tui illi graves incessus? Ubi tua illa summa eruditio? Ubi in sapientiam impensus labor? Ubi venerandi mores? Ubi modestia? Ubi, quas sæpenumero fecisti humi, cubationes propter philosophiam? Ubi intelligentia? Ubi pietas in Deum? Ubi amor in Christum? At enim ab hisce rebus longe recessisti malæ feræ usus contubernio, atque ideo te ipse in perditionis tartarum præcipitem egisti. Quis enim coëgit te, ut prævaricationis intrares officinam? Ecquis vero impulit te, ut sinum illius quasi profundum furiosi maris subires? Numnam libertatis carebas arbitrio? Tuo te gladio jugulasti. Quoniam noluisti, antequam morbus vires acquireret, dimittere a te hanc noxam, veritus omnino es ne secreta tua illa in triumphum ageret expulsa. At quianam illi committebas secreta, quæ apud te optime reposita erant? Numquid arctabant te in thesauris sapientiæ tuæ recondita? Deinde eum, qui ab oculo dextero suo scandalum patiatur, jubet sospitator ac Dominus noster Jesus Christus unigenitus Dei Filius, ut per se ipse abscindat membrum quod scandalum parit; et tu rem infestam et inimicam, quæ non modo scandalum, sed et mortem infert animæ, non ejicis abs te? Dilecta enim esto per Christum salutatione tenus;

quod si animæ obsit, ne salutetur ea quidem. Invisat licet ægrotum, nec tamen bene valenti offendiculo sit, seu tempore angustiæ et persecutionis, sive etiam in Ecclesia. Quoniam omnes unus sumus in Christo, sed nunc non sumus. Ut quid? quoniam nos renuimus, præferentes fraternæ dilectioni odium fraternum. Ne scandalum pariatis mundo, o vos, qui mulieres in contubernio habetis! Numquid enim tibi uxorem ducere Scriptura non indulsit? Facti estis et Judæis, et gentilibus, et Ecclesiæ Dei offendiculum. Utrum adversari divinis nitimini Scripturis, ac Dominum extimulatis? An fortiores estis illo? Respicite infirmitatem vestram; erubescite morbum vestrum. Curate vos tempore opportuno, antequam repente quasi fulgur ingeminans contingat adventus ejus, ante flammam ignis, ante tenebras exteriores, ante consummationem, ante vermem qui non moritur. Trementes dicimus, cum timore audite, nec pro deridiculo res habeatur: « Filii Dei tartarorum vinculis traduntur propter mulierem. »

V. At enim dices: « Cum hoc habitans, non mihi detrimento est. » Si draconi cum aspide degenti detrimentum nullum est, omnino nec tibi erit. Draco enim, qui cum dracæna simul degit, mortem accipit sui mercedem convictus; hujusmodi est enim illius feræ fœminæ natura. Vide ergo ne quid simile habeat et mulieris negotium. Proferamus et specimen quoddam, ut rationales homines convincamus: « Tametsi ignis stipulam non accendit, attamen si vel marem lapidem fœminæ asperseris, incendium fit. » Sed quoniam dicitis et mulierem posse modeste agere, hoc liquido novi: « Et vir solus degens honeste agere potest; » istud optime compertum habeo. Vir autem cum muliere, malum; et mulier cum viro, vehementius malum. Quod si rursus mulier, consanguineis suis relictis, cum externo homine habere contubernium velit sublestæ charitatis cau-

sa; istud enimvero mixtio est illicitæ copulæ incendium excitantis. Labente enim tempore, ex illo contubernali convictu concepta flamma, materiem incendunt, et habitaculum exurunt; atque adeo propria comburunt corpora in gehenna perpetuoque supplicio.

VI. Dic mihi, vaferrima venenata bestia, quæ vestimentum ovis habes, et aspidis mentem in pectore foves: Quid te circumlinis? Quid te pingis? Quid alienis coloribus inanimis speciem captas simulacri? Quid torques crines tuos? quid cincinnos ascititios, cirrosque capiti imponis alienorum ornamentorum, animantium mortuorum et irrationalium, capite, obtutu, atque exoticorum indumentorum varietate decipiens, mulcens et fascinans animos hominum? Infidelis etenim mulier, alias atque alias inanimes materias colligens, et fucorum asciscens varietates, per omnigenos colores et fuliginem, et calcem, et herbas, (quæ ab ejus corpore extranea sunt), veluti bestiam quamdam multiformem se ipsa efficit. At quæ fidelis est mulier, ab his procul esse debet, et maxime quæ se christianam esse profiteatur. An Deum incusas, o mulier, quod te ejusmodi fecerit? Patere, sis qualis creata fuisti. Nihil tibi machinamentis asciscas, neque enim sapientior es Conditore tuo. Cui autem placere satagens isthæc efficis? Viro? at non habes, ut quidem ais, virgo. Quod si etiam habes, perpende versutam artem tuam. Quid fomitibus variis corpus instruens, venaris animas hominum in perditionem? Aut qua ratione Christum invocare audes, vel Ecclesiæ solum calcare tu, quæ inanimarum statuarum formas toto corpore refers per corruptibile aurum; atque adeo ab illis in pompam deduceris et plurimorum intemperantium hominum intuitus ad te turpiter conspiciendam provocas?

VII. At cui isthæc loquimur? Animali nempe ratione utenti, quod reptantium draconum institutum præ se fert.

Nec tibi Scripturæ persuadent, neque gehenna percellit, neque hominum monita compungunt? Saltem naturam tuam reverere. Muta aspectum tuum; nec istum feceris idoli indicium; neu imiteris eas, quæ meretriciam sive fornicariam turpitudinem profitentur. Illæ enim iniquitatis filiæ cum sint, istud facere in moribus habent: tibi vero quisnam hujusmodi ambitum detulit? Quæ sunt ergo propheticæ Scripturæ? aut quæ Evangelia? quæ demum apostolicæ obtestationes? Scio ego divinas Scripturas illas etiam mulieres, quæ hoc facere consueverunt, deterrere quominus adhuc idolorum in se similitudines exprimant. Dictum cum libertate est; nihil tamen pro merito eorum quæ fiunt.

VIII. At dicet quispiam: « Durus est hic sermo, quis » potest eum audire [1]? » Etiam populus ille hypocrita infensissimusque istud aliquando dixit Salvatori. Haud aliter et huic, qui vult, compungatur: « Sermones enim sapientum » tanquam stimuli boum, et tanquam clavi candentes [2], » inquit Scriptura. Arbitror satis hæc valere posse, quamvis mediocri sermone comprehensa, adversus eorum stultitiam, qui mulieres in contubernio habent. Inhibeat igitur oratio hinnitum hunc freni ad instar, et in ordinem cogat infrunitum impetum eorum, qui a muliebri æstu longius abripiuntur. Timor propositus est et tremor, et ignis stridet. Nemo contemnat; tametsi enim quis ferus sit, ab igne domabitur: tametsi mentem quis draconis habeat, tartarus præparatus est: tametsi sodomiticum cor gerat, ignis cœlitus pluit. Cœli enim universi quasi igne locupletati sunt. Nemo loquentis vocem obaudire detrectet, sed quid terroris habeat vis sermonum, consideret, Deique judicium sibi ob oculos ponat: « Judicium quippe sine miseri» cordia, ei qui non fecit misericordiam [3]. »

[1] Joan. vi, 61. — [2] Eccl. xii, 11. — [3] Jacob. ii, 13.

IX. Nunc tempus est mihi, ut et nonnulla ad vos verba faciam, o viri, qui fratrum inimici estis, at mulierum amici; qui in fœculentum fœminarum amorem excandescitis, et in puram fratrum charitatem penitus refrixistis. At dices quod propter Christum hoc facias, curam gerens infirmi vasis. Næ istud novi. Cur ergo fratri tuo pauperi propter Christum idem non præstas; quinimo fratres ceu hostes insidias struentes respicis, et quæ revera insidias struunt, tanquam sorores? Sed dices mihi: « Qui possum fratrem mecum assumere? illa me fovebat; illa mihi blandiebatur; illa mihi vestes varias præparabat, placentas, scriblitas, offulas faciebat; illius vox jucunda, et intuitus mollis. » Nescis quid cogites. Insanientium sunt hæc verba. Illius dulcia verba, mox felle amariora invenientur tibi; illius mollis aspectus, in tartari claustra te contrudit; at fratrum amor regnum tibi comparat cœlorum. Quid clypeatæ testudinis subdolam charitatem antefers fratris genuinæ charitati? quid, quod perdit, sectaris, quod salutem affert rejiciens? Si enim viri Ninivitæ, qui ad Prophetæ prædicationem crediderunt, surgentes in judicio condemnabunt eos, qui verbis Domini nostri Jesu Christi dicto audientes esse noluerunt [1]; omnino etiam gentium sapientes, qui philosophiæ navarunt operam, et mulierositatem aversati sunt, condemnabunt eos, qui in vera philosophia versantur, et cum intemperantibus mulierculis se ipsos implicant; quoniam illi per grammaticam scientiam et rhetoricam facultatem, (quæ stultitia est apud Deum) continentiam sectati sunt, tametsi inanibus idolis servirent. Sed et illi qui in stultitiæ stadio currunt, a re hujusmodi temperant, ne respicientes quidem mulierem, corruptibilis præmii gratia. Vos autem, qui mysteria rerum cœlestium noscitatis, et futuri sæculi horribilia supplicia præaudistis, honestatem

[1] Luc. xi, 32.

nequaquam servastis, nec continentiam custodistis, stulta ratione abrepti, contubernalium videlicet sodalitate.

X. Et quonam pacto poterit quis ex vobis Ecclesiæ sollicitudinem gerere, et imbuendis doctrina religionis hominibus aptum in Ecclesia habere sermonem, cum ipse in antecessum propriam non expurgarit conscientiam? Ad quem merito dixerit nonnemo : « Hypocrita, ejice primum » trabem ex oculo tuo, et tunc poteris ejicere festucam, » quæ est in oculo fratris tui[1]. » Quomodo vero et de honestate loqui audebis, ipse intemperanti mulierum insania correptus? Aut quomodo ea, quæ justitiam decent, edocere, ipse ab injustitia devinctus? Medeatur itaque primum qui hujusmodi est, huic vulneri, et tunc poterit fraternæ vibici adhibere medicinam, verbis divinis illius animam corroborans. Animæ etenim vulnus sanctis verbis delinitum allevatur. Quamobrem hortare omnes homines; eos quidem, qui uruntur, ut si velint uxorem ducant in Christo, (scientes tamen quod una uni formata fuerit, Lamech vero primus, qui a Caïn genus ducebat, « Accepit sibi duas uxo» res[2] : Sibi autem accipere, » est non secundum Dei beneplacitum. Polygamia namque, conjugii quidem nomen habet, sed honesta fornicatio est); eos vero, qui continentiam profitentur, ut perfecte in Christo exerceant, nec verbo quidem philosophentur, rem tamen clandestino perpetrent. Neque rursus animum humanis oculis advertite, quod nempe non videamini, parietibus vos circumquaque concludentibus : sed Dei minas metuite, quod « Omnia » nuda et resupinata coram illo sunt[3], » quæ interdiu et noctu ab hominibus fiunt.

XI. Ac mihi admirari vehementer subit, dum stoliditate eorum percellor, qui tantopere cæcutiunt : quanam

[1] Matth. VII, 3-5, et Luc. VI, 41, 42. — [2] Genes. IV, 19. — [3] Hebr. IV, 13.

videlicet ratione mulierculæ ultro se ipsæ in servitutem dedant, pretio ab eo, qui æstimaverit, coemptæ. Sæpe enim contingit ut puella quæpiam, suis parentibus nequaquam famulata, nec mutuas justorum laborum vices propriis genitoribus reddens, ea studiosa in dilectum inveniatur, et omnes nervos intendat ut ei placeat; non tamen Deo religiose deserviat, diu noctuque sollicita, eique indumenta subinde permutans et præparans. (Aliæ sunt item res complures, quas nequaquam ignoramus, sed quas dicere nunc minime volumus: neque enim fas est, ut quæ furtim ab illis fiunt, in medium proferantur, cum ea vel dictu sint turpia.) Ille vero quasi quidam piscis malis plagis irretitus, per vestimenta et mortiferum famulatum, qui ea mente exhibetur ut hominibus placeatur, non vero secundum pietatem, captivus cedit mulieri: mulieri temulentus, ac omnino lapsabundus enervatur a muliebri affectu et nec deinceps orationis tempus cognoscit, nec, si quidem ad orandum procumbat, quid faciat intelligit, imaginem animo versans contubernalis rationis. Quo modo ille afficitur, haud aliter et mulierculæ contingit; et dum Scriptura legitur, cæcutiunt animo, dumque in Ecclesia homiliæ habentur, nesciunt quid audiant, turpi affectione invicem captivi, sic amoris furorisque morbo animam obtundente, ut si fieri posset, suorum etiam nominum obliviscerentur. Eo usque mulier cum homine convivens, hominis mentem evertit: eo usque vir cum fœmina habitans, in insaniam concupiscentiæ mulierem impellit; eo usque potest mulier cum viro contubernium habens, vel Dei ipsius memoriæ oblivionem inducere. Facessamus ab gehenna, et igne sempiterno! Ut quid spirantes adhuc vosmetipsi in orcum horribilemque tartarum defoditis? Qui contubernales habetis et cum illis conversamini, dediscite hanc malam doctrinam, quæ interitum propinat, et salutem prodit. Imite-

mur Apostolos; imitemur Prophetas, et per vestigia eorum incedamus, nec nos decipiat fœminina esca. Nos ipsi rursus ne mulierem quasi esca in fraudem inducamus ob inanem gloriam, et superstitiosam humilitatem. Sed omnia secundum veram solidamque humilitatem sobrie a nobis peragantur in Christo; ut possimus liberari a præsenti tempore malo, juxta voluntatem Patris, et Domini nostri Jesu Christi Filii ejus unigeniti : per quem et cum quo gloria, imperium, honor invisibili Patri cum sancto et paracleto Spiritu, nunc, et in omnia sæcula sæculorum. Amen.

[illegible]

S. BASILII

CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ

ARCHIEPISCOPI,

ASCETICA.

PRÆVIA INSTITUTIO ASCETICA.

I. Præclara quidem sunt regis edicta, quæ ad subjectos regendos circumscribuntur : sed tamen mandata quæ militibus dantur observanda, majora sunt et augustiora. Itaque tanquam si militaria mandata nobis denuntiarentur, attendat quisquis supernæ ac magnæ dignitatis cupidus est Christoque semper astare vult, cum audit magnam illam vocem : « Si quis mihi ministrat me sequatur. » Et, « Ubi ego sum, illic et minister meus sit [1]. » Ubi est Christus rex? in cœlo videlicet. Huc tibi, o miles, dirigendus est cursus. Obliviscere omnis quietis terrenæ. Nullus miles domum construit, aut agros acquirit, aut sese variis mercaturis, quibus pecuniæ comparantur, immiscet. « Nemo » qui militat, implicatur vitæ negotiis, ut ei, qui se in mili» tiam delegit, placeat [2]. » Habet miles regia alimenta; non ei opus est sibi parare victum, neque in eo exquirendo sese occupare. Ubique patent sibi subjectorum domus ex regis edicto. Non necesse est ut operam det in extruendis ædi-

[1] Joan. xii, 26. — [2] 2 Tim. ii, 4.

ficiis ; ponitur in plateis tabernaculum : sumitur cibus necessitate cogente : potus aqua est, tantumque ei dormire licet, quantum natura dedit. Itinera autem ac vigiliæ multæ ; tolerantia adversus æstum et frigus, certamina contra hostes, pericula extrema, et plerumque, si ita contigerit, mors ipsa, sed mors gloriosa, honoresque ac regia munera. Laboriosa in bellis vita, splendida in pace. Præmium est recte factorum ac corona, ei, qui ejusmodi vitam in præclaris rebus gerendis egregie transegerit, principatum accipere, amicum appellari regis, regi cominus astare, jungi dextram dextræ, manu regia cohonestari, præfecturam obtinere apud subditos, atque pro externis amicis quibuscumque voluerint, apud regem deprecari.

II. Age igitur Christi miles; exempla pauca ex humanis rebus mutuatus, de æternis bonis cogita. Propone tibi vitæ genus, quod domo atque civitate et opibus destituatur. Esto liber, et a mundanis omnibus curis solutus : ne vinciat te uxoris desiderium, aut sollicitudo de sobole. Hoc enim fieri non potest in militia divina. « Nam arma militiæ » nostræ non carnalia sunt, sed potentia Deo [1]. » Non vincit te corporis natura, neque strangulat te invitum, non captivum pro libero efficit. Noli in terra relinquere liberos, sed eos sursum deducere ad cœlum : non corporalibus nuptiis agglutinari, sed ambire spirituales, dominium in animas habere, ac spiritualiter filios procreare. Imitare cœlestem Sponsum, hostium invisibilium assultus reprime, contra principatus et potestates bellum gere, sic ut expellas ipsas, primum quidem ex animo tuo, ut nullam in te habeant partem : deinde ab iis qui ad te confugiunt, teque ducem sibi ac propugnatorem constituunt, ut ipsi tuis sermonibus incolumes serventur. Subverte ratiocinationes adversus Christi fidem insurgentes : impiam ac pravam ra-

[1] 2 Cor. x, 4.

tiocinationem per piam doctrinam impugna. « Consilia » enim, inquit, destruentes, et omnem altitudinem extol- » lentem se adversus scientiam Dei [1]. » Et maxime quidem in magni Regis manu, quæ adversarios terret ac fugat ubi semel apparuerit, posita fiducia sit : cum vero voluerit probum te ac bonum etiam per pericula reddi, suasque copias cum adversariorum copiis committere decreverit, tunc te acie instructum nullus frangat labor, animus maneat in periculis immotus, et e terra ad terram, atque e mari ad mare alacriter transmigra. « Cum enim, inquit, persequun- » tur vos, fugite ex civitate in civitatem [2]. » Et ubi oportuerit ad judicium vocari, astare ante magistratus, populorum assultus perferre, horrendum carnificis intueri aspectum, audire vocem asperam, instrumentorum ad puniendum destinatorum gravem conspectum tolerare, tormenta experiri, et usque ad mortem decertare, propter hæc omnia ne diffidas, ob oculos habens Christum, qui his tua causa fuit obnoxius, sitque compertum tibi te in istis ob Christum versari oportere, teque in ipsis esse victurum. Regem enim victorem sequeris, qui te suæ victoriæ vult esse participem. Neque enim victus es, etsi mortuus : imo vero tunc integerrimam reportasti victoriam : quippe qui veritatem immutabilem ad finem usque tibi ipsi servaveris, ac inconcussam retinueris loquendi pro veritate fiduciam.

III. Et quidem ab interitu ad æternam vitam, ab hominum ignominia ad Dei gloriam, a mundi adversitatibus atque suppliciis ad æternam requiem, quæ tibi cum Angelis communis futura est, proficiscere. Terra te civem non suscepit, at cœlum suscipiet. Mundus persecutus est : sed tollent te Angeli, ut sistant te coram Christo. Quin et amicus appellabere, esque auditurus jucundissimam illam laudem : « Macte animo, serve bone et fidelis, miles gene-

[1] 2 Cor. x, 5. — [2] Matth. x, 23.

rose, Dominique imitator, ac Regis sectator, ego te meis donis remunerabor : ego tuos audiam sermones, quoniam tu etiam audivisti meos. Petes fratrum, qui vexantur, salutem, atque sociis fidei ac sacræ charitatis discipulis bonorum a Rege communicationem impetrabis, prætereaque tripudiabis tripudia sempiterna, geres coronam inter Angelos, atque creaturis sub Rege imperans, una cum Beatorum choro in æternum beatus vives. Quod si te adhuc in mundo post certamina etiam relinquere volet, ut plura et varia ineas certamina, multosque cum a visibilibus, tum ab invisibilibus bellis salvos et incolumes serves, gloria tua etiam in terra magna erit, et in pretio eris apud amicos, qui te tutorem adjutoremque ac bonum legatum invenerint. Hi nutrient te tanquam strenuum militem : hi colent te veluti virum fortissimum ac generosissimum : salutabunt te amice et comiter, teque uti Dei Angelum cum gaudio suscipient, quemadmodum Paulus ait, velut Christum Jesum [1]. Hæc et ejusdem generis alia divinæ militiæ exempla sunt. Neque vero ad solos viros spectat oratio. Militat enim apud Christum et muliebre genus, ob animi fortitudinem ad militiam delectum, nec ob corporis imbecillitatem rejectum, cum fœminæ complures non minus fortiter quam ipsi viri sese gesserint. Imo etiam non desunt quæ gloriam longe majorem consecutæ sint. Ex his sunt quæ virginalem chorum componunt. Ex his sunt quæ confessionis certaminibus, et martyrii victoriis clarent. Quin Dominum ipsum etiam, dum inter nos versaretur, sequebantur non viri solum, sed et mulieres quoque, et per utrosque ministerium Servatoris perficiebatur. Cum igitur talia et tam eximia præmia militiæ Christi destinentur, ac seponantur, ejus afficiantur desiderio et patres filiorum, et matres filiarum. Adducant sua pignora, spe æterna læti, cujus sui filii se-

[1] Gal. IV, 14.

cum futuri sunt participes, atque apud Christum patronos bonosque legatos ac deprecatores habere cupientes. Neque simus pusillo animo in liberos, neque perterreamur, si labore conficiantur : sed de gloria ipsis tribuenda lætemur. Offeramus Domino quæ ab ipso sunt data, ut socii etiam gloriæ filiorum efficiamur, adducentes simul et sistentes nosmetipsos. Certe iis, qui hanc animi alacritatem ostenderint, atque ita decertarint, jure ac merito quispiam ex Psalmista dixerit : « Benedicti vos a Domino, qui fecit cœ» lum et terram [1]. » Et sicut Moses, orabit pro ipsis : « Be» nedic, Domine, operibus illorum : frange supercilium eo» rum, qui illis adversantur [2]. » Viriliter agite tanquam generosi, generosoque cursu ad sempiternas coronas contendite, in Christo Jesu Domino nostro, cui gloria in sæcula. Amen.

SERMO ASCETICUS I.

Exhortatio de renuntiatione sæculi, et de perfectione spirituali.

I. « Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis, » et ego reficiam vos [3], » inquit Vox ipsa divina. Hæc sive futuram sive præsentem significet requiem, nos certe hortatur, partim ut multarum divitiarum onus abjiciamus, erogando eas pauperibus : partim ut peccatorum multitudinem, quæ inde accedit, per liberalitatem et confessionem deponentes, ad cruciferam monachorum vitam accurramus. Quisquis igitur Domino obedire sibi proposuit, festinatque ad pauperem ac quietam vitam, vere admirandus est, beatusque dicendus. Sed adhortor, ut ne inconsideranter

[1] Psal. cxiii, 15. — [2] Deut. xxxiii, 11. — [3] Matth. xi, 28.

hoc faciat, nec sibi fingat aliquod vitæ genus remissum, salutemque sine pugna obtinendam : quin potius antea exerceat sese ac probet ad tolerandas corporis animique molestias : ne si seipsum in inopinata certamina injecerit, ac deinde tentationibus sibi ingruentibus resistere non possit, ad ea unde recesserat, cum pudore et risu recurrat, quippe qui ad sæculum non sine animæ condemnatione revertatur; multisque offendiculum factus, vitam in Christo institutam omnibus suspectam reddat, quasi agi non possit, cujus rei periculum nostis omnes, quotquot Evangelia legitis, in quibus ipsa divina Vox dicit : « Expedit ei magis ut » mola asinaria imponatur in collo ejus, et projiciatur in » mare, quam ut scandalizet unum de pusillis illis [1]. » Neque enim solum erit obnoxius desertoris condemnationi : sed etiam exitii eorum, qui ab ipso sunt eversi, reus futurus est, etsi stultis quibusdam cogitationibus persuadere sibi videtur se in sæculo degentem per bona opera Numen esse placaturum : quod effici ab ipso non potest. Qui enim in eo vitæ genere, in quo non facilis ad peccatum accessus patet ob assiduam animi attentionem, adversarii luctationes sufferre non potuit, quomodo in vita multis peccatis exposita, cujus ipse sit moderator, virtutem ullam excolere et exercere poterit? Sed ut det aliquis eum vitam recte moderari posse, tamen Christi derelicti crimen non effugiet, quemadmodum et hi Discipuli in Evangelio designati, de quibus divinus Evangelista ait : « Multi autem Discipulo» rum abierunt retro, et jam non ambulant cum Jesu [2], di» centes : Durus est sermo ipsius, quis potest eum audi» re [3]? » Ea enim de causa benignissimus Deus saluti nostræ providens, vitam hominum divisit in duplex vitæ genus, conjugium dico ac virginitatem, ut qui virginitatis certamen subire non valeret, hic sibi adjungeret uxorem :

[1] Matth. xviii, 6. — [2] Joan. vi, 67. — [3] Ibid. 61.

sic tamen, ut illud sciret reddendam sibi esse rationem continentiæ, sanctitatisque et ejus cum his Sanctis, qui in conjugio et in liberorum educatione vitam egerunt, similitudinis. Qualis erat in Veteri Testamento Abraham, qui, unico filio citra dolorem ac molestiam immolato, inde gloriabatur, quod Deum prætulisset : qui etiam, cum ad excipiendos peregrinos paratus esset, fores tabernaculi sui apertas tenebat. Non enim audivit : « Vende quæ habes, et » da pauperibus [1]. » Imo Job et alii plurimi, Davidque et Samuël his majora præstitere. Erat quoque ejusmodi Petrus in Novo Testamento, ac cæteri Apostoli. Etenim fructus dilectionis in Deum ac proximum ab unoquoque homine repetendi sunt; horumque mandatorum, seu potius omnium quæcumque violata fuerint, pœnas dabit. Sicut et Dominus in Evangeliis declarat, cum dicit : « Qui amat pa» trem aut matrem plus quam me, non est me dignus [2]. » Et, « Qui non odit patrem suum et matrem suam, et uxorem, » et filios, adhuc autem et animam suam, non potest meus » esse discipulus [3]. »

II. Annon tibi videntur fuisse iis etiam, qui uxores duxerunt, Evangelia lata? Ecce tibi planum factum est obedientiam, quæ Evangelio reddenda est, ab omnibus hominibus, sive monachis, sive conjugatis, exigendam esse. Etenim qui conjugio sese implicuerit, ei satis fuerit, si incontinentia, et fœminæ libido, suaque cum ipsa consuetudo sibi condonetur : sed reliqua præcepta æque omnibus sancita periculum afferunt violatoribus. Christus enim cum Patris præcepta annuntiaret, ad eos, qui in mundo erant, loquebatur. Quod si contigit aliquando, ut ipse seorsum interrogatus Discipulis suis responderit, sententiam suam declaravit, his verbis : « Quæ autem vobis dico, omnibus dico [4]. » Ne

[1] Matth. XIX, 21. — [2] Id. X, 37. — [3] Luc. XIV, 28. — [4] Marc. XIII, 37.

igitur deses existas, o tu, qui elegisti uxoris societatem, quasi mundum amplecti penes te sit. Nam pluribus laboribus et custodia majore tibi opus est ad obtinendam salutem : quippe qui in mediis laqueis, mediaque rebellium potestatum ditione sedem delegeris, habeasque ob oculos peccatorum irritamenta, atque ad ea concupiscenda omnes tui sensus quasi loco suo emoti noctuque diuque impellantur. Scias igitur te cum defectore luctationem non evitaturum esse, neque de eo citra multos labores victoriam reportaturum in evangelicis dogmatibus custodiendis. Quomodo enim in ipsa certaminis fossa versans, certamen cum hoste detrectare poteris? quæ utique tota est terra sub cœlo contenta : per quam circumire hunc et obambulare tanquam rabiosum canem, quærentem quem devoret, ex Jobi historia edocemur. Itaque si cum adversario inire pugnam recuses, transi in alterum mundum, in quo ipse non sit; tumque licebit tibi cum illo non decertare, atque in dogmatibus evangelicis servandis sine in periculo iners permanere. Quod si id fieri non potest, eam, quæ tibi cum illo futura est, pugnam discere festines, artem luctaminum ex Scripturis edoctus; ut ne ex ignorantia ab ipso devictus, æterno igni tradaris. Et hæc quidem adversus eos, qui matrimonio juncti præcepta Christi observare secure negligunt, quasi in transcursu dicta sint. Tu vero, qui cœlestis vivendi ritus amator es, atque angelicæ vitæ negotiator, quique sanctorum Christi Discipulorum commilito esse cupis, corrobora te ipsum ad res adversas perferendas, et virili animo monachorum cœtum ac senatum adi : ac initio quidem tuæ renuntiationis virum te ostende, ut ne ob eorum, qui secundum carnem cognati sunt, amorem et affectum deorsum trahare, sed valido et forti animo mortalia cum immortalibus commutes. Ubi vero res, quæ ad te pertinent, dereliqueris, esto inflexibilis et constans, certoque

scias eas præmittere te in cœlum : siquidem ipsas in sinu pauperum reconditas cum multa accessione apud Deum es inventurus. Cum autem ab amicis ac familiaribus divelleris, cave conficiaris mœrore nimio, quandoquidem cum Christo, qui pro te crucifixus est, conjungeris : quo quid, quæso, a nobis amabilius excogitari potest? Quando autem, Deo juvante, in primo hoc pugilatu tuum adversarium superaveris, nolito te ipsum tanquam vas quoddam ignominiosum projicere. Ex quo enim rebus terrenis remisisti nuntium, jam honorem apud Christum tibi conciliasti : sed magnopere cura et provide, ut virum tuæ vitæ tutissimum ducem reperias, probe edoctum conducere eos, qui ad Deum pergunt, plenum virtutibus, ejus, quæ in Deum est, dilectionis testimonium habentem ex suis ipsius operibus, divinarum Scripturarum gnarum, animo sedato præditum, pecuniarum non amantem, a negotiis alienum, quietum, Deo acceptum, diligentem pauperes, non iracundum, injuriarum immemorem, ad eorum, qui ipsum adeunt, ædificationem multum laborantem, vanæ gloriæ non cupidum, non superbum, nullis assentationibus flectendum, non obnoxium mutationi, nihil Deo præferentem. Et, si quempiam hujusmodi nanciscare, omnem tuam voluntatem expuens, et foras rejiciens, huic te ipsum trade, ut quasi vas sincerum inveniaris, qui scilicet eas, quæ in te infunduntur, virtutes ad laudem et gloriam tuam serves. Etenim si quidpiam ex iis vitiis, quibus antea deditus eras, in teipso reliqueris, tunc bonis, quæ in te fuerant immissa, in vappam transmutatis, tanquam vas quoddam nulli usui aptum foras projiciere.

III. Hoc secundum est luctamen, quod cum salutis nostræ hoste ineundum est. Documenta enim magistrorum bonorum bona sunt : malorum autem, mala sunt omnino. Cum enim nobis persuadere non potuerit malus ille adver-

sarius noster, ut in mundi tumultu et exitio permaneremus, suadere conatur, ne vitæ accuratæ dediti simus, neve permittamus nos viro, qui omnia nostra peccata ob oculos nobis ponat, corrigatque : sed ut nos credamus cuipiam honoris amore insanienti, suæque erga suos convictores indulgentiæ obtentu sua ipsius vitia commendanti : ut cum ita nos latenter innumeris vitiis rursus addixerit, nostris ipsis peccati vinculis nos obstringat. Quod si viro te dedas multis virtutibus instructo, bonorum ejus efficieris hæres, erisque apud Deum et apud homines beatissimus : sin autem ob corporis curam exquiras magistrum una tecum ad tua vitia descendentem, aut ut rectius loquar, una tecum corruentem, frustra renuntiationis certamen subiisti, qui te ipse vitæ vitiosis affectibus obnoxiæ mancipaveris, cæcoque ductore usus te ipsum in foveam dederis præcipitem. « Si enim cæcus cæco dux fuerit, ambo in foveam cadent [1]. » Sufficit enim discipulo ut sit sicut magister ejus [2]. » Sunt Dei verba, nec unquam excident. Vita tua ex lege athletica est instituenda, sin minus, non coronabere, uti dixit Apostolus : « Et si quis certet, non coronatur, nisi legitime certaverit [3]. »

IV. Si igitur Dei auxilio repereris (prorsus autem si quæras, reperies) bonorum operum doctorem, observa apud te ipsum, ut nihil præter ejus sententiam peragas. Quidquid enim sine ipso efficitur, furtum est et sacrilegium, quod mortem infert, non utilitatem, tametsi tibi videtur esse bonum. Etenim si bonum est, cur fit clanculum, non in aperto? interroga animum tuum te ad prædandum industrie provocantem : siquidem dum bonis non obtemperas, te ad sinistras actiones instruit. Noli eorum, qui a bestiis morsi sunt, incantamenta emendare, si non calleas incantandi artem, ne forte posteaquam serpentes attraxeris, ab

[1] Matth. XV, 14. — [2] Id. X, 25. — [3] 2 Tim. II, 5.

eisque implicatus fueris, nec possis deinde ipsis resistere, immisericorditer ab eis absumare. Ne innitare carnis nobilitati neque honorem exquiras : « Qui enim carnalis est non » capit ea quæ sunt spiritus [1]. » Ne tentes quidpiam eorum, quæ ex consuetudine vera habentur, adulterare, neque per tuam mollitiem pugnantes decipere, in te vero peccatorum onus congerere, non in strato molliore, non in vestimentis, aut calceamentis, aut in alio ullo habitu, aut in ciborum varietate, aut in mensa quæ instruatur contra atque permittit tuæ renuntiationis tempus, non stando, non sedendo, non manuum operi remissiori et elegantiori incumbendo. Hæc enim omnia, non solum si adsunt tibi, sed etiamsi requiruntur, non bonum habebunt exitum. Nam nisi celeriter diabolicas esse insidias noveris, easque excideris ex corde tuo, te ab ea videndi ratione quæ in Christo instituta est, deturbabunt. Verum ubi in animum tuum induxeris te esse omnium hominum ignominiosissimum, peccatoremque maximum, ac peregrinum et erronem; teque ex misericordia ab iis, qui ante te nuntium sæculo remisere, receptum esse, stude omnium esse ultimus et omnium servus. Hæc enim tibi afferent honorem et gloriam veram, non illa. Aures habe apertas ad obediendum, manus vero paratas ad ea, quæ audivisti, explenda. Sit tibi os taciturnum, et cor circumspectum. Ne vaces vanis sermonibus : sed esto prudens et intelligens ad sacras et salutares Scripturas auscultandas. Fabulæ mundanæ si audientur, sint tibi gustatu acerbæ : contra, sermones sanctorum virorum sint tibi ceu favi mellis. Festina eos imitari, qui se ante te in moribus emendandis exercuere : et ne expectes, dum singula doceare. Contende ut pervenias ad majores virtutes, et minores non negligas. Nullum parvipendas vitium, etsi id quod patratur, minus sit quam ut ullum scandalum

[1] 1 Cor. II, 14.

pariat : imo vero citius emenda per pœnitentiam, quamvis multi multa admittant delicta et parva et majora, nec tamen pœnitentiam agant. Ne sis alienorum peccatorum judex. Habent enim judicem justum « Qui reddet unicuique » secundum opera ejus [1]. » Tu quod tuum est tene, et pro virili onus tuum leve reddas. Qui enim aggravat suum onus, ipse et portabit illud. Salus pœnitentia est : dementia vero mors est pœnitentiæ.

V. Subducito te a vanis hominibus : at vero quam plurimum te Deo ostende. In publicum prodire, quantum in te est, penitus refugias, ac cordis tui effusiones devita. Egressus es enim e cella tua? deseruisti continentiam, oculos conjecisti in mundum, in mulierem meretricem incidisti, quæ cum et aures tuas illicibus verbis, et oculos tuos vultus pulchritudine, atque delicatis escis gustum incantaverit, te veluti hamo pertrahet ad seipsam. Deinde tuis membris implicata, teque in sinum suum recipiens, tuum istud firmum servandæ continentiæ desiderium emollit, et ita demum te a recta et sancta vivendi ratione sensim submotum in seipsa corrumpit. Quod si forte, Deo auxiliante, retia ejus effugere valeas, redibis quidem ad cellam, sed non idem, fractus potius et languidus, isque, qui omnem virtutis actionem ægre feras, quique non nisi multo tempore ad tuum ipsius habitum reverti possis. Etenim te tuæ cogitationes ad angustias adducent ob utriusque vitæ desiderium, et non nisi multo labore victoriam animæ parere poteris. Itaque si, necessitate quapiam urgente, contigerit te e cella egredi, tunc Dei timore ceu thorace circummunitus, inserta in manum charitate Christi, oppugnatisque per omnem continentiam incursibus voluptatum, simul ut negotium absolveris, statim revertere, non immorans, sed ad reditum velocibus alis usus, et tanquam innocens quæ-

[1] Rom. II, 6.

dam columba ad arcam unde emissus fuisti, confugiens, ferens in ore misericordiam Christi, sicque internis cogitationibus persuade te requiem salutarem in nullo alio loco invenire posse. Juvenis es sive corpore, sive animo, æqualium tuorum consuetudinem declina, ab iisque velut a flamma aufuge. Hostis enim multos,quos per ipsos incenderat, æterno igni tradidit, atque spiritualis dilectionis specie illos in horrendum illud quinque civitatum barathrum dejecit : et qui in pelago ab omni vento et tempestate servati fuerant incolumes, eos in portu desidentes una cum navi vectoribusque in profundum submergit. In sedili procul a coævo sede. Cum recubas ad somnum capiendum, indumenta tua non sint vicina illius indumentis : imo potius senem intermedium adhibe. Quando vero tecum loquitur, aut ex adverso psallit, responde ei vultu humi defixo, ne forte oculis in vultus conjectis, a satore inimico libidinis semen suscipias, ac corruptionis et interitus manipulos metas. In domo, aut in loco, ubi nemo est qui videat opera vestra, ne meditandorum divinorum eloquiorum aut alterius cujuscumque rei vel maxime necessariæ obtentu cum ipso inveniare : nihil enim magis necessarium est quam anima pro qua Christus mortuus est. Subdolæ isti cogitationi,quæ rem offendiculo vacare submonet,fidem ne adhibe : sed ob multam experientiam eorum, qui lapsi sunt, quique hæc tibi clara et manifesta reddunt, penitus tibi persuadeas idipsum offendiculum esse.

VI. Crede meis verbis, quæ ex corde in fratres benevolo prodeunt. Accede ad senes, qui facilem ad se aditum non præbent : qui Proverbiorum quidem sententiis juvenes ad virtutem cohortantur, nec tamen facie lædunt. « Omni » custodia serva cor tuum [1]. » Etenim uti aurum indesinenter diu noctuque observatur a furibus, atque præter ex-

[1] Prov. IV, 23.

pectationem et te inscio subripitur, cave ne te primi parentis peccato seductum in errorem impellat adversarius, teque cito ex voluptatis paradiso expellat. Qui enim Adamum per escæ furtum vita spoliavit, speraveratque fore, ut Jesum supplantaret, is tibi quoque multo magis hanc primam malorum causam propinare non verebitur, venenum efficax id esse non nescius. Nam gulæ vitium non in escarum copia, sed in appetitione et in modico gustatu, vim suam exerere solet. Ergo si brevis alicujus gustatus appetitio potuit subjicere te ingluviei vitio, tibi nullo negotio interitum afferet. Quemadmodum enim aquæ scaturigo in multos ductus divisa facit, ut omnis locus his ductibus circumjacens virescat : ita et gulæ vitium si se in cor tuum effuderit, ipsum irrigatis omnibus tuis sensibus, qui sunt nequitiæ quasi sylva in te consita, animam tuam ferarum habitaculum efficiet. Ego enim vidi multos, qui vitiis mancipati redierunt ad sanitatem : sed ex omnibus ne unum quidem, qui occulte manducaret, aut gulosus esset, emendatum vidi; imo vero aut vitæ continentis institutum deserunt, atque in mundo corrumpuntur, aut inter continentes occultari conantur, et diaboli fiunt commilitones per voluptatem. Hi enim mendaces sunt, multis juramentis obnoxii, perjuri, contentiosi, ad referiendum parati, clamosi, et qui negent se comedisse, illiberales, molles, queruli, scrutatores, et qui tenebris gaudeant, omneque vitæ piæ ac sanctæ institutum ultro oppugnent. Etenim, ut gulæ vitium contegant, in malorum incidunt multitudinem : qui quidem specie tenus inter electos, at reipsa inter reprobos numerantur.

VII. Ingluvies morti tradidit Adamum [1], atque per ventris voluptatem mundo exitium intulit. Irridetur Noë, Cham devotus est [2], primogeniti jura amittit Esaü [3], atque cum

[1] Gen. III, 6. — [2] Id. IX, 21, 22. — [3] Id. XXV, 33.

Chananæis affinitatem contrahit. Lot filiarum maritus fit [1], ipse sui ipsius gener et socer, pater vir, et avus pater, utrinque naturæ terminos afficiens contumelia. Hæc etiam Israëlem impulit ad adorandum simulacrum, eorumque cadavera in deserto prostravit [2]. Hæc et quemdam Prophetam, qui a Deo ad objurgandum impium regem fuerat missus, feræ bestiæ pabulum efficit : et quem Jeroboam rex cum omni regia potestate ulcisci non poterat, is ventris suadela captus, miserandam mortem recipit [3]. Daniel vero desideriorum vir, subacto et domito ventre, potitus est regno Chaldæorum [4], idolum evertit, draconem interemit, frenavit leones, prænuntiavit Dei incarnationem, atque mysteria abstrusa interpretatus est. Sancti tres pueri, qui ventris voluptate superiores extitere, ira regis contempta in fornacem hanc horrendam et ardentem Nabuchodonosoris regis jussu succensam intrepidi descendere ausi sunt. Statuam illam, quæ pro Deo habebatur, vanam esse ac inertem ostenderunt : et quæ multo tempore a Satana detenta fuerat ad Dei gloriam injuria afficiendam, eam ceu spolium accipientes, eamdem suo Domino attulerunt. Hi fuere auctores, ut ipse infensissimus et exercitus omnis, quem adversus Deum instruxerat, Deum cum omni creatura hymnis celebrarent. Et, ut brevi omnia dicam, si ventrem edomas, habitabis paradisum : sed si non edomas, a morte absumeris.

VIII. Sis fidus virtutum thesaurus, tuique spiritualis patris lingua ceu clavi utere. Hæc aperiat os tuum ad assumendum panem, hæc et ipsum claudat. Ne admittas consiliarium serpentem, qui boni consilii loco prædam te abducere cupit. Vita clandestinæ comesturæ peccatum vel usque ad linguæ gustum. Etenim si in modico evertere te potuerit,

[1] Gen. XIX, 33. — [2] Num. XIV, 37. — [3] 3 Reg. XIII, 24. — [4] Dan. V, 29.

lucta te superabit, teque vinculis constringet. Ne præbeas tuas aures quibusvis garrientibus, neve respondeas cuilibet nugatori in iis colloquiis, quæ piæ exercitationis instituto minime conveniant. Auditor fias documentorum bonorum, et horum meditatione serva cor tuum. Avertas a mundanis sermonibus tuas aures, ne forte cœni respersione animam commacules tuam. Ne cures audire aliorum verba, neque caput tuum in medium colloquentium immittas : ne et tu irridearis, et ipsos obtrectatores efficias. Ne sis curiosus, neque omnia intueri velis, ut ne vitiorum saniem in animum tuum introducas. Utiliter vide, utiliter audi, utiliter loquere, utiliter responde. Coram natu majore sedere, ne temere audeas. Quod si id facere jubearis, eamdem atque ille sedem neque occupes, sed huc atque illuc circumspiciens, sellam inferiorem invenire coneris, ut te Deus ob humilitatem gloria afficiat. Interrogatus responde decenti ac humili voce : si non interrogaris, tace. Dum alius interrogatur, cohibe os tuum, ne lingua tua excurrens, et a procaci corde impulsa, quempiam vitam asceticam accurate excolentem offendat, teque in criminum vincula conjiciat. Cum autem sedes, non superpones alteri cruri alterum crus tuum : siquidem istud facere, animi parum attenti atque illud agentis indicium est. Si sermonem habes cum aliquo qui te sit inferior, aut etiam ab eo aliquid interrogaris, segniter negligenterque non respondebis, quasi fratrem ad Dei contumeliam contemnas. Ait enim Proverbium : « Qui ignominia afficit pauperem, irritat eum qui fecit ipsum [1]. » Sermo ad consolandum et ad exhortandum aptus præeat reliquis tuis verbis, qui tuam in proximum charitatem confirmet. Ponatur et medius, qui dissimilis non sit, nec sit dispar quoque, qui in fine colloquii habetur, idque cum hilari vultu, ut ei qui tecum colloquitur, lætitiam im-

[1] Prov. XVII, 5.

pertiat. In omnibus quæ præclare a proximo tuo geruntur, lætare, Deoque da gloriam : quandoquidem ejus recte facta tua sunt, sicut et tua illius. Primos accubitus, et primas sedes in congressibus devita, ultimumque locum sectare, ut potius audias : « Amice, ascende [1]. » Sinistra tua se in mensa non inordinate gerat, neque adversus dextram sibi arroget auctoritatem. Imo potius iners sit et otiosa : sin minus, dexteræ subserviat. Quotiescumque ad preces vocaris, succinat os tuum, operique divino intersis ad extremam usque precationem, ratus te inde non sine magno detrimento recessurum. Etenim si cum cibum capis ad tuum corpus sustentandum, avelli vix potes a mensa, nisi prius vitæ necessariis plene satisfeceris, nec facile quidem id facturus sis absque ingenti necessitate : quanto magis spiritualibus epulis debes adesse, tuumque animum precatione corroborare? Quantum enim differt cœlum a terra, et cœlestia a terrestribus, tantum a corpore anima differt.

IX. Anima cœli est imago, in qua videlicet inhabitat Dominus : caro vero constat e terra, quæ ab hominibus mortalibus, et a brutis animalibus incolitur. Quare corporis necessitates ad precum horas accommoda, sisque paratus non ei cogitationi obedire, quæ te ab opere divino avellat. Is enim dæmonibus mos est, videlicet æquæ causæ nomine atque simulatione per precum horas nos ad recedendum instigare, ut specioso quodam obtentu a salutari precatione nos abducant. Ne dixeris simulatione usus : « Heu caput meum : heu ventrem meum, » obscuros commentitii doloris testes adhibens, atque quiescendi causa vigiliarum vigorem infringens. Imo potius vaca occultis precibus, quas in occulto videns Deus, te in aperto remunerabitur [2]. Habe superabundantem quæstum per optimam vivendi rationem, ut divitias reconditas in necessitatis die reperias. Oc-

[1] Luc. XIV, 10. — [2] Matth. VI, 18.

currentibus ministerii tui vicibus, verba hortativa et consolatoria cum corporis labore conjunge ad commonstrandum erga eos, quibus inservis, amorem tuum, ut ministerium tuum fiat gratum, utpote quod sale conditum sit [1]. Opera tibi incumbentia ab alio confici nequaquam sinas, ne merces quoque erepta tibi, alteri tribuatur, teque humiliato, alter divitiis tuis sibi gloriam comparet. Decenter et sedulo tanquam Christo inserviens imple tui ministerii munia. « Maledictus enim, inquit, omnis qui facit opera Domini » negligenter [2]. » Time, velut Deo spectante, abusum ex nimietate et contemptu proficiscentem, etiam si ministeria, quæ tibi in manibus tuis sunt, vilia esse videantur. Magnum est servitii opus, et per illud acquiritur cœlorum regnum. Est enim virtutem sagena, cum in seipsa omnia Dei præcepta ferat. Et primum quidem omnium complectitur humilitatem, quæ parens est virtutis omnis, copiamque affert bonorum : tum est illud, « Esurivi et dedistis mihi » manducare : sitivi, et dedistis mihi bibere : hospes eram, » et infirmus, et in carcere, et ministrastis mihi [3]. » Et maxime cum officia debita in animo humili citra elationem iramque et murmurationem præstantur. Æmulator esto eorum, qui recte vivunt, atque ipsorum actiones in tuo corde inscribe. Opta esse ex paucorum numero. Nam rarum est bonum ; ob idque pauci sunt qui ingrediantur in regnum cœlorum. Cave putes eos omnes fieri salvos, qui in cella degunt, tum malos, tum bonos. Non enim res ita se habet. Multi quidem accedunt ad sanctum ac pium vitæ genus : sed pauci ejus jugum subeunt. « Violentorum enim » est regnum cœlorum, et violenti rapiunt illud [4]. » Verba hæc Evangelii sunt. Violentiam appellavit corporis afflictationem, quam suapte sponte sustinent discipuli Christi, dum

[1] Coloss. IV, 6.— [2] Jer. IV, 10, et apud LXX, XXXI, 10. — [3] Matth. XXV, 35, 36. — [4] Id. XI, 12.

suam ipsorum voluntatem corporisque quietem rejiciunt, ac omnia Christi præcepta servant. Igitur si vis rapere Dei regnum, efficiare violentus, cervicem tuam jugo servitutis Christi submitte. Jugum ejus constringe circa collum tuum, id tuam cervicem premat, fac idem reddas tenue ac leve per laborem virtutis, in jejuniis, in vigiliis, in obedientia, in silentio, in psalmodiis, in precationibus, in lacrymis, in manuum opere, in toleranda afflictione omni, quæ tibi tum ex dæmonibus, tum ex hominibus accedit.

X. Ne tibi temporis progressu persuadeat superba aliqua cogitatio, ut de laboribus remittas, ne forte si ad exitus fores nudus virtutibus deprehensus fueris, extra regni portas inveniare. Ne efferat te cleri gradus, sed potius humiliet. Nam animæ profectus, humilitatis profectus est : defectus vero et ignominia ex animi elatione gignitur. Quanto ad majores sacerdotii gradus appropinquare te contigerit, tantum humilia te ipse, filiorum Aaron veritus exemplum. Cognitio pietatis, cognitio est humilitatis atque mansuetudinis. Humilitas æmulatio est Christi : elatio autem et audacia atque impudentia æmulatio est diaboli. Christum æmulare, non antichristum : Deum, non Dei adversarium : Dominum, non servum : misericordem, non immisericordem : humanum, non inhumanum : eos qui sunt thalami nuptialis, non eos qui tenebrarum. Ne ambias fratribus imperare, ne alienorum peccatorum onera collo tuo imponas. Expende cujusque diei opus, idque cum opere diei præteriti confer, et ita demum melior fieri stude. Profice in virtutibus, ut prope accedas ad Angelos. Permane in cella non per dies, non per menses, sed per multorum annorum circuitus, laudans Dominum tuum noctu diuque, Cherubim exemplo atque imitatione. Si sic inceperis, sicque desieris, tum demum arcto itinere per breve exercitationis tuæ tempus confecto, in paradisum cum Dei

auxilio ingrediere, in splendore lampadis animæ, cum Christo gaudens in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO ASCETICUS II.

De ascetica disciplina, quomodo monachum ornari oporteat.

I. Oportet monachum imprimis nihil in vita possidere. Rursus eum oportet corporis solitudinem, habitus modestiam, vocem moderatam, sermonem ordinatum habere, de cibo et potu tranquillum esse et quietum, silentio comedere, coram senioribus tacere, audire coram sapientioribus, æquales amare, consilium charitate conditum inferioribus dare, a malis carnalibusque ac negotiorum amatoribus secedere, plura cogitare, et pauca loqui, temerarium non esse in sermone, neque plus æquo colloqui, non facilem esse ad risum, verecundia cohonestari : oculos deorsum, animam sursum habere : non contradicere contradictionibus, obedientem esse, manibus laborare, novissimorum assidue meminisse, spe gaudere, afflictionem sufferre, indesinenter orare, in omnibus gratias agere : humilem esse erga omnes, odisse arrogantiam, sobrium esse, corque a pravis cogitationibus purum servare, mandatis exequendis thesauros in cœlo recondere, suas ipsius quotidianas cogitationes actionesque examinare, vitæ negotiis vanisque sermonibus non implicari : non curiosius inquirere in socordium vitam, sed vitam sanctorum Patrum imitari : cum his, qui excolunt virtutem gaudere, non ipsis invidere : eos qui patiuntur commiserari, atque una cum ipsis lacrymari : hos valde lugere, neque tamen eos condemnare : a peccato

resipiscentem probris non insectari, seipsum nunquam justificare : ante omnia coram Deo et hominibus sese peccatorem confiteri, inordinatos admonere : eos qui sunt pusilli animi, consolari : famulari infirmis, pedes sanctorum lavare, hospitalitati et fraterno amori diligenter vacare, in pace esse cum domesticis fidei, aversari hominem hæreticum, genuinos et veraces libros legere, apocryphos ne attingere quidem omnino : de Patre et Filio et Spiritu sancto non disceptare, sed trinitatem increatam et consubstantialem libere profiteri et sentire, atque percontatoribus dicere: « Oportet baptizari nos ita, ut traditum accepimus : credere autem sicut baptizati sumus : glorificare vero, quemadmodum credidimus. In operibus et sermonibus bonis occupari, omnino non jurare, non dare fœnori pecuniam, non frumentum, non vinum, non oleum ad quæstum majorem faciendum : a crapula, et ebrietate ac sæculi curis abstinere : dolose et fraudulenter cum aliquo non agere, neque omnino adversus quemquam loqui : non detrahere, neque ullo modo obtrectationes libenter auscultare : nihil statim contra quemquam credere : non iræ tyrannide opprimi, non vinci a cupiditatibus, non temere irasci proximo, iram non tenere contra quemquam, malum pro malo non reddere : maledictis potius vexari, quam vexare : percuti, quam percutere : injuriam pati, quam facere : spoliari, quam spoliare.

II. Et certe ante omnia oportet abstinere monachum a congressu mulierum, et a vini potu : quoniam vinum et mulieres ad apostasiam perducent sapientes [1] : atque in Domini præceptis pro virili exequendis animum non despondere, sed mercedem laudemque ab ipso expectare, et æternæ vitæ possessionem desiderare : illud Davidis ob oculos jugiter habere, ac dicere : « Providebam Dominum

[1] Eccli. XIX, 2.

» in conspectu meo semper, quoniam a dextris est mihi, » ne commovear [1]. » Et ut filius quidem debet ex toto corde, et tota fortitudine, et tota mente ac viribus Deum diligere : ut servus vero, eum revereri ac metuere, ipsi obedire, cum timore ac tremore salutem suam operari : fervere spiritu, indutum esse universam Spiritus sancti armaturam, non currere in incertum, pugnare non tanquam qui aërem verberet [2] : superare adversarium in corporis infirmitate, et in paupertate animi : omnia imperata facere, seque inutilem fateri : sancto gloriosoque et metuendo Deo gratias agere : nihil per contentionem ac vanam gloriam efficere, sed propter Deum, et ad placendum ei : « Quoniam Deus » dissipavit ossa eorum, qui hominibus placent [3]. » Omnino non gloriari, neque suimetipsius laudes prædicare, neque prædicanti alteri aures libenter præbere. Latenter in omnibus servire : nihil ad humanam ostentationem patrare, sed solam, quæ a Deo datur, laudem quærere: versare animo formidandum et gloriosum ejus adventum, et eum, qui hinc fieri debet, transitum, recondita justis bona, ignem paratum diabolo et angelis ejus. Sed ante hæc omnia apostolici dicti meminisse : « Condignas non esse passiones hujus » temporis ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis [4]. » Atque in antecessum cum Davide dicere : « Custodientibus » ejus mandata, retributio multa [5], » merces ingens, coronæ justitiæ, æterna tabernacula, vita finem nunquam habitura, gaudium inenarrabile, perpetua in inconcussa mansio apud Patrem et Filium et Spiritum sanctum, qui est Deus verus in cœlo, faciei ad faciem patefactio, choreæ cum Angelis, cum Patribus, cum Patriarchis, cum Prophetis, cum Apostolis, cum Martyribus et Confessoribus, cum iis denique, qui Deo ab æterno placuerunt, quibuscum inveniri

[1] Psal. xv, 8. — [2] I Cor. IX, 26. — [3] Psal. LII, 6. — [4] Rom. VIII 18. — [5] Psal. XVIII, 12.

conemur, gratia Domini nostri Jesu Christi, cui gloria et imperium in sæcula sæculorum. Amen.

SERMO ASCETICUS III.

I. Homo ad imaginem et similitudinem Dei factus est : sed peccatum, anima ad vitiosas cupiditates impulsa, deformavit imaginis pulchritudinem. Deus autem, qui hominem condidit, vera est vita. Itaque qui Dei similitudinem amisit, is perdidit vitæ consortium : qui vero extra Deum est, vitam beatam degere non potest. Revertamur igitur ad gratiam initio nobis concessam, ex qua excidimus per peccatum : et rursus juxta Dei imaginem exornemus nosmetipsos, ac Conditori per omnem affectuum vacuitatem similes efficiamur. Qui enim in seipso, quoad ejus fieri potest, illam divinæ naturæ ab affectibus vacuitatem imitatus fuerit, is in sua ipsius anima Dei imaginem in integrum restituit. Qui autem effectus est Deo similis juxta eum, quem diximus, modum, omnino etiam divinæ vitæ adeptus est similitudinem, perpetuo in æterna illa beatitudine mansurus. Itaque si per affectuum vacuitatem rursus Dei imaginem recuperemus, vitæque perpetuitatem nobis impertiat Dei similitudo, cæteris omnibus neglectis, huc studium convertamus ut anima nostra nullius unquam vitii tyrannide opprimatur : sed mens nostra immota et insuperabilis permaneat in tentationum assultibus, ut divinæ beatitudinis fiamus participes. Huic autem studio adjumento est virginitas, iis qui, ratione duce, id donum coluerint. Non enim in sola a procreandis liberis abstinentia constituitur virginitatis donum : sed vita omnis vitæque ratio ac mores

virginitatem excolere debent, sic ut Cœlibis integritas in omni studio appareat. Fieri enim potest, ut aliquis sermone etiam stuprum, et oculis adulterium committat, audituque polluatur, ac inquinamentum recipiat in corde, perque cibi ac potus intemperantiam extra castimoniæ terminos egrediatur. Nam qui in his omnibus intra virginitatis limites seipsum per continentiam continet, revera ostendit in semetipso perfectum et omnibus numeris absolutum virginitatis donum.

II. Quamobrem si desideremus animæ nostræ characterem per affectuum vacuitatem ad Dei similitudinem componi et exornari, ut hoc pacto etiam a nobis vita sempiterna comparetur, attendamus nobismetipsis, ne forte quidpiam promissione indignum perpetrantes, prolato adversum Ananiam judicio efficiamur obnoxii [1]. Nam Ananiæ initio licebat possessionem suam Deo non polliceri ac vovere : sed postquam ad humanam gloriam respiciens, possessionem suam Deo per pollicitationem consecravit, ut hominibus ob munificentiam esset admirationi, parte pretii seposita, ejusmodi adversum se indignationem Domini commovit, cujus Petrus minister fuit, ut ne pœnitentiæ quidem spatium inveniret. Quapropter ante vitæ religiosæ professionem quilibet potest juxta id quod concessum ac legitimum est, vitæ commoda amplecti, ac nuptiarum societati se dedere : sed ubi jam professus est, seipsum Deo custodire debet, veluti sacrum quoddam donum : ne sacrilegii damnationem subeat, si corpus per professionem Deo dicatum rursus communis vitæ ministerio contaminet. Atque hoc dico, non unum tantummodo vitii genus spectans, quemadmodum opinantur quidam, qui in sola corporis custodia virginitatis virtutem constituunt : sed respicio ad omnem vitiosæ affectionis speciem, sic ut nullo mundano

[1] Act. v, 5.

vitio inquinetur, qui seipsum Deo custodire studet. Ira, invidia, injuriarum illatarum memoria, mendacium, superbia, mentis evagatio, intempestiva garrulitas, segnities in orando, eorum quæ non sunt cupiditas, in mandatis perficiendis negligentia, vestimentorum ornamentum, faciei cultus, congressiones, colloquia præter decorum et sine necessitate habita, hæc omnia quam diligentissime sunt cavenda ab eo, qui per virginitatem Deo seipsum consecravit : siquidem propemodum æquale est periculum in unum aliquod horum delabi, et in vetito peccato versari. Omnia enim, quæ ex vitioso animi affectu fiunt, corrumpunt quodammodo animæ puritatem, suntque vitæ divinæ impedimento. Ad hæc igitur respiciat oportet, qui sæculo nuntium remisit, ut Dei vas, seipsum scilicet, nullo prorsus vitioso usu coinquinet. Illud autem maxime est considerandum, quod qui vitam Angelorum elegit, transtulerit se ad incorpoream vitæ rationem, cum naturæ humanæ terminos transgressus sit. Hoc enim proprium est angelicæ naturæ, a nuptiali societate liberam esse, neque ad ullam aliam contemplandam pulchritudinem distrahi, sed oculos in divinam faciem assidue intentos habere. Quamobrem qui jam in angelicæ dignitatis ordinem transivit, si humanis vitiis inquinetur, similis est pantheræ pelli, cujus setæ neque prorsus albæ sunt, neque nigræ omnino, sed cum sint diversorum colorum mixtura distinctæ et interpunctæ, neque in nigris numerantur, neque in albis. Hæc igitur communior quædam sit admonitio exhortatioque iis, qui continentem ac castam vitam delegere.

III. Sed cum de singulis quoque disserere operæ-pretium sit, necesse est de his etiam brevem relinqui sermonem. Qui a communi vivendi ratione recessere, seque exercent in diviniore vitæ instituto, non per se et sine adminiculo exerceantur. Convenit enim contestatam esse et

spectatam hujusmodi vitam, ut libera fiat a prava suspicione. Et quemadmodum lex spiritualis non vult pauciores esse quam decem, qui mysticum pascha comedant : ita hic eorum, qui simul vitam spiritualem excolunt numerum denarium potius augeri oportet quam minui. Hanc honestam vivendi rationem unus aliquis moderetur, qui ob vitæ morumque ac omnis modestæ conversationis probationem reliquis præpositus sit : quin et ætatis ac temporis habeatur ratio ad obtinendas priores partes. Nam quod antiquius est in hominum natura, majorem quodammodo præfert venerationem. Hic autem fratribus ultro cum docilitate solum et humilitate obedientibus, tanta potiatur potestate, ut nulli eorum, qui conventum componunt, liceat ipsius voluntati resistere, cum aliquid eorum, quæ ad honestatem et vitæ integritatem conferunt præcipit. Sed, ut ait Apostolus, constitutis a Deo potestatibus non resistendum est, (docet enim condemnari eos, qui Dei ordinationi resistunt) : ita hic quoque persuasum sit oportet reliquis fratribus non fortuito, sed ex divina voluntate datam esse præfecto ejusmodi potestatem, ut is qui secundum Deum est profectus, antistite quidquid utile est animæ et fructuosum suggerente, aliis vero obedienter bona consilia suscipientibus, minime impediatur. Quoniam igitur prorsus convenit cœtum hunc præposito obedientem esse ac subditum, necesse est imprimis talem eligi vitæ hujus moderatorem, ut illius vita iis, qui ad ipsum respiciunt, sit cujusvis virtutis exemplar : et, ut ait Apostolus, qui sobrius sit, temperans, modestus, et ad docendum idoneus[1]. Sic, meo quidem judicio, exploranda est et hujus vita, non solum an temporis spatio senectam attigerit (accidit enim cum canitie etiam ac rugis inveniri juveniles mores) : sed præsertim an mores et agendi ratio per modestiam et gravitatem incanuerint, u

[1] 2 Tim. III, 2.

quidquid ab illo dicitur et efficitur, pro lege conventui sit et pro regula. Iis autem, qui in ejuscemodi vitæ instituto degunt, convenit hæc parandi victus ratio, quam Apostolus præcepit, ut manibus operantes honeste panem suum edant[1]. Opera autem sunt conficienda, moderante sene aliquo vitæ sanctimonia probato ac spectato, qui manualia ipsorum opera ad requisitos usus impendat, ut et illud mandatum impleatur, quod in sudore ac labore victum comparari præcipit[2], et honestas irreprehensa maneat atque inculpata, cum ob nullam victus necessitatem in publicum prodire cogantur. Hic vero sit optimus servandæ continentiæ modus et regula, neque ad voluptatem, neque ad afflictationem carnis respicere, sed in utroque immoderantiam fugere, ut neque turbetur ob obesitatem, neque ei ob morbum et languorem mandatorum conficiendorum facultas adimatur. Nam utrinque æquale detrimentum animæ accedit, et cum caro subdita non est, si videlicet ex bona habitudine præceps agatur ad indecoros motus, et cum remissa exolutaque ae immobilis præ doloribus detinetur. Non enim animæ in tali corporis statu otium est oculos libere sursum attollendi, imo omnino necesse est eam de doloris sensu occupari, et ad ipsum inclinari, simulque deprimi per malam corporis affectionem.

IV. Sit itaque rerum usus necessitati accommodus ac conveniens, neque vinum habeatur ut abominandum, si modo ad medelam assumatur, neque studiose paretur citra necessitatem; et reliqua omnia similiter necessariis usibus, non cupiditatibus inserviant eorum, qui vitam asceticam excolunt. Omnis vita tempus sit orandi. Quoniam tamen maxime quibusdam intervallis ea contentio, quæ ad psallendum et ad genua inflectenda adhibetur, interrumpenda est, observandæ sunt horæ a Sanctis pro precibus designa-

[1] Thess. III, 12. — [2] Gen. III, 19.

tæ. Ait igitur magnus David : « Media nocte surgebam ad » confitendum tibi, super judicia justitiæ tuæ[1] : » quem et Paulus et Silas secuti esse comperiuntur, quippe qui media nocte Deum in carcere laudaverint[2]. Deinde dicit idem Propheta : « Vespere et mane et meridie[3]. » Quin et Spiritus sanctus circiter horam tertiam advenit, velut in Actis didicimus, cum nempe Pharisæis Discipulos ob varium linguarum usum irridentibus, ait Petrus ebrios eos non esse[4], qui hæc loquerentur : quandoquidem hora erat tertia. Hora vero nona memoriam refert dominicæ passionis, quæ vitæ nostræ causa suscepta est. Sed quoniam dicit David : « Septies in die laudem dixi tibi, super judicia justitiæ » tuæ[5], » illa autem orandi tempora, quæ diximus, nequaquam explent precum hebdomada, dividenda est meridiana precatio, sic ut pars una anteaquam cibus sumatur, altera post acceptum cibum fiat, quo etiam ea Dei laudatio, quæ septies die in toto diei circuitu persolvitur, nobis sit pro exemplari. Aditus ad monasteria obstruatur mulieribus : imo non quivis viri ingrediantur, sed quibus præfectus ingressum permiserit. Cum enim quilibet sine delectu ingreditur, animus plerumque in intempestivos sermones ac inutiles fabulas sese effundit, et ex vanis colloquiis delabitur in vanas inutilesque cogitationes. Ob idque lex communis ea sit, ut solus præses de iis interrogetur et respondeat, de quibus necessario sermo aliquis haberi debet : minime autem respondeant cæteri iis, qui supervacaneis collocutionibus nugantur, ut ne simul ad inanium verborum seriem pertrahantur.

V. Apotheca autem communis omnium sit, nec quidquam ceu cujusvis proprium nominetur, non vestimentum, non calceamentum, non quidvis aliud quod ad necessarium

[1] Psal. CXVIII, 62. — [2] Act. XVI, 25. — [3] Psal. LIV, 18. — [4] Act. II, 15. — [5] Psal. CXVIII, 164.

corporis usum pertineat. Sed usus sit penes præfectum, ita ut quod cuique convenit, id ex communibus tribuatur juxta moderatoris præceptum. Jam vero in hoc communi contubernio dilectionis lex non permittit particulares amicitias ac sodalitates. Nam necesse est omnino affectus particulares plurimum communi concordiæ nocere. Quamobrem respicere se mutuo debent omnes cum æquali amoris mensura, unusque et idem in toto cœtu tenendus est dilectionis modus. Quod si quis ob quamcumque causam monachum fratrem aut propinquum majori studio quam alium quemvis prosequi comperiatur, is tanquam in totam societatem contumeliosus castigetur. Nimius namque erga unum aliquem amor, magnum in cæteros defectum arguit. Ei autem, qui ob delictum aliquid condemnatus est, irrogentur pœnæ pro peccati mensura, vel ut cum cæteris stare ad psallendum prohibeatur, vel non admittatur ad precum societatem, vel a cibi participatione arceatur : qua in re disciplinæ communi præfectus pœnam delinquenti pro peccati magnitudine decernet. Fiat autem per vices in communi conventu ministerium, duobus vicissim in una hebdomade negotia quæque necessaria peragentibus, ut et communis existat humilitatis merces, nec cuiquam liceat ne in bono quidem sodales superare, omnes vero pariter interquiescant. Hæc enim laboris et requietis vicissitudo facit, ut lassitudinem laborantes non sentiant. Cum necesse fuerit in publicum prodire, penes est præfectum contubernii, quos voluerit dirigere, aut imperare quibus utile fuerit et opportunum, ut res domesticas curent, et domi maneant. Sæpe enim in juvenum corporibus, etiamsi quam studiosissime sese per continentiam affligant, coloris decor nescio quomodo per ætatem efflorescit, et libidinis occasio occurrentibus oboritur. Si quis igitur quantum ad corporis florem, juvenis est, occultet et abscondat hujusmodi elegan-

tiam ac venustatem, donec apparens ille decor ad debitum statum pervenerit. Nihil in eis iram indicet, aut injuriarum acceptarum memoriam, aut invidiam, aut contentionem, neque gestus, neque motus, non verbum, non acris oculorum obtutus, neque faciei conformatio, aut si quid aliud convictorem nostrum ad iram provocare soleat. Quod si quispiam in aliquod horum inciderit, etiamsi prior molestia aliqua affectus sit: id tamen satis non est ad peccatum, cui obnoxius fit, excusandum. Malum enim quoquo tempore admissum, ex æquo malum est. Omne quidem juramentum exterminetur e monachorum cœtu : habeatur vero pro juramento nutus capitis, aut assensus per vocem datus, sive quis loquatur, sive audiat. Si quis autem fidem non habuerit nudæ affirmationi, is suam ipsius conscientiam arguit proditque, tanquam qui non dixerit verum inter loquendum, ob idque in delinquentium numerum referetur a præposito, et pœna medicinali castigabitur. Completo jam die, omnique opere tum corporali tum spirituali absoluto, par est unumquemque in corde suo ante quietem suam ipsius conscientiam examinare. Et si quid contigit præter decorum, sive cogitatio interdicta, aut colloquium præter officium, aut in orando segnities, aut in psallendo negligentia, aut communis vitæ desiderium, nequaquam occultet peccatum, sed cœtui confiteatur, ut morbus illius, qui in ejusmodi malum incidit, per communem precationem sanetur.

SERMO ASCETICUS IV.

I. Unus est asceticæ vitæ scopus, ut consulat animæ saluti; et quidquid proposito huic conducere potest, id sicut

divinum mandatum cum timore observandum est. Neque enim ipsa Dei mandata ad quidquam aliud spectant, nisi ut salutem adipiscatur, qui eis auscultaverit. Convenit igitur, ut quemadmodum qui se in balneum demittunt, omni amictu nudantur, ita etiam qui ad asceticum vitæ genus accedunt, omni re sæculi hujus exuti, vitam philosophicam ingrediantur. Id itaque præcipuum est, et cujus maxime curam gerere Christianus debet, ut vitiosis affectibus, qui varii sunt ac diversi, animamque coinquinant, denudetur: deinde vero oportet, ut qui ad vitam sublimem respicit, opes suas ac facultates derelinquat: cum rerum terrenarum cura ac sollicitudo magnam in animo aberrationem generent. Cum igitur plures, ad eumdem salutis scopum intenti, communem inter se vitam amplexi fuerint, id inter ipsos, ante omnia obtineat necesse est, ut unum in omnibus sit cor, et voluntas una, unumque desiderium, utque ex Apostoli præcepto, omne conventus agmen efficiatur unum corpus, ex diversis membris coagmentatum[1]. Hoc autem aliter fieri non potest, nisi obtinuerit hæc consuetudo, ut nihil nominatim ac peculiariter cuiquam tribuatur, neque vestimentum, neque vas, neque quidpiam aliud ex iis quæ conducunt vitæ communi, ut singula usibus necessariis, non autem possessoribus destinentur. Et sicuti vestimentum parvum corpori majori, aut majus parvo non convenit, sed quidquid cuique accommodatum est, id utile est et commodum: ita etiam alia omnia, lectus, stragula, calidum vestimentum, calceamentum, ejus qui his valde indiget, debent esse, non possidentis. Quemadmodum enim qui vulneratus est, non qui sanus est, medicamento utitur: sic etiam iis, quæ ad sublevandum corpus excogitata sunt, perfruatur, non qui delicate vivit, sed is cui levamen opus est.

[1] 1 Cor. XII, 12.

II. Quoniam autem varia sunt hominum ingenia, neque similiter de rebus utilibus omnes judicant, ne qua, unoquoque ad suum arbitrium vivente, oboriatur perturbatio, is, qui ex publico testimonio, cunctis prudentia, constantia, ac vitæ integritate præstiterit, aliis regendis præficiendus est: ut, quod in eo bonum est, id omnium, qui ipsum fuerint imitati, fiat commune. Ut enim, si plures pictores unius faciei lineamenta pingant, omnes imagines futuræ sunt inter se similes, utpote uni assimilatæ: eumdem ad modum, si multa ingenia unum imitandum sibi proponant, in omnibus æqualiter bona vitæ forma elucescet. Itaque uno aliquo jam delecto et prælato, cessabunt omnes privatæ voluntates, seque ad id, quod præstantius est, conformabunt omnes, præcepto apostolico obsecuti, quo anima omnis potestatibus eximiis subdita esse jubetur[1], quoque monemur eos, qui restiterint, judicio atque condemnationi obnoxios effici. Vera autem et perfecta subditorum erga præfectum obedientia in eo declaratur, si non a flagitiosis modo abstineant ex præfecti consilio, sed si ne ea quidem quæ laudabilia sunt, citra illius arbitrium peragant. Nam abstinentia et omnis corporalis afflictatio ad aliquid utilis est: sed, si quis animi sui motum secutus, quod sibi placet, egerit, et præposito consilium sibi danti non obtemperaverit, peccatum futurum est majus, quam recte factum. « Qui enim resistit potestati, Dei ordinationi resistit[2]; » atque obedientiæ major merces quam abstinentiæ virtuti tribuitur. Eodem autem modo communem et æqualem omnibus inter se charitatem esse convenit, quo homo naturaliter erga singula sua membra affectus est, qui totum suum corpus pariter sanum vult, quando et uniuscujusque membri dolor æqualem corpori molestiam exhibet. At quemadmodum in nobismetipsis, dolor uniuscujusque ægro-

[1] Rom. XIII, 1. — [2] Ibid. 2.

tantis membri similiter totum corpus attingit, et tamen sunt membra alia aliis præstantiora (non enim pariter de oculo atque de pedis digito afficimur, etiamsi dolor æqualis sit) : ita unumquemque in omnes, qui in conventu vixerint, commiserationem quidem atque amorem parem ostendere operæ-pretium est, sed tamen, ut decet, iis qui utiliores sunt, major deferetur honor. Quoniam autem omnino æquali amoris mensura sese invicem diligere debent, injuria est privatas quasdam sodalitates ac contubernia in conventu reperiri. Qui enim unum præ aliis diligit, is, quod non perfecte cæteros diligat, se ipse arguit. Quare ex conventu contentio indecora, et singularis amor sunt æqualiter amandandi. Oritur enim e contentione inimicitia : ab amicitia vero particulari et sodalitate suspiciones et invidiæ nascuntur. Cum enim æqualitas aufertur, id ubique eis qui ea spoliantur, invidiæ et odii origo et causa est. Quapropter jussit etiam Dominus nos bonitatem illius, qui solem similiter super justos ac injustos exoriri curat [1], imitari. Quemadmodum igitur Deus ex æquo impertit omnibus lucem : ita et Dei imitatores communem et parem charitatis radium in omnes effundant. Ubi enim deficit charitas, illic utique ejus loco succedit odium. Quod si, ut Joannes ait « Deus charitas est [2], prorsus necesse est diabolum odium esse. Sicut ergo qui habet charitatem, Deum habet : sic, qui odium habet, is diabolum in seipso nutrit. Quamobrem ut æqualis similisque charitas quibusvis ab omnibus est exhibenda : ita honor, uti addecet, unicuique est tribuendus. In iis autem qui sic conjuncti sunt et copulati, non futura est major dilectio ob corporalem consanguinitatem : neque si quis quidem germanus alicujus frater sit, filiusve, aut filia, is licet cognatione conjunctus, magis quam cæteri amabitur ob sanguinis communionem. Qui enim in

[1] Matth. v, 45. — [2] 1 Joan. iv, 16.

his naturam sequitur, is nondum a natura perfecte recessisse convincitur, sed etiamnum a carne gubernari. Sermo autem inutilis, et inepta mentis avocatio ex mutuo colloquio orta, sint interdicta. Sed si quid animarum ædificationi conducit, de eo duntaxat instituendus est sermo: imo vero ea ipsa quæ utilia fuerint, modesto et tempore congruenti ab iis quibus sit loquendi facultas, dicenda sunt. Quod si quispiam ex inferiorum numero sit, licentiam hanc et facultatem a superiore expectet. Murmurationes autem et collocutiones in aurem, et quæ per nutus fiunt significationes, hæc omnia rejiciantur, cum murmuratio præ se ferat obtrectationis suspicionem, significatio vero, quæ per nutum datur, rem aliquam latentem et malignam fratri indicet. Quæ autem sunt ejusmodi, odii initium sunt atque suspicionis. Cum autem necessarium fuerit mutuum colloquium, vocis modum formet necessitas, ita ut eum, qui propinquus est, remissiore voce compellemus, eum vero, qui procul dissidet, contentius alloquamur. Sed si quis dum cuipiam consilium dat, aut eum exhortatur ad rem aliquam, altiorem minacioremque adhibet vocem, is ut contumeliosus in conventu non sit. Exire autem e monasterio, nisi statutum sit et necessarium egredi, nequaquam licet. Verum quoniam non virorum modo conventus sunt, sed etiam virginum, cætera quidem omnia, quæ relata sunt, utrisque erunt communia: sed tamen unum sciendum est, ampliorem majoremque in mulierum vita requiri honestatem ac modestiam, itemque paupertatis, silentii, obedientiæ, sororiique amoris virtutem, quamdam in exeundo curam, atque in congressibus cautionem, mutuam benevolentiam et particularium sodalitatum amandationem. In his enim omnibus cum majore studio institui debet virginum vita. Cui concredita est disciplinæ cura, ea non quod jucundum est sororibus quærat, neque ab eis gratiam

inire studeat, sic ut quæ ipsis in deliciis sunt indulgeat, sed se semper gravem, metuendam, ac reverendam exhibeat. Nosse enim debet se eorum, quæ in cœtu communi præter officium admittuntur, rationem coram Deo esse reddituram. Atque unaquæque ex conventus numero a præfecta petat non quod gratum est et suave, sed quod est perutile, et conducibile, nihilque de iis, quæ jubentur, inquirat. (Ejusmodi enim consuetudo, exercitatio est et gradus ad rebellionem): sed quemadmodum sine ullo examine recipimus Domini præcepta, scientes omnem Scripturam divinitus inspiratam esse et utilem, ita et sorores jussa antistitæ citra disceptationem excipiant, omne consilium sibi ab ea datum alacri animo, non ex tristitia, aut necessitate exequentes, ut ipsarum obedientia mercedem consequatur. Cæterum non tantummodo obediant, cum docentur quæ ad disciplinæ severitatem pertinent, sed etiamsi forte jejunium prohibuerit magistra, aut ad eum, qui vires reficere ac reparare possit, cibum sumendum adhortetur, aut etiam aliquid aliud levamini afferendo opportunum, necessitate exigente, præscripserit, perficiant omnia æqualiter, et quidquid ab illa dicitur, legem esse sibi persuadeant. Cum autem, necessitate postulante, de negotio quodam necessario sermonem haberi oportuerit, sive cum viro aliquo, sive cum eo, qui rei alicui curandæ præfectus sit, sive cum quovis alio, qui ad rem requisitam aliquid conferre valeat, par est antistitam ipsam sermonem habere, una aut altera ex sororibus secum præsente: quæ jam ob mores et ætatem, in alicujus conspectum colloquiumque venire tuto possint. Quod si alteri privatim quidpiam utile in mentem veniat, id suggerat præfectæ, atque ita quod dicendum fuerit, per illam dicetur.

PROOEMIUM.

De judicio Dei.

I. Optimi Dei benignitate ac humanitate [1], per gratiam Domini nostri Jesu Christi, ex Spiritus sancti operatione, a falsa quidem gentilium traditione ac doctrina liberatus, ab antiqua vero origine et ab initio a Christianis parentibus educatus, vel a puero didici ab ipsis Litteras sacras, quæ me ad veritatis cognitionem adduxerunt. Ubi vero ad virilem ætatem perveni, tunc sæpius peregrinatus, et in pluribus, ut credi par est, negotiis versatus, in cæteris quidem artibus et scientiis maximam inter eos, qui illarum quasque diligenter excolebant, concordiam animadverti : contra vero, in sola Dei Ecclesia, pro qua Christus mortuus est, et super quam large Spiritum sanctum effudit, multos vidi et inter se, et in divinis Litteris intelligendis valde admodum dissentire. Et quod maxime horrendum est, reperi ipsos Ecclesiæ præfectos in tanta inter se sententiæ ac opinionis diversitate constitui, sicque Domini nostri Jesu Christi mandatis adversari, Deique Ecclesiam tam immisericorditer dilacerare, tamque crudeliter obturbare ejus gregem, ut, exortis Anomœis, nunc, si unquam alias, in ipsis quoque impleatur illud : « Ex vobis ipsis » exurgent viri loquentes perversa, ut abducant Discipulos » post se [2]. »

II. Hæc atque ejusdem generis alia cum intuerer, præterea que cum dubitarem quæ et unde esset tanti mali causa, primum quidem quasi in profundis tenebris dege-

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 427-429. — [2] Act. XX, 30.

bam, et tanquam in statera constitutus, modo huc modo illuc propendebam, quod alius alio aut ad seipsum me traheret, ob diutinam hominum consuetudinem, aut rursus alio propelleret, ob eam, quam in divinis Scripturis agnovissem, veritatem (7). Cum autem in eo statu diu permansissem, et eam, quam dixi, causam diligenter perscrutarer, mihi in mentem venit libri Judicum, qui narrat unumquemque fecisse quod in oculis suis rectum erat, atque etiam causam ejus rei declarat, his verbis : « In diebus illis non erat rex in Israël [1]. » Horum igitur cum mihi in mentem venisset, illud quoque de præsenti rerum statu excogitavi : quod forte dictu quidem horrendum est et mirabile, sed tamen, si intelligatur, verissimum est. Num videlicet inter Ecclesiæ alumnos tanta hæc discordia ac pugna hodieque exoriatur ob unius magni verique et solius universorum regis ac Dei contemptum, cum quisque deserat Domini nostri Jesu Christi doctrinam, et quasdam ratiocinationes ac regulas peculiares suapte auctoritate sibi arroget, malitque adversus Dominum imperare quam a Domino regi. Hoc igitur cum mecum reputassem, cumque de impietatis magnitudine attonitus, ulterius pervestigassem, nihilominus mihi persuasi vel ex iis, quæ in vita fiunt, rebus, eam, quam superius dixi, causam veram esse et germanam. Videbam enim omnem populorum disciplinam atque consensionem tandiu perseverare, dum omnes principi uni in communi obtemperant : omnem vero discordiam ac seditionem, itemque multorum principatum ex ducis ac principis defectu proficisci. Vidi autem aliquando ego ipse apum turmam lege quadam naturali conductam, suumque regem servato ordine sequentem. Et multa quidem talia ego conspexi, multaque audivi : verum plura noverunt qui his investigandis operam navarunt,

[1] Judic. xxi, 24.

sic ut ex his etiam verum esse ostendatur quod dicimus. Si enim eorum, qui ad unum nutum respiciunt, et rege uno utuntur, proprius est ordo rectus atque consensus : sine dubio dissensio omnis et seditio argumento est non esse qui imperet. Itaque hac eadem ratione, ejusmodi dissensio mutua, quæ in nobis reperitur tam adversus Domini præcepta, quam adversus nosmetipsos, indicio sit nos aut a vero rege secessisse juxta illud, « Tantum qui te» net nunc, teneat, donec abscesserit [1] : » aut eum negare secundum illud : « Dixit insipiens in corde suo : Non est » Deus [2]. » Cujus rei quasi quoddam signum seu argumentum subjungit illud : « Corrupti sunt, et abominabiles facti » sunt in studiis suis [3]. »

III. Hic igitur nequitiam eam, quæ apparet, impietatis ejus, quæ latenter in animo delitescit, quasi signum esse ostendit Scriptura. At beatus apostolus Paulus corde perditos ad timorem judiciorum Dei vehementius reducturus, id pœnæ loco constituit, ut qui veram Dei cognitionem neglexerint, ita condemnentur. Quid enim dicit? « Et sicut » non probaverunt Deum habere in notitia : tradidit illos » Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conve» niunt, repletos omni iniquitate, malitia, avaritia, nequi» tia, plenos invidia [4], etc. » Quanquam Apostolum arbitror non a semetipso excogitasse judicium hoc, (Christum enim in se loquentem habebat) sed inductum illa voce illius, qua dicit se ideo in parabolis loqui ad turbas, ut ne intelligant divina Evangelii mysteria [5], quoniam priores ipsi oculos suos clauserant, auribusque graviter audierant, et incrassatum erat insipiens cor eorum : ut vice pœnæ in majoribus sufferrent cæcitatem, qui scilicet priores, oculis animi obscuratis, sponte excæcati essent : quod pati veri-

[1] 2 Thess. II, 7. — [2] Psal. XIII, 1. — [3] Ibid. — [4] Rom. I, 28, 29. — [5] Matth. XIII, 13.

tus David dicebat : « Illumina oculos meos ne unquam obdormiam in morte [1]. » Ex his igitur atque similibus liquere judicabam in universum quidem reprobam malamque cognitionem per Dei ignorationem ex vitiorum pravitate creari : sed proprie tamen multorum mutuam dissentionem ex eo evenire, quod indignos nos reddamus, qui a Domino regamur. Quod si statuissem aliquando ad ejusmodi vitam considerandam incumbere, neque metiri poteram magnitudinem ejusmodi stuporis vel inconsiderantiæ, vel dementiæ, vel, quæ est malitiæ nimietas, quo alio vocabulo appellem, nescio. Etenim si vel in ipsis brutis animalibus mutuam consensionem non ob aliud conservari deprehendimus, quam quod duci obtemperent, ecquid nos dicere possumus, qui ita inter nos dissidere, et ita Domini præceptis adversarii reperiamur? Nonne nobis putandum est nunc quidem hæc omnia ad doctrinam et conversionem nostram a benigno Deo proponi : eadem vero in magna illa ac metuenda judicii die ad verecundiam et condemnationem eorum, qui eruditi ac emendati non fuerint, ab eo ipso proferenda esse? qui scilicet et jam dixerit, et semper dicat : « Cognovit bos possessorem, et asinus præsepe » Domini sui : Israël vero me non cognovit, et populus me » non intellexit [2]. » Et alia ejusdem generis multa. Illud quoque, quod ab Apostolo dictum est : « Et sive patitur unum » membrum, compatiuntur omnia membra : sive glorifica» tur unum membrum, congaudent omnia membra [3]. » Item illud : « Ut non sint schismata in corpore, sed idipsum pro » invicem sollicita sint membra [4], » ut quæ ab una anima inhabitante moveantur. Quamobrem ita tandem institutum est? Ego quidem, ob eam causam opinor, ut multo magis ejusmodi et ordo et disciplina servaretur in Dei Ecclesia, ad quam dictum est : « Vos autem estis corpus

[1] Psal. xii, 5. — [2] Esaï. i, 3. — [3] i Cor. xii, 26. — [4] Ibid. 25.

» Christi, et membra ex parte [1]. » Quippe unum et solum verum caput, quod est Christus, continet ac connectit unumquodque cum altero ad concordiam. Apud quos vero non extat concordia, non vinculum pacis servatur, non in spiritu lenitas custoditur : imo vero, dissidium, lis, et æmulatio reperitur. Magnæ quidem audaciæ ac temeritatis fuerit eos, qui sunt ejusmodi, membra Christi appellare, aut dicere ipsos ab eo regi : sed ingenui animi fuerit fidenter affirmare illic dominari ac regnare carnis affectum juxta hanc Apostoli vocem, qui modo decretorio ait : « Cui » exhibetis vos servos ad obediendum, servi estis ejus, cui » obeditis [2]. » Recenset autem perspicue hujusce affectus proprietates, cum sic loquitur : « Cum enim sint inter vos » zelus et contentio, et dissidia, nonne carnales estis [3] ? » Simulque horum vitiorum exitum gravem esse, nihilque ipsis esse cum pietate commune asseveranter docet, his verbis : « Affectus carnis, inimicitia est adversus Deum : » legi enim Dei non est subjecta : nec enim potest [4]. » Idcirco « Nemo, inquit Dominus, potest duobus dominis ser» vire [5]. »

IV. Deinde cum ipse unigenitus Dei Filius Dominus et Deus noster Jesus Christus, per quem omnia facta sunt, clamet : « Descendi de cœlo non ut faciam voluntatem » meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, Patris [6]. » Et, « A me ipso facio nihil [7]. » Et, « Mandatum accepi quid di» cam, et quid loquar [8] : » itemque cum Spiritus sanctus magna dona et admiranda distribuat, ac perficiat omnia in omnibus, nihilque a semetipso loquatur, sed quæcumque audierit a Domino, hæc loquatur [9] ; quomodo, quæso, non longe magis necessarium est, ut universa Dei Ecclesia

[1] 1 Cor. XII, 27. — [2] Rom. VI, 16. — [3] 1 Cor. III, 3. — [4] Rom. VIII, 7. — [5] Matth. VI, 24. — [6] Joan. VI, 38. — [7] Id. VIII, 28. — [8] Id. XII, 49. — [9] Id. XVI, 13.

in pacis vinculo spiritus unitatem diligenter servare studens, compleat quod in Actis dictum est : « Multitudinis » credentium erat cor unum, et anima una[1]. » Nemo enim suam ipsius voluntatem proponebat faciendam : sed omnes simul in uno sancto Spiritu quærebant voluntatem solius Domini Jesu Christi, qui ait : « Descendi de cœlo non ut » faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit » me, Patris : » ad quem dicit : « Non pro eis autem rogo » tantum, sed et pro eis qui credunt per verbum eorum in » me, ut omnes unum sint[2]. » Cum ita demum ex his et ex pluribus, quæ silentio prætermisi, mihi clare et evidenter persuasissem concordiam in tota simul Ecclesia Dei necessariam esse, juxta Christi voluntatem in sancto Spiritu, contraque, contumaciam, quæ in Deum est, maxime si mutuo dissidio conjungatur, periculosam esse et perniciosam : « Qui enim, inquit, contumax est in Filium, non vi» debit vitam, sed ira Dei manebit super ipsum[3], » illud consequens esse duxi, ut tandem expenderem quænam peccata veniam apud Deum obtinere possint, et ob quæ et ob qualia delicta fiat quis contumaciæ judicio obnoxius. Relectis igitur Scripturis divinis, reperio in Veteri ac Novo Testamento, neque in multitudine, neque in magnitudine peccatorum, sed in una tantummodo cujuscumque tandem præcepti violatione, contumaciam adversus Deum clare judicari, communemque sententiam a Deo ferri in omnem inobedientiam. Atque in Veteri quidem, lego horrendum illum ipsius Achar exitum[4], aut ejus qui sabbato ligna collegerat historiam[5] : quorum neuter unquam alias deprehenditur in Deum peccasse, aut homini ulli ulla in re sive magna sive parva injuriam fecisse. Sed tamen alter quidem ob solam ac primam lignorum collectionem inevi-

[1] Act. IV, 32.— [2] Joan. XVII, 20, 21. — [3] Id. III, 36.— [4] Jos. VII. — [5] Num. XV, 32.

tabiles pœnas luit, ne pœnitentiæ quidem inventô loco, quandoquidem Dei jussu confestim a cuncto populo lapidibus obruitur : alter vero, quod solum sustulisset aliquid ex donariis et muneribus, iisque nondum in synagogam exportatis, necdum ab iis, qui ad talia recipienda destinabantur, assumptis, non sibi modo, sed uxori etiam et liberis exitii atque perniciei auctor fuit, prætereaque et ipsi tabernaculo una cum suis omnibus. Jamque peccati vindicta ignis in modum populum omnem populatura erat, idque, cum neque rem nosset, neque peccanti conscius esset, nisi statim populus, qui divinam iram senserat, fuisset contritus ob interfectorum virorum cladem, et nisi Jesus Nave filius pulvere conspersus procidisset una cum senioribus, sicque reus per sortem deprehensus, eas, quas dixi, pœnas dedisset.

V. At fortasse dicet quispiam de his quidem existimari merito posse, ipsos aliis etiam sceleribus fuisse obstrictos, ob quæ in illis deprehensi sint : sed tamen sacram Scripturam de his solis tanquam gravioribus morteque dignis mentionem fecisse. Sed præterquam quod valde audax est et temerarius quisquis sacris Scripturis adjicit aliquid aut demit, numquid, quæso, et Mariam Moysis sororem, cujus virtutem nemini fidelium incognitam esse arbitror, de multitudine peccatorum accusabit? Hæc cum solum aliquid contra Moysem improbando dixisset, idque ipsum vere (uxorem enim, inquit, Æthiopissam sibi adjunxit) tantam experta est Dei indignationem, ut, ne ipso quidem Moyse precante, peccati pœna sibi remitteretur [1]. Cum video ipsum Moysem, Dei famulum, magnum illum virum, tot ac tantis honoribus a Deo insignitum, et sæpe ipsius testimonio ita comprobatum, ut audierit : « Novi te præ » omnibus, et invenisti gratiam coram me [2], » cum igitur

[1] Num. XII, 14. — [2] Exod. XXXIII, 12.

hunc video in contradictionis aqua ob nullam aliam rem, nisi quod tantummodo populo ob aquæ penuriam murmuranti dixerat : « Num ex hac petra educemus vobis aquam [1]? » hac sola de causa eam comminationem statim sibi ascivisse, fore, ut non ingrederetur in terram promissionis, quæ omnium, quæ Judæis promissa fuerant, tunc summa erat : cum video hunc rogantem, et veniam non obtinentem : cum video pauca illa verba in causa fuisse, cur tot ac tanta recte facta veniam non meruerint, ut plane juxta Apostolum severitatem Dei cerno [2], ita persuadeo mihi plane verum esse illud : « Si justus vix salvus efficitur, impius et » peccator ubi parebit [3]? » et quid hæc commemoro? cum horrendam illam Dei sententiam audio, quæ in eum etiam, qui ex ignorantia præceptum unum violat, pronuntiata est, non habeo quomodo pro merito iræ illius magnitudinem extimescam. Scriptum est enim : « Et anima si peccaverit » et fecerit unum ex omnibus præceptis Domini, quæ non » oportet fieri, et non agnoverit, et deliquerit, et acceperit » peccatum, afferet arietem immaculatum de ovibus pretio » argenti ob delictum ad sacerdotem. Et exorabit pro eo » sacerdos propter ejus ignorantiam quam ignoravit, et » ipse non scivit, et remittetur illi. Deliquit enim delictum » coram Domino [4]. » Quod si adversus delicta, quæ ex ignorantia committuntur, judicium profertur tam severum, ad eaque expianda necessarium est sacrificium, quod et justus Job pro filiis obtulisse se testatur [5], ecquid dixerit quis de iis, qui scientes delinquunt? aut de his, qui dum illi peccant, silentium agunt? et ne indignationem, quæ contra istiusmodi homines commovetur, ex solis conjecturis verisimilibus colligere videamur, rursus divinæ Scripturæ necesse est meminisse, cum vel unius historiæ narratione

[1] Num. xx, 10. — [2] Rom. xi, 22. — [3] I Petr. iv, 18. — [4] Lev. v, 17-19. — [5] Job. i, 5.

talium judicium ob oculos ponere possit. «Et filii, inquit, »Heli sacerdotis, filii pestilentes[1].» Cum autem tales essent; propterea quod pater in hos vehementius non inveheretur, tanta ira Dei lenitatem incendit, ut, alienigenis irruptionem facientibus, illi ipsi ejus filii una die in bello interficerentur, superareturque universus populus, non paucis ex eo cadentibus, imo etiam, circa arcam sancti fœderis Dei fierent, quæ ne audita quidem unquam antea fuerant: sic ut arca, quam neque Israëlitis, neque ipsis sacerdotibus omnibus, neque quovis tempore contingere licebat, quæque non in quovis loco asservabatur, alio aliunde exportata sit ab impiis manibus, et sedis sanctæ loco in simulacrorum delubris collocata fuerit. Ex quibus conjectare fas est, quanto risui ludibrioque ipsum etiam Dei nomen alienigenæ illi habuerint. Adhæc litteris proditum est et ipsum Heli miserrimo exitu vitam finisse, postquam hanc comminationem audivisset, fore, ut semen ipsius e sacerdotali dignitate submoveretur: quod et contigit.

VI. Tot et tanta acciderunt populo. Talia pertulit pater ob filiorum iniquitatem, qui tamen ob suos ipsius mores nullo unquam crimine accusatus est. Imo etiam neque illorum flagitia tacitus sustinuit: sed multum admonuerat, ut ne amplius in ejusmodi peccatis perseverarent. Aiebat enim: « Absit, filii: non sunt boni rumores quos audio de » vobis[2].» Atque etiam magnitudinem sceleris exaggerans, periculum formidabilius ipsis ob oculos ponebat. «Si enim, »inquit, peccans peccaverit homo in hominem, orabunt »pro eo ad Dominum. Si vero in Deum peccaverit, quis »orabit pro ipso[3]?» Quoniam tamen, ut dixi, id, quod par erat, animi studium in ipsos non ostendit, evenerunt quæ memoravimus. Ejus quidem generis judicia plurima in Veteri Testamento adversus omnem inobedientiam repe-

[1] 1 Reg. II, 22. — [2] Ibid. 24. — [3] Ibid. 25.

rio : cum vero rursus ad Novum devenio, in quo Dominus noster Jesus Christus ne delicta quidem per ignorantiam admissa a pœna exolvit, sed ita tamen, ut adversus ea quæ scienter patrata sunt, minas majores intendat, his verbis : « Ille autem servus, qui cognovit voluntatem domini sui et » non præparavit seipsum, neque fecit secundum volunta- » tem ejus, vapulabit multis : qui autem non cognovit, et » fecit digna plagis, vapulabit paucis [1] : » quoties igitur ejusmodi sententias ipsius unigeniti Dei Filii considero, et sanctorum Apostolorum adversus peccantes indignationem contemplor ; cumque eorum, qui vel unum quodvis peccatum commisere, calamitates considero, easque tales ac tantas, et quæ minores non sunt quam illæ, quas ex Veteri retuli, imo potius majores, tum judicii severitatem intelligo. Nam « Cui commendarant multum, plus petent ab » eo [2]. » Ecce igitur et jam beatus Paulus et vocationis dignitatem et suam in omne peccatum indignationem ostendens simul, qualia dicit : « Nam arma militiæ nostræ non » carnalia sunt, sed potentia Deo ad destructionem muni- » tionum, consilia destruentes, et omnem altitudinem ex- » tollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem » redigentes omnem intellectum in obsequium Christi : » non autem id solum, sed « Et in promptu habentes ulcisci » omnem inobedientiam [3]. » Ubi si quis singula, quæ dicta fuere, expendat diligentius, mentem divinæ Scripturæ accuratius nosse poterit, eam videlicet nequaquam permisisse, ut cujusque nostrum anima falsarum quarumdam opinionum erroribus huc illuc errans in peccati lubricum laberetur, quod aliqua quidem peccata puniri, aliqua vero impunita relinqui existimaret. Sed quid dicit ? « Consilia » destruentes et omnem altitudinem extollentem se adver- » sus scientiam Dei, » quasi omne peccatum ob divini præ-

[1] Luc. XII, 47, 48. — [2] Ibid. 48. — [3] 2 Cor. X, 4-6.

cepti contemptum altitudo appelletur extollens se adversus scientiam Dei : quod et in Numerorum libro clarius declaratur. Cum enim peccatis quæ voluntaria non sunt, enumeratis, sacrificiisque ad hæc expianda constitutis, jam et de voluntariis idoneas leges populo sancire Deus vellet, sic incipit : « Et anima quæ faciet in manu superbiæ » (audaciam eorum, qui voluntarie peccant, manum vocans superbiæ : quod Apostolus altitudinem appellat extollentem se adversus scientiam Dei), « Anima igitur, inquit, quæ faciet » in manu superbiæ : sive indigena, sive advena fuerit ille, » hic Deum exasperabit, et exterminabitur anima illa e » medio populi sui. Quoniam verbum Domini contempsit, » et mandata ipsius dissipavit : extritione exteretur anima » illa : peccatum ipsius in ipsa [1]. »

VII. Hic illud observandum, quod nisi extritione extrita fuerit anima illa, peccatum ejus non in ea solum manet, sed ad eos etiam, qui bonam æmulationem non ostenderunt, permanat : sicut scriptum est multis locis, sæpeque factitatum. Et ut ex minoribus metuere in majoribus discamus; quali indignatione in Deuteronomio moveatur adversus eos, qui sacerdotis vel judicis dicto audientes non fuerint, consideremus. Ait igitur : « Et homo qui fecerit in » superbia, ita ut non obediat sacerdoti assistenti ad minis» trandum in nomine Domini Dei tui, vel judici, quicumque » fuerit in diebus illis, et morietur homo ille et auferes » malum ex Israël. Et omnis populus qui audierit, timebit, » et impie non agent ultra [2]. » Ad quæ respicere par est, quo quis, pro rei dignitate commotus, horrore majori corripiatur. Deinde dicit : « Et in captivitatem redigentes om» nem intellectum in obsequium Christi [3], » omnem intellectum, non hunc, aut illum. « Et in promptu habentes » ulcisci, » et hic rursus non hanc aut illam, sed « Omnem

[1] Num. xv, 30, 31. — [2] Deut. xvii, 12, 13. — [3] 2 Cor. x, 5.

» inobedientiam. » Profecto decepit nos pessima consuetudo: profecto magnorum malorum nobis causa extitit perversa hominum traditio, quæ videlicet, vitatis aliquibus peccatis, alia indifferenter admiserit, quæque dum se in aliqua quidem vehementer indignari simulat, velut in homicidium, adulteriumque, et in alia generis ejusdem, aliqua vero ne simplici quidem objurgatione digna judicat, velut iram, aut convitium, aut temulentiam, aut avaritiam, et si qua sunt his similia, adversus quæ omnia etiam alibi Paulus in Christo loquens eamdem sententiam protulit, cum dixit : « Qui talia agunt, digni sunt morte [1]. » Ubi vero omnis altitudo, quæ se adversus Dei scientiam extollit, destruitur, omnisque intellectus captivus ducitur ad obediendum Christo, et omnis inobedientia æqualiter punitur, ibi nihil superest non destructum, nihil remittitur non punitum, nihil a Christi obedientia exclusum relinquitur. Communem enim et maximam impietatem in omni inobedientia sitam esse Apostolus Paulus declaravit, his verbis : « Qui in lege » gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras [2]. » Sed numquid verba hæc sunt solum sine re ? Ecce igitur qui in Corintho uxorem patris habebat [3], qui cum hoc uno excepto, nullius alterius flagitii insimularetur, tamen non solum ipse traditur Satanæ ad carnis interitum, donec dignis pœnitentiæ fructibus emendasset peccatum, sed universam simul Ecclesiam quod id scelus ulta non esset, consciam ejusdem criminis effecit. « Quid vultis ? In virga » veniam ad vos [4] ? » et paulo post, « Et vos inflati estis, et » non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio ves- » trum qui hoc opus fecit [5]. » Quid vero Ananias ille, cujus mentio est in Actis? Quodnam aliud malum perpetrasse invenitur præter illud ipsum? Ubi igitur apparet ipsum

[1] Rom. I, 32. — [2] Id. II, 25. — [3] I Cor. V. — [4] Id. IV, 21. — [5] Id. V, 2.

ira tanta dignum fuisse? Divenditis suis facultatibus, attulit pecunias, easque ante Apostolorum pedes deposuit : sed tamen, quod aliquam pretii partem seposuisset, propterea eadem hora una cum uxore morte plectitur, ne dignus quidem habitus qui de agenda ob admissum peccatum pœnitentia quidquam audiret, non qui saltem obtineret tempus, quo ob scelus compungi posset, non qui præfinitum spatium acciperet ad agendam pœnitentiam. Porro talis ac tanti judicii exactor, tantæque Dei in peccantem iræ minister beatus ille Petrus, omnibus Discipulis prælatus, cui soli majora data quam aliis sunt testimonia, qui prædicatus est beatus, cui claves regni cœlorum concreditæ sunt, cum audit a Domino, « Si non lavero te, non habes partem me» cum [1], » quale cor, quæso, et quantumvis lapideum ad metum timoremque judiciorum Dei non inducet? præsertim cum nullius flagitii, nulliusve contemptus significationem ullam dedisset, imo potius egregio honore Dominum affecisset suum ; eumdemque esset reveritus ita, ut servum ac Discipulum decebat. Cum enim vidisset suum et universorum Deum ac Dominum, et regem, et herum, et magistrum, et servatorem, simulque omnia, in ministri habitu linteo cinctum, et pedes ipsius lavare volentem, mox indignitatis suæ quasi conscius, et ob accedentis dignitatem attonitus, exclamavit : « Domine, tu mihi lavas pedes? » Et iterum : « Non lavabis mihi pedes in æternum [2]. » Hac de causa tantæ ei intenduntur minæ, ut nisi rursus, cognita verborum Domini veritate, contradictionem hanc per obedientiam correxisset; non ejus recte facta præterita, non virtutes, quibus præditus erat, non Domini testimonia beatum eum ac fortunatum prædicantia, non dona, non promissa, neque ipsa revelatio ejus benevolentiæ talis ac tantæ, quam in unigenitum Filium Deus et Pater habebat,

[1] Joan. XIII, 8. — [2] Ibid. 6.

hanc inobedientiam contumaciamque sanare potuisset.

VIII. Sed si omnia recensere volo quæ in Veteri ac Novo Testamento nanciscor, fortasse narrantem me tempus deficiet. Jam vero cum et ad ipsas Domini nostri Jesu Christi, quæ in Evangelio sunt, voces devenio, et ipsius illius, qui judicaturus est vivos et mortuos, verba attendo, quibus major auctoritas tribuitur a fidelibus, quam cuivis historiæ, aut alii cuivis argumento, magnam quidem in eis, ut ita dicam, necessitatem intueor Deo in omnibus obediendi: sed nullam omnino, quod ad præcepta attinet, veniam relinqui reperio non pœnitentibus ad inobedientiam expiandam, nisi si quid aliud contra tam apertas clarasque et absolutas sententias audendum sit, aut vel ipsa etiam cogitatione comminiscendum. « Cœlum, inquit, et terra transibunt, » verba autem mea non præteribunt [1]. » Nullum est hoc loco discrimen, nulla distinctio, nihil usquam omnino relictum est. Non dixit : « Hæc aut illa, » sed « Verba mea, omnia simul videlicet non præteribunt. » Scriptum est enim : « Fidelis Dominus in omnibus verbis suis [2] : » Sive vetet quidvis, sive præcipiat, sive promittat, sive minetur, sive quæ interdicta sunt, agantur, sive quæ jussa sunt, omittantur. Etenim id quod mox de Petro retuli judicium, fuerit ad hoc satis animæ non omnino incredulitatis morbo laboranti, ut bonorum operum prætermissionem perinde atque malorum perpetrationem puniri compertum habeat ac persuasum : qui cum nihil quod vetitum esset fecisset, nullumque hujusmodi præceptum prætermisisset, quod prætermittentis aut segnitiem argueret aut contemptum, sed ministerium Domini honoremque ab eo delatum recusasset, reverentiæ duntaxat causa, tamen ejusmodi comminationem audivit, quam vitare non potuisset, nisi, ut jam dictum est, celeri ac vehementi emendatione iram

[1] Matth. XXIV. — [2] Psal. CXLIV, 13.

prævertisset. Quoniam tamen libuit benigno ac misericordi Deo patienter nobiscum ac leniter agere, sæpeque et multis exemplis idipsum nobis commonstrare, ut animus multitudine atque assiduitate vix tandem aliquando commotus et excitatus, diutinam iniquitatis consuetudinem delere posset, nunc eorum duntaxat facienda mentio est, qui in magna ac horrenda judicii die ad Domini nostri Jesu Christi lævam stabunt : quibus dicturus est is, qui, omni judicandi potestate a Patre accepta, venit illuminaturus abscondita tenebrarum, consiliaque cordium patefacturus : « Discedite a me maledicti in ignem æternum, » qui paratus est diabolo, et angelis ejus [1]. » Quin et causam subjunxit, nequaquam dicens : « Quia occidistis, aut fornicati estis, aut mendacium dixistis, aut cuipiam intulistis injuriam, aut aliud quidquam saltem minutissimum ex iis, quæ prohibita sunt, fecistis. » Sed quid ? « Quoniam bona opera neglexistis. « Esurivi enim, inquit, et non dedistis » mihi manducare : sitivi, et non dedistis mihi potum : » hospes eram, et non collegistis me : nudus, et non cooperuistis me : infirmus, et in carcere, et non visitastis » me [2]. » Ubi benignissimi Dei gratia, « Qui vult omnes homi» nes salvos fieri, et ad veritatis agnitionem pervenire [3], » docetque hominem scientiam, animadverti hæc atque id genus alia in divinis Scripturis, ubi hujus dissensionis, qua multi a se invicem et a Domini nostri Jesu Christi præceptis dissident, causam admodum horrendam novi ; ubi formidandum illud judicium, quod contra tantam iniquitatem proferendum est, edoctus sum ; ubi inobedientiam quamlibet, qua omne Dei judicium violatur, æqualiter plecti didici, itemque gnarus et metuendi illius judicii, quod in eos pronuntietur, qui cum ipsi non peccassent, tamen quod studium bonum in peccantes non ostendissent, iræ facti

[1] Matth. xxv, 41. — [2] Ibid. 42, 43. — [3] 1 Tim. ii, 4.

sunt participes, idque, cum sæpe admissi peccati ne conscii quidem essent, necessarium duxi, etsi sero, quod semper expectarem eos, qui idem pietatis certamen suscepissent, nec tantum haberem fiduciæ in me uno, forte tamen non intempestive, ut eos commonefaciam, qui se in hoc pietatis certamine exercent, necessarium igitur putavi, nunc saltem pro viribus secundum omnium communia vota ex divinis Scripturis proferre quæ displicent Deo et in quibus delectatur : ut per Domini nostri Jesu Christi gratiam et Spiritus sancti doctrinam secedentes, tam a voluntatum nostrarum consuetudine quam ab humanarum traditionum observatione, ambulantes vero juxta Evangelium beati Dei Jesu Christi Domini nostri, sicque hoc tempore viventes ut ei placeamus, partim iis, quæ prohibentur rebus studiosus vitandis, partim iis, quæ approbantur, diligentius exequendis, digni habeamur qui in futuro immortalitatis sæculo iram fugiamus in contumaciæ filios venturam, talesque existamus, qui æternam vitam et cœleste regnum mereamur, quod a Domino Jesu Christo promissum est omnibus « Custodientibus testamentum ejus, et memoria » retinentibus mandata ejus, ut faciant ea [1]. » Et quoniam memini Apostoli, qui dicit : « In Christo Jesu neque » circumcisio aliquid valet, neque præputium : sed fides, » quæ per charitatem operatur [2], » consequens simul ac necessarium existimavi, ut sanam fidem ac piam de Patre et Filio et Spiritu sancto sententiam prius exponerem, et ita demum moralia attexerem.

[1] Psal. CII, 18. — [2] Gal. V, 6.

SERMO.

De fide.

I. Dei optimi gratia cum mihi innotuisset vestræ pietatis mandatum [1], idque dignum vestra ista in Christo erga Deum dilectione, quo piæ fidei confessionem litteris consignatam a nobis petivistis, primum quidem tenuitatis atque infirmitatis meæ conscius respondere veritus sum : sed simul atque memini Apostoli, qui dixit : « Supportantes invicem in charitate [2]. » Et rursus, « Corde enim creditur ad justitiam : ore autem confessio fit ad salutem [3], » Rem periculosam duxi, si vobis morem non gererem, silentioque salutarem confessionem præterirem, fiduciam habens per Christum in Deo, sicut scriptum est : « Non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis : sed sufficientia nostra ex Deo est [4], » qui tum quidem illos, nunc vero nos etiam, idque propter vos, idoneos effecit ut ministri essemus novi testamenti, non litteræ, sed spiritus. Id autem fidelis ministri proprium esse scitis utique et vos ipsi, nimirum ut quæ conservis suis dispensanda a benigno domino acceperit, eadem pura et sincera ipsis servet. Quocirca ego quoque, quæ ex divina Scriptura didici, ea ad communem utilitatem ita, ut Deo placet, apponere debeo. Etenim si ipse Dominus, in quo bene complacitum est Patri, « In quo sunt omnes thesauri sapientiæ et scientiæ absconditi [5], » qui, a Patre accepta potestate omni, omnique judicio, ait : « Mandatum

[1] Vide D. Guillon, tom. VII, pag. 188-190, et 429-430. — [2] Ephes. IV, 2. — [3] Rom. X, 10. — [4] 2 Cor. III, 5. — [5] Col. II, 3.

»dedit mihi quid dicam, et quid loquar [1]. »Et iterum : « Quæ ergo ego loquor, sicut dixit mihi Pater, sic loquor [2]. » Item si Spiritus sanctus a seipso non loquitur, sed quæcumque audierit ab eo, hæc loquitur [3], quanto potiori jure id in nomine Domini nostri Jesu Christi sentire et facere pium simul et securum nobis fuerit? Dum igitur adversus hæreses vario tempore exortas pugnandum esset, majorum exempla secutus, consequens esse existimavi, ut ejus, quæ a diabolo seritur, impietatis habita ratione, eas, quæ inducuntur, blasphemias vocabulis contrariis cohiberem, aut etiam everterem : et aliis atque aliis verbis prout ægrotantium utilitas cogebat, uterer, quæ etiamsi sæpe scripta non invenirentur, tamen a pio Scripturæ sensu non abhorrebant ; quod Apostolus quoque non raro fecit, qui Græcorum verbis congruenter suo proposito convenienterque uti non fastidivit. Nunc autem communi scopo tam nostro quam vestro convenire putavi, si in sanæ fidei simplicitate sequerer vestræ istius in Christo dilectionis mandatum, eaque dicerem quæ a sacra Scriptura accepissem, sed sic, ut parcus sim in illis nominibus et verbis usurpandis, quæ ipsis litteris et syllabis in divina Scriptura non reperiuntur, tametsi eam, quam Scriptura præfert, sententiam servant : quæ vero præter dictionis novitatem novum etiam et peregrinum sensum nobis exhibent, quæque non inveniuntur usurpata a sanctis, ea uti peregrina et a pia fide aliena omnino averser. Est igitur fides assensus haud hæsitans super iis, quæ audita sunt, veritatem eorum, quæ Dei munere prædicata sunt, persuasissimam habens : quam fidem ostendit Abraham hoc testimonio laudatus : « Non hæsitavit diffidentia, » sed confortatus est fide dans gloriam Deo : imo plenissime » sciens quod is, qui promisit, potens est et facere [4]. »

[1] Joan. XII, 49. — [2] Ibid. 50. — [3] Ibid. 16, 13. — [4] Rom. IV 20, 21, 24.

Quod si « Fidelis est Dominus in omnibus verbis suis [1]; « Fidelia etiam omnia mandata ejus, confirmata in sæculum » sæculi, facta in veritate et æquitate [2], » manifestus a fide lapsus est ac superbiæ crimen, si quis aut quidquam eorum quæ scripta sunt reprobet, aut aliquid ex iis, quæ scriptis mandata non sunt, introducat, cum Dominus noster Jesus Christus dicat : « Oves meæ vocem meam audiunt [3]. » Et paulo ante dixerat : « Alienum autem non sequentur, sed » fugient ab eo : quia non noverunt vocem alienorum [4] : » Apostolusque, sumpto ex hominibus exemplo, quidpiam in divinis Scripturis addere, aut demere vehementius vetet, his verbis : « Tamen hominis confirmatum testamentum » nemo spernit aut superordinat [5]. »

II. Omnem itaque vocem ac sententiam a Domini doctrina alienam sic nos semper et nunc fugere statuimus, cum scopus, qui, uti prius dixi, nunc nobis et vobis propositus est, ab argumentis illis, a quibus alias alio modo ad aliquid aut scribendum aut dicendum adducebamur, multum differat. Nam tunc quidem confutare hæresim, et diaboli insidias subvertere conabamur : nunc vero simpliciter fidem sanam confiteri ac declarare nobis proponimus. Itaque nunc nobis non idem congruit dicendi genus. Quemadmodum enim homo qui præliaturus est, et qui operam agriculturæ daturus, non eadem in manus instrumenta sumit (alia namque sunt instrumenta eorum, qui in securitate res ad victum necessarias sibi ipsi labore parant, et aliæ sunt armaturæ eorum, qui in bello ordinantur) : sic qui in sana doctrina cohortatur, et qui contradicentes refutat, eodem dicendi genere non utatur. Aliud enim usurpatur dicendi genus ad refellendum, aliud ad exhortandum. Alia simplicitas eorum, qui in pace pietatem con-

[1] Psal. CXLIV, 13. — [2] Id. CX, 8. — [3] Joan. X, 27. — [4] Ibid. 5. — [5] Gal. III, 15.

fitentur. et alii sudores eorum, qui se adversus falsæ scientiæ discrepantiam opponunt. Quamobrem nos quoque sic sermones nostros in judicio disponentes, ubique ea, quæ ad custodiendam aut ædificandam fidem pertinent, modo apto atque consentaneo adhibeamus, sic ut modo iis, qui diabolico artificio eam destruere nituntur, resistamus validius, modo vero iis, qui in ipsa ædificari volunt, simplicius et familiarius ipsam exponamus, nihilque aliud peragamus quam quod ab Apostolo dictum est : « Ut sciatis quomodo » oporteat vos unicuique respondere [1]. » Sed antequam deveniamus ad ipsam fidei confessionem, illud etiam merito observandum fuerit, Dei majestatem et gloriam, cum et sermone inexplicabilis sit et mente incomprehensibilis, uno verbo aut una cogitatione neque declarari, neque intelligi posse, imo etiam eam a sacra Scriptura per plura verba nostro usu recepta vix etiam iis, qui puro corde sunt, veluti per speculum obscure significari. Nam promissum est fore, ut facies ad faciem [2], et perfecta cognitio iis, qui digni habiti fuerint, in futuro sæculo exhibenda sit : nunc vero sive Paulus quis sit, sive Petrus, videt quidem vere quæ videt, et non errat, neque imaginatione luditur, sed tamen per speculum et in ænigmate cernit, et quod nunc ex parte est, cum gratiarum actione suscipiens, quod perfectum est, in futuro ævo cum ingenti gaudio expectat. Quod ita esse confirmat apostolus Paulus, qui suum sermonem tali quodam modo componit : « Quemadmodum » cum essem parvulus, prima eloquiorum Dei elementa » recens edoctus, loquebar ut parvulus, sapiebam ut par- » vulus ; cum vero vir factus sum, et ad mensuram ætatis » plenitudinis Christi pervenire festino, evacuavi quæ erant » parvuli [3]. » Atque in divinis Scripturis percipiendis ita profeci, et excellui, ut ea, quæ in judaïco cultu habetur,

[1] Colos. IV, 6. — [2] 1 Cor. XIII, 12. — [3] Ibid. 11.

cognitio puerilis animi motibus sit comparanda, et contra, notitia per Evangelium acquisita viro jam in omnibus perfecto conveniat. Sic et quod nunc in cognitione perfectum videtur, si cum futuri sæculi scientia iis, qui digni extiterint revelanda conferatur, exiguum quiddam est et obscurum usque adeo, ut magis a futuri sæculi claritate absit, quam visio per speculum et in ænigmate facta abest ab illa, quæ facie ad faciem fit. Confirmant autem hoc et beati Petrus et Joannes, aliique Domini Discipuli. Nam etiamsi in præsenti vita semper magis ac magis proveherentur ac proficerent, nihilominus tamen ipsi quoque incredibilem esse magnitudinem ejus scientiæ probant, quæ in futuro sæculo possidenda servatur. Qui postquam visi essent digni qui eligerentur a Domino, qui una cum ipso vitam degerent, qui illius essent Apostoli, qui spiritualia dona acciperent : qui postquam audissent : « Vobis datum » est nosse mysteria regni cœlorum [1], » post ejusmodi cognitionem, postquam aperta sibi essent quæ cæteris operta fuerant et occulta, tamen aliquanto post, adventante jam passione Domini, audiunt : « Adhuc multa ha» beo vobis dicere : sed non potestis portare modo [2]. »

III. Ex his atque hujus generis aliis discimus, quantum sacra Scriptura novit immensitatem cognitionis, tantum humanam naturam in hac vita assequendis divinis mysteriis imparem esse, cum unusquisque semper magis ac magis proficiat, nec quisquam sit, qui unquam ad summum illud pertingat, donec venerit quod perfectum est, quando abolebitur quod ex parte est. Itaque ad omnes simul Dei glorias declarandas non sufficit nomen unum, nec singula omnino citra periculum assumuntur. Etenim si quis dixerit : « Deus, » ab eo non declaratus est « Pater : » cum vero dicitur « Pater, » huic nomini deest illud, « Con-

[1] Matth. XIII, 11. — [2] Joan. XVI, 12.

» ditor. » Rursus his quoque non adjungitur bonitas, sapientia, potestas, et reliqua, quæ in sancta Scriptura repcriuntur. Rursus quoque si illud, « Pater, » cum integra ejus significatione, sicut apud nos est in usu, accipiamus in Deo, impie sentimus, cum affectum, semen genitale, ignorantiam, infirmitatem et ejusdem generis alia indicet. Similiter autem et de illo, « Conditor, » hoc idem dicendum est. Nam ejus nominis notio apud nos tempus, materiam, instrumenta adjumentaque requirit : a quibus omnibus, quantum homini fas est, puram esse oportet piam de Deo opinionem. Etsi enim mentes omnes conjungerentur ad perscrutandum, omnesque linguæ ad enuntiandum concurrerent, nemo tamen, ut dixi, hoc unquam pro rei merito assequi posset. Hanc autem sententiam luculenter nobis ob oculos ponit sapientissimus Salomon, cum ait : « Dixi : Sapiens efficiar : et ipsa elongata est a me longe » ultra quam erat [1] : » non quod fugiat, sed quod ipsa iis maxime videtur esse incomprehensibilis, quibus per Dei gratiam cognitio major accessit. Quamobrem sacra Scriptura nominibus verbisque pluribus necessario utitur ad quamdam, eamque obscuram, divinæ gloriæ partem exprimendam. Nobis autem quod vos urgeatis, nec facultas est, nec otium omnia colligendi quæ ubique in divina Scriptura dicta sunt de Patre et Filio et de Spiritu sancto : sed tamen si pauca ex omnibus apponamus, ita conscientiæ vestræ satisfactum iri arbitramur, tum ut nostra sententia Scripturis innixa innotescat, tum ut vestra ipsorum aliorumque idem a nobis desiderantium persuasio constans fiat et certa. Ut enim multa unam sententiam piam esse nobis nuntiant : ita etiam æquus judex, opinor, pietatem in omnibus inesse ex paucis cognoscet.

IV, Credimus igitur et confitemur unum solum verum,

[1] Eccl. VII, 24, 25.

et bonum Deum, et Patrem omnipotentem ex quo omnia : Deum et Patrem Domini nostri et Dei Jesu Christi. Et unum unigenitum ipsius Filium Dominum et Deum nostrum Jesum Christum, solum verum, per quem omnia facta sunt, sive visibilia sive invisibilia, et in quo omnia consistunt : qui in principio erat apud Deum, et Deus erat [1], et post hæc juxta Scripturam « In terra visus est, » et cum hominibus conversatus est [2] : Qui cum in forma » Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se æqualem » Deo, sed semetipsum exinanivit : et per nativitatem ex » virgine, formam servi accipiens, et habitu inventus ut » homo, omnia quæ in ipsum et de ipso scripta sunt, im» plevit, secundum Patris præceptum, factus obediens us» que ad mortem, mortem autem crucis [3]. » Et postquam tertia die resurrexisset a mortuis secundum Scripturas, visus est sanctis suis Discipulis, ac reliquis [4], sicut scriptum est. Et ascendit in cœlos, et sedet in dextra Patris, unde venturus est in consummatione hujus sæculi ad excitandos omnes, et ad reddendum unicuique juxta opus illius : quando Justi quidem assumentur ad vitam æternam, et ad regnum cœlorum, peccatores vero addicentur sempiterno supplicio, « Ubi vermis eorum non moritur, et » ignis non extinguitur [5]. » Et unum solum Spiritum sanctum paracletum, « In quo signati sumus in diem redemp» tionis [6], » Spiritum veritatis, « Spiritum adoptionis, in quo » clamamus : Abba pater [3] : » qui dividit et efficit dona, quæ a Deo dantur, singulis prout vult ad utilitatem : qui docet et suggerit omnia, quæcumque audierit a Filio : qui bonus est, qui deducit ad omnem veritatem, omnesque credentes firmat et ad cognitionem certam, et ad accuratam confessionem, et ad cultum pium, et ad spiritualem

[1] Joan. I, 1. — [2] Baruch. III, 38. — [3] Philip. II, 6. — [4] 1 Cor. XV, 4. — [5] Mar. IX, 43. — [6] Ephes. IV, 30. — [7] Rom. VIII, 15.

et veram adorationem Dei patris, unigenitique ejus Filii Domini et Dei nostri Jesu Christi, et sui ipsius. Nomen autem quodlibet quamdam illius, qui nominatur, proprietatem nobis manifeste explicat; atque in unoquoque nominatorum, omnino pie peculiares quædam proprietates considerantur, Pater quidem in proprietate Patris, Filius vero in proprietate Filii, sanctus autem Spiritus in sua ipsius proprietate. Neque Spiritus sanctus a seipso loquitur, neque Filius a semetipso facit quidquam [1]: et Pater quidem mittit Filium; Filius vero mittit Spiritum sanctum. Sic sentimus sicque baptizamus in Trinitate consubstantiali juxta præceptum ipsius Domini nostri Jesu Christi, qui dixit: « Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis [2]. » Quæ si servaverimus, dilectionem in eum nostram ostendimus, atque uti scriptum est, digni efficimur qui in ea maneamus [3]: si vero ea non servemus, ita aliter affecti redarguimur. « Qui enim non diligit me, inquit Dominus, sermones meos non servat [4]. » Et rursus: « Qui habet mandata mea et servat ea, ille est qui diligit me [5]. »

V. Miror autem valde admodum, quod cum ipse Dominus noster Jesus Christus dicat: « Nolite gaudere quia dæmonia vobis subjiciuntur: gaudete autem quod nomina vestra scripta sunt in cœlis [6]: » Et iterum, « In hoc cognoscent omnes quia Discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem [7]: » Unde Apostolus in omnibus charitatis necessitatem exhibet ac testatur, dicens: « Si linguis hominum loquar, et Angelorum, charitatem autem non habeam, factus sum velut æs sonans, aut cymbalum

[1] Joan. xvi, 13. — [2] Matth. xxviii, 19. — [3] Joan. xv, 10. — [4] Ibid. 14, 24. — [5] Ibid. 21. — [6] Ibid. 21. — [7] Luc. x, 20. — [8] Joan. xiii, 35.

» tinniens : Et si habuero prophetiam, et noverim mysteria » omnia, et omnem scientiam : Et si habuero omnem fi» dem, ita ut montes transferam, charitatem autem non » habuero, nihil sum [1]. » Et Paulo post, « Sive autem pro» phetiæ evacuabuntur, sive linguæ cessabunt, sive scientia » destruetur [2], » et cætera, quibus subjungit : « Nunc autem » manet fides, spes, charitas, tria hæc ; major autem ho» rum est charitas [3] ; » cum igitur hæc et talia a Domino et ab Apostolo statuantur, miror, inquam, quomodo homines res destruendas et cessaturas tanto studio et affectu prosequantur : quomodo vero ea quæ manent, et præsertim charitatem omnium maximam, quæ Christianum suo proprio charactere constituit, non modo ipsi nullo modo curent, sed etiam curantibus adversentur, et dum adversus eos pugnant, implent quod dictum est, videlicet neque ipsi ingrediuntur, imo ingredientes ingressu prohibent [4]. Quapropter adhortor vos et rogo, ut missa curiosa inquisitione, relictaque indecenti verborum contentione, iis quæ a Sanctis et ab ipso Domino dicta sunt, contenti sitis, eaque, quæ cœlestem vocationem deceant, sentiatis, et vitam agatis Christi Evangelio dignam, ob expectationem vitæ æternæ regnique cœlestis, quod paratum est omnibus servantibus mandata Dei et Patris, quæ sunt secundum Evangelium beati Dei Jesu Christi Domini nostri, in Spiritu sancto et veritate. De his a vestra pietate admoniti necesse esse et officio nostro convenire duximus, hæc tandem indicare, nostramque sententiam vobis et per vos aliis in Christo fratribus manifestam reddere, ad omnem vestram ipsorumque dubitationem in nomine Domini nostri Jesu Christi penitus tollendam : ne aliquorum mens ullo modo circumferatur ob diversitatem eorum, quæ alias alio modo exposita a nobis sunt, videlicet semper nos iis, quæ

[1] 1 Cor. XIII, 1, 2. — [2] Ibid. 8. — [3] Ibid. 13. — [4] Luc. XI, 53.

a veritatis oppugnatoribus afferebantur, argumentis resistere cogebamur : neve impugnatio eorum, qui nobis aliena tribuere volunt, aut qui etiam sæpenumero, ut simpliciores ad se pertrahant, suos ipsorum errores contra nostram sententiam nobis affingunt, quemquam commoveat : a quibus etiam vos, ut ab hominibus ab evangelicâ et apostolica fide atque charitate alienis necessario cavere debetis, ac meminisse Apostoli, qui dixit : « Sed licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit [1] : » ut custodientes et illud, « Attendite a falsis prophetis [2] : » item illud, « Ut subtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinate, et non secundum traditionem, quam acceperunt a nobis [3]. » ex Sanctorum institutis incedamus, tanquam « Superædificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, summo angulari lapide ipso Domino nostro Jesu Christo [4], » in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino. « Deus autem pacis sanctificet vos totos. Et integer vester spiritus, et anima et corpus citra reprehensionem in adventu Domini nostri Jesu Christi servetur. Fidelis est Deus qui vocavit vos, qui etiam faciet [5], » si modo mandata ejus servemus, gratia Christi in Spiritu sancto.

VI. Cum de his, quæ ad sanam fidem pertinent, satis pro tempore in superioribus a nobis dictum fuisse putemus, jam moralia quæ promisimus, in nomine Domini nostri Jesu Christi tradere conemur. Quæcumque igitur hactenus sparsim in Novo Testamento aut interdicta aut approbata invenimus, ea pro nostra virili parte in regulas quasdam compendiarias, quo facilius intelligerentur, colligere curavimus, apposito ad singulas regulas numero etiam

[1] Gal. I, 8. — [2] Matth. VII, 15. — [3] 2 Thess. III, 6. — [4] Ephes. II, 20. — [5] Thess. V, 23, 24.

capitum Scripturæ, quæ in qualibet regula continentur : sive ex Evangelio sumpta sint, sive ex Apostolo, Actisve : ut qui regulam legerit, numerumque ei appositum viderit, verbi gratia, primum aut secundum, deinde Scripturam ipsam sumpserit in manus, et prædicti numeri caput investigaverit, ita demum testimonium ex quo regula confecta est, inveniat. Volebam quidem primum ea etiam, quæ ex Veteri Testamento proferuntur, cum singulis Novi Testamenti auctoritatibus responderent, regulis illis adjungere : sed cum necessitas urgeret, nostris in Christo fratribus jampridem sibi promissa nunc maxime a nobis majorem in modum exigentibus, memini illius, qui dixit : « Da sapienti occasionem, et sapientior erit [1]. » Quamobrem si cui libuerit, sufficienti occasione ex iis, quæ apponuntur, testimoniis abrepta, Vetus Testamentum assumere potest, atque per seipsum omnium divinarum Scripturarum concordiam ac consensum cognoscere, præsertim cum credentibus, nihilque de veritate verborum Domini dubitantibus satis sit vel unica dictio. Quare etiam satis esse duxi, si non omnia, quæ in Novo Testamento reperiuntur, sed pauca ex omnibus apponerem.

[1] Prov. IX, 9.

S. BASILII

CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ

ARCHIEPISCOPI,

MORALIA [1].

REGULA I.

CAPUT I.

Quod oportet credentes Domino primum pœnitentiam agere, juxta prædicationem Joannis, et ipsius Domini nostri Jesu Christi. Quippe illi, qui nunc pœnitentiam non agunt, ipsi gravius condemnantur, quam ii, qui ante Evangelium fuerint condemnati.

Exinde cœpit Jesus prædicare et dicere : Pœnitentiam agite; appropinquavit enim regnum cœlorum [2].—Tunc cœpit exprobrare civitatibus, in quibus factæ sunt plurimæ virtutes ejus, quod non egissent pœnitentiam. Væ tibi Chorozaïm, væ tibi Bethsaïda, quia si in Tyro et Sidone factæ essent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in sacco et cinere desidentes, pœnitentiam egissent. Verumtamen Tyro et Sidoni remissius erit in die judicii, quam vobis [3], etc.

[1] Vide D. Guillon, tom. VI, pag. 430. — [2] Matth. IV, 17.— [3] Id. XI, 20-22.

CAPUT II.

Quod præsens tempus, pœnitentiæ et veniæ peccatorum tempus sit : in futuro vero sæculo erit justum judicium remunerationis.

Ut autem sciatis quod potestatem habet Filius hominis in terra dimittendi peccata[1], ait : Amen dico vobis, quæcumque alligaveritis super terram, erunt ligata in cœlo; et quæcumque solveritis super terram, erunt soluta in cœlo. Iterum : Amen dico vobis, quod si duo ex vobis consenserint super terram, de omni re quamcumque petierint, fiet illis a Patre meo qui in cœlis est[2]. —Quia venit hora in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem ipsius : et procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ; qui vero mala egerunt, in resurrectionem judicii[3]. — An divitias bonitatis ejus, et patientiæ, et longanimitatis contemnis? ignorans quod benignitas Dei ad pœnitentiam te adducit : Secundum autem duritiam tuam, et impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ, et revelationis, et justi judicii Dei, qui reddet unicuique secundum opera ejus[4]. — Et tempora quidem hujus ignorantiæ despiciens Deus, nunc annuntiat hominibus omnibus, ut pœnitentiam agant; eo quod statuit diem, in quo judicaturus est orbem[5].

[1] Marc. II, 10. — [2] Matth. XVIII, 18, 19. — [3] Joan. V, 28, 29. — [4] Rom. II, 4-6. — [5] Act. XVII, 31, 32.

CAPUT III.

Quod pœnitentiam agentes oporteat amare flere, et reliqua quæ pœnitentiæ propria sunt, ex corde proferre.

Et recordatus est Petrus verbi Jesu, qui dixerat ei : Priusquam gallus cantet, ter me negabis. Et egressus foras flevit amare [1]. — Sed qui consolatur humiles consolatus est nos in adventu Titi. Non solum autem in adventu ejus, sed etiam in consolatione qua consolatus est in vobis, referens nobis vestrum desiderium, vestrum fletum, vestram æmulationem pro me. Et paulo post : Ecce enim hoc ipsum, secundum Deum constristari, vos quantam in vobis effecit sollicitudinem, sed defensionem, sed indignationem, sed timorem, sed desiderium, sed æmulationem, sed vindictam : in omnibus vos exhibuistis incontaminatos esse negotio [2]. — Multique credentium veniebant, confitentes et annuntiantes actus suos : multi etiam ex eis, qui curiosa exercuerant, allatos libros combusserunt coram ipsis [3].

CAPUT IV.

Quod illud non satis sit pœnitentibus, si tantummodo recesserint a peccatis, sed eis opus esse, ut fructus pœnitentiæ dignos ferant.

Videns autem multos Pharisæorum et Sadducæorum venientes ad baptismum suum, dixit eis : Progenies viperarum, quis demonstravit vobis fugere a ventura ira ? Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ : et ne vobis libeat di-

[1] Matth. XXVI, 75. — [2] 2 Cor. VII, 6-1 et seqq. — [3] Act. XIX, 18, 19.

cere intra vos ipsos : Patrem habemus Abraham. Dico enim vobis, quod potens est Deus de lapidibus istis suscitare filios Abrahæ. Jam enim et securis ad radicem arborum posita est. Omnis ergo arbor, quæ non facit fructum bonum, exciditur, et in ignem mittitur[1].

CAPUT V.

Quod post discessum ex hac vita, non est tempus recte factorum : quandoquidem Deus præsens tempus in lenitate impertivit ad facienda ea, quibus gratia ipsius conciliatur.

Tunc simile erit regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso. Quinque autem ex eis erant prudentes, et quinque fatuæ : quæ fatuæ, acceptis lampadibus suis, non sumpserunt oleum secum; prudentes vero acceperunt oleum in vasis suis cum lampadibus suis. Moram autem faciente sponso, dormitaverunt omnes et dormierunt, media autem nocte clamor factus est : Ecce sponsus venit, exite obviam ei. Tunc surrexerunt omnes virgines illæ, et ornaverunt lampades suas. Fatuæ autem sapientibus dixerunt . Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ extinguuntur. Responderunt vero prudentes, dicentes : Ne forte non sufficiat nobis et vobis, ite potius ad vendentes, et emite vobis. Dum autem irent emere, venit sponsus : et quæ paratæ erant, intraverunt cum eo ad nuptias, et clausa et janua. Novissime autem veniunt et reliquæ virgines, dicentes : Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens ait : Amen dico vobis, nescio vos[2]. — Contendite intrare per angustam portam, quia multi, dico vobis, quærent intrare,

[1] Matth. III, 7-10. — [2] Id. XXV, 1-12.

et non poterunt. Cum autem surrexerit paterfamilias, et clauserit ostium, et cœperitis foris stare, et pulsare ostium, dicentes : Domine, Domine, aperi nobis : et respondens dicet vobis : Nescio vos unde sitis[1]. — Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis : nemini dantes ullam offensionem, ne vituperetur ministerium. Sed in omnibus exhibentes nosmetipsos sicut Dei ministros[2]. — Ergo dum tempus habemus, operemur bonum erga omnes[3].

REGULA II.

CAPUT I.

Quod fieri nequit, ut is qui sese etiam negotiis a pietate alienis immiscet, Deo serviat.

Nemo potest duobus dominis servire : aut enim unum odio habebit, et alterum diliget : aut unum sustinebit, et alterum contemnet. Non potestis Deo servire et mammonæ[4]. — Nolite jugum ducere cum infidelibus. Quæ enim participatio justitiæ cum iniquitate? Aut quæ societas luci ad tenebras? Quæ autem conventio Christo ad Belial? Aut quæ pars fideli cum infideli? Quis autem consensus templo Dei cum idolis[5]?

[1] Luc. xiii, 24, 25. — [2] 2 Cor. vi, 2-4. — [3] Gal. vi, 10. — [4] Matth. vi, 24. — [5] 2 Cor. vi, 14-16.

CAPUT II.

Quod oportet eum, qui Evangelio obedit, primum purgari ab omni inquinamento carnis et spiritus, ut sic acceptus fiat Deo in perpetrandis sanctimoniæ operibus.

Væ vobis Scribæ et Pharisæi hypocritæ, quia mundatis externam poculi patinæque partem, intrinsecus autem plena sunt rapina et intemperantia. Pharisæe cæce, munda prius quod est intra poculum et patinam, ut et exteriores ipsorum partes puræ fiant [1]. — Has ergo habentes promissiones, charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis et spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei [2].

CAPUT III.

Quod impossibile est discipulum Domini fieri eum, qui re aliqua præsenti afficitur, aut aliquid tolerat, quod se vel modice à Dei mandato avocet.

Qui amat patrem aut matrem plus quam me, non est me dignus. Et qui amat filium aut filiam plus quam me, non est me dignus. Et qui non accipit crucem suam et sequitur me, non est me dignus [3]. —Si quis vult post me venire, abneget semetipsum, et tollat crucem suam, et sequatur me. Qui enim vult animam suam salvam facere, perdet eam [4].

[1] Matth. xxiii, 25, 26. — [2] 2 Cor. vii, 1. — [3] Matth. x, 37, 38.— [4] Id. xvi, 24, 25.

REGULA III.

CAPUT I.

Quod primum et magnum mandatum in lege a Domino declaratum sit illud esse: Deum diligere ex toto corde; secundum vero: diligere proximum sicut seipsum.

Ait illi Jesus: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota fortitudine tua, et ex tota mente tua. Hoc est primum et magnum mandatum. Secundum autem simile, illud est: Diliges proximum tuum sicut te ipsum [1].

CAPUT II.

Quod argumentum sit quod quis Deum non diligat, et ipsius Christum, si ipsius mandata non servat; dilectionis autem testificatio est mandatorum Christi observatio in tolerandis usque ad mortem afflictionibus, quæ illius causa eveniunt.

Qui habet mandata mea, et servât ea, ille est qui diligit me. Qui non diligit me, sermones meos non servat [2]. — Si præcepta mea servaveritis, manebitis in dilectione mea, sicut et ego præcepta Patris mei servavi, et maneo in ejus dilectione [3]. — Quis nos separabit a charitate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio? an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est: Quoniam propter te mortificamur tota die: æstimati sumus

[1] Matth. xxii, 37-39. — [2] Joan. xiv, 21 et 24. — [3] Id. xv, 10.

sicut oves occisionis [1]: sed in his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos [2], etc.

REGULA IV.

CAPUT UNICUM.

Quod is honore et gloria afficit Deum, qui voluntatem illius efficit; et contra contumelia, qui legem illius violat.

Ego te glorificavi super terram; opus consummavi, quod dedisti mihi ut faciam [3]. — Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum qui in cœlis est [4]. — Ut sitis sinceri et sine offensa in diem Christi, repleti fructibus justitiæ, qui sunt per Jesum Christum, in gloriam et laudem Dei [5]. — Qui in lege gloriaris, per prævaricationem legis Deum inhonoras [6].

REGULA V.

CAPUT I.

Quod oportet ab omni odio erga omnes purum esse, et inimicos diligere: pro amicis vero animam ponere, ubi necessitas vocarit; et talem habere dilectionem, qualem habuit erga nos Deus, et Christus ipsius.

Audistis quod dictum est antiquis: Diliges proximum

[1] Psal. XLIII, 22. — [2] Rom. VIII, 35. — [3] Joan. XVII, 4. — [4] Matth. V, 16. — [5] Philip. I, 10. — [6] Rom. II, 23.

tuum, et odio habebis inimicum tuum. Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros[1]. Et paulo inferius, Eritis ergo vos perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est[2]. — Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret[3]. — Hoc est præceptum meum, ut diligatis invicem, sicut dilexi vos. Majorem hac charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis[4]. — Et eritis filii Altissimi, quia ipse benignus est super ingratos et malos. Estote ergo misericordes sicut et Pater vester misericors est[5]. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis: quod cum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est[6]. — Estote ergo imitatores Dei sicut filii charissimi: et ambulate in dilectione sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo[7].

CAPUT II.

Quod certa nota Discipulorum Christi mutua est in ipso dilectio.

In hoc cognoscent omnes, quia Discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad invicem[8].

CAPUT III.

Quod evidens argumentum sit aliquem charitatem Christi in proximum non habere, si quidpiam peragit, quod noceat, aut molestiam ei afferat ad fidei excisionem: tametsi id, quod efficitur, ratione quadam speciali a Scriptura concessum est.

Si enim propter cibum frater tuus contristatur: jam non

[1] Matth. v, 43, 44. — [2] Ibid. 48. — [3] Joan. iii, 16. — [4] Id. xv, 12, 13. — [5] Luc. vi, 35. — [6] Rom. v, 8. — [7] Ephes. v, 1, 2. — [8] Joan. xiii, 35.

secundum charitatem ambulas. Noli cibo tuo illum perdere, pro quo Christus mortuus est [1].

CAPUT IV.

Quod Christianus eum etiam, qui adversus ipsum male afficitur, omni modo et quantum in se est, delinire debeat.

Si ergo offers munus tuum ad altare, et ibi recordatus fueris quia frater tuus habet aliquid adversum te, relinque ibi munus tuum ante altare, et vade prius, reconciliare fratri tuo : et tunc veniens, offer munus tuum [2]. — Cum maledicimur, benedicimus : cum persecutionem patimur, sustinemus : cum blasphemamur, obsecramus [3].

CAPUT V.

Quod is, qui dilectionem secundum Christum habet, eum etiam quem diligit, quandoque molestia afficit ad ipsius utilitatem.

Et nunc vado ad eum, qui misit me ; et nemo ex vobis interrogat me : Quo vadis? sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis : expedit vobis ut ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos [4]. — Ita ut magis gauderem : quoniam etsi contristavi vos in epistola, non me pœnitet, etsi me pœnituisset. Video enim quod epistola illa (etsi ad horam) vos contristavit. Nunc gaudeo, non quod contristati estis, sed quod contristati estis ad pœnitentiam. Contristati estis enim secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis [5].

[1] Rom. xiv, 15. — [2] Matth. v, 23, 24. — [3] 1 Cor. iv, 12. — [4] Joan. xvi, 5-7. — [6] 2 Cor. vii, 7-9.

REGULA VI.

CAPUT UNICUM.

Quod intrepide ac sine ulla verecundia libere agere oporteat in confessione Domini nostri Jesu Christi et doctrinæ ejus.

Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine : et quod in aurem audivistis, prædicate super tecta. Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere; sed potius timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam.... Omnis ergo, qui confitebitur me coram hominibus, confitebor et ego eum coram Patre meo, qui est in cœlis [1]. — Nam, qui me erubuerit et meos sermones, hunc Filius hominis erubescet, cum venerit in majestate sua, et Patris, et sanctorum Angelorum [2]. —Noli itaque erubescere testimonium Domini nostri, neque me vinctum ejus : sed collabora Evangelio, ut bonus miles Christi [3].

[1] Matth. x, 27-32. — [2] Luc. ix, 26. — [3] 2 Tim. i, 8.

REGULA VII.

CAPUT UNICUM.

Quod licet quis videatur Dominum confiteri, et ejus sermones auscultet, is tamen, si ejus mandatis non pareat, condemnatus est, licet aliquo Dei consilio permissum sit, ut fuerit donis spiritualibus ornatus.

Non omnis qui dicit mihi: Domine, Domine, intrabit in regnnm cœlorum, sed qui facit voluntatem Patris mei, qui est in cœlis. Multi dicent mihi in illa die: Domine, Domine, nonne in nomine tuo prophetavimus? Et in nomine tuo dæmonia ejecimus? Et in nomine tuo virtutes multas fecimus? Et tunc confitebor illis: Nunquam novi vos, discedite a me, qui operamini iniquitatem [1], et cætera. — Quid autem vocatis me Domine, Domine, et non facitis quæ dico [2]? etc.—Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cum sint abominabiles, et dicto non audientes, et ad omne opus bonum reprobi [3].

[1] Matth. VII, 21-23. — [2] Luc. VI, 46. — [3] Tit. I, 16.

REGULA VIII.

CAPUT I.

Quod non oportet ambigere et dubitare de iis, quæ a Domino dicuntur: sed persuaderi omne Dei verbum, verum esse ac possibile, etsi natura repugnat. Hic enim situm est fidei certamen.

Quarta autem vigilia noctis, venit Jesus ad eos ambulans super mare: et videntes eum Discipuli super mare ambulantem, turbati sunt, dicentes: Phantasma est; et præ timore clamaverunt. Statimque Jesus locutus est eis, dicens: Habete fiduciam. Ego sum, nolite timere. Respondens autem illi Petrus, dixit: Domine, si tu es, jube me ad te venire super aquas. Et ipse ait: Veni. Et descendens Petrus de navi, ambulabat super aquas, ut veniret ad Jesum. Videns vero ventum validum, timuit: et cum cœpisset mergi, clamavit, dicens: Domine, salvum me fac. Et continuo Jesus extendens manum, apprehendit eum, et ait illi: Modicæ fidei, quare dubitasti [1]? — Litigabant ergo Judæi ad invicem, dicentes: Quomodo hic potest nobis dare carnem ad manducandum? Dixit ergo eis: Amen amen dico vobis: nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habetis vitam in vobis [2]. — Ait autem ad illum Angelus: Ne timeas Zacharia, quia exaudita est deprecatio tua, et Elizabeth, uxor tua, pariet tibi filium. Et paulo post. Et dixit Zacharias ad Angelum: Unde hoc sciam? ego enim sum senex, et uxor

[1] Matth. xiv, 25, 31. — [2] Joan. vi, 53, 54.

mea processit in diebus suis. Et respondens Angelus, dixit ei: Ego sum Gabriel, qui asto ante Deum: et missus sum loqui ad te, et hæc tibi evangelizare. Et ecce eris tacens, et non poteris loqui usque in diem, quo hæc fiant, pro eo quod non credidisti verbis meis, quæ implebuntur in tempore suo [1].—Et non infirmatus est in fide, nec consideravit corpus suum jam emortuum, cum fere centum esset annorum, et emortuam vulvam Sarræ. In promissione vero Dei non hæsitavit diffidentia, sed confortatus est fide: dans gloriam Deo, plenissime sciens quod quodcumque promisit, potens est et facere: ideo et reputatum est illi ad justitiam [2].

CAPUT II.

Quod qui in minoribus non credit Domino, eum constat longe magis in majoribus ipsi fidem non habere.

Si terrena dixi vobis, et non creditis, quomodo si dixero vobis cœlestia credetis [3]? — Qui fidelis in minimo est, et in multo fidelis est: et qui in minimo iniquus est, et in multo iniquus est [4].

CAPUT III.

Quod non oportet quemquam suis ratiocinationibus niti ad ea quæ a Domino dicuntur reprobanda: sed nosse debet Domini verba fide esse digniora quam suam ipsius persuasionem.

Tunc dicit illis Jesus: Omnes vos scandalum patiemini in me in ista nocte. Respondens autem Petrus, ait illi: Etsi omnes scandalizati fuerint in te, ego nunquam scandalizabor. Ait illi Jesus: Amen dico tibi, in hac nocte ante-

[1] Luc. I, 13-20. — [2] Rom. IV, 19-22. — [3] Joan. III, 12. — [4] Luc. XVI, 10.

quam gallus cantet, ter me negabis [1]. Vespere autem facto, discumbebat cum duodecim Discipulis : et edentibus illis, dixit eis : Dico vobis quod unus vestrum me traditurus est. Et contristati valde, cœperunt singuli dicere ei : Numquid ego sum, Domine [2] ?—Et facta est vox ad eum : Surge Petre, occide, et manduca. Ait autem Petrus : Absit Domine, quia nunquam manducavi quidquam commune, aut immundum. Et vox iterum secunda ad eum : Quæ Deus purificavit, tu communia ne dixeris [3].—Consilia destruentes, et omnem altitudinem extollentem se adversus scientiam Dei, et in captivitatem redigentes omnem intellectum in obsequium Christi [4].

REGULA IX.

CAPUT I.

Quod non oportet quemquam negligentem esse in his cognoscendis, quæ officii sui sunt : sed debet Domini verba attente audita intelligere, et voluntatem ejus facere.

Respondens autem Petrus dixit ei : Edissere nobis parabolam istam. At Jesus dixit : Adhuc et vos sine intellectu estis ? Nondum intelligitis quod omne quod in os intrat, in ventrem vadit, et in secessum emittitur ? Quæ autem procedunt de ore, de corde exeunt, et ea coinquinant hominem [5]. Cum quivis audit sermonem regni, et non intelligit, venit malus, et rapit quod seminatum est in corde ejus :

[1] Matth. xxvi, 31-34.— [2] Ibid. 20-22.— [3] Act. x, 13-15.— [4] 2 Cor. x, 4, 5. — [5] Matth. xv, 15-18.

hic est qui secus viam seminatus est [1]. —Et paulo post, Qui autem in terram bonam seminatus est, hic est qui audit sermonem, et intelligit : qui denique fructum affert et facit, alius quidem centesimum, alius autem sexagesimum, alius vero tricesimum [2]. —Et advocans totam turbam, dicebat illis : Audite me, et intelligite [3]. —Videte itaque quomodo caute ambuletis : non quasi insipientes, sed ut sapientes : redimentes tempus, quoniam dies mali sunt. Propterea nolite fieri imprudentes, sed intelligentes quæ sit voluntas Dei [4].

CAPUT II.

Quod in rebus minime ad nos pertinentibus, nullomodo debemus curiosi esse.

Et post buccellam introivit in eum Satanas. Et dicit ei Jesus : Quod facis, fac citius. Hoc autem nemo scivit discumbentium, ad quid dixit ei [5]. —Igitur qui convenerant, interrogabant eum dicentes : Domine, si in tempore hoc restitues regnum Israël ? Dixit autem eis : Non est vestrum nosse tempora vel momenta, quæ Pater posuit in sua ipsius potestate [6].

CAPUT III.

Quod proprium est eorum, qui de ineunda cum Deo gratia solliciti sunt, de rebus ad officium ipsorum pertinentibus percontari.

Et accesserunt ad eum Discipuli ejus dicentes : Edissere nobis parabolam zizaniorum agri [7]. —Et ecce unus accedens, ait illi : Magister bone, quid boni faciam, ut habeam vitam

[1] Matth. XIII, 19. — [2] Ibid. 22, 23. — [3] Marc. VII, 14. — [4] Ephes. V, 15-17. — [5] Joan. XIII, 27, 28. — [6] Act. I, 6, 7. — [7] Matth. XIII, 36.

æternam [1]?—Dicebat ergo ad turbas quæ exibant ut baptizarentur ab ipso: Genimina viperarum, quis ostendit vobis fugere a ventura ira [2]? Et paulo post, Et interrogabant eum turbæ, dicentes: Quid faciemus? Erant autem cum publicani, tum milites [3]. — His autem auditis, compuncti sunt corde, et dixerunt ad Petrum, et ad reliquos Apostolos: Quid faciemus viri fratres [4]?

CAPUT IV.

Quod curandum sit ei qui interrogatur, ut recte et præclare respondeat.

Et ecce quidam legisperitus surrexit tentans eum, et dicens: Magister, quid faciendo vitam æternam possidebo? At ille dixit ad eum: In lege quid scriptum est? quomodo legis? Ille respondens dixit: Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua, et ex tota mente tua, et proximum tuum sicut te ipsum. Dixitque illi: Recte respondisti; fac hoc et vives [5]. — Sermo vester semper in gratia sale sit conditus, ut sciatis quomodo vos oporteat unicuique respondere [6].

CAPUT V.

Quod gravius est judicium eorum, qui noverunt, nec tamen faciunt: licet a periculo non vacet, cum quis per ignorantiam peccat.

Ille autem servus, qui cognovit voluntatem Domini sui, et non præparavit, et non fecit secundum voluntatem ejus, vapulabit multis: qui autem non cognovit, et fecit digna plagis, vapulabit paucis [7].

[1] Matth. xix, 16. — [2] Luc. iii, 7. — [3] Ibid. 10, 12 et 14. — [4] Act. ii, 37. — [5] Luc. x, 25-28. — [6] Colos. iv, 6. — [7] Luc. xii, 47, 48.

REGULA X.

CAPUT I.

Quod finis peccati, mors.

Qui incredulus est Filio, non videbit vitam, sed ira Dei manebit super eum [1]. —Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ. Quem ergo fructum habuistis tunc in illis, in quibus nunc erubescitis? Nam finis illorum mors. Et paulo post, Stipendia peccati mors [2]. —Stimulus autem mortis, peccatum [3].

CAPUT II.

Quod finis mandati Dei, est vita æterna.

Amen, amen dico vobis : si quis sermonem meum servaverit, mortem non videbit in æternum [4]. —Sed qui misit me Pater, ipse mihi mandatum dedit quid dicam, et quid loquar. Et scio quod mandatum ejus vita æterna est [5]. —Nunc vero liberati a peccato, servi autem facti Deo, habetis fructum vestrum in sanctificationem, finem vero, vitam æternam [6].

[1] Joan. III, 36. — [2] Rom. VI, 20 et seq. — [3] 1 Cor. XV, 56. — [4] Joan. VIII, 51. — [5] Id. XII, 49, 50. — [6] Rom. VI, 22.

REGULA XI.

CAPUT I.

Quod non sunt contemnenda Dei judicia, sed timenda : licet debita pœna non statim subsequatur.

Sed potius timete eum, qui potest et animam et corpus perdere in gehennam [1]. —Quod si dixerit servus ille in corde suo : Moram facit dominus meus venire, et cœperit percutere servos, et ancillas, et edere, et bibere, et inebriari : veniet dominus servi illius in die, in qua non sperat, et hora qua nescit, et dividet eum, partemque ejus cum infidelibus ponet [2]. —Vide, sanus factus es : jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat [3]. —Nemo vos seducat inanibus verbis : propter hæc enim venit ira Dei in filios diffidentiæ [4].

CAPUT II.

Quod qui propter priora peccata correptus fuit, et veniam consecutus est, si rursum peccarit, sibi ipsi iræ judicium priore gravius parat.

Vide, sanus factus es : jam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat [5].

[1] Matth. x, 28. — [2] Luc. xii, 45, 46. — [3] Joan. v, 14. — [4] Ephes. v, 6. — [5] Joan. v, 14.

CAPUT III.

Quod cum quipiam in judicium iræ Dei inciderint, cæteri metu perculsi erudiri et corrigi debeant.

Aderant autem quidam ipso in tempore, nuntiantes illi de Galilæis, quorum sanguinem Pilatus miscuerat cum sacrificiis eorum. Et respondens Jesus dixit illis : Putatis quod hi Galilæi præ omnibus Galilæis peccatores fuerint, quia talia passi sunt? Non, dico vobis : sed nisi pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis. Aut illi decem et octo, super quos cecidit turris in Siloë, et occidit eos : putatis quod ipsi debitores fuerint præter omnes homines habitantes in Jerusalem? Non, dico vobis : sed si pœnitentiam non egeritis, omnes similiter peribitis [1].—Audiens autem Ananias hæc verba, cadens expiravit. Et factus est timor magnus super omnes qui audierunt hæc [2].—Neque murmuretis, sicut quidam eorum murmuraverunt, et perierunt ab Exterminatore. Hæc autem in figura contingebant illis : scripta sunt autem ad correctionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt [3].

CAPUT IV.

Quod quis plerumque ipsis etiam nequitiæ operibus pœnæ loco traditur, ob præcedentem impietatem.

Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia, tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conveniunt [4].—Eo quod charitatem veritatis non receperunt ut salvi fierent, ideo mittit illis Deus operationem erroris, ut credant mendacio [5].

[1] Luc. XIII, 1-5. — [2] Act. V, 5. — [3] 1 Cor. X, 10, 11. — [4] Rom. I, 28. — [5] 2 Thess. II, 10.

CAPUT V.

Quod multitudo peccatorum nequaquam placat Deum, sed is qui ipsi acceptus est, sive vir, sive mulier sit.

In veritate dico vobis, multæ viduæ erant in diebus Eliæ in Israël, quando clausum est cœlum annis tribus et mensibus sex, cum facta esset fames magna in omni terra, et ad nullam illarum missus est Elias, nisi in Saraphtha Sidonis ad mulierem viduam[1].—Nolo enim vos ignorare, fratres, quod patres nostri omnes sub nube fuerunt, et omnes mare transierunt, et omnes in Moyse baptizati sunt, in nube, et in mari : et omnes eamdem escam spiritalem manducaverunt, et omnes eumdem potum spiritalem biberunt. (Bibebant enim de spiritali sequente eos petra, petra autem erat Christus). Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo : nam prostrati sunt in deserto [2].

REGULA XII.

CAPUT I.

Quod omnis contradictio, etiam si ex amico ac pio affectu oriatur, a Domino abalienat contradicentem : quodque Verbum Domini cum omni certitudine suscipiendum est.

Et cœpit lavare pedes Discipulorum, et extergere linteo, quo erat præcinctus. Venit ergo ad Simonem Petrum : et dicit ei Petrus : Domine, tu mihi lavas pedes? Respondit

[1] Luc. iv, 25, 26. — [2] 1 Cor. x, 1-5.

Jesus, et dixit ei : Quod ego facio, tu nescis modo, scies autem postea. Dicit ei Petrus : Non lavabis mihi pedes in æternum. Respondit ei Jesus : Si non lavero te, non habes partem mecum [1].

CAPUT II.

Quod non oportet traditiones humanas sequi, ita ut mandatum Dei irritum faciamus.

Deinde interrogant eum Pharisæi, et Scribæ : Quare Discipuli tui non ambulant juxta traditionem seniorum, sed illotis manibus manducant panem? At ille respondens, dixit eis : Bene prophetavit Esaïas de vobis hypocritis, sicut scriptum est : Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me. In vanum autem me colunt, docentes doctrinas, præcepta hominum ; relinquentes enim mandatum Dei, tenetis traditionem hominum [2], etc.

CAPUT III.

Quod omnia prorsus servanda sunt, quæ a Domino per Evangelium et Apostolos fuerunt tradita.

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti : docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis [3]. Erant autem justi ambo ante Deum, incedentes in omnibus mandatis et justificationibus Domini sine querela [4]. — Qui vos audit, me audit : qui autem vos spernit, me spernit [5]. —Itaque fratres state, et tenete traditiones, quas didicistis sive per sermonem, sive per epistolam tanquam per nos [6].

[1] Joan. xiii, 5-8. — [2] Marc. vii, 5-8. — [3] Matth. xxviii, 19, 20. — [4] Luc. i, 6. — [5] Id. x, 16. — [6] 2 Thess. ii, 14.

CAPUT IV.

Quod nemo debet suam ipsius voluntatem voluntati Domini præponere : sed in omni re Dei voluntatem quærere, et exequi.

Quia non quæro voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, Patris [1].—Et positis genibus, oravit dicens : Pater, si vis, transfer calicem istum : Verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat [2].—In quibus et non omnes aliquando conversati sumus in desideriis carnis nostræ, facientes voluntatem carnis et cogitationum nostrarum : et eramus natura filii iræ sicut et cæteri [3].

REGULA XIII.

CAPUT I.

Quod oportet quemque semper sobrium esse, et ad Dei opera sedulo perficienda paratum, dilationis periculum agnoscentem.

Sint lumbi vestri præcincti, et lucernæ ardentes : et vos similes hominibus expectantibus dominum suum, quando revertatur a nuptiis : ut cum venerit, et pulsaverit, confestim aperiant ei. Beati servi illi, quos, cum venerit dominus, invenerit vigilantes : Amen dico vobis, quod præcinget se, et faciet illos discumbere, et transiens ministrabit illis. Et si venerit in secunda vigilia, et si in tertia vigilia venerit, et ita invenerit, beati sunt servi illi. Hoc autem scitote,

[1] Joan. v, 30. — [2] Luc. xxii, 41. — [3] Ephes. ii, 3.

quod si sciret paterfamilias, qua hora fur veniret, vigilaret utique, et non sineret perfodi domum suam. Et vos estote parati, quia qua hora non putatis, Filius hominis veniet [1], etc. —De temporibus autem, et momentis, fratres, non indigetis ut scribamus vobis : ipsi enim diligenter scitis, quod dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet [2]. Et paulo post, Igitur non dormiamus sicut et cæteri, sed vigilemus, et sobrii simus [3].

CAPUT II.

Quod omne tempus debet reputari opportunum, ad ea studiose agenda, quæ Deo placent.

Me oportet operari opera ejus, qui misit me, donec dies est [4]. —Itaque, charissimi mei, sicut semper obedistis non ut in præsentia mea tantum, sed multo magis nunc in absentia mea, cum metu et tremore vestram salutem operamini [5].

REGULA XIV.

CAPUT UNICUM.

Quod res quæ inter se non conveniunt, non sunt miscendæ : sed singulorum quæ fiunt aut dicuntur, proprium tempus agnoscendum est.

Tunc accedunt ad eum discipuli Joannis, dicentes : Quare nos et Pharisæi jejunamus frequenter, Discipuli autem tui

[1] Luc. XII, 35-40. — [2] 1 Thess. V, 1, 2. — [3] Ibid. 6. — [4] Joan. IX, 4. — [5] Philip. II, 12.

non jejunant? Et ait illis Jesus : Numquid possunt filii sponsi lugere quandiu cum illis est sponsus? Venient autem dies, cum auferetur ab eis sponsus, et tunc jejunabunt in illis diebus [1], etc.—Itaque, fratres, non sumus filii ancillæ, sed liberæ [2].—In libertate igitur qua Christus nos liberavit, state, et nolite iterum jugo servitutis contineri [3].

REGULA XV.

CAPUT UNICUM.

Quod non oportet spe in bonis aliorum operibus reposita, officium suum negligere.

Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ; et ne velitis dicere intra vos ipsos : Patrem habemus Abraham [4].

REGULA XVI.

CAPUT UNICUM.

Quod nihil juvantur qui simul vivunt cum eis qui Deo placent, nec tamen animum suum virtutibus ornant, tametsi eodem modo atque ipsi vivere videntur.

Tunc simile erit regnum cœlorum decem virginibus, quæ accipientes lampades suas, exierunt obviam sponso.

[1] Matth. IX, 14, 15. — [2] Gal. IV, 31. — [3] Id. V, 1. — [4] Matth. III, 8.

Quinque autem ex eis erant prudentes, et quinque fatuæ. Quæ erant fatuæ, acceptis lampadibus suis, non sumpserunt oleum secum : prudentes vero acceperunt in suis vasis cum lampadibus suis. Hæc paulo post subjungit de fatuis: Postea vero veniunt reliquæ virgines dicentes : Domine, Domine, aperi nobis. At ille respondens ait : Dico vobis, nescio vos [1].—Dico vobis ; in illa nocte erunt duo in lecto uno; unus assumetur, et alter relinquetur. Erunt duæ molentes in unum; una assumetur, et altera relinquetur. Et respondentes dicunt illi : Ubi Domine? Qui dixit illis : Ubicumque fuerit corpus, illuc congregabuntur et aquilæ [2].

REGULA XVII.

CAPUT UNICUM.

Quod cum per proprietates nobis a Scriptura indicatas agnovimus quale sit instans tempus, debemus hac conjectatione facta res nostras ad illud accommodare.

Ab arbore autem fici discite parabolam : cum jam ramus ejus tener fuerit, et folia nata, scitis quod prope est æstas. Ita et vos cum videritis hæc omnia, scitote quod prope est in januis [3].—Cum videritis nubem orientem ab occasu, statim dicitis : Nimbus venit, et ita fit. Et cum austrum flantem, dicitis : Quod æstus erit, et fit. Hypocritæ, faciem cœli et terræ nostis probare, hoc autem tempus quomodo non probatis [4]?—Jam tempus breve est, ut et qui habent uxores, tanquam non habentes sint : et qui

[1] Matth. xxv, 1-12. — [2] Luc. xvii, 34-37. — [3] Matth. xxiv, 32, 33. — [4] Luc. xii, 54-56.

flent, tanquam non flentes : et qui gaudent, tanquam non gaudentes : et qui emunt, tanquam non possidentes : et qui utuntur hoc mundo, tanquam non utantur; præterit enim figura hujus mundi [1].

REGULA XVIII.

CAPUT I.

Quod mandata Dei eo modo fieri debent, prout Dominus præcepit : qui enim in modo ea faciendi offendit, licet mandatum exequi videatur, reprobus est apud Deum.

Dicebat autem et ei, qui se invitaverat : Cum facis prandium, aut cœnam, noli vocare amicos tuos, neque fratres tuos, neque cognatos tuos, neque vicinos divites, ne forte et ipsi te reinvitent, et fiat tibi retributio. Sed cum facis convivium, voca pauperes, debiles, claudos et cæcos, et beatus eris, quia non possunt retribuere tibi : retribuetur enim tibi in resurrectione justorum [2].

CAPUT II.

Quod non oportet Dei mandatum facere ad humanam gratiam conciliandam, aut propter ullam aliam affectionem : sed in omnibus hunc scopum habere, ut placeas Deo, et detur Deo gloria.

Attendite, ne eleemosynam vestram faciatis coram hominibus, ut videamini ab eis : alioqui mercedem non habetis apud Patrem vestrum, qui in cœlis est. Cum ergo

[1] 1 Cor. vii, 29-31. — [2] Luc. xiv, 12-14.

facis eleemosynam, noli tuba canere coram hominibus, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, et in vicis, ut honorificentur ab hominibus. Amen dico vobis, recipiunt mercedem suam [1], et cætera. — Sive ergo manducatis, sive bibitis, sive aliudquid facitis, omnia in gloriam Dei facite [2]. — Sed sicut probati sumus a Deo, ut crederetur nobis Evangelium, ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis, neque in occasione avaritiæ: Deus testis est : nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis [3].

CAPUT III.

Quod Domini mandata et coram Deo, et còram hominibus cum conscientia et bono studio perficienda sunt : qui enim non sic facit, condemnatus est.

Væ vobis Scribæ et Pharisæi hypocritæ, quia mundatis externam poculi patinæque partem : intus autem plena sunt rapina et intemperantia. Pharisæe cæce, munda prius internam poculi et patinæ partem, ut et exteriores hujus partes puræ evadant [4]. — Qui tribuit in simplicitate [5]. — Omnia facite sine murmurationibus et disceptationibus [6]. — Finis autem præcepti est charitas de corde puro, et conscientia bona [7]. — Habens fidem et bonam conscientiam, quam quidam repellentes, naufragium fecerunt circa fidem [8].

[1] Matth. VI, 1, 2. — [2] 1 Cor. X, 31. — [3] 1 Thess. II, 4-6. — [4] Matth. XXIII, 25, 26. — [5] Rom. XII, 8. — [6] Philip. II, 14. — [7] 1 Tim. I, 5. — [8] Ibid. 19.

CAPUT IV.

Quod propter æquâm minorum administrationem ex justo judicio retribuantur majora.

Euge serve bone et fidelis, super pauca fuisti fidelis, super multa te constituam : intra in gaudium Domini tui [1]. Et paucis post interjectis : Omni enim habenti dabitur, et abundabit : ab eo vero qui non habet, et quod habet, auferetur [2]. — Si ergo in iniquo mammona fideles non fuistis, quod verum est, quis credet vobis ? Et si in alieno fideles non fuistis, quod vestrum est, quis dabit vobis [3] ?

CAPUT V.

Quod Domini mandata cum inexplebili desiderio sunt peragenda, semper ulterius festinando.

Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam [4]. — Fratres, ego me nondum arbitror comprehendisse. Unum autem, quæ quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero quæ priora sunt extendens me ipsum, juxta scopum persequor ad bravium supernæ vocationis in Christo Jesu [5].

CAPUT VI.

Quod mandata Dei ita fieri debent, ut quantum in faciente situm est, omnes illuminentur, et gloria afficiatur Deus.

Vos estis lux mundi. Non potest civitas abscondi supra montem posita : neque accendunt lucernam, et ponunt sub modio, sed super candelabrum, et lucet omnibus qui

[1] Matth. xxv, 23. — [2] Ibid. 29. — [3] Luc. xvi, 11, 12. — [4] Matth. v, 6. — [5] Philip. iii, 13, 14.

in domo sunt. Sic luceat lux vestra coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et glorificent Patrem vestrum, qui in cœlis est [1]. —Nemo autem accendens lucernam, operit eam vase, aut subter lectum ponit, sed super candelabrum, ut intrantes videant lumen [2]. —Ut sitis sinceri, et sine offensa in diem Christi, repleti fructibus justitiæ, per Jesum Christum in gloriam et laudem Dei [3].

REGULA XIX.

CAPUT I.

Quod is impediri non debet qui Dei voluntatem facit : sive ex Dei præcepto, sive ex ratione mandato pareat. Neque faciens debet morem gerere impedientibus, licet sint necessitudine conjuncti, sed in sua sententia perseverare.

Tunc venit Jesus a Galilæa in Jordanem ad Joannem, ut baptizaretur ab eo. Joannes autem prohibebat eum, dicens : Ego opus habeo, ut a te baptizer, et tu venis ad me? Respondens autem Jesus, dixit ei : Sine modo; sic enim decet nos implere omnem justitiam [4], etc. — Exinde cœpit Jesus ostendere Discipulis suis, quod oportet eum ire Jerosolymam, et multa pati a senioribus, et principibus sacerdotum, et Scribis, et occidi, et tertia die resurgere : et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens : Propitius tibi sis, Domine : non erit tibi hoc. Qui conversus, dixit Petro : Vade post me Satana, scandalum

[1] Matth. v, 14-16. — [2] Luc. viii, 16. — [3] Philip. i, 10, 11. — [4] Matth. iii, 13-15.

es mihi, quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum [1]. — Et offerebant illi parvulos, ut tangeret illos. Discipuli autem increpabant offerentes. Videns autem Jesus, indigne tulit, et ait illis : Sinite parvulos venire ad me, et ne prohibueritis eos; talium est enim regnum cœlorum [2]. — Et cum moraremur per dies plures, advenit quidam a Judæa Propheta, nomine Agabus. Is cum venisset ad nos, tulit zonam Pauli : et alligans sibi pedes et manus, dixit : Hæc dicit Spiritus sanctus : Virum, cujus est zona hæc, sic alligabunt in Jerusalem Judæi, et tradent in manus Gentium. Cum autem audissemus hæc, rogabamus et nos, et qui loci illius erant, ne ascenderet Jerosolymam. At respondit Paulus : Quid facitis flentes, et affligentes cor meum? Ego enim non solum alligari, sed et mori paratus sum pro nomine Domini Jesu. Et cum ei non suaderetur, quievimus, dicentes : Domini voluntas fiat [3]. — Qui et Dominum occiderunt Jesum, et suos Prophetas, et nos persecuti sunt, et Deo non placent, et omnibus hominibus adversantur, prohibentes nos Gentibus loqui, ut salvi fiant, ut impleant peccata sua semper : pervenit autem ira super illos usque in finem [4].

CAPUT II.

Quod is, qui conficit Dei mandatum animo non sincero, et tamen in speciem sinceritatem doctrinæ Domini servat, non prohibendus est; propterea quod quantum per rem ipsam licet, nemo læditur : imo vero aliqui interdum ab ipso juvantur; admonendus tamen est, ut mentem habeat recte factis dignam.

Cum ergo facis eleemosynam, noli tuba canere ante te, sicut hypocritæ faciunt in synagogis, et in vicis, ut hono-

[1] Matth. XVI, 21-23. — [2] Marc. X, 13. — [3] Act. XXI, 10-14. — [4] I Thess. II, 15, 16.

rificentur ab hominibus. Amen dico vobis, recipiunt mercedem suam. Te autem faciente eleemosynam, nesciat sinistra tua, quid faciat dextera tua, ut sit eleemosyna tua in abscondito, et pater tuus qui videt in abscondito, ipse reddet tibi in propatulo [1]. Et de precatione similiter. — Respondit autem ei Joannes dicens : Magister, vidimus quemdam in nomine tuo ejicientem dæmonia, qui non sequitur nos, et prohibuimus, quia non sequitur nos. Jesus autem ait : Nolite prohibere eum. Nemo est enim qui faciat virtutem in nomine meo, et possit cito male loqui de me. Qui enim non est adversum nos, pro nobis est [2]. — Quidam quidem et propter invidiam, et contentionem, quidam autem et propter bonam voluntatem Christum prædicant : quidam ex charitate, scientes quod in defensionem Evangelii positus sum : quidam autem ex contentione Christum annuntiant non sincere, existimantes se pressuram suscitare vinculis meis. Quid enim? Attamen omni modo, sive per occasionem, sive per veritatem Christus annuntiatur, et in hoc gaudeo, sed et gaudebo [3].

REGULA XX.

CAPUT I.

Quod Domino credentes baptizari debent in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti.

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti [4]. — Amen amen dico tibi,

[1] Matth. VI, 2-4 et seq. — [2] Marc. IX, 37-39. — [3] Philip. I, 15-18. — [4] Matth. XXVIII, 19.

nisi quis natus fuerit denuo, non potest videre regnum Dei. Et rursus : Amen amen dico tibi, nisi quis natus fuerit ex aqua et Spiritu, non potest introire in regnum Dei [1].

CAPUT II.

Quæ sit ratio aut vis baptismatis? nempe ut baptizatus et mente et sermone et actione mutetur, atque per virtutem sibi datam fiat idipsum, quod est illud ex quo natus est.

Quod natum est ex carne, caro est : et quod natum est ex Spiritu, Spiritus est. Non mireris quod dixi tibi : Oportet vos nasci denuo. Spiritus ubi vult spirat, et vocem ejus audis, sed nescis unde veniat, et quo vadat. Sic est omnis qui natus est ex Spiritu [2]. Moriamini quidem peccato, vivatis autem Deo in Christo Jesu [3]. — Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in mortem ipsius baptizati sumus. Consepulti igitur sumus cum illo per baptismum in mortem : ut quomodo Christus surrexit a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, nimirum et resurrectionis erimus. Hoc scientes, quod vetus homo noster simul crucifixus est ut destruatur corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est justificatus est a peccato [4]. — In quo et circumcisi estis circumcisione non manufacta, in expoliatione corporis peccatorum carnis, in circumcisione Christi, consepulti ei in baptismo, in quo et simul resurrexistis per fidem operationis Dei, qui suscitavit illum a mortuis [5]. — Quicumque enim in Christo baptizati estis, Christum induistis. Non est Judæus, neque Græcus; non est servus, neque liber : non est masculus, et

[1] Joan. III, 3 et 5. — [2] Ibid. 6-8. — [3] Rom. VI, 11. — [4] Ibid. 3-7. — [5] Colos. II, 11, 12.

fœmina. Omnes enim vos unum estis in Christo Jesu [1].—Expoliantes veterem hominem cum actibus suis, et induentes novum, qui renovatur in agnitionem, secundum imaginem ejus, qui creavit illum : ubi non est Gentilis et Judæus, circumcisio et præputium, Barbarus, Scytha, servus, liber : sed omnia, et in omnibus Christus [2].

REGULA XXI.

CAPUT I.

Quod necessaria etiam ad vitam æternam sit participatio corporis et sanguinis Christi.

Amen, amen dico vobis : Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habetis vitam in vobis. Qui manducat meam carnem, et bibit meum sanguinem, habet vitam æternam, et reliqua [3].

CAPUT II.

Quod qui accedit ad communionem non considerata hac ratione secundum quam corporis et sanguinis Christi participatio datur, is nullam ex ea utilitatem capiat : et quod qui indigne assumit, condemnatus sit.

Amen, amen dico vobis : Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habetis vitam in vobis. Et paulo inferius. Sciens autem Jesus apud semetipsum, quod murmurarent de hoc Discipuli ejus,

[1] Galat. III, 27, 28. — [2] Colos. III, 9-11. — [3] Joan. VI, 54 et seqq.

dixit eis : Hoc vos scandalizat? Si ergo videritis Filium hominis ascendentem ubi erat prius? Caro non prodest quidquam, Spiritus est qui vivificat. Verba quæ ego locutus sum vobis, spiritus et vita sunt [1]. —Itaque quicumque manducaverit panem hunc, vel biberit hunc Domini calicem indigne, reus erit corporis et sanguinis Domini. Probet autem seipsum homo, et sic de pane illo edat, et de calice illo bibat. Qui enim manducat et bibit indigne, judicium sibi manducat et bibit, non dijudicans corpus Domini [2].

CAPUT III.

Qua ratione manducandum sit corpus Domini, et sanguis bibendus in commemorationem obedientiæ Domini usque ad mortem; ut qui vivunt, non jam sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit.

Et accepto pane, cum gratias egisset, fregit et dedit eis dicens : Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur : hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cœnavit, dicens : Hic calix novum testamentum est in sanguine meo, qui pro vobis funditur [3].—Quoniam Dominus Jesus in qua nocte tradebatur, accepit panem, et gratiis actis, fregit, et dixit : Accipite, manducate : hoc est corpus meum, quod pro vobis frangitur : hoc facite in meam commemorationem. Similiter et calicem postquam cœnavit, dicens : Hic calix novum testamentum est in meo sanguine. Hoc facite, quotiescumque bibetis, in meam commemorationem. Quotiescumque enim manducabitis panem hunc, et hunc calicem bibetis, mortem Domini annuntiabitis donec veniat [4]. — Charitas enim Christi urget nos, æstimantes hoc quod si unus pro omnibus mor-

[1] Joan. VI, 54-64. — [2] 1 Cor. XI, 27-29. — [3] Luc. XXII, 19, 20.— [4] 1 Cor. XI, 23-26.

tuus est, ergo omnes mortui sunt : et pro omnibus mortuus est, ut et qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei, qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit, ut multi fiant unum corpus in Christo [1]. — Panis, quem frangimus, nonne participatio corporis Christi est? Quoniam unus panis, unum corpus multi sumus. Omnes enim de uno pane participamus [2].

CAPUT IV.

Quod hymnis laudandus sit Dominus, ab eo qui sancta participat.

Edentibus autem illis, accepit Jesus panem, et cum gratias egisset, fregit, deditque Discipulis, et quæ sequuntur. Quibus adjungit. Et hymno dicto, exierunt in montem olivarum [3].

REGULA XXII.

CAPUT I.

Quod peccatum, cum perpetratur, abalienat a Domino: conciliat vero et adjungit diabolo.

Amen, amen dico vobis : quod omnis qui facit peccatum, servus est peccati [4]. —Vos ex patre diabolo estis, et desideria patris vestri vultis facere [5]. — Cum enim servi essetis peccati, liberi fuistis justitiæ.

[1] 2 Cor. v, 14, 15. — [2] 1 Cor. x, 16, 17. — [3] Matth. xxvi, 26-30. — [4] Joan. viii, 34. — [5] Ibid. 44. — [6] Rom. vi, 20.

CAPUT II.

Quod necessitudo cum Domino non in carnis conjunctione noscitur, sed in studio divinæ implendæ voluntatis perficitur.

Qui ex Deo est, verba Dei audit [1]. — Et nuntiatum est illi, dictumque : Mater tua, et fratres tui stant foris, volentes te videre. Qui respondens dixit ad eos : Mater mea, et fratres mei hi sunt, qui verbum Dei audiunt, et faciunt [2]. — Vos amici mei estis, si feceritis quæ ego præcipio vobis [3]. — Quicumque enim Spiritu Dei aguntur, ii sunt filii Dei [4].

REGULA XXIII.

CAPUT UNICUM.

Quod qui præter voluntatem trahitur a peccato, is intelligere debet se ab alio peccato, prius a se commisso, constrictum teneri, cui sponte inserviens, tandem rapitur ab ipso etiam ad ea quæ non vult.

Scimus enim quod lex spiritualis est, ego autem carnalis sum, venumdatus sub peccato. Quod enim operor, non intelligo : non enim quod volo, hoc ago : sed quod odi, illud facio. Si autem quod nolo, illud facio, consentio legi quod bona est. Nunc autem jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Scio enim quod non habitat in me, hoc est in carne mea, bonum : nam velle adjacet

[1] Joan. VIII, 47. — [2] Luc. VIII, 20, 21. — [3] Joan. XV, 14. — [4] Rom. VIII, 14.

mihi, perficere autem bonum, non invenio. Non enim quod volo facio bonum : sed quod nolo malum, hoc ago. Si autem quod nolo ego illud facio, jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum [1].

REGULA XXIV.

CAPUT UNICUM.

Quod non mendacium, sed verum in omnibus dicendum.

Sit autem sermo vester : Est, est : Non, non : quod autem his abundantius est, a malo est [2]. — Deponentes mendacium, loquimini veritatem unusquisque cum proximo suo [3]. — Nolite mentiri invicem [4].

REGULA XXV.

CAPUT I.

Quod quæstiones inutiles et contentiosæ non sunt faciendæ.

Hæc commone, testificans coram Domino : Noli contendere verbis ad nullam utilitatem, ad subversionem audientium [5]. — Stultas autem et sine disciplina quæstiones devita, sciens quod generant lites [6].

[1] Rom. VII, 14-17. — [2] Matth. V, 37. — [3] Ephes. IV, 25. — [4] Coloss. III, 9. — [5] 2 Tim. II, 14. — [6] Ibid. 23.

CAPUT II.

Quod non sunt proferenda verba otiosa, quæ nihil utilitatis afferunt. Etenim loqui aut etiam facere ipsum bonum non ad ædificationem fidei, id sanctum Dei Spiritum tristitia afficit.

Dico autem vobis, quod de omni verbo otioso, quod locuti fuerint homines, reddint rationem in die judicii [1]. —Omnis sermo spurcus ex ore vestro non procedat : sed si quis bonus ad ædificationem fidei, ut det gratiam audientibus. Et nolite contristare Spiritum sanctum Dei : in quo obsignati estis in diem redemptionis [2].

REGULA XXVI.

CAPUT I.

Quod verbum omne aut res testimonio divinæ Scripturæ obfirmanda sunt ad integram bonorum persuasionem, et ad malorum verecundiam.

Et accedens ad eum tentator dixit : Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes fiant. Qui respondens dixit : Scriptum est : Non in solo pane vivet homo, sed in omni verbo, quod procedit de ore Dei [3]. —Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et cœperunt loqui aliis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis [4]. —Stupebant autem omnes, et mirabantur ad invicem, dicentes : Quidnam vult hoc esse? Alii autem

[1] Matth. XII, 36. — [2] Ephes. IV, 29, 30. — [3] Matth. IV, 3, 4. — [4] Act. II, 4.

irridentes dicebant : Musto pleni sunt isti. Stans autem Petrus cum undecim, levavit vocem suam, et locutus est eis : Viri Judæi, et qui habitatis Jerusalem universi, hoc vobis notum sit, et auribus percipite verba mea. Non enim sicut vos putatis, hi ebrii sunt, cum sit hora diei tertia; sed hoc est, quod dictum est per prophetam Joël : Et erit in novissimis diebus, dicit Deus, effundam de Spiritu meo super omnem carnem, et prophetabunt [1], et quæ sequuntur.

CAPUT II.

Quod oportet etiam quæ in natura ac consuetudine vitæ nota sunt, uti, ad confirmationem eorum quæ fiunt aut dicuntur.

Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces : a fructibus eorum cognoscetis eos. Numquid colligunt de spinis uvam, aut de tribulis ficus? sic omnis arbor bona fructus bonos facit : putrida autem arbor fructus malos facit [2], et cætera. — Et murmurabant Scribæ eorum et Pharisæi, dicentes ad Discipulos ejus : Quare cum publicanis et peccatoribus manducatis et bibitis? Et respondens Jesus dixit ad illos : Non egent qui sani sunt medico, sed qui male habent [3]. — Nemo militans implicat se vitæ negotiis ut ei qui se in militiam delegit, placeat. Quod si certet etiam aliquis, non coronatur nisi legitime certaverit [4].

[1] Act. II, 12-17. — [2] Matth. VII, 15 et seqq. — [3] Luc. V, 30, 31. — [4] 2 Tim. II, 4, 5.

REGULA XXVII.

CAPUT UNICUM.

Quod non debemus fieri similes eis qui a Domini doctrina sunt alieni : contra, quod oportet imitari Deum et Sanctos ejus pro data nobis ab illo facultate.

Scitis quod principes gentium dominentur illis, et qui magni sunt, potestatem exerceant in eas. Non ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter vos primus fieri, erit vester minister. Et qui voluerit inter vos primus esse, erit vester servus : sicut Filius hominis non venit ut ministraretur sibi, sed ut ministraret, et daret animam suam redemptionem pro multis [1]. —Nolite conformari huic sæculo, sed transformamini per renovationem mentis vestræ, ut probetis quæ sit voluntas Dei [2]. —Imitatores mei estote, sicut et ego Christi [3].

REGULA XXVIII.

CAPUT UNICUM.

Quod non oportet temere, et inconsiderate abripi et attrahi ab iis qui simulant veritatem : sed ex dato nobis a Scriptura signo unumquemque cognoscere.

Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in ves-

[1] Matth. xx, 25-28. — [2] Rom. xii, 2. — [3] 1 Cor. xi, 1.

timentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces: a fructibus eorum cognoscetis eos[1]. — In hoc cognoscent omnes quod Discipuli mei estis, si dilectionem mutuam habueritis inter vos[2]. — Ideo notum vobis facio, quod nemo in Spiritu Dei loquens, dicit anathema Jesum[3].

REGULA XXIX.

CAPUT UNICUM.

Quod debet unusquisque professionem suam per sua opera confirmare.

Ipsa opera, quæ ego facio, testimonium perhibent de me, quod Pater miserit me[4]. — Si non facio opera Patris mei, ne credatis mihi: si vero facio, etsi non creditis mihi, operibus meis credite, ut cognoscatis, et credatis quod Pater in me est, et ego in Patre[5]. — Nullam in ulla re dantes offensionem, ut non vituperetur ministerium. Sed in omnibus exhibentes nosmetipsos sicut Dei ministros in multa patientia, in tribulationibus[6], etc.

[1] Matth. VII, 15. — [2] Joan. XIII, 35. — [3] 1 Cor. XII, 3. — [4] Joan. V, 36. — [5] Id. X, 37, 38. — [6] 2 Cor. VI, 3, 4.

REGULA XXX.

CAPUT I.

Quod res sacræ per admixtionem eorum, quæ communi usui destinantur, non sunt profanandæ.

Et intravit Jesus in templum Dei, et ejecit omnes vendentes et ementes in templo, et mensas numulariorum, et cathedras vendentium columbas evertit, et dicit eis : Scriptum est : Domus mea domus orationis vocabitur; vos autem fecistis eam speluncam latronum [1]. — Numquid domos non habetis ad manducandum et bibendum ? aut Ecclesiam Dei contemnitis, et confunditis eos qui non habent [2]. — Si quis esurit, domi manducet : ut non in judicium conveniatis [3].

CAPUT II.

Quod id quod Deo dicatum est, tandiu velut sanctum honorandum sit, quandiu voluntas Dei in ipso conservatur.

Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, et lapidas eos ,qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas, et noluisti? Ecce relinquitur vobis domus vestra deserta [4].

[1] Matth. xxi, 12, 13. — [2] 1 Cor. xi, 22. — [3] Ibid. 34. — [4] Matth. xxiii, 37, 38.

REGULA XXXI.

CAPUT UNICUM.

Quod res assignatæ iis, qui Deo se consecrarunt, in alios non sint insumendæ; nisi si quid supersit superfluum.

Erat autem mulier gentilis Syrophœnissa genere, et rogabat eum ut dæmonium ejiceret de filia sua. Qui dixit illi : Sine prius saturari filios : non est enim bonum sumere panem filiorum, et projicere catellis. At illa respondit, et dixit illi : Utique, Domine, nam et catelli comedunt sub mensa de micis puerorum. Et ait illi : Propter hunc sermonem vade, exiit dæmonium de filia tua [1].

REGULA XXXII.

CAPUT UNICUM.

Quod ex æquo et bono unicuique reddi debent quæ sua sunt.

Et interrogaverunt eum, dicentes: Magister, scimus quia recte dicis, et doces, et non accipis personam, sed viam Dei in veritate doces : Licet nobis tributum dare Cæsari, an non ? Considerans autem dolum illorum, dixit ad eos: Quid me tentatis? Ostendite mihi denarium. Cujus habet imaginem, et inscriptionem? Respondentes dixerunt:

[1] Marc. vii, 26-29.

Cæsaris. Et ait illis: Reddite ergo quæ sunt Cæsaris, Cæsari, et quæ sunt Dei, Deo [1].—Reddite ergo omnibus debita: cui tributum, tributum: cui vectigal, vectigal: cui timorem, timorem: cui honorem, honorem. Nemini quidquam debeatis, nisi ut invicem diligatis [2].

REGULA XXXIII.

CAPUT I.

Quod scandalum non sit dandum.

Qui autem scandalizaverit unum de pusillis istis, qui in me credunt, expedit ei ut suspendatur mola asinaria ad collum ejus, et demergatur in profundum maris. Et rursus: Væ homini illi, per quem scandalum venit [3].—Sed hoc judicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum [4].

CAPUT II.

Quod quidquid Domini voluntati adversatur, scandalum sit.

Exinde cœpit Jesus ostendere Discipulis suis, quod oporteret eum ire Jerosolymam, et multa pati a senioribus, et principibus sacerdotum, et Scribis, et occidi, et tertia die resurgere. Et apprehendens eum Petrus, cœpit increpare illum, dicens: Propitius sis tibi, Domine, non erit tibi hoc. Qui conversus dixit Petro: Vade post me, Satana, scan-

[1] Luc. xx, 21-25. — [2] Rom. xiii, 7, 8. — [3] Matth. xviii, 6, 7. — [4] Rom. xiv, 13.

dalum mihi es, quia non sapis ea, quæ Dei sunt, sed quæ hominum [1].

CAPUT III.

Quod licet a Scriptura res, vel verbum aliquod concedatur, ea tamen vitanda sunt, cum alii ad peccatum simili re concitantur, vel eorum erga bona alacritas minuitur.

De esu igitur eorum, quæ idolis immolantur, scimus quod nullum est idolum in mundo, et quod nullus est Deus, nisi unus. Nam etsi sunt qui dicuntur dii, sive in cœlo, sive in terra (siquidem sunt multi dii, et domini multi), nobis tamen unus Deus, Pater, ex quo omnia, et nos in illum: et unus Dominus Jesus Christus, per quem omnia, et nos per ipsum: sed non in omnibus est scientia. Quidam autem cum conscientia idoli usque nunc quasi idolothytum manducant, et conscientia illorum cum sit infirma, polluitur. Esca autem nos non commendat Deo. Neque enim si manducaverimus, abundamus: neque si non manducaverimus, deficimus. Videte autem ne forte hæc licentia vestra offendiculum fiat infirmis. Si enim quis viderit te, qui habes scientiam, in idolio recumbentem, nonne conscientia ejus, qui infirmus est, ædificabitur ad manducandum idolothyta? et perit infirmus in tua scientia frater, propter quem Christus mortuus est? Sic autem peccantes in fratres, et percutientes conscientiam ipsorum infirmam, in Christum peccatis. Quapropter si esca scandalizat fratrem meum, non manducabo carnem in æternum, ne fratrem meum scandalizem [2]. — Numquid non habemus potestatem manducandi et bibendi? Numquid non habemus potestatem sororem mulierem circumdu-

[1] Matth. XVI, 21-23. — [2] I Cor. VIII, 4-13.

cendi, sicut et cæteri Apostoli, et fratres Domini, et Cephas? Aut ego solus et Barnabas non habemus potestatem hoc operandi? Quis militat suis stipendiis unquam? quis plantat vineam, et de fructu ejus non edit? Aut quis pascit gregem, et de lacte gregis non manducat[1]? Et cætera.

CAPUT IV.

Quod, ne cui offendiculo simus, id etiam quod non est necessarium, effici debet.

Et cum venissent Capharnaum, accesserunt qui didrachma accipiebant ad Petrum, et dixerunt: Magister vester non solvit didrachma? Ait: Etiam. Et cum intrasset in domum, prævenit eum Jesus dicens: Quid tibi videtur Simon? Reges terræ a quibus accipiunt tributa vel censum? A filiis suis, an ab alienis? Dicit ipsi Petrus: Ab alienis. Dixit illi Jesus: Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, progressus ad mare, mitte hamum, et eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, et aperto ore ejus, invenies staterem: illum sumens, da eis pro me et te[2].

CAPUT V.

Quod in Domini voluntatibus, tametsi nonnulli scandalum perpetiuntur, exhibenda est invicta quædam libertas.

Non quod intrat in os, coinquinat hominem: sed quod exit ex ore, hoc coinquinat hominem. Tunc accedentes Discipuli ejus, dixerunt ei: Scis quod Pharisæi, audito hoc verbo, scandalizati sunt? At ille respondens ait: Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus cœlestis, eradi-

[1] I Cor. IX, 5-7. — [2] Matth. XVII, 23-26.

cabitur. Sinite illos : cæci sunt, duces cæcorum. Cæcus autem si cæco ducatum præstet, ambo in foveam cadent [1]. — Amen amen dico vobis : Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habetis vitam in vobis. Et paulo post. Ex hoc multi Discipulorum ejus abierunt retro, et jam non cum illo ambulabant. Dixit ergo Jesus ad duodecim : Numquid et vos vultis abire [2] ?— Quia Christi bonus odor sumus Deo, in iis qui salvi fiunt, et in iis qui pereunt : aliis quidem odor mortis in mortem, aliis vero odor vitæ in vitam. Et ad hæc quis idoneus [3] ?

REGULA XXXIV.

CAPUT UNICUM.

Quod unusquisque in sua ipsius mensura debet sese aliis typum bonorum operum proponere.

Discite a me, quia mitis sum, et humilis corde [4]. — Scio enim promptum animum vestrum : pro quo de vobis glorior apud Macedones : quoniam Achaïa parata est ab anno præterito, et vestra æmulatio provocavit plurimos [5]. — Et vos imitatores nostri facti estis, et Domini, excipientes verbum in tribulatione multa, cum gaudio Spiritus sancti : ita ut facti sitis forma omnibus credentibus in Macedonia et in Achaïa [6].

[1] Matth. xv, 12-14. — [2] Joan. vi, 54-67. — [3] 2 Cor. ii, 15, 16. — [4] Matth. xi, 29. — [5] 2 Cor. ix, 2. — [6] 1 Thess. i, 6, 7.

REGULA XXXV.

CAPUT UNICUM.

Quod ii, qui sancti Spiritus fructum eamdem ubique pietatis rationem conservantem in quopiam animadvertunt, nec tamen sancto Spiritui illum acceptum referunt, sed adversario tribuunt, ipsi in ipsum Spiritum sanctum blasphemi sunt.

Tunc oblatus est ei dæmonium habens, cæcus et mutus, et curavit eum ita ut mutus et cæcus et loqueretur et videret. Et stupebant omnes turbæ, et dicebant : Numquid hic est filius David? Pharisæi autem audientes dixerunt : Hic non ejicit dæmones nisi in Beelzebub principe dæmoniorum. Jesus autem sciens cogitationes eorum, dixit eis : Quod si ego in spiritu Dei ejicio dæmonia, utique pervenit in vos regnum Dei. Quibus deinceps subjungit : Ideo dico vobis : Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus, spiritus autem blasphemia non remittetur hominibus. Et quicumque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei : qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc sæculo, neque in futuro [1].

[1] Matth. xii, 22-31.

REGULA XXXVI.

CAPUT UNICUM.

Quod servantes formam doctrinæ Domini, cum omni studio et honore suscipiendi sunt ad ipsius Domini gloriam: qui vero neque eos audit, neque suscipit, condemnatur.

Qui recipit vos, me recipit : et qui me recipit, recipit eum qui me misit [1]. — Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros : exeuntes ex illa domo vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis : Tolerabilius erit terræ Sodomorum et Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati [2]. — Qui accipit si quem misero, me accipit : qui autem me accipit, accipit eum qui me misit [3]. — Necessarium autem existimavi Epaphroditum fratrem, et cooperatorem, et commilitonem meum, vestrum autem Apostolum, et ministrum necessitatis meæ, mittere ad vos. Et paulo post : Excipite itaque illum in Domino cum omni gaudio, et eos qui sunt ejusmodi, in honore habete [4].

[1] Matth. x, 40. — [2] Ibid. 14, 15. — [3] Joan. xiii, 20. — [4] Philip. ii, 25-29.

REGULA XXXVII.

CAPUT UNICUM.

Quod obsequium pro viribus etiam in rebus minimis præstitum, Deo est acceptum, etiam si præstetur a mulieribus.

Et quicumque potum dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ tantum in nomine Discipuli, amen dico vobis: Non perdet mercedem suam [1]. — Respiciens autem vidit eos, qui mittebant munera sua in gazophylacium, divites. Vidit autem quamdam viduam pauperculam mittentem illuc duo minuta, et dixit : Vere dico vobis, quia vidua hæc pauper plus quam omnes misit. Nam omnes hi ex abundanti sibi miserunt in munera Dei : hæc autem ex eo quod deest illi, omnem victum quem habuit, misit [2]. — Cum autem Jesus esset in Bethania in domo Simonis leprosi, accessit ad eum mulier habens alabastrum unguenti pretiosi, et effudit super caput ipsius recumbentis. Videntes autem Discipuli ejus, indignati sunt, dicentes : Ut quid perditio hæc unguenti? Potuit enim istud venumdari multo, et dari pauperibus. Sciens autem Jesus, ait illis : Quid molesti estis huic mulieri? opus enim bona operata est in me [3]. — In Actis de Lydia. Cum autem baptizata esset et domus ejus, deprecata est, dicens : Si judicastis me fidelem Domino esse, introite in domum meam, et manete. Et coëgit nos [4].

[1] Matth. x, 42. — [2] Luc. xxi, 1-4. — [3] Matth. xxvi, 6-10. — [4] Act. xvi, 15.

REGULA XXXVIII.

CAPUT UNICUM.

Quod Christianus etiam citra tumultum et cum frugalitate debeat fratres hospitio excipere.

Dicit ei unus ex Discipulis ejus, Andreas frater Simonis : Est puer unus hic, et habet quinque panes hordeaceos, et duos pisces. Sed hæc quid sunt inter tam multos? Dixit autem Jesus : Facite homines discumbere : erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia. Accepit autem Jesus panes, et cum gratias egisset, distribuit discumbentibus : similiter autem et ex piscibus quantum volebant [1]. — Mulier autem quædam Martha nomine, excepit illum in domum suam. Et huic erat soror nomine Maria, quæ etiam sedens secus pedes Jesu, audiebat verbum illius. Martha vero satagebat circa frequens ministerium : quæ stetit, et ait : Domine, non est tibi curæ, quod soror mea reliquit me solam ministrare? dic ergo illi, ut me adjuvet. Respondens autem Jesus dixit ei : Martha, Martha, sollicita es, et turbaris circa plurima, tamen paucis opus est, aut uno. Maria autem bonam partem elegit, quæ non auferetur ab ea [2].

[1] Joan. vi, 8-11. — [2] Luc. x, 38-43.

REGULA XXXIX.

CAPUT UNICUM.

Quod non oportet quemquam mutabilem esse, sed in fide stabilem, quodque ab iis bonis, quæ sunt in Domino, divelli non debet.

Qui autem super petrosa seminatus est, hic est qui verbum audit, et continuo cum gaudio accipit illud. Non habet autem in se radicem, sed est temporalis ; facta autem tribulatione aut persecutione propter verbum, continuo scandalizatur [1]. — Itaque fratres mei, stabiles estote, immobiles, abundantes in opere Domini semper [2]. — Miror quod tam cito transferimini ab eo qui vos vocavit in gratia Christi in aliud Evangelium [3].

REGULA XL.

CAPUT UNICUM.

Quod non sunt ferendi ii qui alienam et diversam doctrinam tradunt, etiamsi simulatione utantur ut instabiles decipiant vel redarguant.

Videte ne quis vos seducat. Multi enim venient in nomine meo, dicentes : Ego sum Christus, et multos sedu-

[1] Matth. XIII, 20, 21. — [2] 1 Cor. v, 58. — [3] Gal. I, 6.

cent[1]. —Attendite a Scribis qui volunt ambulare in stolis, et amant salutationes in foris, et primas cathedras in synagogis, et primos discubitus in conviviis: qui devorant domos viduarum, et simulatione diu orant. Hi accipient damnationem majorem[2]. —Sed licet nos aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, et nunc iterum dico: Si quis vobis evangelizat præter id quod accepistis, anathema sit[3].

REGULA XLI.

CAPUT I.

Quod excindendum est quidquid scandalum affert, etiamsi conjunctissimum quiddam ac maxime necessarium esse videatur.

Væ homini illi per quem scandalum venit. Si autem pes tuus, vel manus tua scandalizat te, abscide ea, et projice abs te: bonum tibi est ad vitam ingredi claudum vel debilem, quam duos pedes vel duas manus habentem mitti in ignem æternum. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum, et projice abs te[4].

[1] Matth. xxiv, 4, 5. — [2] Luc. xx, 46, 47. — [3] Gal. i, 8, 9. — [4] Matth. xviii, 7-9.

CAPUT II.

Quod oportet mitius agere cum iis, qui in fide sunt infirmiores, eosque diligenti cura ad perfectionem adducere : ita tamen temperate, ut Dei mandatum non negligatur.

Arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium : et in nomine ejus gentes sperabunt [1]. — Infirmum autem in fide assumite [2]. — Et si præoccupatus fuerit homo in aliquo delicto, vos qui spirituales estis, hujusmodi instruite in spiritu lenitatis, considerans te ipsum, ne et tu tenteris. Alter alterius onera portate, et sic adimplete legem Christi [3].

REGULA XLII.

CAPUT UNICUM.

Quod non putandum est Dominum venisse, ut legem et Prophetas evertat : sed ut adimpleat, et adjiciat quæ sunt perfectiora.

Nolite putare quoniam veni solvere legem, aut Prophetas : non veni solvere, sed adimplere [4]. — Legem ergo destruimus per fidem ? absit, sed legem statuimus [5].

[1] Matth. xii, 20, 21. — [2] Rom. xiv, 1. — [3] Gal. vi, 1, 2. — [4] Matth. v, 17. — [5] Rom. iii, 31.

REGULA XLIII.

CAPUT I.

Quod quemadmodum lex actiones malas vetat : ita Evangelium ipsa animi vitia latentia prohibet.

Audistis quia dictum est antiquis : Non occides : qui autem occiderit, reus erit judicio. Ego autem dico vobis, quia omnis qui irascitur fratri suo temere, reus erit judicio [1].—Non enim qui in manifesto, Judæus est : neque quæ in manifesto, in carne, est circumcisio : sed qui in abscondito, Judæus est, et circumcisio cordis in spiritu, non littera : cujus laus non ex hominibus, sed ex Deo est [2].

CAPUT II.

Quod sicuti lex partem, sic Evangelium in unoquoque recte facto expostulat integritatem.

Omnia quæcumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlo : et veni, sequere me [3]. — In quo et circumcisi estis circumcisione non manu facta in expoliatione corporis peccatorum carnis, in circumcisione Christi [4].

[1] Matth. v, 21, 22. — [2] Rom. II, 28, 29. — [3] Luc. XVIII, 22. — [4] Col. II, 11.

CAPUT III.

Quod ii regnum cœlorum consequi non possint, qui Evangelii justitiam non ostenderint majorem esse, quam quæ in lege præscribitur.

Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Pharisæorum, non intrabitis in regnum cœlorum [1]. — Si quis alius videtur confidere in carne, ego magis, circumcisus octavo die, ex genere Israël, de tribu Benjamin, Hebræus ex Hebræis, secundum legem Pharisæus, secundum æmulationem persequens Ecclesiam, secundum justitiam, quæ in lege est, conversatus sine querela. Sed quæ mihi erant lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta. Verumtamen existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Jesu Christi Domini nostri : propter quem omnia detrimentum feci, et arbitror stercora esse, ut Christum lucrifaciam, et inveniar in illo non habens meam justitiam, quæ ex lege est, sed illam quæ per fidem est Christi, quæ ex Deo est justitiam [2].

REGULA XLIV.

CAPUT UNICUM.

Quod jugum Christi suave est, et onus ejus leve ad recreandos eos, qui illud subeunt : omnia vero quæ ab Evangelii doctrina sunt aliena, gravia sunt et onerosa.

Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis, et

[1] Matth. v, 20. — [2] Philip. iii, 4-9.

ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, et discite a me quia mitis sum et humilis corde : et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve [1].

REGULA XLV.

CAPUT I.

Quod non possunt regno cœlorum digni haberi ii, qui inter se non imitantur eam conditionis æqualitatem, quam pueri inter se invicem servant.

Amen dico vobis; Nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum cœlorum [2].

CAPUT II.

Quod qui majorem gloriam assequi cupit in regno cœlorum, is debeat hic humilitatem et ultimum locum amplecti.

Quicumque ergo humiliabit se sicut parvulus iste, hic est major in regno cœlorum [3].—Sed quicumque voluerit magnus fieri inter vos, erit vester minister [4].—Et qui voluerit in vobis primus esse, erit omnium servus [5].—Nihil per contentionem aut inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes [6].

[1] Matth. xi, 28-30. — [2] Id. xviii, 3. — [3] Ibid. 4. — [4] Id. xx, 26. — [5] Marc. x, 44. — [6] Philip. ii, 3.

REGULA XLVI.

CAPUT I.

Quod ex comparatione rationis ejus, quæ in rebus mino ribus servatur, studium in majoribus a nobis requiritur.

Unusquisque vestrum sabbato non solvit bovem suum aut asinum a præsepio, et ducit adaquare? Hanc autem filiam Abrahæ, quam alligavit Satanas ecce decem et octo annis, non oportuit solvi a vinculo isto die sabbati [1]?—Dicebat autem parabolam ad illos, quod nempe oportet semper orare, et non deficere : Judex quidam erat in quadam civitate, qui Deum non timebat, et hominem non reverebatur. Vidua autem erat in civitate illa, et veniebat ad eum, dicens : Vindica me de adversario meo. Et nolebat aliquandiu. Post hæc autem dixit intra se : Et si Deum non timeo, nec hominem revereor, tamen quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in novissimo veniens sugillet me. Ait autem Dominus : Audite quid judex iniquitatis dicit : Deus autem non faciet vindictam electorum suorum clamantium ad se die ac nocte [2].—Nemo militans implicat se vitæ negotiis, ut ei qui se in militiam delegit, placeat. Quod si certet etiam aliquis, non coronatur, nisi legitime certaverit [3].

[1] Luc. XIII, 15, 16. — [2] Id. XVIII, 1-7. — [3] 2 Tim. II, 4, 5.

CAPUT II.

Quod ex comparatione eorum, qui per fidem in rebus minoribus timore correpti sunt, ac desiderio laudabili studium et diligentiam adhibuerunt, alii qui majora contemnere aut negligere deprehensi fuerint, gravius sunt condemnandi.

Regina Austri surget in judicio cum viris generationis hujus, et condemnabit illos : quia venit a finibus terræ audire sapientiam Salomonis, et ecce plus quam Salomon hic [1]. — Viri Ninivitæ surgent in judicio cum generatione ista, et condemnabunt eam : quia pœnitentiam egerunt in prædicatione Jonæ, et ecce plus quam Jonas hic [2].

CAPUT III.

Quod is qui diligentiam in minoribus ostendit, non debet contemnere majora : sed tenetur præsertim majora præcepta exequi, et simul minora perficere.

Væ vobis Scribæ et Pharisæi hypocritæ, quia decimatis mentham, et anethum, et cyminum, et reliquistis quæ graviora sunt legis, judicium et misericordiam et fidem : hæc oportuit facere, et illa non omittere. Duces cæci excolantes culicem, camelum autem glutientes [3].

[1] Luc. xi, 31. — [2] Matth. xii, 41. — [3] Id. xxiii, 23, 24.

REGULA XLVII.

CAPUT UNICUM.

Quod non oporteat quemquam sibi ipsi colligere thesaurum in terra, sed in cœlo : et quis sit modus colligendi thesauri in cœlo.

Nolite thesaurizare vobis thesauros in terra, ubi tinea et ærugo demolitur, et ubi fures effodiunt, et furantur. Thesaurizate autem vobis thesauros in cœlo, ubi neque tinea, neque ærugo demolitur, et ubi fures non effodiunt, nec furantur [1]. — Vendite quæ possidetis, et date eleemosynam. Facite vobis sacculos qui non veterascunt, thesaurum non deficientem in cœlis [2]. —Omnia quæcumque habes vende, et da pauperibus, et habebis thesaurum in cœlis [3]. —Ut facile tribuant, communicent, thesaurizent sibi fundamentum bonum in futurum, quo apprehendant veram vitam [4].

REGULA XLVIII.

CAPUT I.

Quod oportet quemvis misericordem esse et liberalem : qui enim non sunt hujusmodi coarguuntur.

Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam conse-

[1] Matth. vi, 19, 20.— [2] Luc. xii, 33.— [3] Id. xviii, 22. — [4] 1 Tim. vi, 18.

quentur [1].—Omni petenti te, tribue [2].—Sine affectione, sine misericordia, qui cum justitiam Dei cognovissent, nempe quod qui talia agunt, digni sunt morte [3].—Ut facile tribuant, communicent [4].

CAPUT II.

Quod quidquid possidet quispiam ultra ea, quæ ad vitam necessaria sunt, debet id beneficii loco impertire, ex mandato Domini, qui ea etiam quæ habemus, largitus est.

Qui habet duas tunicas, det non habenti : et qui habet escas, similiter faciat [5].—Quid enim habes, quod non accepisti [6]?—Vestra abundantia illorum inopiam suppleat, ut et illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum, ut fiat æqualitas, sicut scriptum est : Qui multum, non abundavit : et qui modicum, non minoravit [7].

CAPUT III.

Quod non oportet divitem esse, sed pauperem juxta Domini sententiam.

Beati pauperes, quia vestrum est regnum Dei [8].—Væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram [9].—Altissima paupertas eorum abundavit in divitias simplicitatis eorum [10]. Nam qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, et in laqueum, et in desideria multa stulta, et nociva, quæ mergunt homines in interitum, et perditionem. Radix enim omnium malorum est avaritia, quam

[1] Matth. v, 7. — [2] Luc. vi, 30. — [3] Rom. i, 31, 32. — [4] i Tim. vi, 18. — [5] Luc. iii, 11. — [6] i Cor. iv, 7. — [7] 2 Cor. viii, 14, 15. — [8] Luc. vi, 20. — [9] Ibid. 24. — [10] 2 Cor. viii, 2.

quidam appetentes erraverunt a fide, et inseruerunt se doloribus multis [1].

CAPUT IV.

Quod non oportet sollicitum esse de copia rerum ad vitam necessariarum : neque saturitati neque magnificentiæ studium est impertiendum, sed oportet purum esse ab omni specie avaritiæ, et cultus.

Videte, et cavete ab omni avaritia : quia non in abundantia cujusquam vita ejus est ex his quæ possidet [2].—Ornare se non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa [3]. Habentes alimenta, et quibus tegamur, his contenti erimus [4].

CAPUT V.

Quod neminem oportet sollicitum esse de iis, quæ sibi ipsi sunt necessaria : neque in rebus, quæ ad præsentem vitam degendam comparantur, reponenda spes est, sed sui cura Deo committenda est.

Non potestis Deo servire et mammonæ. Ideo dico vobis : Ne solliciti sitis animæ vestræ quid manducetis, et quid bibatis, neque corpori vestro quid induamini. Nonne anima plus est quam esca : et corpus plus quam vestimentum? Respicite volatilia cœli, quoniam non serunt, neque congregant in horrea : et Pater vester cœlestis pascit illa. Nonne vos magis pluris estis illis? Quis autem vestrum sollicite cogitans, potest adjicere ad staturam suam cubitum unum? Et de vestimento quid solliciti estis? Considerate lilia agri, quomodo crescunt : non laborant, neque

[1] 1 Tim. vi, 9, 10. — [2] Luc. xii, 15. — [3] 1 Tim. ii, 9. — [4] Id. vi, 8.

nent. Dico autem vobis : Neque Salomon in omni gloria sua coopertus est sicut unum ex istis. Quod si fœnum agri, quod hodie est, et cras in clibanum mittitur, Deus sic vestit, annon multo magis vos modicæ fidei? Nolite ergo solliciti esse, dicentes : Quid manducabimus, aut quid bibemus, aut quo operiemur? Hæc enim omnia gentes inquirunt. Scit enim Pater vester cœlestis, quia his omnibus indigetis. Quærite autem primum regnum Dei, et justitiam ejus : et hæc omnia adjicientur vobis. Nolite ergo solliciti esse in crastinum : crastinus enim dies sollicitus erit sibi ipsi : sufficit diei malitia sua [1]. — Hominis cujusdam divitis uberes fructus ager attulit, et cogitabat intra se dicens : Quid faciam, quia non habeo quo congregem fructus meos? Et dixit : Hoc faciam : Destruam horrea mea, et majora extruam, et illuc congregabo omnia quæ nata sunt mihi, et bona mea. Et dicam animæ meæ : Anima, habes multa bona reposita in annos plurimos : requiesce, comede, bibe, lætare, et cætera [2]. — Divitibus hujus sæculi præcipe non sublime sapere, neque sperare in incerto divitiarum, sed in Deo qui præstat nobis omnia abunde ad fruendum [3].

CAPUT VI.

Quod adhibenda sit cura et sollicitudo circa fratrum necessitatem secundum Domini voluntatem.

Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare : sitivi, et dedistis mihi bibere : hospes eram, et collegistis me : nudus, et cooperuistis me : infirmus et visitastis me : in carcere eram, et venistis ad me [4]. —Et paulo post :

[1] Matth. vi, 24-34. — [2] Luc. xii, 16-19. — [3] 1 Tim. vi, 17. — [5] Matth. xxv, 34-36.

Amen dico vobis, quandiu fecistis uni ex his fratribus meis minimis, mihi fecistis [1]. —Cum sublevasset ergo oculos Jesus, et vidisset quod turba multa venit ad se, dicit ad Philippum : Unde ememus panes, ut manducent hi [2]? et reliqua. —De collatione autem quæ fit in sanctos, sicut ordinavi ecclesiis Galatiæ, ita et vos facite. In una sabbatorum unusquisque vestrum apud se seponat, recondens quod per facultates licuerit : ut non cum venero, tunc collationes fiant [3].

CAPUT VII.

Quod is, qui viribus præditus est, debeat operari, et aliquid impertiri indigentibus. Qui enim non vult operari, neque dignus est qui manducet.

Dignus est operarius cibo suo [4]. —Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes, oportet suscipere infirmos, ac meminisse verba Domini, quoniam ipse dixit : Beatius est dare, quam accipere [5]. —Qui furabatur, jam non furetur : magis autem laboret operando manibus quod bonum est, ut habeat unde tribuat necessitatem patienti [6]. —Cum essemus apud vos hoc denuntiabamus vobis : quoniam si quis non vult operari, nec manducet [7].

[1] Matth. xxv, 40. — [2] Joan. vi, 3. — [3] 1 Cor. xvi, 1, 2. — [4] Matth. x, 10. — [5] Act. xx, 35. — [6] Ephes. iv, 28. — [7] 2 Thess. iii, 10.

REGULA XLIX.

CAPUT I.

Quod ne de iis quidem quæ corpori circumponuntur, litigare oportet, etiamsi ad id contegendum necessaria sint.

Percutienti te in dextram maxillam, præbe et alteram; et ab eo, qui aufert tibi vestimentum, etiam tunicam noli prohibere. Omni autem petenti te, tribue : et ab eo qui aufert quæ tua sunt, ne repetas [1]. —Audet aliquis habens negotium adversus alterum, judicari apud iniquos, et non apud sanctos? Et paulo post. Jam quidem omnino delictum est in vobis, quod judicia habetis inter vos. Quare non magis injuriam accipitis? Quare non magis fraudem patimini? Sed vos injuriam facitis, et fraudatis : et hoc fratribus [2].

CAPUT II.

Quod non oportet pugnare, aut seipsum ulcisci : sed erga omnes, si fieri potest, pacem servare, juxta Domini mandatum.

Audistis quia dictum est : Oculum pro oculo, et dentem pro dente. Ego autem dico vobis non resistere malo. Sed quisquis te percusserit in dexteram maxillam, obverte illi et alteram [3], et reliqua. —Charitatem habete in vobis, sed et pacem habete inter vos [4]. —Nulli malum pro malo

[1] Luc. vi, 29, 30. — [2] 1 Cor. vi, 1-7. — [3] Matth. v, 38, 39. — [4] Marc. ix, 49.

reddentes : providentes bona coram omnibus hominibus : si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes : non vosmetipsos vindicantes, charissimi, sed date locum iræ[1].—Servum autem Domini non oportet litigare , sed mansuetum esse ad omnes [2].

CAPUT III.

Quod non oportet etiam ad alterum qui injuria afficitur, vendicandum, ulcisci eum qui injuriam facit.

Tunc accedentes manus injecerunt in Jesum, et tenuerunt eum. Et ecce unus ex his qui erant cum Jesu, extendens manum, exemit gladium suum, et percutiens servum principis sacerdotum, amputavit auriculam ejus. Ait autem illi Jesus : Converte gladium tuum in locum suum : quia omnes qui acceperint gladium, gladio peribunt [3]. —Et misit nuntios ante conspectum suum : et euntes venerunt in civitatem Samaritanorum, ut pararent illi. Et non receperunt eum, quia facies ejus erat euntis in Jerusalem. Cum vidissent autem Discipuli ejus Jacobus et Joannes, dixerunt : Domine vis dicamus ut ignis descendat de cœlo et consumat illos, sicut et Helias fecit? Conversus autem increpavit illos, et abierunt in aliud castellum [4].

[1] Rom. xii, 17-19. — [2] 2 Tim. ii, 24. — [3] Matth. xxvi, 50-52. — [4] Luc. ix, 52-56.

REGULA L.

CAPUT UNICUM.

Quod alii quoque ad pacem Christi sunt adducendi.

Beati pacifici, quoniam ipsi filii Dei vocabuntur [1]. —Pacem relinquo vobis : pacem meam do vobis [2].

REGULA LI.

CAPUT UNICUM.

Quod oportet prius seipsum purgare a quocumque tandem delicto, et tunc alterum coarguere.

Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, et trabem in oculo tuo non vides? Aut quomodo dices fratri tuo : Sine ejiciam festucam de oculo tuo : et ecce trabs est in oculo tuo? Hypocrita ejice primum trabem de oculo tuo, et tunc videbis ejicere festucam de oculo fratris tui [3]. —Propter quod inexcusabilis es, o homo omnis, qui judicas. In quo enim judicas alterum, te ipsum condemnas : eadem enim agis tu qui judicas. Scimus enim quoniam judicium Dei est secundum veritatem in eos, qui talia agunt. Existimas autem hoc, o homo, qui judicas eos qui talia agunt, et facis eadem, quia tu effugies judicium Dei [4].

[1] Matth. v, 9. — [2] Joan. xiv, 27. — [3] Matth. vii, 3-5. — [4] Rom. ii, 1-3.

REGULA LII.

CAPUT I.

Quod non oportet indifferenter se gerere erga peccantes, sed eorum causa tristitia affici et lugere.

Et ut appropinquavit, videns civitatem, flevit super illam, dicens : Quia si cognovisses et tu, et quidem in hac die, quæ ad pacem tibi, nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis [1]. —Omnino auditur inter vos fornicatio, et talis fornicatio, qualis nec inter gentes nominatur, ita ut uxorem patris aliquis habeat. Et vos inflati estis : et non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit [2].—Ne iterum cum venero ad vos, humiliet me Deus meus : et lugeam multos ex iis, qui ante peccaverunt, et non egerunt pœnitentiam [3].

CAPUT I.

Quod non oportet silere, quando aliqui peccant.

Si autem peccaverit frater tuus, increpa eum [4], etc. — Et nolite communicare operibus infructuosis tenebrarum, magis autem et redarguite [5].

[1] Luc. xix, 41, 42. — [2] 1 Cor. v, 1, 2. — [3] 2 Cor. xii, 21. — [4] Luc. xvii, 3. — [5] Ephes. v, 11.

CAPUT III.

Quod oportet in congressum et colloquium peccatorum venire, non ob aliam causam, quam ut ipsos ad pœnitentiam revocemus; quo tandem modo fieri poterit citra peccatum.

Et ecce multi Publicani et peccatores venientes discumbebant cum Jesu, et Discipulis ejus. Et videntes Pharisæi dixerunt Discipulis ejus : Quare cum Publicanis et peccatoribus manducat magister vester? At Jesus audiens, ait illis : Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. Euntes autem discite quid est : Misericordiam volo, et non sacrificium. Non enim veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam [1]. —Erant autem appropinquantes ei omnes Publicani et peccatores, ut audirent illum. Et murmurabant Scribæ et Pharisæi, dicentes : Quia hic peccatores recipit, et manducat cum illis. Et ait ad illos parabolam istam, dicens : Quis ex vobis est, qui habet centum oves, et si perdiderit unam ex illis, nonne dimittit nonaginta novem in deserto, et vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam [2]? etc. —Quod si quis non obedit verbo nostro, per epistolam hunc notate, et ne commisceamini cum illo, ut confundatur. Et nolite quasi inimicum existimare, sed corripite ut fratrem [3]. —Si quis autem contristavit, non me contristavit : sed ex parte, ut non onerem omnes vos. Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc quæ fit a pluribus : ita ut e contrario magis donetis, et consolemini, ne forte abundantiori tristitia absorbeatur qui ejusmodi est [4].

[1] Matth. ix, 10-13. — [2] Luc. xv, 1-4. — [3] 2 Thess. iii, 14, 15. — [4] 2 Cor. ii, 5-7.

CAPUT IV.

Quod oportet eos, qui perseverant in sua ipsorum nequitia, aversari, posteaquam eorum curatio omni modo tentata fuerit.

Si peccaverit in te frater tuus, vade, corripe eum inter te et ipsum solum. Si te audierit, lucratus es fratrem tuum : si vero non audierit, adhibe tecum unum, vel duos, ut in ore duorum vel trium testium stet omne verbum. Quod si non audierit eos, dic Ecclesiæ : si autem Ecclesiam quoque non audierit, sit tibi sicut ethnicus et publicanus [1].

REGULA LIII.

CAPUT UNICUM.

Quod non debet Christianus injuriarum acceptarum memor esse, sed illas iis, qui in se deliquerint, ex corde condonare.

Si non dimiseritis hominibus delicta eorum, neque Pater vester cœlestis dimittet delicta vestra : si autem dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester cœlestis [2].

[1] Matth. xviii, 15-17. — [2] Id. vi, 14, 15.

REGULA LIV.

CAPUT I.

Quod non oportet se invicem judicare in iis quæ a Scriptura sunt concessa.

Nolite judicare, ut non judicemini. In quo enim judicio judicatis, judicabimini [1].—Nolite judicare, et non judicabimini : nolite condemnare, et non condemnabimini [2]. — Alius quidem credit se manducare omnia : qui autem infirmus est, olera manducet. Is qui manducat, non manducantem non spernat : et qui non manducat, manducantem non judicet. Deus enim illum assumpsit. Tu quis es qui judicas alienum servum? Domino suo stat, aut cadit : stabit autem : potens est enim Deus statuere illum. Alius enim judicat diem inter diem : alius vero judicat omnem diem; unusquisque in suo sensu abundet. Qui sapit diem, Domino sapit : et qui non sapit diem, Domino non sapit. Et qui manducat, Domino manducat : gratias enim agit Deo. Et qui non manducat, Domino non manducat, et gratias agit Deo. Et paulo post. Itaque unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo. Non ergo amplius nos invicem judicemus [3]. — Nemo ergo vos judicet in cibo, aut in potu, aut in parte diei festi, aut neomeniæ, aut sabbatorum, quæ sunt umbra futurorum [4].

[1] Matth. VII, 1. — [2] Luc. VI, 37. — [3] Rom. XIV, 2-13. — [4] Coloss. II, 16.

CAPUT II.

Quod non oportet hæsitare in his quæ à Scriptura permissa sunt.

Beatus qui non judicat semetipsum in eo quod probat. Qui autem discernit, si manducaverit, condemnatus est : quia non ex fide. Omne autem, quod non est ex fide, peccatum est [1].—Si mortui estis cum Christo ab elementis mundi, quid tanquam viventes in mundo, decernitis? Ne tetigeris, neque gustaveris : quæ sunt omnia in interitum ipso usu, secundum præcepta et doctrinas hominum [2].

CAPUT III.

Quod de rebus incertis non est judicandum.

Itaque nolite ante tempus judicare, quoadusque veniat Dominus, qui et illuminabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium : et tunc laus erit unicuique a Deo [3].

CAPUT IV.

Quod non oportet judicare habita personarum ratione.

Si circumcisionem accipit homo in sabbato, ut non solvatur lex Moysi, quid mihi indignamini quia totum hominem sanum feci in sabbato? Nolite judicare secundum faciem, sed justum judicium judicate [4].

[1] Rom. xiv, 22, 23. — [2] Coloss. ii, 20-22. — [3] 1 Cor. iv, 5. — [4] Joan. vii, 23, 24.

CAPUT V.

Quod non debemus quemquam condemnare, nisi prius ipso præsente diligenter expenderimus illius agendi rationem, etiamsi adsint multi accusatores.

Dicit Nicodemus, ille qui venit ad eum nocte, qui unus erat ex ipsis : Numquid lex nostra judicat hominem, nisi prius audierit ab ipso, et cognoverit quid faciat [1].—Et cum dies complures ibi immorarentur, Festus regi retulit causam Pauli, dicens : Vir quidam est relictus a Felice vinctus, de quo, cum essem Jerosolymis, significarunt mihi principes sacerdotum, et seniores Judæorum, postulantes adversus illum damnationem : ad quos respondi : Quia non est Romanis consuetudo tradere aliquem hominem, prius quam is qui accusatur, præsentes habeat accusatores, locumque defendendi accipiat de crimine [2].

REGULA LV.

CAPUT I.

Quod sciendum est atque confitendum cujusvis boni largitionem, et ipsarum afflictionum quæ Christi causa accidunt tolerantiam a Deo proficisci.

Non potest homo accipere quidquam, nisi fuerit ei datum de cœlo [3].—Quid autem habes quod non accepisti [4]?

[1] Joan. VII, 50, 51. — [2] Act. XXV, 14-16. — [3] Joan. III, 27. — [4] I Cor. IV, 7.

— Gratis enim estis salvati per fidem, et hoc non ex vobis, Dei donum est : non ex operibus, ut nequis glorietur [1]. — Et hoc a Deo : quia vobis donatum est pro Christo, non solum ut in eum credatis, sed ut etiam pro illo patiamini, idem certamen habentes [2], etc.

CAPUT II.

Quod Dei beneficia non sunt silentio prætermittenda, sed grates pro ipsis sunt persolvendæ.

Et rogabat illum vir, a quo dæmonia exierant, ut cum eo esset. Dimisit autem eum Jesus, dicens : Redi in domum tuam, et narra quanta tibi fecit Deus. Et abiit per universam civitatem, prædicans quanta illi fecisset Jesus [3]. —Et cum ingrederetur quoddam castellum, occurrerunt ei decem viri leprosi, qui steterunt a longe. Et levaverunt vocem dicentes : Jesu præceptor, miserere nostri. Et aspiciens dixit eis : Euntes ostendite vos sacerdotibus, et factum est dum irent, mundati sunt. Unus autem ex illis, ut vidit quod sanatus est, regressus est cum magna voce glorificans Deum. Et cecidit in faciem ante pedes ejus, gratias agens ei : et hic erat Samaritanus. Respondens autem Jesus, dixit : Nonne decem mundati sunt? Et novem ubi sunt ? Non sunt inventi qui redierint, ut darent gloriam Deo, nisi hic alienigena. Et ait illi : Surge, vade : fides tua te salvum fecit [4]. — Gratia autem Dei sum id quod sum [5]. — Omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur [6].

[1] Ephes. II, 8.— [2] Philip. I, 28, 30.— [3] Luc. VIII, 38, 39.— [4] Id. XVII, 12-19. — [5] I Cor. XV, 10. — [6] I Tim. IV, 4.

REGULA LVI.

CAPUT I.

Quod precationibus et vigiliis assidue incumbendum sit.

Petite, et dabitur vobis : quærite, et invenietis : pulsate, et aperietur vobis. Omnis enim qui petit, accipit : et qui quærit, invenit : et pulsanti aperietur [1], etc.—Dicebat autem et parabolam ad illos, quod oportet semper orare, et non deficere, dicens : Judex quidam erat in quadam civitate [2], et reliqua.—Attendite autem vobis nequando graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus vitæ, et derepente superveniat in vos dies illa. Tanquam laqueus enim superveniet in omnes, qui sedent super faciem omnis terræ. Vigilate itaque, omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, quæ futura sunt, et stare ante Filium hominis [3].—Orationi instate, vigilantes in ea in gratiarum actione [4]. — Semper gaudete. Sine intermissione orate [5].

CAPUT II.

Quod oportet etiam pro iis quæ quotidiana corporis necessitas requirit, prius gratias agere Deo, et ita demum sumere.

Et acceptis quinque panibus, et duobus piscibus, cum gratias egisset, fregit, et dedit Discipulis suis : Discipuli autem turbæ [6].—Et cum hæc dixisset, et sumpsisset panem,

[1] Matth. VII, 7, 8. — [2] Luc. XVIII, 1, 2. — [3] Id. XXI, 34-36. — [4] Col. IV, 2. — [5] 1 Thess. V, 16, 17. — [6] Matth. XIV, 19.

gratias egit Deo in conspectu omnium : et cum fregisset, cœpit manducare [1]. — Omnis creatura Dei bona est, et nihil rejiciendum quod cum gratiarum actione percipitur [2].

CAPUT III.

Quod non oportet inani et prolixa precatione uti in petendis rebus, quæ corruptioni sunt obnoxiæ et Domino indignæ.

Orantes autem nolite multum loqui, sicut ethnici. Putant enim quod in multiloquio suo exaudientur. Nolite ergo assimilari eis : scit enim Pater vester cœlestis, quid opus sit vobis, antequam petatis eum [3]. — Et vos nolite quærere quid manducetis, et quid bibatis : et nolite in sublime tolli. Hæc enim omnia gentes mundi quærunt. Pater autem vester scit, quoniam his indigetis.

CAPUT IV.

Quomodo orandum sit, et in quali animi statu.

Pater noster, qui es in cœlis : sanctificetur nomen tuum : adveniat regnum tuum : fiat voluntas tua [4], et cætera. — Quærite autem primum regnum Dei, et justitiam ejus [5]. — Cum steteritis orantes, dimittite si quid habetis adversus aliquem [6]. — Volo ergo viros orare in omni loco, levantes puras manus, sine ira et disceptationibus [7].

[1] Act. xxvii, 35. — [2] 1 Tim. iv, 4. — [3] Matth. vi, 7, 8. — [4] Luc. xii, 29, 30. — [5] Matth. vi, 9 et seqq. — [6] Ibid. 33. — [7] Marc. xi, 25. — [8] 1 Tim. ii, 8.

CAPUT V.

Quod alii pro aliis orare debeant, et pro iis qui verbo veritatis præfecti sunt.

Ait autem Dominus : Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos, ut cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te ut non deficiat fides tua [1].—Orantes omni tempore in spiritu, et in ipso vigilantes semper in omni instantia et obsecratione pro omnibus Sanctis, et pro me, ut detur mihi sermo in apertione oris mei cum fiducia, notum facere mysterium Evangelii, pro quo legatione fungor in catena : ita ut in ipso audeam prout oportet me loqui [2].—De cætero orate pro nobis, ut sermo Domini currat, et glorificetur in omnibus, sicut et apud vos [3].

CAPUT VI.

Quod pro inimicis etiam orandum sit.

Orate pro calumniantibus, et persequentibus vos, ut sitis filii Patris vestri, qui in cœlis est [4].

CAPUT VII.

Quod non debet vir velato capite orare, prophetareve, neque mulier, aperto.

Volo autem vos scire, quod omnis viri caput, Christus est : caput autem mulieris, vir : caput vero Christi, Deus. Omnis vir orans, aut prophetans, quidquam habens in capite, deturpat caput suum : omnis vero mulier orans aut

[1] Luc. xxii, 31, 32. — [2] Ephes. vi, 18-20. — [3] 2 Thess. iii, 1.— [4] Luc. vi, 28.

prophetans, non velato capite, deturpat caput suum[1], et reliqua.

REGULA LVII.

CAPUT UNICUM.

Quod non oportet magnifice sentire de scipso ob recte facta, neque alios contemnere.

Dixit autem ad quosdam, qui in se confidebant tanquam justi, et aspernabantur cæteros, parabolam istam: Duo homines ascenderunt in templum ut orarent: unus Pharisæus, alter vero publicanus. Pharisæus stans hæc apud se orabat: Deus, gratias ago tibi, quia non sum sicut cæteri hominum: raptores, injusti, adulteri, vel etiam ut hic publicanus. Jejuno bis in sabbato: decimas do omnium quæ possideo. Et publicanus a longe stans, nolebat nec oculos ad cœlum levare: sed percutiebat pectus suum, dicens: Deus propitius esto mihi peccatori. Dico vobis, descendit hic justificatus in domum suam ab illo: quia omnis qui se exaltat, humiliabitur, et qui se humiliat, exaltabitur[2].

[1] 1 Cor. xi, 3 et seqq. — [2] Luc. xviii, 9-14.

REGULA LVIII.

CAPUT I.

Quod non putandum sit Dei donum pecunia aut alia quavis arte comparari.

Cum vidisset autem Simon, quod per impositionem manuum Apostolorum datur Spiritus sanctus, obtulit eis pecuniam, dicens : Date et mihi hanc potestatem, ut cuicumque imposuero manus , accipiat Spiritum sanctum. Petrus autem dixit ad eum : Pecunia tua tecum sit in perditionem : quoniam donum Dei existimasti pecunia possideri. Non est tibi pars, neque sors in sermone isto, cor enim tuum non est rectum coram Deo. Pœnitentiam itaque age ab hac nequitia tua : et roga Dominum, si forte remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui. In felle enim amaritudinis, et obligatione iniquitatis video te esse [1].

CAPUT II.

Quod unicuique pro fidei ratione dantur a Deo dona, ad utilitatem.

Habentes autem donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes, sive prophetiam secundum rationem fidei [2].—Unicuique autem datur manifestatio Spiritus ad utilitatem : alii quidem per Spiritum datur sermo sapientiæ : alii autem sermo scientiæ secundum eumdem Spiritum : alteri fides in eodem Spiritu : alii dona sanitatum :

[1] Act. VIII, 18-23. — [2] Rom. XII, 6.

alii prophetia: alii discretiones spirituum: alii genera linguarum: alii interpretatio linguarum [1].

CAPUT III.

Quod Dei donum gratis acceptum, sit gratis conferendum: quodque lucrum ex eo non sit quærendum, suarum voluptatum causa.

Infirmos curate, leprosos mundate, dæmones ejicite: gratis accepistis, gratis date. Nolite possidere aurum, neque argentum, neque æs in zonis vestris [2].—Petrus autem dixit: Argentum et aurum non est mihi: quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Jesu Christi Nazareni surge, et ambula. Et apprehensa manu ejus dextera, allevavit eum [3].—Neque enim fuimus in sermone adulationis, sicut scitis: neque in occasione avaritiæ, Deus testis est: neque quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis. Cum possemus oneri esse, ut Christi Apostoli; tamen fuimus benevoli in medio vestrum, tanquam si nutrix foveat filios suos: ita desiderantes vos cupide, volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras, quoniam charissimi nobis facti estis [4].

CAPUT IV.

Quod qui primum Dei donum probo ac grato animo suscepit, idque diligenter excoluit ad Dei gloriam, is alia etiam accipiat: qui vero talis non extitit, priore etiam privatur, paratumque non consequitur, imo vero pœnæ traditur.

Et accedentes Discipuli dixerunt ei: Quare in parabo-

[1] 1 Cor. xii, 7-10. — [2] Matth. x, 8, 9. — [3] Act. iii, 6, 7. — [4] 1 Thess. ii, 5-8.

lis loqueris eis? Qui respondens, ait illis: Quia vobis datum est nosse mysteria regni cœlorum, illis autem non est datum. Qui enim habet dabitur ei, et abundabit: qui autem non habet, et quod habet, auferetur ab eo. Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, et audientes non audiunt, neque intelligunt. Et adimpletur in eis prophetia Isaïæ [1]. — Sicut enim peregre homo proficiscens, vocavit servos suos, et tradidit illis bona sua. Et huic quidem dedit quinque talenta, alii autem duo, alii vero unum, unicuique secundum propriam virtutem, et profectus est statim. Abiit autem qui quinque talenta acceperat, et operatus est in eis, et comparavit alia quinque talenta. Similiter et qui duo acceperat, lucratus est alia duo. Et paulo post. Omni enim habenti dabitur: qui vero non habet, et quod habet, auferetur ab eo. Et inutilem servum ejicite in tenebras exteriores: illic erit fletus et stridor dentium [2].

REGULA LIX.

CAPUT UNICUM.

Quod non oportet Christianum humana gloria affici, neque sibi vindicare eximium honorem; quin potius debet emendare eos qui ipsum sic in pretio habent, aut majorem de eo existimationem concipiunt.

Et ecce unus accedens ait illi: Magister bone, quid boni faciendo vitam æternam possidebo? Qui dixit ei: Quid me dicis bonum? Nemo bonus nisi unus Deus [3]. — Gloriam ab

[1] Matth. XIII, 10-14. — [2] Id. XXV, 14-30. — [3] Id. XIX, 16, 17.

hominibus non accipio [1]. —Et paucis interjectis, Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, et gloriam quæ a solo Deo est, non quæritis [2]?—Væ vobis Pharisæis, quia diligitis primas cathedras in synagogis, et salutationes in foris [3]. —Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis, sicut scitis, neque in occasione avaritiæ, Deus testis est, nec quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis [4].—Et factum est cum introisset Petrus, obvius venit ei Cornelius, et procidens ad pedes ejus adoravit. Petrus vero elevavit eum dicens : Surge, nam et ego ipse homo sum [5].—Statuto autem die, Herodes vestitus veste regia, et sedens pro tribunali, concionabatur. Populus autem acclamabat; Dei vox, et non hominis. Confestim autem percussit eum Angelus Domini, eo quod non dedisset gloriam Deo, et consumptus a vermibus expiravit [6].

[1] Joan. v, 41.— [2] Ibid. 44.— [3] Luc. xi, 43. — [4] 1 Thess. ii, 5, 6. — [5] Act. x, 25, 26. — [6] Id. xii, 21-23.

REGULA LX.

CAPUT UNICUM.

Quod cum diversa sint Spiritus dona, unusque omnia recipere non possit, neque omnes idem, oportet unumquemque modeste et cum gratiarum actione in dono sibi concesso permanere, et omnes inter se mutuo in Christi charitate concordes esse, velut membra in corpore: ita ut qui inferior est in donis, is comparatione ejus qui sibi præstat, animum haud despondeat: qui vero superior est, nequaquam spernat inferiorem. Qui enim divisi sunt, ac inter sese dissident, digni sunt interitu.

Omne regnum divisum contra se, desolabitur : et omnis civitas vel domus divisa contra se non stabit [1]. — Quod si invicem mordetis, et comeditis, videte ne ab invicem consumamini [2]. — Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis, qui credunt per verbum eorum in me. Ut omnes unum sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint [3]. — Multitudinis autem credentium erat cor unum et anima una, nec quisquam eorum quæ possidebat, aliquid suum esse dicebat, sed erant illis omnia communia [4]. — Dico enim per gratiam quæ data est mihi, omnibus qui sunt inter vos : non plus sapere quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem: unicuique sicut Deus divisit mensuram fidei. Sicut enim in uno corpore multa membra ha-

[1] Matth. xii, 25. — [2] Gal. v, 15. — [3] Joan. xvii, 20, 21. — [4] Act. iv, 32.

bemus, omnia autem membra non eumdem actum habent: ita multi unum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra: habentes autem donationes secundum gratiam, quæ data est nobis, differentes [1], et cætera. —Obsecro autem vos per nomen Domini Jesu Christi, ut idipsum dicatis omnes, et non sint in vobis schismata: sitis autem perfecti in eodem sensu, et in eadem sententia [2]. —Sicut enim corpus unum est, et membra habet multa, omnia autem membra corporis unius cum sint multa, unum corpus sunt: ita et in Christo. Etenim in uno Spiritu omnes nos in unum corpus baptizati sumus, sive Judæi, sive gentiles, sive servi, sive liberi [3], etc. —Ut idem sapiatis omnes, eamdem charitatem habentes, unanimes, idem sentientes: nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate superiores sibi invicem arbitrantes: non quæ sua sunt singuli considerantes, sed et ea quæ aliorum [4].

REGULA LXI.

CAPUT UNICUM.

Quod ii, qui sunt gratiæ Domini administri, non propterea contemnendi sunt, quod nullius pretii esse videantur, abjectique. Hi enim maxime Deo placent.

Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Ita Pater, quoniam sic fuit placitum ante te [5]. —Et veniens in patriam suam, docebat eos in synagoga eorum,

[1] Rom. xii, 3-6. — [2] I Cor. i, 10. — [3] Id. xi, 12 et seqq. — [4] Philip. ii, 2-4. — [5] Matth. xi, 25, 26.

ita ut mirarentur, et dicerent : unde huic sapientia hæc et virtutes? Nonne hic est fabri filius? Nonne mater ejus dicitur Maria et fratres ejus Jacobus, et Joseph, et Simon, et Judas? Et sorores ejus, nonne omnes apud nos sunt? Unde ergo huic omnia ista? Et scandalizabantur in eo. Jesus autem dixit eis : Non est Propheta sine honore, nisi in patria sua, et in domo sua. Et non fecit ibi virtutes multas, propter incredulitatem eorum [1]. — Videte enim vocationem vestram, fratres, quia non multi sapientes secundum carnem, non multi potentes, non multi nobiles. Sed quæ stulta sunt mundi elegit Deus, ut confundat sapientes : et infirma mundi elegit Deus, ut confundat fortia : et ignobilia mundi, et contemptibilia elegit Deus, et ea quæ non sunt, ut ea quæ sunt destrueret, ut non glorietur omnis caro in conspectu Dei [2].

REGULA LXII.

CAPUT I.

Quod qui crediderunt Deo, et baptizati sunt, ii confestim præparandi sint ad tentationes usque ad mortem sustinendas, quæ sibi ab ipsis etiam familiaribus sunt inferendæ : quandoquidem qui sese hoc modo non præparavit, is, calamitate statim ingruente, facile commovetur.

Et baptizatus Jesus confestim ascendit de aqua. Et ecce aperti sunt ei cœli, et vidit Spiritum Dei descendentem sicut columbam, et venientem super se. Et ecce vox de cœlis,

[1] Matth. XIII, 54-58. — [2] I Cor. I, 26-29.

dicens : « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi complacui [1]. — Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo [3]. — Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum. Estote ergo prudentes sicut serpentes, et simplices sicut columbæ. Cavete autem ab hominibus. Tradent enim vos in conciliis, et in synagogis suis flagellabunt vos. Et ad præsides et ad reges ducemini propter m e, in testimonium illis, et gentibus. Et post pauca. Tradet autem frater fratrem in mortem, et pater filium : et insurgent filii in parentes, et morte eos afficient. Et eritis odio omnibus propter nomen meum : qui autem perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Et qui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me dignus [3]. Hæc locutus sum vobis, ut non scandalizemini. Absque synagogis facient vos : sed venit hora, ut omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Et Hæc facient vobis, quia non noverunt Patrem, neque me [4], etc. — Nam qui supra petram, qui cum audierint, cum gaudio suscipiunt verbum : et hi radices non habent, qui ad tempus credunt, et in tempore tentationum recedunt [5]. — Non enim volo ignorare vos fratres de tribulatione nostra, quæ facta est nobis in Asia : quoniam supra modum gravati sumus supra virtutem, ita ut etiam modus servandæ vitæ nobis non suppeteret : sed ipsi in nobismetipsis decretum mortis habuimus, ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat mortuos [8]. Et omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu, persecutionem patientur [7].

[1] Matth. III, 16, 17. — [2] Id. IV, 1. — [3] Id. X, 16-38. — [4] Joan. XVI, 1-3. — [5] Luc. VIII, 13. — [6] 2 Cor. I, 8, 9. — [7] 2 Tim. III, 12.

CAPUT II.

Quod nemo debet seipsum objicere tentationibus, antequam Deus permiserit : imo debet quisque orare, ut ne incidat in tentationem.

Sic ergo orate : Pater noster qui es in cœlis, sanctificetur nomen tuum, adveniat regnum tuum. Et paulo post : Et ne nos inducas in tentationem, sed libera nos a malo[1]. —Post hæc autem ambulabat Jesus in Galilæam, non enim volebat in Judæam ambulare, quia quærebant eum Judæi interficere. Erat autem in proximo die festus Judæorum, Scenopegia. Dixerunt igitur ad eum fratres ejus : Transi hinc, et vade in Judæam, ut et Discipuli tui videant opera quæ facis. Nemo quippe in occulto quid facit, et quærit ipse palam esse. Si hæc facis, manifesta te ipsum mundo : neque enim fratres ejus credebant in eum. Dicit ergo eis Jesus : Tempus meum nondum adest, tempus autem vestrum semper est paratum. Non potest mundus odisse vos ; me autem odit : quia ego testimonium perhibeo de illo, quod opera ejus mala sunt. Vos ascendite ad diem festum hunc, ego nondum ascendo ad diem festum istum, quia meum tempus nondum impletum est. Hæc cum dixisset eis, mansit in Galilæa. Ut autem ascenderunt fratres ejus, tunc et ipse ascendit ad diem festum, non manifeste, sed quasi in occulto[2]. —Surgentes autem orate, ne intretis in tentationem[3].

[1] Matth. vi, 9 et seqq. — [2] Joan. vii, 1-10. — [3] Luc. xxii, 46.

CAPUT III.

Quod oportet per tempus secedere ab insidiantibus : sin permittatur quispiam incidere in tentationem, exitum ut sustinere possit, utque Dei voluntas fiat, precibus exposcendum est.

Cum autem persecuti vos fuerint in civitate ista, fugite in aliam [1]. — Pharisæi autem egressi consilium ceperunt adversus eum, quomodo perderent eum. Jesus autem sciens, recessit inde [2]. — Ab illo ergo die cogitaverunt ut interficerent eum. Jesus ergo jam non palam ambulabat inter Judæos [3]. — Et positis genibus orabat, dicens : Pater, si vis transferre calicem istum a me : verumtamen non mea voluntas, sed tua fiat [4]. — Tentatio vos non apprehendit nisi humana : fidelis autem Deus est, qui non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed faciet etiam cum tentatione proventum, ut possitis sustinere [5].

CAPUT IV.

Quod Christianus in singulis, quæ sibi inducuntur, tentationibus, debet meminisse eorum, quæ in sacra Scriptura adversus malum instans dicta sunt, atque ita illæsum se servare, et adversariorum conatus irritos facere.

Tunc Jesus ductus est in desertum a Spiritu, ut tentaretur a diabolo. Et cum jejunasset quadraginta diebus, et quadraginta noctibus, postea esuriit. Et accedens ad eum tentator dixit : Si Filius Dei es, dic ut lapides isti panes

[1] Matth. x, 23. — [2] Id. xii, 14. — [3] Joan. xi, 53. — [4] Luc. xxii, 41. — [5] 1 Cor. x, 13.

fiant. Qui respondens dixit : Scriptum est : Non in solo pane vivet homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei [1], etc.

REGULA LXIII.

CAPUT UNICUM.

Quod non oportet Christianum metuere, et inter calamitates sollicitum esse, sic ut ejus animus ab ea, quæ in Deo habenda est, fiducia avocetur. Quin potius debet confidere tanquam Domino præsente, atque consulente rebus ipsius, et adversus omnes ipsum corroborante, ipsoque Spiritu sancto vel idipsum etiam quod adversariis respondendum sit, edocente.

Nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere : sed potius timete eum qui potest et animam et corpus perdere in gehennam. Nonne duo passeres asse veneunt? et unus ex illis non cadit super terram sine Patre vestro : vestri autem etiam capilli capitis omnes numerati sunt; nolite ergo timere, multis passeribus meliores estis vos [2]. — Cum autem induxerint vos in synagogas, et ad magistratus, et potestates, nolite solliciti esse qualiter aut quid respondeatis, aut quid dicatis : Spiritus enim sanctus docebit vos in ipsa hora, quid oporteat vos dicere [3]. — Et fit procella magna venti, et fluctus ingrediebantur in navim, ita ut illa jam impleretur. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens : et excitant eum, et dicunt illi : Magister, non est curæ tibi quod perimus? Et excitatus

[1] Matth. iv, 1-4. — [2] Id. x, 28-31. — [3] Luc. xii, 11, 12.

increpavit ventum, et dixit mari : Tace, obmutesce. Et cessavit ventus, et facta est tranquillitas magna. Et ait illis : Quid timidi adeo estis? Quomodo non habetis fidem [1]? — Exurgens autem princeps sacerdotum, et qui cum illo erant (quæ est hæresis Sadducæorum) repleti sunt zelo, et injecerunt manus suas in Apostolos, et posuerunt eos in custodia publica. Angelus autem Domini per noctem aperuit januas carceris, et educens eos dixit : Ite, et stantes loquimini in templo plebi omnia verba vitæ hujus. Qui cum audissent, intraverunt diluculo in templum, et docebant [2]. — Non enim volumus ignorare vos fratres de tribulatione nostra, quæ facta est nobis in Asia. Et paucis interjectis : Qui ex tanta morte nos eripuit, et eruit, in quem speravimus quoniam et adhuc eripiet [3].

REGULA LXIV.

CAPUT UNICUM.

Quod quidvis vel usque ad mortem cum gaudio sustinendum sit pro nomine Domini, et ipsius mandatis.

Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam, quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati estis cum opprobriis affecerint vos, et persecuti fuerint, et dixerint omne verbum malum adversum vos mentientes, propter me. Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis [4]. — Beati estis cum vos oderint homines, et cum separaverint vos, et exprobraverint, et ejecerint nomen

[1] Marc, IV, 37-40. — [2] Act. V, 17-21. — [3] 2 Cor. I, 8-10. — [4] Matth. V, 10-12.

vestrum tanquam malum propter Filium hominis. Gaudete in illa die, et exultate : ecce enim merces vestra multa est in cœlis [1]. —Et convocantes Apostolos, cæsis denuntiaverunt ne loquerentur in nomine Jesu, et dimiserunt eos. Et illi quidem ibant gaudentes a conspectu concilii, quoniam digni habiti sunt pro nomine Domini contumeliam pati. Omni autem die non cessabant in templo et per singulas domos docentes, et evangelizantes Jesum Christum [2]. — Cujus factus sum ego Paulus minister. Nunc gaudeo in passionibus meis pro vobis, et adimpleo ea quæ desunt passionum Christi in carne mea, pro corpore ejus, quod est Ecclesia [3].

REGULA LXV.

CAPUT UNICUM.

Quod etiam in ipso vitæ exitu ea quæ decent, petenda sunt.

Et circa horam nonam clamavit Jesus voce magna, dicens : Eli, Eli, lamma sabacthani? hoc est : Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me [4] ? — Et clamans voce magna Jesus ait : Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hoc dicens, expiravit [5]. —Et lapidabant Stephanum invocantem, et dicentem : Domine, ne statuas illis hoc peccatum. Et cum hoc dixisset, obdormivit [6].

[1] Luc. VI, 22, 23. — [2] Act. V, 40-42. — [3] Colos. I, 23, 24. — [4] Matth. XXVII, 46. — [5] Luc. XVIII, 46. — [6] Act. VII, 59, 59.

REGULA LXVI.

CAPUT I.

Quod non sint deserendi ii, qui pro pietate decertant.

Respondit eis Jesus: Modo creditis? Ecce venit hora, et nunc venit, ut dispergamini unusquisque in propria, et me solum relinquatis [1]. — Scis hoc quod aversi sunt a me omnes, qui in Asia sunt, ex quibus est Phygellus et Hermogenes. Det misericordiam Dominus Onesiphori domui: quia sæpe me refrigeravit, et catenam meam non erubuit: sed cum Romam venisset, sollicite me quæsivit, et invenit. Det illi Dominus invenire misericordiam a Domino in illa die. Et quanta Ephesi ministravit, tu melius nosti [2]. — In prima mea defensione nemo mihi affuit, sed omnes me dereliquerunt: non illis imputetur [3].

CAPUT II.

Quod orandum est pro iis, qui in tentationibus probantur.

Simon, Simon, ecce Satanas expetivit vos ut cribraret sicut triticum: Ego autem rogavi pro te, ut non deficiat fides tua [4]. — Et Petrus quidem servabatur in carcere. Oratio autem fiebat sine intermissione ab Ecclesia ad Deum pro eo [5].

[1] Joan. xvi, 31. — [2] 2 Tim. i, 15-18. — [3] Id. iv, 16. — [4] Luc. xxii, 31, 32. — [5] Act. xii, 5.

REGULA LXVII.

CAPUT UNICUM.

Quod dolere ob eos qui obdormierunt, alienum sit ab iis qui certa fide tenent mortuorum resurrectionem.

Sequebatur autem illum multa turba populi et mulierum, quæ et plangebant, et lamentabantur eum: conversus autem dixit ad illas: Filiæ Jerusalem, nolite flere super me [1].—Nolo autem vos ignorare, fratres, de dormientibus, ut non contristemini sicut et cæteri qui spem non habent. Si enim credimus quod Jesus mortuus est, et resurrexit: ita et Deus eos qui dormierunt per Jesum, adducet cum eo [2].

REGULA LXVIII.

CAPUT I.

Quod etiam post resurrectionem non sunt expectanda ea quæ sunt hujus ætatis propria: sed sciendum est vitam futuri sæculi angelicam esse, et nullius rei indigam.

Respondens Jesus dixit illis: Filii hujus sæculi ducunt uxores, et nuptui dantur: illi vero qui digni habebuntur sæculo illo, et resurrectione ex mortuis, neque ducunt

[1] Luc. xxiii, 27, 28. — [2] 1 Thess. iv, 12, 13.

uxores, neque nuptui dantur. Neque enim ultra mori possunt: æquales enim Angelis sunt, et filii sunt Dei, cum sint filii resurrectionis [1].—Sed dicet aliquis: Quomodo resurgunt mortui? qualive corpore venient? Insipiens, tu quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur. Et quod seminas, non corpus quod futurum est, seminas, sed nudum granum, ut puta tritici, aut alicujus cæterorum. Deus autem dat illi corpus, sicut voluit. Et paulo post: Sic et resurrectio mortuorum. Seminatur in corruptione, resurgit in incorruptione: seminatur in ignobilitate, resurgit in gloria: seminatur in infirmitate, resurgit in virtute: seminatur corpus animale, resurgit corpus spiritale [2].

CAPUT II.

Quod Domini adventus localis aut carnalis non sit expectandus: sed præstolare oportet adventum subito per universum orbem in gloria Patris futurum.

Tunc si quis vobis dixerit: Ecce hic est Christus, aut illic, ne credideritis. Exurgent enim pseudo-christi, et pseudo-prophetæ, et dabunt signa magna et portenta, adeo ut in errorem inducantur, si fieri potest, etiam electi [3]. —Vos autem videte: ecce prædixi vobis omnia. Sed in illis diebus post tribulationem illam sol contenebrabitur, et luna non dabit splendorem suum: et stellæ cœli erunt decidentes, et virtutes quæ in cœlis sunt, movebuntur. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nubibus cum virtute et gloria multa [4].—Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini, non præveniemus eos qui dormierunt:

[1] Luc. xx, 34-36. — [2] 1 Cor. xv, 35-44. — [3] Matth. xxiv, 23, 24. — [4] Marc. xiii, 23-26.

quoniam ipse Dominus in jussu, in voce Archangeli, et in tuba Dei descendet de cœlo, et mortui in Christo resurgent primum [1].

REGULA LXIX.

CAPUT I.

Quæcumque conjunctim interdicuntur, etiam adversus ea intentantur minæ.

De corde enim exeunt cogitationes malæ, homicidia, adulteria, fornicationes, furta, falsa testimonia, blasphemiæ. Hæc sunt quæ coinquinant hominem [2]. — Discedite a me maledicti in ignem æternum, qui paratus est diabolo et angelis ejus. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare: sitivi, et non dedistis mihi potum: hospes eram, et non collegistis me : nudus, et non cooperuistis me : infirmus et in carcere, et non visitastis me [3], —Væ vobis divitibus, quia habetis consolationem vestram : væ vobis qui saturati estis, quia esurietis : væ vobis qui ridetis nunc, quia lugebitis et flebitis, væ cum benedixerint vobis omnes homines [4]. —Attendite autem vobis, ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et curis hujus vitæ, et derepente superveniat in vos dies illa [5]. —Et sicut non probaverunt Deum habere in notitia : tradidit illos Deus in reprobum sensum, ut faciant ea quæ non conveniunt : repletos omne iniquitate, fornicatione, avaritia, nequitia [6], etc. —Nam : Non adulterabis: Non occides: Non furaberis: Non

[1] I Thess. IV, 14, 15.— [2] Matth. XV, 19, 20. — [3] Id. XXV, 41-43. — [4] Luc. VI, 24-26. — [5] Id. XXI, 34. — [6] Rom. I, 28, 29.

concupisces : et si quod est aliud mandatum [1], etc.—Nolite errare : neque fornicarii, neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, neque rapaces, regnum Dei possidebunt [2].—Ne forte contentio, æmulationes, animositates, dissensiones, detractiones, susurrationes, inflationes, seditiones sint inter vos [3]. —Manifesta sunt autem opera carnis, quæ sunt adulterium, fornicatio, immunditia, lascivia, idolorum servitus, veneficia, inimicitiæ, contentio, æmulationes, iræ, rixæ, dissensiones, sectæ, invidiæ, homicidia, ebrietates, comessationes, et his similia : quæ prædico vobis, sicut et prædixi, quoniam qui talia agunt, regnum Dei non consequentur. Non efficiamur inanis gloriæ cupidi, invicem provocantes, invicem invidentes [4].—Omnis amaritudo, et ira, et indignatio, et clamor, et blasphemia tollatur a vobis, cum omni malitia [5].—Fornicatio autem, et omnis immunditia, aut avaritia nec nominetur in vobis, sicut decet sanctos : aut turpitudo, aut stultiloquium, aut scurrilitas, quæ non conveniunt [6].—Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, et avaritiam, quæ est simulacrorum servitus : propter quæ venit ira Dei super filios incredulitatis. Nunc autem deponite et vos omnia, iram, indignationem, malitiam, blasphemiam, turpem sermonem de ore vestro. Nolite mentiri invicem [7].—Sed injustis, et non subditis, impiis, et peccatoribus, sceleratis, et contaminatis, parricidis, et matricidis, homicidis, fornicariis, masculorum concubitoribus, plagiariis, mendacibus, perjuris, et si quid aliud sanæ doctrinæ adversatur, quæ est secundum Evangelium gloriæ beati

[1] Rom. XIII, 9. — [2] 1 Cor. VI, 9, 10. — [3] 2 Cor. XII, 20. — [4] Gal. V, 19-26. — [5] Ephes. IV, 31. — [6] Id. V, 3, 4. — [7] Col. III, 5-9

Dei, quod creditum est mihi [1].—In novissimis temporibus discedent quidam a fide, attendentes spiritibus erroris, et doctrinis dæmoniorum: in hypocrisi loquentium mendacium, cauteriatam habentium suam conscientiam: prohibentium nubere: abstinere a cibis, quos Deus creavit ad percipiendum cum gratiarum actione fidelibus, et iis qui cognoverunt veritatem [2].—Si quis aliter docet, et non accedit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ: is superbus est, nihil sciens, sed languens circa quæstiones, et pugnas verborum, ex quibus oritur invidia, contentio, blasphemiæ, suspiciones malæ, perversæ conflictationes hominum mente corruptorum, et qui veritate privati sunt, existimantium quæstum esse pietatem [3]. Discede a talibus.—In novissimis diebus instabunt tempora periculosa. Erunt enim homines, seipsos amantes, cupidi pecuniarum, elati, superbi, blasphemi, parentibus non obedientes, ingrati, scelesti, sine affectione, sine fœdere, criminatores, incontinentes, immites, sine benignitate, proditores, protervi, tumidi, voluptatum amatores magis quam Dei: habentes speciem quidem pietatis, virtutem autem ejus abnegantes; et hos devita [4].—Eramus enim aliquando et nos insipientes, increduli, errantes, servientes desideriis, et voluptatibus variis, in malitia et invidia agentes, odiosi, odientes invicem [5].

CAPUT II.

Quæcumque conjunctim comprobantur, certe etiam benedictionis promissionem habent conjunctam.

Beati pauperes spiritu : quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati qui lugent : quoniam ipsi consolabuntur.

[1] I Tim. I, 9-11. — [2] Id. IV, 1-3. — [3] Id. VI, 3-5. — [4] 2 Tim. III, 1-5. — [5] Tit. III, 3.

Beati mites : quoniam ipsi possidebunt terram. Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam : quoniam ipsi saturabuntur. Beati misericordes : quoniam ipsi misericordiam consequentur. Beati mundo corde : quoniam ipsi Deum videbunt. Beati pacifici : quoniam filii Dei vocabuntur. Beati qui persecutionem patiuntur propter justitiam : quoniam ipsorum est regnum cœlorum. Beati estis cum probra intulerint vobis, et persecuti vos fuerint, et dixerint omne verbum malum adversum vos mentientes, propter me. Gaudete et exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis [1]. — Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare : sitivi, et dedistis mihi bibere : hospes eram, et collegistis me : nudus, et cooperuistis me : infirmus, et visitastis me : in carcere eram, et venistis ad me [2]. —Sive qui ministrat in ministrando, sive qui docet in doctrina : qui exhortatur in exhortando, qui tribuit in simplicitate, qui præest in sollicitudine, qui miseretur in hilaritate. Dilectio sine simultatione : odientes malum, adhærentes bono : charitate fraternitatis invicem diligentes : honore invicem prævenientes : sollicitudine non pigri : spiritu ferventes : Domino servientes : spe gaudentes : in tribulatione patientes : orationi instantes : necessitatibus sanctorum communicantes : hospitalitatem sectantes. Benedicite persequentibus vos : benedicite, et nolite maledicere. Gaudete cum gaudentibus, et flete cum flentibus : idipsum invicem sentientes : non alta sapientes, sed humilibus consentientes. Nolite esse prudentes apud vosmetipsos : nulli malum pro malo reddentes : providentes bona coram omnibus hominibus. Si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus pacem habentes : non vosmetipsos ulciscentes, charissimi, sed date locum iræ, scriptum est enim : Mihi

[1] Matth. v, 3-12. — [2] Id. xxv, 34-36.

vindicta, ego retribuam, dicit Dominus. Sed si esurierit inimicus tuus, ciba illum : si vero sitit, potum da illi. Noli vinci a malo, sed vince in bono malum[1].—Nullam in ulla re dantes offensionem, ut non vituperetur ministerium : sed in omnibus exhibeamus nosmetipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus, in vigiliis, in jejuniis, in castitate, in scientia, in longanimitate, in benignitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei, per arma justitiæ a dextris et a sinistris, per gloriam, et ignobilitatem, per infamiam, et bonam famam : ut seductores, et veraces : sicut qui ignoti, et cogniti : quasi morientes, et ecce vivimus : ut castigati, et non mortificati : quasi tristes, semper autem gaudentes : sicut egentes, multos autem locupletantes : tanquam nihil habentes, et omnia possidentes[2].—De cætero, fratres, gaudete, perfecti estote, exhortamini, idem sapite, pacem habete[3].—Fructus autem spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, fides, mansuetudo, continentia, castitas[4]. —Obsecro itaque vos ego vinctus in Domino, ut digne ambuletis vocatione, qua vocati estis, cum omni humilitate, et mansuetudine, cum patientia, supportantes invicem in charitate : solliciti servare unitatem Spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus, sicut et vocati estis in una spe vocationis vestræ[5].—Estote igitur invicem benigni, misericordes, donantes invicem, sicut et Deus in Christo donavit vobis[6].—Estote ergo imitatores Dei, sicut filii charissimi : et ambulate in dilectione, sicut et Christus dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis oblationem, et hostiam Deo in odorem suavitatis[7].—Si qua ergo consolatio in Christo, si quod

[1] Rom. XII, 7-21. — [2] 2 Cor. VI, 3-10. — [3] Id. XIII, 11. — [4] Gal. V, 22, 23. — [5] Ephes. IV, 1-4. — [6] Ibid. 32. — [7] Id. V, 1, 2.

solatium charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera et miserationes, implete gaudium meum, ut idem sapiatis omnes, eamdem charitatem habentes, unanimes, idipsum sentientes, nihil per contentionem aut inanem gloriam [1]. —De cætero, fratres, quæcumque sunt vera, quæcumque honesta, quæcumque justa, quæcumque pura, quæcumque amabilia, quæcumque bonæ famæ, si qua virtus, et si qua laus, hæc cogitate. Quæ et didicistis, et accepistis, et audistis, et vidistis in me, hæc agite [2]. — Igitur si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dextera Dei sedens : quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Mortui enim estis, et vita vestra est abscondita cum Christo in Deo [3]. — Induite vos ergo sicut electi Dei, sancti et dilecti, viscera misericordiarum, benignitatem, humilitatem, mansuetudinem, patientiam [4]. — Corripite inquietos, consolamini pusillanimes, suscipite infirmos, patientes estote ad omnes. Videte ne quis malum pro malo alicui reddat : sed semper quod bonum est sectamini et in vos invicem et in omnes. Semper gaudete. Sine intermissione orate. In omnibus gratias agite : hæc est enim voluntas Dei in Christo Jesu, in vobis. Spiritum nolite extinguere : prophetias nolite spernere. Omnia autem probantes, quod bonum est tenete : ab omni specie mala abstinete vos [5]. —Senes ut sobrii sint, pudici, prudentes, sani fide, dilectione, patientia : anus similiter in habitu sancto, non criminatrices, non multo vino servientes, bene docentes, ut modestas reddant adolescentulas, ut viros suos ament, ut filios suos diligant, ut sint prudentes, castæ, domus curam habentes, benignæ, subditæ viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei [6]. —Admone illos principatibus et potestatibus subditos esse, obedire, ad omne opus bonum paratos esse,

[1] Philip. II, 1, 3. — [2] Id. IV, 8, 9. — [3] Colos. III, 1-3. — [4] Ibid. 12. — [5] 1 Thess. V, 14-22. — [6] Tit. II, 2-5.

neminem blasphemare, non litigiosos esse, sed modestos, omnem ostendentes mansuetudinem ad omnes homines [1]. Charitas fraternitatis maneat : hospitalitatem nolite oblivisci, per hanc enim latuerunt quidam, Angelis hospitio receptis. Mementote vinctorum, tanquam simul vincti : laborantium, tanquam et ipsi in corpore morantes. Honorabile connubium in omnibus, et thorus immaculatus : fornicatores enim et adulteros judicabit Deus. Sint mores sine avaritia, contenti præsentibus [2].

REGULA LXX.

CAPUT I.

Quod ii, quibus concredita est Evangelii prædicatio, debent cum precatione et obsecratione constituere sive diaconos, sive presbyteros, quorum prior vita inculpata sit et probata.

Tunc dicit Discipulis suis : Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem [3]. — Et cum dies factus esset, vocavit Discipulos suos, et elegit duodecim ex ipsis quos et Apostolos nominavit : simonem quem et cognominavit Petrum, et Andream fratrem ejus, et Jacobum, et Joannem, Philippum, et Bartholomæum, et Matthæum, et Thomam, Jacobum Alphæi, et Simonem qui vocatur Zelotes, et Judam Jacobi, et Judam Iscariotem, qui et fuit proditor [4]. —Post hæc autem designavit Dominus et alios septuaginta, et misit

[1] Tit. III, 1, 2. — [2] Hebr. XIII, 1-5. — [3] Matth. IX, 37, 38. — [4] Luc. VI, 13-16.

illos binos ante faciem suam in omnem civitatem et locum, quo erat ipse venturus. Dicebat itaque illis : Messis quidem multa, operarii autem pauci. Rogate ergo Dominum messis, ut mittat operarios in messem suam [1]. — Primum quidem sermonem feci de omnibus, o Theophile, quæ cœpit Jesus facere et docere usque in diem qua præcipiens Apostolis per Spiritum sanctum, quos elegit, assumptus est [2]. — Et statuerunt duos, Joseph qui vocabatur Barsabas, qui cognominatus est Justus, et Matthiam. Et orantes dixerunt : Tu Domine, qui corda nosti omnium, ostende quem elegeris ex his duobus unum, accipere locum ministerii hujus, et apostolatus, de quo prævaricatus est Judas, ut abiret in locum suum. Et dederunt sortes eis, et cecidit sors super Matthiam, et annumeratus est cum undecim Apostolis [3]. — Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Oportet ergo episcopum irreprehensibilem esse, unius uxoris virum, sobrium, prudentem, ornatum, hospitalem, aptum ad docendum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum : sed æquum, non litigiosum, non avarum, qui suæ domui bene præsit, filios habentem in subjectione cum omni reverentia. Si quis autem domui suæ præesse nescit, quomodo Ecclesiæ Dei diligentiam habebit? non neophytum, ne in superbiam elatus in judicium incidat, et in laqueum diaboli. Oportet autem illum et testimonium habere bonum ab iis qui foris sunt, ut non in opprobrium incidat, et in laqueum diaboli. Diaconos similiter pudicos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes : habentes mysterium fidei in conscientia pura. Et hi autem probentur primum : deinde ministrent, nullum crimen habentes [4]. — Hujus rei gratia reliqui te Cretæ, ut ea quæ desunt corrigas, et constituas per ci-

[1] Luc. x, 1, 2. — [2] Act. i, 1, 2. — [3] Ibid. 23-26. — [4] 1 Tim, iii, 1-10.

vitates presbyteros, sicuti ego disposui tibi. Si quis sine crimine est, unius uxoris vir, filios habens fideles, non in accusatione luxuriæ, aut non subditos. Oportet enim episcopum sine crimine esse, sicut Dei dispensatorem: non superbum, non iracundum, non vinolentum, non percussorem, non turpis lucri cupidum, sed hospitalem, boni amantem, sobrium, justum, sanctum, continentem, amplectentem eum, qui secundum doctrinam est, fidelem sermonem, ut potens sit et exhortari in doctrina sana, et eos qui contradicunt, arguere [1].

CAPUT II.

Quod non oportet facilem esse circa ordinationes, neque ad eas inconsideranter accedere: quandoquidem non vacat periculo, quidquid probatum non est. Si quis autem quempiam in aliquo delicto deprehenderit, eum prodere debet, ut neque ipse peccati particeps fiat, neque reliqui offendantur, sed magis timere discant.

Manus cito nemini imposueris, neque communicaveris peccatis alienis [2]. — Adversus presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. Peccantes autem coram omnibus argue, ut et cæteri timorem habeant [3].

[1] Tit. I, 5-9. — [2] I Tim. V, 22. — [3] Ibid. 19, 20.

CAPUT III.

Quod non oportet eum qui electus est, a se ipso ad prædicationem accedere: sed tempus beneplaciti Dei expectare, tumque aggredi prædicationem, cùm hæc cura sibi demandata fuerit, iisque prædicare, ad quos missus fuerit.

Hos duodecim misit Jesus, præcipiens eis, dicens: In viam gentium ne abieritis, et in civitatem Samaritanorum ne intraveritis, sed potius ite ad oves quæ perierunt domus Israël[1]. — Et ecce mulier Chananæa a finibus illis egressa clamavit, dicens ei: Miserere mei, Domine fili David, filia mea male a dæmonio vexatur: qui non respondit ei verbum. Et accedentes Discipuli ejus rogabant eum, dicentes: Dimitte eam, quia clamat post nos. Ipse autem respondens, ait: Non sum missus nisi ad oves, quæ perierunt domus Israël[2].—Ego enim ex Deo processi, et veni: neque enim a me ipso veni, sed ille me misit[3].—Et illi quidem, qui dispersi fuerant a tribulatione quæ facta fuerat sub Stephano, perambulaverunt usque Phœnicem, et Cyprum, et Antiochiam, nemini loquentes verbum, nisi solis Judæis[4]. —Paulus servus Jesu Christi, vocatus Apostolus, segregatus in Evangelium Dei[5].—Quomodo autem audient sine prædicante? Quomodo vero prædicabunt, nisi mittantur[6]?—Paulus Apostolus Jesu Christi secundum imperium Dei salvatoris nostri, et Christi Jesu spei nostræ[7].

[1] Matth. x, 5, 6. — [2] Id. xv, 22-24.— [3] Joan. VIII, 42. — [4] Act. XI, 19. — [5] Rom. I, 1. — [6] Id. x, 14. — [7] I Tim. I, 1.

CAPUT IV.

Quod qui ad prædicationem Evangelii vocatus est, is confestim obedire debet, non autem procrastinare.

Ait autem ad alterum : Sequere me. Ille autem dixit : Domine, permitte mihi primum ire, et sepelire patrem meum. Dixitque ei Dominus : Sine ut mortui sepeliant mortuos suos : tu autem vade, et annuntia regnum Dei[1]. — Cum autem placuit Deo, qui me segregavit ex utero matris meæ, et vocavit me per gratiam suam, ut revelaret Filium suum in me, ut evangelizarem illum in gentibus, continuo non acquievi carni et sanguini, neque veni Jerosolymam ad antecessores meos Apostolos : sed abii in Arabiam, et iterum reversus sum Damascum[2].

CAPUT V.

Quod diversa et aliena doctrina non est tradenda.

Amen amen dico vobis : qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est, et latro. Qui autem intrat per ostium, pastor est ovium[3]. —Et paulo post : Ego sum ostium ovium. Omnes quotquot venerunt fures sunt et latrones; sed non audierunt eos oves[4]. — Sed licet nos aut Angelus de cœlo evangelizet præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema sit. Sicut prædiximus, et nunc iterum dico : Si quis vobis evangelizat præter id quod accepistis, anathema sit[5]. — Si quis aliter docet, et non accedit sanis sermonibus Domini nostri Jesu Christi, et ei, quæ secundum pietatem est, doctrinæ, superbus est, nihil sciens[6], etc.

[1] Luc. IX, 59, 60. — [2] Gal. I, 15-17. — [3] Joan. X, 1, 2. — [4] Ibid. 7, 8. — [5] Gal. I, 8, 9. — [6] I Tim. VI, 3, 4.

CAPUT VI.

Quod omnia, quæ a Domino in Evangelio et per Apostolos præcepta sunt, docendi sunt ii qui crediderunt, atque etiam quæcumque his consentanea sunt.

Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti, docentes eos servare omnia quæcumque mandavi vobis [1]. —Cum autem pertransirent civitates, tradebant eis custodire dogmata, quæ erant decreta ab Apostolis et senioribus in Jerusalem [2].—Hæc doce et exhortare [3].—Tu autem loquere quæ decent sanam doctrinam [4].

CAPUT VII.

Quod cui sermo doctrinæ Domini concreditus est, is si quid conticuerit eorum quæ ad complacendum Deo necessaria sunt, reus est sanguinis eorum qui periclitantur, aut quia quæ prohibita fuere, admissa sunt, aut quia quæ fieri debebant, sunt omissa.

Væ vobis legisperitis, quia tulistis clavem scientiæ, ipsi non introistis, et eos qui introibant, prohibuistis [5]. — Cum venissent autem de Macedonia Silas et Timothæus, coarctabatur sermone Paulus, testificans Judæis esse Christum Jesum. Contradicentibus autem eis, et blasphemantibus, excutiens vestimentum suum, dixit ad eos: Sanguis vester super caput vestrum : mundus ego : ex hoc ad gentes vadam [6]. —Quapropter contestor vos hodierna die, quia mundus sum a sanguine vestro. Non enim subterfugi quominus annuntiarem omne consilium Dei vobis [7].

[1] Matth. XXVIII, 19, 20.— [2] Act. XVI, 4.— [3] I Tim. VI, 2.— [4] Tit. II, 1.— [5] Luc. XI, 52. — [6] Act. XVIII, 5, 6. — [7] Id. XX, 26, 27.

CAPUT VIII.

Quod in iis etiam, quæ a Scriptura præcepta et jussa non fuerunt, oportet tamen unumquemque ad id quod melius est cohortari.

Sunt eunuchi qui de matris utero sic nati sunt : et sunt eunuchi qui facti sunt ab hominibus : et sunt eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum cœlorum. Qui potest capere, capiat[1].—De virginibus autem præceptum Domini non habeo : consilium autem do, tanquam misericordiam consecutus a Domino, ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem, quoniam bonum est homini sic esse. Alligatus es uxori? noli quærere solutionem : solutus es ab uxore? noli quærere uxorem[2], etc.

CAPUT IX.

Quod nemini licet alios cogere ad ea facienda, quæ ipse non efficit.

Et vobis legisperitis væ, quia oneratis homines oneribus, quæ portare non possunt, et ipsi uno digito vestro non tangitis sarcinas[3].

CAPUT X.

Quod is, qui præficitur doctrinæ, sese reliquis boni omnis exemplar præbere debet, adeo ut ea, quæ docet, prius perficiat.

Venite ad me omnes qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, et dis-

[1] Matth. XIX, 12. — [2] 1 Cor. VII, 25-27. — [3] Luc. XI, 46.

cite a me quia mitis sum, et humilis corde[1]. — Postquam ergo lavit pedes Discipulorum suorum, et accepit vestimenta sua, cum recubuisset iterum, dixit eis : Scitis quid fecerim vobis? Vos vocatis me Magister, et Domine : et bene dicitis : sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus, et Magister : et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis alter alteri[2]. — Omnia ostendi vobis, quoniam sic laborantes oporteat suscipere infirmos[3]. — Imitatores mei estote, sicut et ego Christi[4]. — Nemo adolescentiam tuam contemnat : sed exemplum esto fidelium, in verbo, in conversatione[5], etc.

CAPUT XI.

Quod non oportet eum, qui præest aliis docendis, ob sua recte facta securum esse, verum nosse debet proprium et præcipuum curæ sibi commissæ munus esse, ut ii qui ipsi concrediti sunt, meliores efficiantur.

Vos estis sal terræ. Quod si sal infatuatus fuerit, in quo salietur? Ad nihilum valet ultra, nisi ut mittatur foras, et conculcetur ab hominibus[6]. — Omne quod dat mihi Pater, ad me veniet : et eum, qui venit ad me, non ejiciam foras. Quia descendi de cœlo, non ut faciam voluntatem meam, sed voluntatem ejus, qui misit me, Patris. Hæc est autem voluntas ejus qui misit me, ut omnis qui videt Filium, et credit in eum, habeat vitam æternam[7]. — Quæ est enim nostra spes, aut gaudium, aut corona gloriæ? nonne vos ante Dominum nostrum Jesum Christum estis in adventu ejus? Vos enim estis gloria nostra, et gaudium[8].

[1] Matth. XI, 28, 29. — [2] Joan. XIII, 12-15. — [3] Act. XX, 35. — [4] 1 Cor. XI, 1. — [5] 1 Tim. IV, 12. — [6] Matth. V, 13. — [7] Joan. VI, 37-40. — [8] 1 Thess. II, 19, 20.

CAPUT XII.

Quod qui præficitur ad docendum, debet obire vicos et civitates omnes sibi concreditas.

Et circuibat Jesus totam Galilæam, docens in synagogis, et prædicans Evangelium regni, et sanans omnem morbum, et omnem languorem [1]. — Et ipse iter faciebat per civitates et castella prædicans regnum Dei, et evangelizans, et duodecim cum illo [2].

CAPUT XIII.

Quod omnes convocandi sunt ad obediendum Evangelio: item quod sermo cum omni libertate sit annuntiandus, sitque dandum veritati testimonium, quanquam nonnulli prohibeant, et quoquo modo vel ad mortem usque persequantur.

Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine : et quod in ore audivistis, prædicate super tecta. Et nolite timere eos, qui occidunt corpus, animam autem non possunt occidere [3]. — Nuptiæ quidem paratæ sunt, sed qui invitati erant, non fuerunt digni. Ite ergo ad exitus viarum, et quoscumque inveneritis, vocate ad nuptias [4]. — Respondit ei Jesus : Ego palam locutus sum mundo : ego semper docui in synagoga, et in templo, quo omnes Judæi conveniunt, et in occulto locutus sum nihil [5]. — Et cum adduxissent illos, statuerunt in concilio, et interrogavit eos princeps sacerdotum, dicens : Nonne præcipiendo præcepimus vobis ne doceretis in nomine isto? Et ecce replestis Jerusalem doctrina vestra, et vultis inducere super nos sanguinem ho-

[1] Matth. IV, 23. — [2] Luc. VIII, 1. — [3] Matth. X, 27, 28. — [4] Id. XXII, 8, 9. — [5] Joan. XVIII, 20.

minis istius. Respondens autem Petrus, et Apostoli, dixerunt : Obedire oportet Deo magis quam hominibus[1]. — Nisi quod Spiritus sanctus per omnes civitates mihi protestatur, dicens : Quoniam vincula et tribulationes me manent. Verum pro nihilo hæc habeo, neque vita mea chara est mihi ipsi, ut consummem cursum meum cum gaudio, et ministerium quod accepi a Domino Jesu, ad testificandum Evangelium gratiæ Dei[2]. — Nam ipsi scitis, fratres, introitum nostrum ad vos, quia non inanis fuit : sed ante passi, et contumeliis affecti, sicut scitis, in Philippis, fiduciam habuimus in Deo nostro loqui ad vos Evangelium Dei nostri, in multo certamine[3].

CAPUT XIV.

Quod orandum est pro profectu eorum qui crediderunt, gratiæque pro hoc sunt persolvendæ.

Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis qui credunt per verbum eorum in me, ut omnes unum sint, sicut tu, Pater, in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint[4]. — Et iterum : Pater, quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego, et illi sint mecum[5]. — In ipsa hora exultavit spiritu Jesus, et dixit : Confiteor tibi, Pater, Domine cœli et terræ, quod abscondisti hæc a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis. Etiam, Pater, quoniam sic placuit ante te[6]. — Primum quidem gratias ago Deo meo per Jesum Christum pro omnibus vobis : quia fides vestra annuntiatur in universo mundo. Testis enim mihi est Deus, cui servio in spiritu meo in Evangelio Filii ejus, quod sine intermissione memoriam vestri facio in orationibus meis[7]. — Testis enim

[1] Act. v, 27-29. — [2] Id. xx, 23, 24. — [3] 1 Thess. II, 1, 2. — [4] Joan. XVII, 20, 21. — [5] Ibid. 24. — [6] Luc. x, 21. — [7] Rom. I, 8-10.

mihi est Deus, quomodo cupiam omnes vos in visceribus Jesu Christi. Et hoc oro, ut charitas vestra adhuc magis ac magis abundet in scientia, et in omni sensu, ut probetis potiora, ut sitis sinceri, et sine offensa in diem Christi : repleti fructibus justitiæ per Jesum Christum in gloriam et laudem Dei [1].

CAPUT XV.

Quod ea, quæ recte facta sunt per Dei gratiam, etiam aliis patefacienda sint ad gloriam Dei.

Et reversi Apostoli narraverunt illi quæcumque fecerunt [2]. — Cum autem venissent, et congregassent Ecclesiam, retulerunt quanta fecisset Deus cum illis [3]. — Ut autem et vos sciatis quæ circa me sunt, quid agam, omnia vobis nota faciet Tychius charissimus frater, et fidelis minister in Domino, quem misi ad vos in hoc ipsum, ut cognoscatis quæ circa nos sunt [4].

CAPUT XVI.

Quod non modo præsentium, sed absentium etiam cura gerenda sit, omniaque facienda prout postularit ædificationis ratio.

Et alias oves habeo quæ non sunt ex hoc ovili : et illas oportet me adducere, et vocem meam audient, et fiet unum ovile, unus pastor [5]. — Propter quod non amplius sustinentibus nobis placuit, ut Athenis relinqueremur soli : et misimus Timotheum fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio Christi, ad confirmandos vos, et exhortandos pro fide vestra [6].

[1] Philip. I, 8-21. — [2] Luc. IX, 10. — [3] Act. XIV, 26. — [4] Ephes. VI, 21, 22. — [5] Joan. X, 16. — [6] I Thess. III, 1, 2.

CAPUT XVII.

Quod iis auscultandum sit, qui nos ad præstandum beneficium invitant.

Hæc illo loquente, ecce princeps accessit, et adorabat eum, dicens : Filia mea modo defuncta est : sed veni, impone manum tuam super eam, et vivet. Et surgens Jesus sequebatur eum [1]. — Cum autem vicina esset Lydda Joppe, Discipuli audientes quod Petrus esset in ea, miserunt duos viros ad eum, rogantes ut ne gravaretur venire usque ad se. Exurgens autem Petrus venit cum illis [2].

CAPUT XVIII.

Quod qui veritatis doctrinam suscipiunt, ii sint in ipsa per visitationem stabiliendi.

Post aliquot autem dies, dixit ad Barnabam Paulus : Revertentes jam visitemus fratres nostros per universas civitates, in quibus prædicavimus verbum Domini, quomodo se habeant [3]. — Nos autem, fratres, desolati a vobis ad tempus horæ, aspectu, non corde, abundantius festinavimus faciem vestram videre cum multo desiderio : quoniam voluimus venire ad vos, ego quidem Paulus, et semel et iterum, sed impedivit nos Satanas [4]. — Et paulo post : Propter quod non amplius sustinentibus nobis placuit, ut Athenis relinqueremur soli : et misimus Timotheum fratrem nostrum, et ministrum Dei in Evangelio Christi, ad confirmandos vos et exhortandos pro fide vestra, ut nemo moveatur in tribulationibus istis, ipsi enim scitis quod in hoc positi sumus [5].

[1] Matth. IX, 18, 19. — [2] Act. IX, 38, 39. — [3] Id. XV, 36. — [4] 1 Thess. II, 17, 18. — [5] Id. III, 1-5.

CAPUT XIX.

Quod proprium est ejus qui Dominum diligit, magna cum charitate erga eos quos docet, quavis ratione et cum omni studio ipsorum curam gerere, etiamsi in doctrina cum publice tum privatim tradenda vel ad mortem usque perseverare oportuerit.

Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus [1]. — Cum ergo prandissent, dicit Simoni Petro Jesus : Simon Joannis, diligis me plus his ? Dicit ei : Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce agnos meos. Dicit ei iterum : Simon Joannis, diligis me ? Ait illi : Etiam Domine, tu scis quia amo te. Dicit ei : Pasce oves meas. Dicit ei tertio : Simon Joannis, amas me ? Contristatus est Petrus, quia dixit ei tertio, Amas me ? Et dixit ei : Domine, tu omnia nosti : tu scis quia amo te. Dixit ei Jesus : Pasce oves meas [2]. — Una autem sabbatorum, cum convenissent Discipuli ad frangendum panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem usque in mediam noctem. Et paucis interjectis, Ascendens autem, frangensque panem, et gustans, satisque allocutus usque in lucem, profectus est. Quomodo nihil subtraxerim utilium, quominus annuntiarem vobis et docerem vos publice et per domos, testificans Judæis atque Gentilibus in Deum pœnitentiam, et fidem in Dominum nostrum Jesum. Propter quod vigilate, memoria retinentes, quoniam per triennium nocte et die non cessavi cum lacrymis monens unumquemque vestrum [3]. — Memores enim estis, fratres, laboris nostri, et fatigationis, nocte ac die operantes, ne quem vestrum gravaremus, prædicavimus Evangelium Dei [4], etc.

[1] Joan. x, 11. — [2] Id. xxi, 15-17. — [3] Act. xx, 7-31. — [4] 1 Thess. ii, 9.

CAPUT XX.

Quod qui præficitur doctrinæ tradendæ, is debet esse misericors et clemens, et maxime erga eos, quorum animæ sunt male affectæ.

Et videntes Pharisæi dicebant Discipulis ejus : Quare cum publicanis et peccatoribus manducat magister vester? At Jesus audiens, ait : Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus. Euntes autem discite, quid est : Misericordiam volo, et non sacrificium : non enim veni vocare justos, sed peccatores ad pœnitentiam [1]. —Videns autem turbas, misertus est eis : quia erant vexati, sicut oves non habentes pastorem [2].

CAPUT XXI.

Quod oportet in corporeis etiam necessitatibus eos, qui nobis concrediti sunt, commiserari, et ipsorum curam gerere.

Misereor turbæ, quia triduo jam perseverant mecum, et non habent quod manducent : et dimittere eos jejunos nolo, ne deficiant in via [3]. — Et venit ad eum leprosus deprecans eum, atque ad genua illius se provolvens, ac dicens illi : Si vis, potes me mundare. Jesus autem misertus, extensa manu sua tetigit eum, et ait illi : Volo : Mundare [4]. — In diebus autem illis, crescente numero Discipulorum, factum est murmur Græcorum adversus Hebræos, eo quod despicerentur in ministerio quotidiano viduæ eorum. Convocantes autem duodecim multitudinem Discipulorum, dixerunt : Non est æquum nos derelinquere verbum Dei,

[1] Matth. IX, 11-13. — [2] Ibid. 36. — [3] Id. XV, 32. — [4] Marc. I, 40, 41.

et ministrare mensis. Considerate, fratres, viros ex vobis testimonio vestro comprobatos septem, plenos Spiritu sancto, et sapientia, quos constituemus super hoc opus[1].

CAPUT XXII.

Quod is, cui concreditur verbum Dei, se a majorum negotiorum studio subducere non debet, dum magno conatu in exequendis minoribus suam ipsius operam navat.

Convocantes autem duodecim multitudinem Discipulorum, dixerunt : Non est æquum nos derelinquere verbum Dei, et ministrare mensis. Et paulo post : Nos vero orationi et ministerio verbi instantes fuerimus[2].

CAPUT XXIII.

Quod neque ad ostentationem, neque ad quæstum adhibendus est doctrinæ sermo, blandiendo audientibus, ut nostris voluptatibus aut commodis consulamus : sed nos tales esse addecet, tanquam qui ad gloriam Dei coram ipso loquamur.

Omnia vero opera sua faciunt ut videantur ab hominibus : dilatant enim phylacteria sua, et magnificant fimbrias vestimentorum suorum, amantque primos recubitus in cœnis, et primas cathedras in synagogis, et salutationes in foris, et vocari ab hominibus Rabbi, Rabbi. Vos autem nolite vocari Rabbi : unus est enim magister vester : omnes autem vos fratres estis. Et patrem nolite vocare vobis super terram : unus est enim Pater vester, qui in cœlis est : nec vocemini magistri : nam magister vester unus est, Christus[3]. — Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me.

[1] Act. vi, 1-3. — [2] Ibid. 2-4. — [3] Matth. xxiii, 5-10.

Si quis voluntatem ipsius faciat, cognoscet de doctrina, utrum ex Deo sit, an ego a me ipso loquar. Qui a semetipso loquitur, gloriam propriam quærit : qui autem quærit gloriam ejus, qui misit eum, hic verax est, et injustitia in illo non est [1]. — Non enim sumus sicut plurimi, adulterantes verbum Dei : sed velut ex sinceritate, sed velut ex Deo, coram Deo in Christo loquimur [2]. — Exhortatio enim nostra non de errore, neque de immunditia, neque in dolo : sed sicut probati sumus a Deo, ut crederetur nobis Evangelium : ita loquimur, non quasi hominibus placentes, sed Deo, qui probat corda nostra. Neque enim aliquando fuimus in sermone adulationis apud vos, sicut scitis : neque in occasione avaritiæ : Deus testis est : neque quærentes ab hominibus gloriam, neque a vobis, neque ab aliis; licet possemus in auctoritate esse, tanquam Apostoli Christi [3].

CAPUT XXIV.

Quod non oportet eum, qui præest aliis docendis, abuti sua potestate ad subjectorum contumeliam, neque contra illos extolli, quin potius gradum illum accipere seu quamdam occasionem humilitatis, quæ eis ostendenda sit.

Quis, putas, est fidelis servus et prudens quem constituit dominus super familiam suam, ut det illis cibum in tempore? Beatus ille servus, quem, cum venerit dominus ejus, invenerit sic facientem. Amen dico vobis, quoniam super omnia bona sua constituet eum. Si autem dixerit malus servus ille in corde suo : Moram facit dominus meus venire : et cœperit percutere conservos suos, manducetque et bibat cum ebriosis : veniet dominus servi illius in die, qua non sperat, et hora qua ignorat : et dividet eum, par-

[1] Joan. VII, 16-18. — [2] 2 Cor. II, 17. — [3] 1 Thess. II, 3-7.

temque ejus ponet cum hypocritis. Illic erit fletus, et stridor dentium [1]. —Vos vocatis me Domine, et Magister: et vere dicitis: sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros, Dominus, et Magister: et vos debetis alter alterius lavare pedes [2]. —Facta est autem et contentio inter eos, quis eorum videretur esse major. Jesus autem dixit eis: Reges gentium dominantur eis, et qui potestatem habent super eas, benefici vocantur. Vos autem non sic: sed qui major est in vobis, fiat sicut junior, et qui præcessor est, sicut ministrator. Nam quis major est, qui recumbit, an qui ministrat? Nonne qui recumbit? Ego autem in medio vestrum sum, sicut qui ministrat [3]. —A Mileto autem mittens Ephesum, vocavit majores natu Ecclesiæ; qui cum venissent ad eum, dixit eis: Vos scitis a prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim, serviens Domino cum omni humilitate, et multis lacrymis et tentationibus, quæ mihi acciderunt ex insidiis Judæorum [4]. —Libenter enim suffertis insipientes, cum sitis ipsi sapientes. Sustinetis enim si quis vos in servitutem redigit, si quis devorat, si quis accipit, si quis extollitur, si quis in faciem vos cædit. Secundum ignobilitatem dico, quasi nos infirmi fuerimus in hac parte [5].

CAPUT XXV.

Quod non sit prædicundum Evangelium per contentionem, aut invidiam, aut quamdam animi adversum aliquos concitationem.

Ecce puer meus, quem elegi, dilectus meus, in quo sibi bene complacuit anima mea. Ponam Spiritum meum super

[1] Matth. xxiv, 45-51. — [2] Joan. xiii, 13, 14. — [3] Luc. xxii, 24-27. — [4] Act. xx, 17-19. — [5] 2 Cor. xi, 19-21.

eum, et judicium gentibus nuntiabit. Non contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus [1]. — Quidam quidem et propter invidiam et contentionem, quidam autem et propter bonam voluntatem Christum prædicant: quidam ex charitate, scientes quoniam in defensionem Evangelii positus sum: quidam autem ex contentione Christum annuntiant, non sincere, existimantes pressuram se suscitare vinculis meis [2].

CAPUT XXVI.

Quod non oportet humanis præsidiis et donis uti ad Evangelii prædicationem, ne ab ipsis obscuretur Dei gratia.

Confiteor tibi, Pater Domine cœli et terræ, quia abscondisti hæc a sapientibus, et prudentibus, et revelasti ea parvulis [3]. — Non enim misit me Christus baptizare, sed evangelizare: non in sapientia verbi, ut non evacuetur crux Christi [4]. — Et ego cum venissem ad vos, fratres, veni non in sublimitate sermonis, aut sapientiæ, annuntians vobis testimonium Dei. Non enim judicavi me scire aliquid inter vos, nisi Jesum Christum, et hunc crucifixum. Et ego in infirmitate, et timore, et tremore multo fui apud vos: et sermo meus, et prædicatio mea non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione Spiritus et virtutis, ut fides nostra non sit in sapientia hominum, sed in virtute Dei [5].

[1] Matth. XII, 18, 19. — [2] Philip. I, 15-17. — [3] Matth. XI, 25. — [4] I Cor. I, 17. — [5] Id. II, 1-5.

CAPUT XXVII.

Quod non putandum est, quod nostra ipsorum solertia et arte prædicationem ad prosperum exitum deducamus : sed fiducia omnino in Deo collocanda est.

Fiduciam autem talem habemus per Christum ad Deum: non quod sufficientes simus cogitare aliquid a nobis, quasi ex nobis : sed sufficientia nostra ex Deo est, qui et idoneos nos fecit ministros novi testamenti [1].—Habemus autem thesaurum istum in vasis fictilibus, ut sublimitas sit virtutis Dei, et non ex nobis [2].

CAPUT XXVIII.

Quod is, cui concredita fuit Evangelii prædicatio, nihil amplius debeat possidere quam quæ ad necessarium ipsius usum requiruntur.

Nolite possidere aurum, neque argentum, neque æs in zonis vestris : non peram in via, neque duas tunicas, neque calceamenta, neque virgam: dignus enim est operarius cibo suo [3].—Nihil tuleritis in via, neque virgas, neque peram, neque panem, neque pecuniam, neque duas tunicas habeatis [4].—Argentum, aut aurum, aut vestem nullius concupivi : ipsi scitis [5].—Nemo militans vitæ negotiis implicatur, ut placeat ei qui ipsum in militiam delegit [6].

[1] 2 Cor. III, 4-6. — [2] Id. IV, 7. — [3] Matth. X, 9, 10. — [4] Luc. IX, 3. — [5] Act. XX, 33. — [6] 2 Tim. II, 4.

CAPUT XXIX.

Quod animus haud sit applicandus ad rerum mundanarum curas in eorum gratiam, qui his nimio affectu vacant.

Ait autem ei quidam de turba: Magister, dic fratri meo ut dividat mecum hæreditatem. At ille dixit: Homo, quis me constituit judicem, aut divisorem super vos[1]?—Nemo militans implicatur vitæ negotiis, etc.

CAPUT XXX.

Quod illi, qui ad gratiam audientium conciliandam Dei voluntates libere nuntiare negligunt, excidant a Domini mancipio: quandoquidem iis, quibus placere volunt, sese mancipant.

Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab invicem accipitis, et gloriam, quæ a solo Deo est, non quæritis[3]? —Si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem[4].

CAPUT XXXI.

Quod is, qui docet, hunc sibi proponere debeat scopum, ut singulos in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi aptet et componat, unumquemque tamen in suo ipsius ordine.

Estote ergo vos perfecti, sicut Pater vester cœlestis perfectus est[5]. Non pro eis autem rogo tantum, sed et pro eis qui credunt per verbum eorum in me: ut omnes unum

[1] Luc. XII, 13, 14. — [2] 2 Tim. II, 4. — [3] Joan. v, 44. — [4] Gal. I, 10. — [5] Matth. v, 48.

sint, sicut tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint[1]. — Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam autem Prophetas, alios autem pastores et doctores ad consummationem Sanctorum in opus ministerii, in ædificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in unitatem fidei, et agnitionis Filii Dei in virum perfectum, in mensuram ætatis plenitudinis Christi[2].

CAPUT XXXII.

Quod in patientia et mansuetudine erudiendi sint adversarii, expectata nimirum ipsorum pœnitentia, quoad omnis modus diligentiæ erga ipsos adimpleatur.

Neque contendet, neque clamabit, neque audiet aliquis in plateis vocem ejus. Arundinem quassatam non confringet, et linum fumigans non extinguet, donec ejiciat ad victoriam judicium[3].—Servum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse ad omnes, idoneum ad docendum, tolerantem malorum, in mansuetudine erudientem eos qui adversantur, nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, et resipiscant a diaboli laqueo[4].

CAPUT XXXIII.

Quod cedendum est, cum aliqui præsentiam ejus qui verbum prædicat, recusant ob timorem ac metum, nec oportet contentiose instare.

Et rogaverunt illum omnis multitudo regionis Gadaenorum, ut discederet ab ipsis: quia magno timore tenebantur. Ipse autem ascendens navim, reversus est[5].

[1] Joan. xvii, 20, 21. — [2] Ephes. iv, 11-13. — [3] Matth. xii, 19, 20, — [4] 2 Tim. ii, 24-26, — [5] Luc. viii, 37.

CAPUT XXXIV.

Quod ab iis etiam, qui propter animi improbitatem prædicationem Evangelii non suscipiunt, secedere debeamus, ne pro corporis quidem necessitatibus beneficia ab ipsis accipientes.

Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes de domo illa vel civitate, excutite pulverem de pedibus vestris [1].—In quamcumque autem civitatem intraveritis, et non susceperint vos, exeuntes in plateas ejus, dicite : Etiam pulverem, qui adhæsit nobis de civitate vestra, extergimus in vos : tamen hoc scitote, quia appropinquavit in vos regnum Dei [2].—Cum venissent autem de Macedonia Silas et Timotheus, detinebatur sermone Paulus, testificans Judæis esse Christum Jesum. Contradicentibus autem eis, et blasphemantibus, excutiens vestimenta dixit ad eos : Sanguis vester super caput vestrum : mundus ego, ex hoc ad gentes vadam [3].

CAPUT XXXV.

Quod recedendum est ab immorigeris, postquam erga ipsos adhibitus fuerit omnis diligentiæ modus.

Jerusalem, Jerusalem, quæ occidis Prophetas, et lapidas eos qui ad te missi sunt, quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum gallina congregat pullos suos sub alas suas, et noluistis? Ecce relinquitur vobis domus vestra deserta [4].—Vobis oportebat loqui verbum Dei : sed quoniam repellitis illud, et indignos vos judicatis æterna vita, ecce

[1] Matth. x, 14.— [2] Luc. x, 10, 11.— [3] Act. xviii, 5, 6.— [4] Matth. xxiii, 37, 38.

convertimur ad gentes. Sic enim præcepit nobis Dominus. Posui te in lucem gentium, ut sis in salutem usque ad extremum terræ [1]. —Hæreticum hominem post unam et secundam correptionem devita: sciens quia subversus est, qui ejusmodi est, et delinquit cum sit proprio judicio condemnatus [2].

CAPUT XXXVII.

Quod in omnibus erga omnes servanda est verborum Domini integritas, sic ut nihil efficiatur ob animi inclinationem.

Testor coram Deo et Christo Jesu, et electis Angelis, ut hæc custodias sine præjudicio, nihil faciens in alteram partem declinando [3].

CAPUT XXXVIII.

Quod singula ab eo qui doctrinæ tradendæ præficitur, considerate et cum multo examine et facienda sint, et dicenda, eo nempe consilio, ut rem faciat Deo gratam: quippe qui vel ab ipsis qui sibi concrediti fuere, debeat comprobari, eorumque testimonio commendari.

Vos scitis a prima die, qua ingressus sum in Asiam, qualiter vobiscum per omne tempus fuerim: serviens Domino cum omni humilitate, et multis lacrymis et tentationibus [4]. — Et polo post: Argentum aut aurum, aut vestem nullius concupivi. Ipsi scitis: quoniam ad ea, quæ mihi opus erant, et his qui mecum sunt, ministraverunt manus istæ [5]. —Vos testes estis, et Deus, quam sancte, et juste et sine querela vobis qui creditis, fuimus, sicut vos scitis [6].

[1] Act. XIII, 46, 47. — [2] Tit. III, 10, 11. — [3] 1 Tim. V, 21. — [4] Act. XX, 18, 19. — [5] Ibid. 33, 34. — [7] 1 Thess. II, 10, 11.

REGULA LXXI.

CAPUT I.

Quæ conjunctim de episcopis ac presbyteris dicta sunt.

Si quis episcopatum desiderat, bonum opus desiderat, Sed oportet episcopum irreprehensibilem esse[1], etc. — Seniorem ne increpaveris, sed obsecra ut patrem : juniores ut fratres, seniores mulieres ut matres, juniores ut sorores, in omni castitate[2]. —Juvenilia autem desideria fuge : sectare vero justitiam, fidem, charitatem, pacem cum iis qui invocant Dominum de corde puro. Stultas autem et sine disciplina quæstiones devita : sciens quia generant lites. Servum autem Domini non oportet litigare : sed mansuetum esse ad omnes[3], etc. — Tu autem assecutus es meam fidem, doctrinam, institutionem, propositum, patientiam, persecutiones, passiones[4]. — Hujus rei gratia reliqui te in Creta, ut ea, quæ desunt, corrigas, et constituas per civitates presbyteros, sicut ego disposui tibi, si quis sine crimine est[5], etc.

CAPUT II.

De diaconis.

Et elegerunt Stephanum virum plenum fide, et Spiritu sancto, et Philippum, et Prochorum, et Nicanorem, *et reliquos, quos* statuerunt ante conspectum Apostolorum : et orantes imposuerunt eis manus[6]. —Diaconos similiter pudi-

[1] 1 Tim. III, 1, 2.— [2] Id. v, 1, 2. — [3] 2 Tim. II, 22-24.— [4] Id, III, 10, 11. — [5] Tit. I, 5, 6. — [6] Act. VI, 5, 6.

cos, non bilingues, non multo vino deditos, non turpe lucrum sectantes [1], etc.

REGULA LXXII.

CAPUT I.

De auditoribus.

Quod debeant auditores, qui Scripturas fuerint edocti, explorare ac probare ea quæ a magistris dicuntur; et quæ quidem consona sunt Scripturis, suscipere, quæ vero aliena, rejicere, eosque qui in ejusmodi doctrinis perseverant, vehementius aversari.

Væ homini illi per quem scandalum venit. Et si oculus tuus scandalizat te, erue eum [2] : similiter et de manu et de pede.—Amen amen dico vobis : Qui non intrat per ostium in ovile ovium, sed ascendit aliunde, ille fur est et latro. Et post pauca : Alienum autem non sequentur, sed fugient ab eo : quia non noverunt vocem alienorum [3].—Sed licet nos, aut Angelus de cœlo evangelizet vobis præter id quod accepistis, anathema sit [4]. — Prophetias nolite spernere. Omnia autem probate : quod bonum est, tenete. Ab omni specie mala abstinete [5].

[1] 1 Tim. III, 8. — [2] Matth. XVIII, 7 et seqq. — [3] Joan. X, 1-5. — [4] Gal. I, 8. — [5] 1 Thess. V, 20-22.

CAPUT II.

Quod ii, qui non multum callent Scripturas, debeant ex spiritus fructibus characterem ac notam sanctorum agnoscere: et eos quidem, qui tales sunt, admittere: ab iis vero, qui non sunt hujusmodi, recedere.

Attendite a falsis prophetis, qui veniunt ad vos in vestimentis ovium, intrinsecus autem sunt lupi rapaces. A fructibus eorum cognoscetis eos[1]. — Imitatores mei estote, fratres, et observate eos, qui ita ambulant, quemadmodum nos exemplar habetis[2].

CAPUT III.

Quod qui recte verbum veritatis tractant, ii perinde atque Dominus sint suscipiendi, ad gloriam ejus qui illos misit, Jesu Christi Domini nostri.

Qui recipit vos, me recipit[3]. —Qui recipit si quem misero, me recipit[4]. — Qui vos audit, me audit[5]. — Et tentationem in carne mea non sprevistis, neque respuistis : sed sicut Angelum Dei excepistis me, sicut Christum Jesum[6].

CAPUT IV.

Quod qui non auscultant iis, qui mittuntur a Domino, non in eos modo contumeliosi sunt, sed in eum etiam, qui ipsos misit: quin et sibi ipsis judicium gravius asciscunt, quam quod in Sodomos ac Gomorrhas prolatum est.

Et quicumque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes de civitate aut domo illa, excutite

[1] Matth. vii, 15, 16. — [2] Philip. iii, 17. — [3] Matth. x, 40. — [4] Joan. xiii, 20. — [5] Luc. x, 16. — [6] Gal. iv, 13, 4.

pulverem de pedibus vestris. Amen dico vobis: Tolerabilius erit terræ Sodomorum, et Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati[1]. — Qui vos spernit, me spernit[2]. —Itaque qui spernit, non hominem spernit, sed Deum: qui etiam dedit Spiritum suum sanctum in nobis[3].

CAPUT V.

Quod doctrinâ mandatorum Domini ita sit accipienda, tanquam quæ vitam æternam et regnum cœlorum nobis conciliet: item quod debeamus in ea studiose nos exercere, licet ardua et difficilis esse videatur.

Amen, amen dico vobis, quia qui verbum meum audit, et credit ei qui misit me, habet vitam æternam, et in judicium non venit, sed transiit a morte in vitam[4].—Cumque evangelizassent civitati illi, et docuissent multos, reversi sunt Lystram, et Iconium, et Antiochiam: confirmantes animas Discipulorum: exhortantes, ut permanerent in fide: et quoniam per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cœlorum[5].

CAPUT VI.

Quod reprehensio et objurgatio ita accipienda sit, quasi medicamentum quoddam quo vitiosus affectus depellatur, et sanitas paretur. Ex quo perspicuum est, quod qui mansuetudinem ac lenitatem simulant vitioso quodam hominibus placendi studio, nec peccantes redarguunt, ii illos prorsus damno afficiant, atque adversus ipsam veram eorum vitam insidias struant.

Si autem peccaverit in te frater tuus, vade, corripe eum inter te et ipsum solum: si te audierit, lucratus es fratrem

[1] Matth. x, 14, 15. — [2] Luc. x, 16. — [3] 1 Thess. iv, 8. — [4] Joan. v, 24. — [5] Act. xiv, 20, 21.

tuum[1].—Congregatis vobis et meo spiritu cum virtute Domini nostri Jesu Christi, tradere hujusmodi Satanæ in interitum carnis, ut spiritus Salvus sit in die Domini Jesu[2]. — Quod epistola illa (etsi ad horam) vos contristavit, nunc gaudeo : non quia contristati estis, sed quia contristati estis ad pœnitentiam. Contristati enim estis secundum Deum, ut in nullo detrimentum patiamini ex nobis. Quæ enim secundum Deum tristitia est, pœnitentiam in salutem haud pœnitendam operatur[3]. — Quam ob causam increpa illos dure, ut sani sint in fide[4].

REGULA LXXIII.

CAPUT I.

Quod vir ab uxore, aut uxor a viro non debeat separari, nisi alter deprehendatur in adulterio, aut pietati sit impedimento.

Dictum est autem : Quicumque dimiserit uxorem suam, det ei libellum repudii. Ego autem dico vobis : Quia omnis qui dimiserit uxorem suam, excepta stupri causa, facit eam mœchari, et qui dimissam duxerit, adulterat[5].—Si quis venit ad me, et non odit patrem, et matrem, et uxorem, et filios, et fratres, et sorores, adhuc autem et animam suam, non potest meus esse discipulus[6].—Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob stuprum, et aliam duxerit, mœchatur : et qui dimissam duxerit, mœ-

[1] Matth. xviii, 15. — [2] 1 Cor. v, 4, 5. — [3] 2 Cor. vii, 8-10. — [4] Tit. i, 13. — [5] Matth. v, 31, 32. — [6] Luc. xiv, 26.

chatur[1].—Iis autem qui matrimonio juncti sunt, præcipio non ego, sed Dominus, ut uxor a viro non separetur : quod si separata fuerit, maneat innupta, aut marito reconcilietur : et vir uxorem non dimittat[2].

CAPUT II.

Quod non licet viro, uxore dimissa, aliam ducere : neque fas est repudiatam a marito, ab alio duci uxorem.

Dico autem vobis, quia quicumque dimiserit uxorem suam, nisi ob stuprum, et aliam duxerit, mœchatur : et qui dimissam duxerit, mœchatur[3].

CAPUT III.

Quod viri debent diligere uxores suas, dilectione qua Christus dilexit Ecclesiam, qui, ut eam sanctificaret, seipsum pro ipsa tradidit.

Viri, diligite uxores vestras, sicut et Christus dilexit Ecclesiam, et seipsum tradidit pro ea, ut illam sanctificaret, mundans lavacro aquæ in verbo. Et paucis interjectis. Ita viri debent diligere uxores suas, ut corpora sua[4]. etc.

CAPUT IV.

Quod oportet uxores subjici suis ipsarum viris, quemadmodum et Ecclesia Christo subjecta est, ut faciant Dei voluntatem.

Mulieres viris suis subditæ sint, sicut domino : quoniam vir caput est mulieris, sicut et Christus caput est Ecclesiæ :

[1] Matth. xix, 9. — [2] 1 Cor. vii, 10, 11. — [3] Matth. xix, 9. — [4] Ephes. v, 25-28.

et ipse salvator est corporis. Sed sicut Ecclesia subjecta est Christo : ita et mulieres viris suis in omnibus [1]. — Ut prudentiam doceant adolescentulas, ut viros suos ament, filios diligant : ut sobriæ sint, castæ, domus custodes, benignæ, subditæ viris suis, ut non blasphemetur verbum Dei [2].

CAPUT V.

Quod non debent mulieres se ad parandam pulchritudinem exornare, sed studium omne et curam ad bonâ opera conferre, atque hunc verum et Christianis mulieribus convenientem ornatum esse existimare.

Similiter et mulieres in habitu ornato cum verecundia et sobrietate ornantes se, non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa : sed quod decet mulieres promittentes pietatem, per opera bona [3].

CAPUT VI.

Quod debent mulieres silere in Ecclesia, et sedulo domi de modo placendi Deo inquirere.

Mulieres vestræ in Ecclesiis taceant, non enim permittitur eis loqui, sed subditas esse. Si quid autem volunt discere, domi viros suos interrogent. Turpe est enim mulieribus loqui in Ecclesia [4]. — Mulier in silentio discat cum omni subjectione. Docere autem mulieri non permitto, neque dominari in virum, sed esse in silentio. Adam enim primus formatus est, deinde Eva. Et Adam non est seductus, mulier autem seducta in prævaricatione fuit. Salvabitur autem per filiorum generationem, si permanserint in fide, et dilectione, et sanctificatione cum sobrietate [5].

[1] Ephes. v, 22-24. — [2] Tit. II, 4, 5. — [3] 1 Tim. II, 9, 10. — [4] 1 Cor. XIV, 34, 35. — [5] 1 Tim. II, 11-15.

REGULA LXIV.

CAPUT I.

Quod oportet viduam robustiore corpore præditam, in cura ac studio vitam degere, memorem eorum, quæ ab Apostolo dicta sunt, et testimonii, quod Dorcadi datum est.

In Joppe autem erat quædam discipula nomine Tabitha, quæ interpretata dicitur Dorcas. Hæc erat plena operibus bonis, et eleemosynis quas faciebat [1].—Et paulo post: Et circumsteterunt illum omnes viduæ flentes, et ostendentes tunicas et vestes quas faciebat cum esset cum ipsis Dorcas [2]. — Vidua eligatur non minus sexaginta annorum, quæ fuerit unius viri uxor : in operibus bonis testimonium habens, si filios educavit, si hospitio recepit, si sanctorum pedes lavit, si tribulationem patientibus subministravit, si omne opus bonum subsecuta est [3].

CAPUT II.

Quod vidua, quæ ob recte facta ab Apostolo memorata illustris est et clara, quæque ad ordinem vere viduarum pervenit, precibus et obsecrationibus cum jejuniis noctu diuque insistere debeat.

Et erat Anna prophetissa, filia Phanuel, de tribu Aser : hæc processerat in diebus multis, et vixerat cum viro annis septem a virginitate sua. Et hæc vidua usque ad annos

[1] Act. IX, 36. — [2] Ibid. 39. — [3] 1 Tim. V, 9, 10.

octoginta quatuor : quæ non discedebat de templo, jejuniis et obsecrationibus serviens nocte ac die [1]. —Quæ autem vere vidua est et desolata, sperat in Deo, et instat obsecrationibus et orationibus nocte ac die : quæ vero in deliciis est, vivens mortua est [2].

REGULA LXXV.

CAPUT I.

Quod oportet servos cum omni benevolentia ad Dei gloriam suis secundum carnem dominis obedire in iis certe, in quibus mandatum Dei non solvitur.

Servi, obedite dominis carnalibus cum timore et tremore in simplicitate cordis vestri, sicut Christo : non ad oculum servientes, quasi hominibus placentes, sed ut servi Christi, facientes voluntatem Dei ex animo, cum benevolentia servientes, sicut Domino, et non hominibus : scientes quoniam unusquisque quodcumque fecerit bonum, hoc recipiet a Domino, sive servus, sive liber [3]. — Quicumque sunt sub jugo servi, dominos suos omni honore dignos arbitrentur, ne nomen Dei et doctrina blasphemetur. Qui autem fideles habent dominos, non contemnant, quia fratres sunt : sed magis serviant, quia fideles sunt et dilecti, qui beneficii participes sunt [4]. — Servos dominis suis subditos esse, in omnibus placentes, non contradicentes, non fraudantes, sed omnem fidem bonam ostendentes, ut doctrinam Salvatoris nostri Dei ornent in omnibus [5].

[1] Luc. II, 36, 37. — [2] I Tim. V, 5, 6. — [3] Ephes. VI, 5-8. — [4] I Tim. VI, 1, 2. — [5] Tit. II, 9, 10.

CAPUT II.

Quod oportet dominos, qui memores sunt veri Domini, quam operam ipsis dederint servi, eam quoque servis pro viribus præbere, in Dei timore et mansuetudine ergo ipsos, ad Domini exemplum.

Sciens Jesus quia omnia dedit ei Pater in manus, et quia a Deo exivit, et ad Deum vadit, surgit à cœna, et ponit vestimenta sua : et cum accepisset linteum, præcinxit se. Deinde mittit aquam in pelvim, et cœpit lavare pedes Discipulorum, et extergere linteo, quo erat præcinctus [1]. — Et paulo post : Vos vocatis me Magister et Domine, et bene dicitis : sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus et Magister, et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum feci vobis, ita et vos faciatis [2]. — Domini, eadem facite illis, remittentes minas : scientes quia et vester ipsorum Dominus est in cœlis, et personarum acceptio non est apud eum [3].

REGULA LXXVI.

CAPUT I.

Quod liberi debent parentes colere, eisque obedire in omnibus, quæ Dei mandato nequaquam offioiunt.

Et dixit mater ejus ad illum : Fili, quid fecisti nobis sic? Ecce pater tuus, et ego dolentes quærebamus te [4].

[1] Joan. xiii, 3-5. — [2] Ibid. 13-15. — [3] Ephes. vi, 9. — [4] Luc. ii, 48.

— Nec multo post : Et abiit cum eis et venit Nazareth, et erat subditus illis[1]. — Filii, obedite parentibus vestris in Domino, hoc enim justum est. Honora patrem et matrem, quod est mandatum primum in promissionibus, ut bene sit tibi, et eris longævus super terram[2].

CAPUT II.

Quod parentes in disciplina et correctione Domini, cum mansuetudine et lenitate debent liberos educare, nullamque, quantum in ipsis est, eis iræ ac tristitiæ occasionem dare.

Et vos patres, nolite ad iracundiam provocare filios vestros : sed educate illos in disciplina, et correptione Domini[3]. — Patres, nolite ad indignationem provocare filios vestros, ut non pusillo animo fiant[4].

REGULA LXXVII.

CAPUT UNICUM.

Quod oportet virgines ab omni sæculi hujus sollicitudine liberas esse, ut possint sic gratias Deo agere, ut non distrahantur, neque mente neque corpore ob spem regni cælorum.

Sunt eunuchi qui seipsos castraverunt propter regnum cœlorum. Qui potest capere, capiat[5]. — Volo autem vos sine

[1] Luc. II, 51. — [2] Ephes. VI, 1-3. — [3] Ibid. 4. — [4] Colos. III, 21. — [5] Matt. IX, 12.

sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ Domini sunt, quomodo placiturus sit Domino : qui autem cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi, quomodo placiturus sit uxori. Differunt et mulier et virgo. Innupta curat quæ Domini sunt, ut sit sancta et corpore et spiritu. Quæ autem nupta est, curat quæ sunt mundi, quomodo placitura sit viro. Porro hoc ad utilitatem vestram dico : non ut laqueum vobis injiciam, sed ut id quod honestum est, vos doceam, et facile adhæreatis Domino citra ullam distractionem [1].

REGULA LXXVIII.

CAPUT UNICUM.

Quod non licet militantibus quemquam concutere aut calumniari.

Interrogabant autem eum et milites, dicentes : Quid faciemus et nos? Et ait illis : Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis : et contenti estote stipendiis vestris [2].

[1] 1 Cor. vii, 32-35. — [2] Luc. iii, 14.

REGULA LXXIX.

CAPUT I.

Quod oportet principes ac magistratus vindices esse legum Dei.

Nam principes non sunt terror bonorum operum, sed malorum. Vis autem non timere potestatem? Bonum fac: et habebis laudem ex illa. Dei enim minister est tibi in bonum. Si autem malum feceris, time: non enim sine causa gladium portat. Dei enim minister est: vindex in iram ei, qui malum agit [1].

CAPUT II.

Quod oportet subjici potestatibus supereminentibus in iis, quibus non præpeditur Dei mandatum.

Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit: non est enim potestas nisi a Deo: quæ autem sunt potestates, a Deo ordinatæ sunt. Itaque qui resistit potestati, Dei ordinationi resistit: qui autem resistunt, sibi ipsis damnationem acquirent. Nam principes non sunt terror bonorum operum, sed malorum [2], etc.—Obedire oportet Deo magis quam hominibus [3]. — Admone illos principatibus et potestatibus subditos esse, obedire, ad omne opus bonum paratos esse [4].

[1] Rom. xiii, 3, 4.— [2] Ibid. 1-3. — [3] Act. v, 29. — [4] Tit. iii, 1.

REGULA LXXX.

CAPUT I.

Cujusmodi Christianos esse velit Scriptura, nimirum tanquam Christi discipulos, qui sese ad ea sola conforment, quæ in ipso vident, aut quæ ab ipso audiunt.

Tollite jugum meum super vos, et discite a me[1].—Vos vocatis me Magister et Domine : et bene dicitis : sum etenim. Si ergo ego lavi pedes vestros Dominus et Magister : et vos debetis alter alterius lavare pedes. Exemplum enim dedi vobis, ut quemadmodum ego feci vobis, ita et vos faciatis[2].

CAPUT II.

Tanquam oves Christi, quæ audiant vocem sui solius pastoris, ac ipsum sequantur.

Oves meæ vocem meam audiunt, et ego cognosco eas, et sequuntur me[3].—Et superius : Alienum autem non sequentur, sed fugient ab eo, quia non noverunt vocem alienorum[4].

CAPUT III.

Ipsos tanquam Christi palmites in eo esse radicatos, qui in ipso fructum afferentes, quidquid ei convenerit, et ipso dignum fuerit, perficiant et habeant.

Ego sum vitis, vos palmites[5].

[1] Matth. xi, 29.— [2] Joan. xiii, 13-15.— [3] Joan. x, 27.— [4] Ibid. 5. — [5] Id. xv, 5.

CAPUT IV.

Hos esse tanquam Christi membra, in omni exercitatione mandatorum Domini, aut donorum Spiritus sancti perfectos pro dignitate capitis, qui est Christus.

Nescitis quoniam corpora vestra membra sunt Christi [1]? —Veritatem autem facientes in charitate, crescamus in illo per omnia, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum et connexum per omnem juncturam subministrationis, secundum operationem in mensuram uniuscujusque membri, augmentum corporis facit in ædificationem sui in charitate [2].

CAPUT V.

Tanquam Christi sponsam, servantem puritatem, in eo quod in solis Sponsi voluntatibus ambulet.

Qui habet sponsam, sponsus est [3]. —Despondi enim vos uni viro virginem castam exhibere Christo [4].

CAPUT VI.

Tanquam templa Dei sancta, illos puros esse, et iis duntaxat quæ ad Dei cultum pertinent, repletos.

Si quis diligit me, sermonem meum servet, et Pater meus diliget eum, et ad eum veniemus, et mansionem apud eum faciemus [5]. —Vos enim estis templum Dei vivi. Dicit enim Scriptura : Inhabitabo in illis, et inambulabo, et ero illorum Deus [6].

[1] 1 Cor. vi, 15. — [2] Ephes. iv, 15, 16. — [3] Joan. iii, 29. — [4] 2 Cor. xi, 2. — [5] Joan. xiv, 23. — [6] 2 Cor. vi, 16.

CAPUT VII.

Illos tanquam hostiam incontaminatam, nullo membro, nullaque parte mutilam, religionis sanctitatem conservare.

Obsecro vos, fratres, per misericordias Dei, ut exhibeatis corpora vestra hostiam viventem, sanctam, Deo placentem, rationabile obsequium vestrum [1].

CAPUT VIII.

Tanquam filios Dei, formatos ad Dei imaginem juxta modum hominibus concessum.

Filioli adhuc modicum vobiscum sum [2]. — Filioli mei, quos iterum parturio, donec formetur Christus in vobis [3].

CAPUT IX.

Tanquam lucem in mundo, sic ut ipsi minime sint nequitiæ obnoxii, et eos, qui ad se accedunt, illuminent ad agnitionem veritatis recipiendam : ut fiant quod oportet, vel declarent quid sint.

Vos estis lux mundi [4]. — Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo [5].

[1] Rom. XII, 1. — [2] Joan. XIII, 33. — [3] Gal. IV, 19. — [4] Matth. V, 14. — [5] Philip. II, 15.

CAPUT X.

Tanquam sal in terra, ita ut ii qui cum ipsis societatem habuerint, renoventur spiritu ad consequendam integritatem.

Vos estis sal terræ [1].

CAPUT XI.

Velut verbum vitæ, sic ut per suam erga præsentia mortificationem spem veræ vitæ confirment.

Inter quos lucetis sicut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes, ad gloriam meam in die Christi [2].

CAPUT XII.

Cujusmodi velit Scriptura eos esse, quibus credita est Evangelii prædicatio, veluti Apostolos, et ministros Christi, ac fideles mysteriorum Dei dispensatores, sola Domini præcepta re et verbo integerrime complentes.

Ecce ego mitto vos sicut oves in medio luporum [3].—Euntes docete omnes gentes [4].—Sic nos existimet homo ut ministros Christi, et dispensatores mysteriorum Dei : quod superest autem, illud requiritur in dispensatoribus, ut fidelis quis inveniatur [5].

[1] Matth. v, 13. — [2] Philip. II, 15, 16. — [3] Matth. x, 16. — [4] Id. XXVIII, 19. — [5] I Cor. IV, 1, 2.

CAPUT XIII.

Velut præcones regni cœlorum, ad destruendum eum qui habet imperium mortis in peccato.

Euntes autem prædicate, dicentes : Quia appropinquavit regnum cœlorum [1].—Obtestor ego coram Deo et Jesu Christo, qui judicaturus est vivos et mortuos in apparitione sua, et in regno suo : prædica verbum Dei [2].

CAPUT XIV.

Veluti formam, aut regulam pietatis, ut eorum qui Dominum sequuntur, rectitudo in omnibus perficiatur : redarguatur vero eorum perversitas, qui in quavis re illius detrectant imperium.

Quæ quidem retro sunt, obliviscens, ad ea vero quæ sunt priora extendens me ipsum, juxta scopum persequor ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Jesu. Quicumque ergo perfecti sumus, hoc sentiamus : et si quid aliter sapitis, et hoc vobis Deus revelabit. Verumtamen ad quod pervenimus, ad in eadem regula procedamus, ut idem sentiamus [3].—Exemplum esto fidelium in verbo, in conversatione, in charitate, in fide, in castitate [4].—Stude te ipsum probatum exhibere Deo, operarium non erubescendum, recte secantem sermonem veritatis [5].

[1] Matth. x, 7. — [2] 2 Tim. iv, 1, 2. — [3] Philip. iii, 13-15. — [4] 1 Tim. iv, 12. — [5] 2 Tim. ii, 15.

CAPUT XV.

Veluti oculum in corpore, qui possint discernere bona et mala, et dirigere membra Christi ad ea quæ unicuique congruunt.

Lucerna corporis est oculus. Si igitur oculus tuus sit simplex : totum corpus tuum lucidum erit [1].

CAPUT XVI.

Velut pastores ovium Christi, qui ne animam quidem occasione data pro ipsis ponere recusent, ut eis impertiant Evangelium Dei.

Bonus pastor animam suam ponit pro ovibus [2].—Attendite igitur vobis, et universo gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit episcopos, ad pascendum Ecclesiam Dei [3].

CAPUT XVII.

Tanquam medicos, qui cum multa commiseratione juxtà scientiam doctrinæ Domini curent animarum morbos, ad acquirendam in Christo sanitatem et perseverantiam.

Non est opus valentibus medicus, sed male habentibus [4]. —Debemus autem nos, qui fortes sumus, imbecillitates infirmorum sustinere [5].

[1] Matth. VI, 22. — [2] Joan. X, 11. — [3] Act. XX, 28. — [4] Matth. IX, 12. — [5] Rom. XV, 1.

CAPUT XVIII.

Sicuti patres, et nutrices liberorum ex se natorum, qui ob magnum suæ in Christo dilectionis affectum, non eis modo Evangelium Dei, sed suas etiam ipsorum animas ex animo impertiri velint.

Filioli, adhuc paulisper vobiscum sum[1].—Nam in Christo Jesu per Evangelium ego vos genui[2].—Tanquam si nutrix foveat filios suos : ita desiderantes vos cupide, volebamus tradere vobis non solum Evangelium Dei, sed etiam animas nostras : quoniam charissimi nobis facti estis[3].

CAPUT XIX.

Veluti Dei adjutores, qui pro Ecclesia totum suum ipsorum studium in sola opera Dei digna conferant.

Dei enim sumus adjutores : Dei agricultura, Dei ædificatio estis[4].

CAPUT XX.

Tanquam plantatores palmitum Dei, qui nihil alienum a vite, quæ Christus est, nihilque infructuosum inserant; sed ea quæ propria sunt et frugifera, omni studio meliora reddant.

Ego sum vitis vera : et Pater meus agricola est. Omnem palmitem in me non ferentem fructum tollit, et omnem qui fert fructum purgat, ut fructum uberiorem afferat[5].—Ego plantavi, Apollo rigavit : sed Deus incrementum dedit[6].

[1] Joan. XIII, 33. — [2] 1 Cor. IV, 15. — [3] 1 Thess. II. 7.— [4] 1 Cor. III, 9. — [5] Joan. XV, 1, 2. — [6] 1 Cor. III, 6.

CAPUT XXI.

Velut ædificatores templi Dei, qui sic uniuscujusque animam apparent, ut fundamento Apostolorum et Prophetarum apte congruat.

Secundum gratiam Dei, quæ data est mihi, ut sapiens architectus fundamentum posui : alius autem superædificat. Unusquisque autem videat quomodo superædificet. Fundamentum enim aliud nemo potest ponere, præter id quod positum est, quod est Jesus Christus [1].—Ergo jam non estis hospites, et advenæ : sed estis cives sanctorum, et domestici Dei, superædificati super fundamentum Apostolorum et Prophetarum, summo angulari lapide ipso Christo Jesu, in quo omnis ædificatio constructa crescit in templum sanctum in Domino, in quo et vos coædificamini in habitaculum Dei in Spiritu [2].

CAPUT XXII.

Quid proprium est Christiani? Fides quæ per charitatem operatur. Quid est proprium fidei? Certa et indubitata persuasio veritatis verborum divinorum, quæ nulla, neque ex naturali necessitate inducta, neque pietatis nomine efficta ratiocinatione concutiatur. Quid est proprium fidelis? In hujusmodi persuasione constitui vi et auctoritate eorum quæ dicta sunt, nec audere quidquam rejicere, aut addere. Etenim si omne quod non est ex fide, peccatum est [3], ut ait Apostolus, « Fides autem ex auditu est, » auditus vero per verbum Dei [4] ; » omne quod est extra divinam Scripturam, cum ex fide non sit, peccatum est. Quid

[1] I Cor. III, 10, 11. — [2] Ephes. II, 19-22. — [3] Rom. XIV, 23. — [4] Id. X, 17.

est proprium ejus, quæ erga Deum est, charitatis? Servare mandata ipsius, eo animo, ut gloria illi detur. Quid proprium est dilectionis erga proximum? Non quærere quæ sua sunt, sed illius qui diligitur, ad utilitatem animæ ac corporis. Quid proprium Christiani? Generari denuo ex aqua et Spiritu per baptismum. Quid proprium est ejus qui generatus est ex aqua? Ut quemadmodum Christus peccato semel mortuus est, ita etiam ipse sit mortuus, et ad omne peccatum immobilis, sicut scriptum est: « Quicumque baptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius » baptizati sumus. Consepulti enim sumus cum illo per » baptismum in mortem. Hoc scientes, quia vetus homo » noster simul crucifixus est ut destruatur corpus peccati, » et ultra non serviamus peccato [1]. » Quid proprium est ejus, qui fuit generatus ex Spiritu? Ut fiat illud pro data mensura, quod est id ex quo natus est, veluti scriptum est: « Quod natum est ex carne, caro est: et quod natum est » ex Spiritu, Spiritus est [2]. » Quid est proprium illius qui denuo natus est? « Exuere veterem hominem una cum » actibus ejus, et cupiditatibus: et induere novum qui re» novatur in agnitionem, secundum imaginem ejus qui » creavit illum [3], » sicut scriptum est: « Quicumque in Chris» tum baptizati estis, Christum induistis [4]. » Quid proprium Christiani? Purum esse ab omni inquinamento carnis et spiritus in sanguine Christi, ac perficere sanctimoniam in timore Dei et dilectione Christi: nequaquam habere maculam aut rugam, aut quidpiam hujusmodi, sed esse sanctum et incontaminatum, et sic edere corpus Christi, et bibere sanguinem. « Qui enim manducat et bibit indigne, » judicium sibi manducat et bibit [5]. » Quid est proprium illorum qui edunt panem, et bibunt poculum Domini? Per-

[1] Rom. VI, 3-6. — [2] Joan. III, 6. — [3] Coloss. III, 9, 10. — [4] Gal. III, 27. — [5] 1 Cor. XI, 29.

petuam servare memoriam illius qui pro nobis mortuus est, et resurrexit. Quid est proprium eorum qui servant ejusmodi memoriam? Ut jam non sibi vivant, sed ei qui pro ipsis mortuus est, et resurrexit. Quid proprium Christiani? Ut in omnibus justitia illius major sit justitia Scribarum et Pharisæorum, juxta modum et regulam doctrinæ, quæ in Evangelio Domini tradita est. Quid proprium Christiani? Ut alter alterum diligat, sicut et Christus dilexit nos. Quid proprium est Christiani? Providere Dominum in conspectu suo semper. Quid est proprium Christiani? Singulis diebus ac horis vigilare, atque ad eam perfectionem qua placeat Deo, paratum esse, scientem quod qua hora non putat, Dominus venturus sit.

FINIS TOMI QUADRAGESIMI QUARTI.

[illegible]

[illegible]

ANNOTATIONES.

Annot. (1), pag. 35.

Est in codice Theodosiano titulus de equis Curulibus; ἱπποτροφεῖν dicebantur, qui Curules illos equos alebant, seu qui in sacris certaminibus vincere cupiebant, ut docet Budæus in Commentariis : profertque locum Isocratis ex oratione de Bigis. « Verum ubi ad alendos equos animum » adjecit, quod ut opulentissimorum munus est, sic nemo » vilis id præstare queat ; non eos tantum, qui cum eo con- » tendebant, sed omnes qui unquam vicerant, superavit.» Demosthenes in Amatoria dicit : «Splendidissimum et pul- » cherrimum genus illud esse certaminis, solisque pro- » positum esse civibus, nec nisi ab optimatibus expeti. » Et in oratione pro Corona, « Magnus ac splendidus sive » magnificus equorum altor » quidam appellatur. Merito ergo numerat equorum altores inter divites ac potentes.

Annot. (2), pag. 51.

Ad verbum expressit Cornarius, « Et auri præstantiam ex » affrictu ad lapidem experimur, » vel certe si malis, « Auri » differentiam ex affrictu ad lapidem probamus. » Addiderat in margine interpres, « In lapis χρυσίτις dicitur. » Meminit ejusdem lapidis sive coticulæ, qua probatur aurum affrictu Pollux lib. VII, cap. XXIV. « Et aurum examinans la- » pis, index aut Lydius. » Plinius lib. XXXIII, cap. VIII, histor. natur. « Auri mentionem comitatur lapis, quem coticulam

» appellant, quondam non solitus inveniri nisi in flumine » Tmolo, ut auctor est Theophrastus, nunc vero passim, » quem alii Heraclium, alii Lydium vocant. His coticulis » periti, cum e vena ut lima rapuerint experimentum, pro» tinus dicunt quantum auri sit in ea, quantum argenti vel » æris scrupulari differentia mirabili ratione non fallente. »

Annot. (3), pag. 87.

Ad verbum, « In inferno jacet, » adjecit interpres in margine, de Cæsarea Cappadociæ in honorem Cæsaris instaurata verba fieri. Strabo, lib. xvi, Mazacam tradit fuisse metropolim totius Cappadociæ, quæ Eusebia quoque cognominatur, ad Argæum montem sita. Plinius de eadem, lib. vi, cap. iii : « Sub monte Argæo Mazacam, quæ nunc » Cæsarea nominatur. » Eusebius in Chronico, quisnam ille Cæsarum fuerit circa Olympiadem CC indicat. « Tiberius » multos reges ad se per blanditias evocatos nunquam re» misit, in quibus et Archelaüm Cappadocem, cujus regno » in provinciam verso Mazacam nobilissimam civitatem Cæ» saream appellari jussit. »

Annot. (4), pag. 127.

Citatur locus ex lib. iii Regum cap. xi, 14, nonnihil immutatus : sic enim ibi legitur : καὶ ἐξήγειρε Κύριος Σατὰν Σολομῶντι τὸν Αδερ τὸν Ιδουμαῖον. « Et suscitavit Dominus Satan » Salomoni Ader Idumæum. » Vulgata latina, « Suscitavit » Dominus adversarium Salomoni Adad Idumæum de se» mine regio, qui erat in Edom, » non ut ait Basilius, regem Syrorum : longe quippe Idumæa distat a Syria, neque βασιλεὺς Σύρων dicitur, sed ἐκ τοῦ σπέρματος τῆς βασιλείας ἐν Ιδουμαίᾳ, « Ex semine regni in Idumæa. » Καὶ ἐβασίλευσεν ἐν γῇ Εδωμ,

« Et regnavit in terra Edom. » Sed ibidem fit mentio alterius adversarii Salomonis, qui dicitur Damascum occupasse, quæ est in Syria, ibique regnasse, unde occasio erroris lapsusque memoriæ data est Basilio : « Et excitavit Dominus » Salomoni Satan Razron filium Elidece Barameth, et Adra- » dezer, regem Suba dominum ejus, et præoccupavit Da- » mascum, et regnavit in Damasco. » In quem locum Theodoretus in quæstionibus in lib. III Reg. « Quemnam dicit » Satan? apostatam, seu desertorem, repugnantem adver- » sarium. » Vulgatæ latinæ auctor adversarium hoc loco ex hebræo vertit, ubi Septuaginta vocem hebræam retinuerunt ; at lib. III, v, 4, contra Vulgata habet, « Et non est » Satan, neque occursus malus, » ubi LXX ουκ ἔστιν ἐπίβουλος, καὶ ουκ ἔστιν ἀπάντημα πονηρόν, « Non est insidiator, et non » est congressus malus. »

Annot. (5), pag. 223.

Non ut antea « Sidoniorum : » nam Sidoniæ nomine Jesabelem reginam intelligit Jethabaal filiam βασιλέως Σιδονίων, « Regis Sidoniorum, » quam cum duxisset in uxorem Achab rex Israëlis, ivit et servivit Baal, « Et adoravit eum, et sta- » tuit altare in domo offensionum, quam ædificavit in Sa- » maria, III Reg. XVI, 31. » Alioqui memoria lapsus fuerit Basilius : non enim paganorum, sed Israëlitarum impietas Eliæ prophetæ dolorem inurebat.

Annot. (6), pag. 305.

Sermo « De Contubernalibus » extractus ex MS. codice bibliothecæ Mediceæ non ita multo ante editus inter vetera Ecclesiæ græcæ monumenta Bandiniana, interprete Joanne Baptista Galliciolli, excusus habetur apud Bibliothecam

patrum Gallandii presbyteri Congregationis Oratorii tom. VII, pag. 330.

Annot. (7), pag. 355.

Hæc Basilii dubitatio in eam partem accipi non debet, quasi incertus hæserit utri sententiæ, utris partibus se addiceret. Nihil ejusmodi ei contigisse perspicimus ex Epistolis CCIV et CCXXIII. Erat ei non de sententiis deliberatio, sed de causa dissensionum, quam dum inquirit, interdum eo ferebatur, ut nonnulla in quibusdam hominibus probaret aut excusaret ob consuetudinem; rursus autem ea improbabat ob veritatem consuetudini minime obnoxiam. Sic alius aliter eum aut ad se trahebat aut ab eo repellebatur.

CONCORDANTIA
BIBLIOTHECÆ LATINÆ CUM GALLICA.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.
Homilia I. De jejunio, pag. 3.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 228-234.
Homilia II. De jejunio, pag. 17.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 234-235.
Homilia III. *In illud :* Attende tibi ipsi, pag. 26.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 235-248.
Homilia IV. De gratiarum actione, pag. 40.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 249-263.
Homilia V. In martyrem Julittam, pag. 52.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 264-278, et 378-381.
Homilia VI. *In illud Lucæ :* Destruam horrea mea, pag. 69.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 298-315.
Homilia VII. In divites, pag. 80.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 315-333.
Homilia VIII. In famem et siccitatem, pag. 96.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 334-351.
Homilia IX. Quod Deus non est auctor malorum, pag. 112.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 215-227.
Homilia X. Adversus iratos, pag. 129.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 357-365.
Homilia XI. De invidia, pag. 141.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 366-371.
Homilia XIII. In sanctum baptisma, pag. 176.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 197-208.
Homilia XIV. In ebriosos, pag. 190.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 372-378.
Homilia XV. De fide, pag. 202.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 190-197.
Homilia XVI. *In illud :* In principio erat Verbum, pag. 208.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 211-215.
Homilia XVII. In Barlaam martyrem, pag. 215.	Ejusdem fragmenta, tom. VII. pag. 382-385.

BIBLIOTHECA LATINA.	BIBLIOTHECA GALLICA.
Homilia XVIII. In Gordium martyrem, pag. 219.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 385-391.
Homilia XIX. In quadraginta Martyres, pag. 230.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 393-399.
Homilia XX. De humilitate, pag. 241.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 279-287.
Homilia XXI. Quod mundanis rebus adhærendum non sit, pag. 251.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 288-298.
Homilia XXII. De legendis libris gentilium, pag. 268.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 351-356.
Homilia XXIII. In Mamantem martyrem, pag. 286.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 209-211.
Procemium de judicio Dei, pag. 354.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 427-429.
Sermo de fide, pag. 370.	Ejusdem fragmenta, tom. VII, pag. 188-190, et 429-430.
Moralia, pag. 383.	Eorumdem indicatio, tom. VII, pag. 430.

ANNOTATIONES.

Annot. (1), pag. 10.

Hæc tituli more jacent in editionibus Commelini et Morelli, quia in latinis editis, homilia hæc, quæ in græcis manuscriptis una serie ponitur ut a Chrysostomo habita fuit, in duas divisa fuit. Latini porro, ut videtur, quo in unam Orationem dominicam, homiliam Chrysostomi haberent, hanc in duas partes diviserunt, quarum postrema Orationis dominicæ explicationem complectitur, et hanc postremam partem homiliam vigesimam inscripserunt; secundum quem numerum, sequentes homiliarum numeri male concinnantur. Quos numeros, juxta mentem Chrysostomi, seriei suæ restituimus.

Annot. (2), pag. 90.

Quod hic dicit de Christo cum potestate loquente, jam ante neque semel dixit, ubi etiam ait illum, quemadmodum Prophetas, non de alio, sed de seipso locutum fuisse. Illud porro ὡς ὁ προφήτης Μωϋσῆς, manuscripti non pauci sic efferunt, ὁ Προφήτης καὶ Μωϋσῆς, quæ lectio, si vera sit, intelligatur oportet, Propheta, nempe David, et Moyses legislator.

Annot. (3), pag. 131.

Idipsum dicit Chrysostomus Hom. II de Lazaro, nempe secundum quorumdam opinionem animas morientium dæ-

monas fieri. Sed id ibi solum dicitur de illis, qui violenta morte decesserunt : illudque forte hoc etiam loco subintelligendum est : non verisimile enim est id eos de animabus decedentium omnium existimasse.

Annot. (4), pag. 132.

Singularis admodum illa opinio erat a præstigiatoribus occisos pueros fuisse, ut ipsorum animæ sibi ministrarent.

Annot. (5), pag. 146.

Philosophia apud Chrysostomum pro virtute, modestia et humilitate accipitur. Hic porro Matthæum laudat, qui publicanus cum esset, ideoque male audiret apud Judæos, nomen suum tamen non occultaverit, sed sese Matthæum appellaverit, neque nomen suum mutaverit, quod tamen fecerunt alii Evangelistæ, qui ipsum Levi appellarunt.

Annot. (6), pag. 167.

De Xenophonte dicitur ipsum, cum coronatus sacrificaret, ut audivit filium in Mantinæa pugna cecidisse, coronam deposuisse, ubi vero acriter pugnantem corruisse comperit, coronam iterum capiti imposuisse.

Annot. (7), pag. 183.

Singulare est quod hic dicitur de iis, qui ex oleo lucernæ in Ecclesia ardentis uncti convaluerant. De arca postea loquitur, in qua pecuniæ servabantur, pauperibus erogandæ. Aliquid difficultatis præ se ferunt verba sequentia, ubi de arca κιβωτίῳ loquens dicit, ἀλλ᾽ ἐλεημοσύνην ἔχει συγκεκλεισμένην, εἰ καὶ ὀλίγοι εἰσὶν οἱ κεκτημένοι ἐνταῦθα; « Sed eleemosynam » inclusam habet, licet pauci sint qui illam possideant. » Auctoris mentem hanc esse existimo : Arca illa Ecclesiæ

pecunias obtinet ad eleemosynam erogandam, quam virtutem eleemosynæ scilicet erogandæ ex his præsentibus pauci possident.

Annot. (8), pag. 201.

Quod dicit Chrysostomus Jobum de resurrectione nihil novisse, non consonat cum vulgari doctorum opinione.

Annot. (9), pag. 261.

Hujus loci sensus sic plenius explicatur. Tu dicis eos, qui paupertatem sponte sectantur, tantam in rerum omnium penuria voluptatem percipere, ut ne oblatas quidem divitias unquam sint accepturi. At divites quoque ita delectantur in opibus suis, ut nunquam patiantur eas sibi adimi, quo se a sollicitudine servandæ pecuniæ exonerent.

Annot. (10), pag. 295.

« Nec modo non dedit, » nempe filiam. Atqui dedit Michol filiam suam in conjugem. Sed puto Chrysostomum hic pro non data habere eam, quæ simulate tantum data fuit, ut hoc allectus beneficio David facilius obtruncaretur.

Annot. (11), pag. 302.

Erant a principio Ecclesiæ quidam hæretici, qui putabant Christum specie tantum et δόκήσει in mundum venisse, et ea, quæ in Evangeliis narrantur, perfecisse. De quibus hæreticis Ignatius martyr Epist. ad Smyrnæos, itemque Epist. ad Trallianos, Irenæus lib, 1, Epiphanius, et alii.

Annot. (12), pag. 329.

Καί γὰρ καὶ οἰκέται δεσπότας ἐπ' ἄριστον καλουντες. Versum est: « Etenim liberti, qui heros suos ad convivium invitant. » Οἰκέται enim hic intelligendum omnino videtur de servis et domesticis illis, qui heri sui liberalitate libertatem adepti erant, quosque libertos appellabant.

Annot. (13), pag. 368.

Φιλοσοφεῖν τοὺς ὅλως παιδεύων; asperum vivendi genus, quale est, in fœno discumbere cibi sumendi causa, philosophiam hic, ut sæpe alias vocat Chrysostomus.

Annot. (14), pag. 463.

Centesima erat usuræ genus, quo qui in fœnus accipiebant, singulis mensibus centesimam sortis partem solverent, ita ut centum mensibus sortem æquarent.

INDEX

TOMI QUADRAGESIMI QUARTI.

HOMILIÆ.

ASCETICA.

MORALIA.

EXPLICIT INDEX.